S. FRANCISCI XAVERIJ E SOCIETATE IESU ... EPISTOLARUM LIBRI SEPTEM...

Francisco : Xavier santo (santo), Pierre Poussines, ...

Digitized by Google

NAZ. CENTR.
R. BIBLIOTECA VITT. EMAN. II
204
4 C
27
ROMA

Digitized by Google

204. H. C. 27

Digitized by Google

Digitized by Google

Collegii S. Pancratii Carmelit. Disc.

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM LIBRI SEPTEM

Nunc primùm ex autographis, partim Hiſ-
panicis, partim Luſitanicis, Latini-
tate & luce donati

A PETRO POSSINO EIVSDEM SOC.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ROMÆ,
Ex Typographia Vareſij. MDCLXVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO
DOMINO

SFORTIÆ PALLAVICINO
S. R. E. CARDINALI

Petrus Poſſinus è Societ. IESV, *Felicitatem.*

QVod aliquid Eminentia Tua dignum in meas bono caſu manus venerit, rara nec mihi negligenda occaſio viſa eſt adeundi continuò Tui; meãque in Te præcipuam obſervantiam, ac ſummam venerationem, pretioſo & Tibi haud dubiè placituro munere teſtandi. Equidem alias expertus benigniſſimam Humanitatem Tuam, ſcio confidere potuiſſe me, haudquaquam aſpernaturã

Digitized by Google

Eminentiam Tuam vel tenues exilis ingenioli fœtus, ſi offerrẽ: Sed novum ab eo beneficium captare cui vetera conarer rependere, nunc quidem nolui; conſultiuſque ac liberalius putavi, tale quiddam, cum poſſem, dare, quod gratiam apud omnes ſui pretio, non aliena benignitate ſolùm veniam haberet. In omni quidem Virorum præſtantium memoria curioſa Poſteritas eſſe ſolet: ſed Apoſtolorum præſertim & Apoſtolicorum Hominum (quo in Ordine quẽ gradum teneat Xaverius, Orbi notum eſt) veſtigijs relegendis inexplebili ſemper Chriſtiana Pietas inhiavit diligẽtia. Quod

Digitized by Google

ſi de talibus, vt ait S. Chryſoſto-
mus, interpres in hoc publici sẽ-
ſus, ſcire iuvaret, ſi qua exquiri
poſſet induſtria; quà tranſierint,
ubi habitaverint, quo genere
veſtitus, qua victus ratione ſint
uſi; & quæ minuta in hunc mo-
dum vir ille ſummus percenſet
cætera; quantò erit optabilius,
Heroum iſtorum illa iam maio-
ra, uſu ſalubriora, dictu ſpecio-
ſiora cognoſcere: quid dixerint?
quid ſcripſerint? quas mente cu-
ras ac ſenſus, quæ animo ac cor-
de Conſilia, Propoſita, Vota,
verſaverint? Me quidem, Emi-
nentiſſime Domine, has modò
Epiſtolas interpretantem incre-
dibiliter delectabat, uſurpare

Digitized by Google

oculis, ore ſuaviari, apices illa manu exaratos quæ vicies centenis hominum millibus cælum aperuit; cui Deus tantum ſuæ potentiæ communicavit, ut mortua etiam corpora vitæ redderet: at multò, vt par fuit, plus movebant ſpecimina in his extantia Virtutum Heroicarum, quæ Sancto huic viro tantum apud Deum gratiæ, tantum apud Homines gloriæ pararunt. Spirant in hiſ-ce videlicet adhuc Chartis; illa modeſtiſſima Demiſſio, Fortitudo & Patientia invictæ, Perſeverans Conſtantia in rectè ceptis, Deſpicientia rerum Humanarum, Libertas & Candor animi, ſtu-

dium

Digitized by Google

dium ſalutis Hominum, Zelus flagrantiſſimus Divinæ Gloriæ; Caræ omnes ac commendatiſſimæ Tibi, Eminentiſſime Domine, Laudes: quæque Novis proinde Hiſce Epiſtolis ſpondeant non minus facilem ad Te Admiſſionem, nec minus efficax à Te Patrocinium, quam ſimili merito Xaverianæ dudum editæ priores, in Franciſco Toleto Sapientiſſimo Laudatiſſimoque Cardinali repererunt. Vale.

Digitized by Google

REVERENDIS PATRIBVS ET CARISSIMIS FRATRIBVS. SOCIETATIS IESV.

Petrus Poſſinus ex eadem Societate Salutem in Chriſto veram.

HIſtoriæ noſtræ continuationem expectantibus Vobis,& debente me;utrimque opportuna en ſe facultas offert, ut Veſtri deſiderij conſolandi, ita meæ quoque moræ purgandæ. Ac dilatæ quidem Editionis,quàm ſimplex tam efficax excuſatio eſt:quod in eam neceſſariò incurrebant aliqua,quæ publicare nondum licet, aut expedit. Tarditatis verò ſolutionum,quæ vel approbandæ,vel molliendæ apud impatientes Creditores,duplex vulgò ratio eſt, Pignoris videlicet pretioſi oppoſitio,& locupletis Fideiuſſio Sponſoris, utraque in Veſtrum delinimentum meæ cunctationi nunc ſubvenit:quando & in arrham non expeditæ ad diem dictam Penſionis, Archetypa quantivis pretij Cimelia traduntur: & certitudini repræſentandæ ſolutionis, quamprimùm productionis tempeſtivitas maturuerit, ſecuriſſimè cavetur interpoſitu Vadis exceptione maioris. Xaverianarum igitur haćtenus non viſarum Epiſtolarum Collectionem Novam, pro Narrationibus ſubſtitui-

imus

mus nondum prodire auſis poſteriorum Anno Societatis conditæ quinquageſimo Noſtri Ordinis Eventuum; & has ipſas ſuo tempore ſecuturas, ſimul edendis Voluminibus duobus, quæ Annales Noſtros ad ſæcularis uſque Anni metam provehant, fidem qui faciat damus, non ſolùm idoneum, ſed & valentem in idipſum amoliendis obſtaculis iuvare, Magnum Indiarum Apoſtolum. Enimvero ſi Deum ipſum Optimum Maximum Sacris Oraculis docemur, arietem haud gravatè pro Iſaaco ſuccidaneum ſatis accepiſſe, ut Græcorum fabulas mentione non digner, Cervam pro Iphigenia non invito etiam obtruſam Numini, ad veriſimilitudinem vulgaris uſûs conſentaneè fingentes; quidni & Vos literis S. Franciſci Xaverij, quanti, ac quam venerandi Herois! ingenio compoſitis, manu exaratis, abundè interim compenſari cenſeatis Deſcriptionem Memoriæ citerioris rerum Societatis; cum Periti conſentiant: Literas Familiares Magnorum Hominum, Acta ipſorum ſenſaque quotidiana indicantes, præſtantiſſimum eſſe genus Hiſtoriæ: &, vel ſummâ elimatorum arte Commentariorum, non inſtar ſolum obtinere, ſed & meritum excedere. Nec vero eſt noſtri tantùm muneris, quibus Rerum à Noſtrâ Societate

geſta-

Digitized by Google

geſtarum Famæ tranſmittendarum demandata cura eſt, Recentia docere: Originum quoque, ſi quæ reſtat perſcrutatio incumbit ijſdem nobis: quos utique non minus quam illum ex Evangelio *Scribam Doctum in Regno Cælorum*, *Nova* pariter *& vetera de Theſauro* Memoriæ *proferre* convenit. Quis autem neget, vel potiſſimam Hiſtoriæ Societatis Iesv partem, poſt Ignatij Fundatoris Vitam, Geſta eſſe Xaverij, alterius in Cœlo Noſtro Luminaris Magni? Atqui horum Xaverij Geſtorum Notitias omiſſas hæ literæ ſuggerunt pulcherrimas & plurimas: eædemque vulgata iam cætera ejus generis, ſigillo velut quodam autoritatis irrefragabilis obſignant; ut duplici ex dote commendabiles haberi debeant: iniuriamque facturus videatur Æquitati Veſtræ qui dubitaverit; quin vobis utroque nomine gratæ ac iucundæ ſint futuræ. Reſtat ut has quâ fortunâ ſim nactus, quâ diligentiâ curaverim, quantum Vos libenter cognituros creditu pronum eſt, breviter exponam. Alexander Philippucius Noſter Anno 1658. die 12. Martij, Maceratæ pertinaciſſimo & diriſſimo languore, ſpe omni humanâ recuperandæ valetudinis excluſus, invocato S. Franciſco Xaverio ita mirabiliter convaluit, ut cuius diei primo manè ſolitis angori-

bus

bus morbi iam ſeſquiannui cruciatus immaniſſimè fuerat, eius ante meridiem planè robuſtus ac vegetus Sacro Solemni, concurſu eius Civitatis ingenti in gratiarum actionem celebrato, miniſtraverit. Is deinde Sancti Soſpitatoris ſui nomen adſciuit; & ut vitam imitaretur, exoratâ Maiorum veniâ, navigavit in Indiam. Sed prius inter alia omnis generis grati animi ſpecimina, me adiens, magnoperè oravit, ut in hoc Noſtro Archio Romano conquirere ne gravarer, ecquæ adhuc ineditæ S. Franciſci Xaverij Epiſtolæ laterent; tum ſi quæ reperirentur, Latinitate ac luce donare. Obſequens tam pijs votis, Indiarum Apoſtoli quinque nondum publicè viſas illic Epiſtolas reperi, manu ipſius ſcriptas; verùm cum Philippucio excuſarem: paucitate me iuſto volumine minore ab editionis tentandæ cogitatione revocari; ille in Luſitaniam ſolvens, promiſit exempla quarumdam aliarum eiuſdem manûs ibi, ut fama erat, ſervatarum, ſeſe ad me tranſmiſſurum. Nec fides abfuit. Nam paucis menſibus pervenerunt ad me ab eo Vlyſſiponem appulſo, duodecim exempla totidem Xaverianarum Epiſtolarum iſthic ex Autographis exſcripta. unde eſt prior noſtra ante hos annos quinque Novarum S. Franciſci Xaverij

Epi-

Epiſtolarum editiuncula formata : quæ cum, ut ex cunctis eſt Partibus nunciatum, placuerit ubique maximè; patet quam benè augurari de hac liceat fermè decuplo auctiore. Porrò idem P. Xaverius Philippucius Goæ, quò deinde tranſmiſerat, repertis longè plurium Xaverianarum literarum Chartis Archetypis, eas diligenter univerſas deſcripſit tribus exemplis, totidemque vijs miſit ad me; quarum duæ pervenerunt; tertia intercluſa infeſto caſu, quàm non fruſtrà in talibus ea multiplicandorum exemplarium laborioſa cautio adhibeatur, oſtendit. Accepi & ex Amacaenſi Collegio duas alias, ab eodem Patre illuc poſterius advecto. Vniverſis hiſce ſex ſeptemve alias adiunxi Compluto, Toleto, Conimbricâ, Muſſiponto, ubi Autographa aſſervantur, communicatas, humanitate Noſtrorum illis in Vrbibus degentium. Omnium porrò quàm ſynceriſſimam, quàmque perſpicuiſſimam Latinam Interpretationem accurandam toto animo amplexus, & ſpatio & contentione maioribus quam quis facilè autumet, in id ſtudium incubui. Singulas quippe non ſententias ſolum; ſed & voces, & penè apices, nuſquam feſtinans, expendi; præter vocabularia & libros, vivos etiam Magiſtros adhibens, qualium hîc

beni-

benigna eſt copia, Linguæ Luſitanicæ peritiſſimorum. Recordantur illi quoties meas ipſis dubitationes obtruſerim, quot importunis quotidiè conſultatiunculis, graves ipſorum occupationes haud verecundè interpellarim. Sunt in Dialecto Luſitanicâ per Indicas Colonias vigente, quidam Idiotiſmi cis-mare ignoti. Eorum Gloſſas utiliſſimas providâ induſtriâ Noſtri ſuperiùs memorati, mihi numquam ſatis pro ſuo merito, & pro meo affectu, memorandi P. Franciſci Xaverij Philippucij, elaboratas, ut opportuniſſimè accepi, ſic aſſiduiſſimè conſului. Denique nihil prætermiſiſſe mihi ſum conſcius eorum quæ ad nitidiſſimam tranſlationem in Latinum Sermonem, Luſitanico expreſſorum Sancti Xaverij ſenſuum hiſce Chartis inditorum, conferre poſſe quidquam arbitrarer. Res Eccleſiaſticas, uſitatis potius & notis formulis, quam circuitionibus ad veterem elegantiam exquiſitè affectatis, efferre plerumque malui. Magis intereſſe ratus, talis utique tractatorem argumenti, Chriſtianè, quam Ciceronianè loqui. Scribens Hiſpanicè aut Luſitanicè S. Xaverius aliquas interdum inſpergit Latinas voces, immo ſententias nonnuſquam. Has omnes ſtudiosè retinui, & Lectori ad peculiarem animi fructum deſignan-

das putavi, aliâ eas characterum formâ curans excudi. quod ut in alijs, ſi quæ fient, obſervetur Editionibus, earum Curatores rogatos velim. Turſellini Noſtri ſecutus exemplum, qui quas edidit Xaverianas Epiſtolas, quatuor diſtinxit libris, ſeptem & ego, paris fermè Turſellinianis molis & numeri Epiſtolarum, in libros diſcrevi has quas emitto Epiſtolas, *Novas* omnes meritò vocatas, etſi aliquot ipſarum quædam alibi excerpta, aut membra mutila prodierint, quod integræ nunc primum, ac planè quales è Sancti Calamo exiere, vulgentur. quænam hæ ſint Indiculus ad calcem additus deſignat; uti & unde quorumque benignâ gratiâ, unaquæque totum hoc corpus conflantium ad me pervenerit, ad ſingulas ibidem profiteor. Appello autem eundem illum Indiculum *Exegeticum* quaſi diceres *Enarratorium*, quòd in eo ad quaſdam Epiſtolas enarratiunculæ aut notulæ neceſſariæ certis ipſarum Locis intelligendis, ſubiunguntur. Tantum quod in limine præfarer habui. Boni conſulite, Reverendi Patres Fratreſque Cariſſimi, meum obſequendi & gratificandi vobis fidele ſtudium; etiam ubi forte infeliciter conantis infra votum debilitas ſubſederit. Valete. Scribebam Romæ Nonis Decembris Anni CIↃIↃCLXVI.

IOAN-

Digitized by Google

IOANNES PAVLVS OLIVA

Præpoſitus Generalis Societatis IESV.

CVm Novas Epiſtolas Sancti Patris Franciſci Xaverij Indiarum Apoſtoli in Latinum Sermonem translatas, ac in Septem libros digeſtas à Patre Petro Poſſino Noſtræ Societatis Sacerdote, aliquot eiuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, poteſtatem facimus, vt Typis mandentur, ſi ijs ad quos pertinet, ita videbitur. Datum Romæ 25. Novembris 1666.

Ioannes Paulus Oliva.

Digitized by Google

Imprimatur,

ſi videbitur Reverendiſſimo P. Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

M. Epiſc. Ariminen. Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Pal. Apoſtol. Magiſt.

Digitized by Google

S. FRANCISCI XAVERII SOCIETATIS IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER I.

EPISTOLA PRIMA.

Dom: Capitaneo Aſpilcuetæ Fratri ſuo Majori. OBANVM.

MVLTIS vijs ante hos non multos retrò dies ſcripſi ad Te, Domine; gravibus me ad id impellentibus cauſis, quarum prima præcipuaque fuit officium quo Tibi obſtringor, tum pietatis veneratione coniunctæ, qualem frater, vt ego ſum, minor Majori & Primogenito Germano, ſecundum Parentum caritatem, maximam debeo; tum grati ani-

Digitized by Google

mi propter multa magnaque beneficia quibus me affeciſti ; tot profectò taliaque, vt non parùm verear, ne ijs pro merito agnoſcendis rependendiſque impar ad extremum deprehenſus, etiam ingratus, à voluntatem ex facto æſtimantibus judicer. Hæc me ſolicitudo ſtimulat ad omnes indagandas rationes ſignificandi tibi ſenſûs atque affectûs mei, quantâ maximâ vi fidei & veri amoris poſſum, mutuam reddere vicem conantis, luculentis ſemper ſe indicijs prodenti caritati erga me tuæ. in quo, cum, vt non rarò evenit, votum ſucceſſu deſtituitur, ſanè commoveor: etiam ſubvereri me interdum cogente quadam amoris anxietate inquietâ, vt ſatis fideliter ac tempeſtivè perferantur quas multas per quoſcumque iſtuc euntium, operæ haud parcens, literas ſcriptito, meæ in te obſervantiæ devinctiſſimique teſtes obſequij; dum videlicet reputo quàm vaſtæ, eædemque varijs obſeptæ commerciorum impedimentis, regiones Lutetiam & Obanum interjacent. Cuiuſmodi equidem obſtaculo cuipiam viciſſim imputo, quòd pauciores quam vellem à te mutuas recipio, non Te ſcilicet ab jucundiſſimo & deſideratiſſimo mihi officio ceſſante, ſed Tabella-

bella-

Digitized by Google

bellariorum, vel fide, vel ſtrenuitate, vel fortunâ, malè reſpondentibus ſtudij erga me tui indefeſſæ diligentiæ. Nam & relatione Amicorum, & ſignis cæteris idoneis, planè perſuaſum mihi eſt; compati te ex animo ærumnis contentionis huius in ſtudijs meæ, commorationiſque peregrinæ; nec ferè minus domi iſthic tuæ, ubi omnibus abundas commodis, ſentire te labores vigiliarum mearum & difficultates quibus conflictor, quàm me ipſum Lutetiæ, quo in loco rebus ſæpe neceſſarijs egeo; non aliâ ex causâ quàm quòd Tibi optimè animato ad ſublevandum me non ſatis diſtinctè ſunt perſpectæ minutæ ac parvæ plerumque dictu, ſed eædem ſenſu moleſtiſſimæ, neceſſitates meæ. In his vna me ſuſtentat ſpes à mihi compertiſſimâ humanitate tuâ; certiſſimè autumantem fore, vt ſimul cognoveris quo & quanto indigeam, abundè ſubminiſtres quod opus fuerit, & anguſtias repente meas laxes largâ effuſione liberalitatis tuæ. Ante hos non multos dies egit otioſè mecum R. P. F. Vear iſthinc in hanc Academiam noviſſimè appulſus. Is longum & mihi dulciſſimum de vobis ſermonem ingreſſus, eò ſenſim devênit, vt non diſſimularet, delatas

Digitized by Google

ad Te à quibuſdam mihi malevolis graves de me querelas, quas etiam meo rogatu fusè totas explicuit. Si dignaris mihi credere ſanctè affirmanti falſa ea & ex vano hauſta malitiosè impingi prorsùs innocenti fraterculo; condolebis, ſcio, & facilè æſtimabis quàm acrem mendaces calumniæ doloris ſenſum optimè ſibi conſcio inuſſerint. Tamen tibi veriſſimè confirmo; patientiùs multò tuliſſe me immeritam famæ propriæ jacturam, quàm moleſtiam ex eo rumore tibi oblatam, de quâ diſtinctè referenti Patri Vear præibam animo videlicet, per me intelligens, ex notâ mihi magnitudine amoris erga me tui, fieri non poſſe quin hæc improba delatio cor tibi penitus convulneraverit. Verùm quoniam iidem ſcelerati Sycophantæ hominem omnium innocentiſſimum ac ſanctiſſimum D. Magiſtrum Ignatium in eamdem mecum criminationem involvere non ſunt veriti, hoc primum argumentum tibi ſit vitæ ipſius inculpatæ morumque optimorum, quòd vltrò te is ſuſtinet domi tuæ convenire, & hanc à me ad id acceptam epiſtolam tibi privatim adito reddere. neque enim ſi talis eſſet qualem mendax calumniæ penicillus deformavit, ac

niſi

niſi contrà, rectiſſimæ conſcientiæ fiduciâ ingenti niteretur, vtique committeret, vt in eorum ſe inermem & ſolum plenam poteſtatem daret, quos & ſe graviſſimè læſiſſe meminiſſet, & hoc ipſis non ignoraret eſſe perſpectum. Cæterùm vt Malevolorum obtrectationibus rejectis, liquidò intelligas, Domine mi, ac Germane Major omni obſervantiâ colende, quàm inſigni Dei Domini noſtri beneficio mihi contigerit incidere in notitiam & familiaritatem hujus ipſius Optimi Viri D. Magiſtri Ignatij: En ego ex animi mei ſententiâ, his velut ritè obſignatis Tabulis, religioſâ teſtimonij fide profiteor; longè majora ejus extare merita in me, quàm quibus vel vitæ totius meæ addictiſſimis obſequijs ei ſatisfacere, aut aliquâ ex parte reſpondere queam. Nam & in difficultatibus rei familiaris, in quas me ſæpe graves, vt dixi, tanta hæc à vobis diſtantia conjecit, ille mihi tum præſenti ſubminiſtratione pecuniæ, tum cæterâ ſuâ ſuorumque Amicorum opportuniſſimè ſubvênit operâ; &, quod præcipui momenti fuit, præmunivit incautam Iuventutem meam adversùs exitialia pericula familiaritatum cum hominibus in Hæreſes prurientibus, quales

in hâc Pariſienſi Civitate multi mei æquales, ijdemque dotium pellacium, humanitatis & ingenij, ſpecioſo tectorio, labem Fidei ac Morum inſidiosè velantes, extiterunt per hæc tempora. Horum in peſtiferas amicitias ne pro meâ inexpertâ facilitate me induens adhæreſcerem, is prævertit unus, fraudum ignotarum mihi pernicie monſtrandâ; tantumque iſto beneficio à me malum arcuit, quantum non incurriſſe, vel univerſi mundi, ſi meæ poteſtatis eſſet, pretio atque impensâ rectè redemptum arbitrarer. Hoc quamvis ſolum eſſet D. Magiſtri Ignatij erga me officium, tale profectò eſt, vt non videam quam, aut quando, dignam ipſi pro eo mercedem, aut grati animi vicem poſſim exſolvere. prorsùs enim, abſque illo fuiſſet, nunquam evitaſſem, quin me penitùs in conſuetudinem darem Iuvenum exteriùs honeſtorum, intus hæreſi perfidiâque ſcatentium; prout eventa poſtmodum actaque ipſorum demonſtrarunt. Obſecro igitur obteſtorque Te, per neceſſitudinem noſtram, & eam quam meorum affectuum, votorum ac debitorum partem amor tibi tuus in me fraternus, vt imputes ſuadet, da operam omni ſedulitate officiorum, ne quidquam
vllâ

vllâ in parte minùs quàm mihi præſenti poſcentique exhiberes, opis obſequijque, Vir cui me fero ac fateor propter benefacta incomparabilia devinctiſſimum, à Te recipiat. Hoc poſtquam ejus causâ te rogavi, illud tuâ ipſius adijciam: utere opportunitate Tibi oblatâ fruendi colloquio ac familiaritate hominis ſapientiſſimi & donis à Deo ſingularibus ornati. Summum, experto mihi crede, ex cordatis ejus monitis ac prudentiſſimis conſilijs fructum animi conſolationemque percipies. Aperi fidenter ſi quid te angit ægritudinis; ſi quid dubitas, propone; audi ſuadentem, conſulenti obtempera: Probaturus experientiâ quàm non vana pollicear, dum te incredibiles utilitates ex viri utique Deo pleni uſu convictuque hauſturum auguror. de me idem mearumque hîc ſtatu rerum quàm pleniſſimam potes cupere, quantamque meâ intereſt offerri tibi, notitiam communicabit: quod agenti velim ipſi, fidem eandem quam mihi coràm præſenti tribueres, habeas. nemini perſpectiora mea intima ſunt. in numerato tenet omnes articulos privatarum mearum rationum. Quo egeam, quibus mihi opus à te proviſis ſit, me pene ipſo callet melius. Mox cum ejus indicio

compertæ penuriæ meæ ſubvenire, quod futurum certò ſcio, decreveris, eodem illo quæsò utaris largitionis ſequeſtro tuæ. Non eſt ille quidem huc rediturus, vt à te accepta Lutetiam ad me perferat: cæterùm habet in poteſtate viam certam, quâ quidvis ad nos tutiſſimè tranſmittat. Dat mecum operam in hâc urbe ſtudijs, Iuvenis Almaſanenſis mihi amicus, ad quem domo ſtatis & nunquam fallentibus penſionibus neceſſaria pecunia pervenit. Is literas cum mandatis tractandi negotij cujuſdam proficiſcenti D. M. Ignatio ad Patrem ſuum dedit, quarum causâ reddendarum idem à Te diſcedens Almaſanum eſt iturus. Committe, quæſo te, proficiſcenti quidquid ad me pecuniæ perlatum vis. Ille cunctam fide ſummâ deponet in manibus honeſti Almaſanenſis Civis Parentis ejus mei Condiſcipuli, de quo dixi, qui quâ viâ filio ſuo curare annui victûs mercedes ſolet, eâdem, & pari genere monetæ, quam minimo intertrimento verſuræ, penſionem à te mihi deſtinatam mittet. nam hoc eum vt faciat, ijſdem literis ipſius filius, meo rogatu, diligenter petit. Oro etiam atque etiam ne nactus occaſionem tam ſecuræ tranſmiſſionis conſeneſcere me diutiùs in miſerâ ſinas inopiâ.

In

In rebus hîc noſtris domeſticis nihil habeo, magnoperè nunc quidem ſcriptu dignum, præter fugam ex hâc Academiâ Conſobrini noſtri, quam vt ſerò cognovi, curriculo inſecutus ſum; Puerum, ſi poſſem aſſequi, retracturns. Sed fruſtrà contendi. pervolato enim velocibus equis quatuor & triginta leucarum ſpatio, quantum Lutetiam & Sacram Ædem Dominæ noſtræ *de Cleri* vulgò dictam, interjacet, reflectere iter ſucceſſu deſperato ſum coactus. Rogo te ne omittas quam primum poteris certiorem me facere, ecquid fugitivus in Navarrâ comparuerit. Valde metuo ut ad bonam unquam frugem præceps iſta in ſequiora indoles redeat. Quo apud nos loco Res Eccleſiaſtica modò ſit; quorſum, inquam, erumpere jam ceperint nuper tumeſcentes Hæreſum minæ, commodiùs & pleniùs coràm ſermone D. Mag. Ignatij cognoſcere poteris. quare de his ſcribere ſuperſedeo. Ad extremum Te, Domine, pariterque Dominam Sororem meam tuam Conjugem, millies, prout hinc poſſum, manuum cariſſimarum oſculis venerans, precor Deum, vt ambos omni proſperitate vitæ florentis cumulatos ſervet fortunetque in annos plurimos, prout veſtra utriuſque pia & generoſa

roſa

Digitized by Google

roſa corda deſiderant. Sic vovebam

Lutetiæ Pariſiorum VIII.kal. Apriles.

Anni nota non exprimitur in Archetypo. Sed cum aliunde certiſſimum ſit S. Ignatium iviſſe Parisijs in Hiſpaniam anno 1535. *non eſt dubium quin hæc Epiſtola ei ad iſtud iter procincto data, ſcripta fuerit illo ipſo anno Chriſti* CIƆIƆXXXV.

Addictiſſimus Tibi Servus & Frater minor

Franciſcus de Xavier.

EPISTOLA II.

S. IGNATIO ROMAM

Gratia & Amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fævore. Amen.

DIe Sancto Paſchæ accepi literas à Te: perlatas in faſce ad Dominum Legatum miſſo, & cum ijs tantum gaudij ac conſolationis, quantum non exprimo; Deus Dominus noſter ſcit. In hac deinceps vita non aliter, credo, quam per literas congrediemur; in altera *facie ad faciem* cum multis amplexibus. Supereſt igitur vt hoc exiguo nobis reliquo tempore mortalis Exilij, crebris inuicem

Epi-

Epiſtolis conſolemur. Equidem deſiderari hac in parte meam diligentiam non ſinam. Perſuaſus enim illo tuo, quo me digredientem monuiſti, ſapienti dicto: Colonias Metropolibus, ut Filias Matribus, uſu mutuæ notitiæ connecti oportere: planè decrevi dare operam, ut & Ego, & quæcumque umquam ubivis terrarum mecum erit noſtræ Societatis Pars, Tibi ac Societati Romanæ nunciorum atque officiorum commercio iungamur; ſicque ad vos cuncta noſtra minutè ac diſtinctè referamus, vt Filiolæ ſolent, cum Matribus rationem reddunt. Egi per otium & ex animi mei ſententiâ cum D. Cardinali Invrea, prout ea de re ſcriptum mihi mandatum dederas. Excepit me humaniſſimè, offerens perofficiosè favorem nobis ſuum in omnibus quæ ſuæ poteſtatis forent. Bonus ſenex cum ab eo diſcederem amplexatus eſt me, oſculantem manus eius. In medio eius quem cum illo habui ſermonis abieci me in genua; & nomine totius Societatis oſculatus ei ſum manus. Quantum ex ijs quæ mihi reſpondit intelligo, multum ille probat noſtrum procedendi modum. Dominus Legatus me tot officijs cumulat, vt nunquam finis ſit ſi enumerare velim. nec ſcio quomodo inducere poſ-

ſem

Digitized by Google

ſem in animum illa admittere, niſi cogitarem, & quaſi pro certo haberem, mihi iſta apud Indos nihilò minore pretio quam vitâ ipsâ rependenda. In Templo Dominæ Noſtræ Laureti, Dominicâ Palmarum, excepi eius Confeſſionem, & ei Sacram Euchariſtiam miniſtravi. Idem præſtiti multis ex eius Domo. Feci Sacrum in Sacello Dominæ Noſtræ, & Bonus Legatus egit, vt ſecum Sacram Communionem preciperent intra Sanctam illam Aedem omnes ſui Domeſtici. Poſtea die Paſchæ iterùm confitenti abſolutionem, & confeſſo Chriſti corpus impertij; itemque alijs ex eius familiâ probis viris & religioni deditis. Sacerdos familiaris Domini Legati multum ſe iſtic commendat orationibus veſtrûm omnium. is mihi ſpopondit, ſe iturum Nobiſcum in Indias. Fac ſalutes à me Dominam Fauſtinam Ancolinam; & dicas illi, niſi grave eſt: feciſſe me unum ſacrum pro ſuo & meo Vincentio, & cras aliud oblaturum pro ipſa. Præterea, certò ſibi perſuadeat, me numquam ipſius obliturum: ne tum quidem cum ero in Indijs. Meo quoque nomine revoca, quæſo, in memoriam D. Petro, Fratri meo cariſſimo, vt quemadmodum mihi promiſit confeſſurum ſe peccata, & Sacram Euchariſtiam percepturum

pturum

Digitized by Google

pturum, ſic faciat; meque literis certiorem reddat, an id, & quoties, præſtiterit. Quod ſi velit gratificari Vincentio ſuo & meo; dic ei meo nomine, ut ignoſcat illis qui occiderunt eius filium; quandoquidem pro illis Vincentius multùm orat in cælo. Hic Bononiæ plus occupationis habeo in audiendis Confeſſionibus, quam nuper iſthic in S. Ludovici. Omnes impensè ſaluto. quod ſingillatim quemque ac nominatim non memoro, non eſt (mihi credant verè loquenti) oblivionis culpa. Bononiâ pridie Kal. Aprilis An. MDXL.

Veſter in Chriſto Frater & ſervus

Franciſcus.

EPISTOLA III.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri Adſit ſemper nobis auxilio & favore Amen.

MVlta & continua Chriſti Domini Noſtri beneficia experti ſumus toto itinere, quo

quo Româ in Luſitaniam venimus, in quo conſumpſimus tres menſes. Eo tanto tractu locorum & temporum, in tot tantiſque difficultatibus ac laboribus, uſum ſemper fuiſſe optimâ valetudine D. Legatum, & univerſam eius familiam à maximo uſque ad minimum, res eſt vnde multas laudes & gratias Chriſto Domino Noſtro reddi par ſit. maximè quòd ultra communem ſuum concurſum, peculiarem ſuæ manûs protectionem adhibuit, ad Nos cunctis periculis liberandos; uti & ad inſpirandam D. Legato mentem ac prudentiam continendæ tam ſanctâ Diſciplinâ Familiæ ſuæ, vt Religioſæ Communitati ſimilior quam ſæculari Domui videretur. Id ille aſſequebatur frequentando ipſe Sacramenta Confeſſionis & Euchariſtiæ: unde fiebat, ut famuli eius idem ultrò, illuſtris exempli vi tracti, facerent, tam frequenter & tanto numero, vt cum facilè provideremus inter eundum, vix in hoſpitijs per loci ac temporis anguſtias, commoditatem affore ſatisfaciendi eo in genere tam multis, neceſſe haberem de viâ interdum deflectere, equòque deſilire; ac loco idoneo captato, audiendæ parti ſervulorum operam præoccupare. Dum iter eſſet adhuc Nobis per Italiam, placuit Domino Noſtro mirabiliter

Nu-

Numen ſuum oſtendere in vno ex Famulis D. Legati, Comitibus noſtris, illo ipſo quem Romæ vidiſtis conceptum propoſitum ſuſcipiendæ Vitæ Monaſticæ ſuſpendiſſe primùm ſegni & ignavâ morâ, ad extremum omiſiſſe. Rivus occurrit ingens incerti vadi. ad eum tentandum ſuâ iſtum temeritate perurgente, Nos omnes reclamabamus. fruſtra id quidem. nihilò enim minus per dubium torrentis alveum eques ille progreſſus eſt. Non multum proceſſerat, cum impetus ruentis amnis equi vires eluctatus, eum cum equite abripuit, ſpectantibus & miſerantibus è ripâ cunctis Nobis: tantumque momento in ſpatium avexit; quanto ferè intervallo veſtrum diverſorium Romanum à S. Ludovici Templo diſſitum eſt. Hîc dignatus eſt Deus Dominus Noſter audire ardentes preces quas in illo ſpectaculo ad eum fudit ſervus eius D. Legatus, rogans cum ſuis omnibus *non ſine lacrymis* pro illius infelicis ſalute humanitùs deſperatâ: Annuit Dominus, & manifeſto miraculo, preſenti exitio perditum ſubtraxit. Gerebat is in Legati Comitatu Officium Stabulo Præfecti: qui ſane cum præceps vorticibus ferretur, multò maluiſſet in Monaſterio eſſe quam vbi tunc erat. Iſque illum tum maximè ſcrupulus ange-

angebat, memoriam ingerens omiſſæ opportunitatis, quam tunc fruſtra quantovis redemptam cuperet. Hoc ipſe mihi faſſus poſtea est; affirmans, minus ſe in tàm acerbo caſu conſternatum horrore periculi præſentis, quàm verbere conſcientiæ acriter exprobrantis vitam inconſultè actam ſine ullâ proviſione mortis. Addebat, præſertim ſe tali articulo turbatum ſerâ Pœnitentiâ ingreſſus in Monaſterium dilati, quò ſe à Deo vocari non dubiè ſenſerat. Adeoque plenus his cogitationibus nobis eſt redditus, ut omnes vltrò admoneret ne ſimilia peccarent. Verbis dabat pondus vultus & frons loquentis, tam ultra ſolitum pallore ac ſenſu diſcriminis mutata, ut redire videretur ex Inferis. Sanè de pœnis quæ ibi tolerantur multa erat eius & pathetica Oratio, qualis illius foret qui eſſet expertus, quibus frequenter inſerebat: planè ita fieri; vt qui per vitam de ſe ad mortem comparando non cogitarit, ei mortis neceſſitate ingruente, Dei meminiſſe non vacaret. Hi erant boni viri ſermones, non hauſti ex lectione, doctrinâ, vel meditatione ſtudij; ſed propriæ ſenſu experientiæ dictati. Non parum, hæc reputans, commoveor incuriâ ſimili multorum vitæ uſu nobis & amicitiâ variè notorum

rum

Digitized by Google

rum, quos differre pariter video executionem bonarum cogitationum, ſanctorumque deſideriorum Deo ſerviendi, quibus impelli ſe fatentur, maléque metuo ne tempus ijs quoque tale ſuperveniat quo tempore facere quod decreverant ardentiſſimè optantes, nulla ratione poterunt. Quo die Vlyſſipponem pervenimus offendi Magiſtrum Simonem in expectatione acceſſus quartanæ, ea ipſa horâ ſtatam, ut putabatur, habituri redeundi vicem. cæterùm tanta eum ex adventu meo lætitia inceſſit (non minor credo quam quâ Ego ex eius aſpectu amplexuque affectus ſum) ut languorem diſcuſſerit. nam nec eo die, nec deinceps vllum eius ſenſum habuit. Eſt autem ab appulſu huc noſtro iam menſis evolutus. Itaque in plenam modo valetudinem confirmavit ſe; multumque in vineâ Domini, non ſine uberi fructu, laborat. Magnus hîc numerus Hominum eſt amicè ac benevolè in Nos affectorum: ac ſanè tantus ut moleſtè feram, fieri per nimiam multitudinem non poſſe, vt cunctis ſingillatim ea nos Viſitationum & Salutationum officia reddamus, quæ pro notabili ac conſpicuâ dignitate plerorumque, ipſis deberemus, ſi ea obire per tempus liceret. Notavi etiam plurimos

ad bonum propenſos, & Deo Domino Noſtro ſervire cupientes, quos ſaluberrimum eſſet iuvari quibuſdam Exercitijs ſpiritualibus, ad concipiendum Propoſitum ſtatim executioni mandandi quod *de die in diem* differunt: quoniam quantumcumque feſtinent Homines in exequendo quod faciendum norunt, vix fugiunt quin rationem reddendam morarum habeant. quare multum attentionis adhiberi convenit ad amoliendas cunctandi cauſas. Huius officij plena cognitio ſalutares multis ſtimulos admovet, per quos à veterno quodam excitati ſentiant; ſe non inventuros pacem ubi pax non eſt; præſertim ij qui contra omnem rationem procurant, Deum eò pertrahere quò ipſi volunt; recuſantes eò ire quò à Deo Domino Noſtro vocantur; ſinenteſque agi ſe ſuis potius ipſorum inordinatis affectibus, quam bonis deſiderijs in eorum mentes diuinitùs immiſſis. Digni ſane quibus miſereamur magis, quam quiſquam invideat; quippe quos ire ac niti cernimus per tam acclivem abruptamque viam: & improbo conatu laborioſi aſcenſus nihil aliud quam præcipitij periculum, imo certum ruinæ infelicis exitium quærere. Elapſis ab adventu in hanc regiam Civitatem

noſtro

Digitized by Google

noſtro tribus aut quatuor diebus, accerſivit Nos Rex. & benigniſſimè excepit. Erat ſolus in cubiculo cum Regina: ubi cum illis per horam, & aliquantò ampliùs, fuimus. Quæſierunt ex nobis multa ſingillatim de noſtrâ vivendi ratione, deque caſu ac modo quo cognoſcere inter nos, & coire in Societatem contigit. tum quò ſpectarent noſtra conſilia prima. poſtremò de perſecutionibus quas paſſi Romæ ſumus. In quo valde illos delectavit cum narraretur modus quo detecta tandem eſt veritas. Laudabantque quòd conſtanter ac fortiter promoviſſemus rem uſque ad extremum Iudicij exitum. ac ſignificabat Rex, cupere ſe videre ſententiam quâ ſumus abſoluti. Communis hic ſane ſenſus eſt omnium, piè ac prudenter factum à Nobis, quod nullâ conditione dimoveri nos paſſi ſumus ab urgendo uſque ad ſententiæ ultimæ prolationem litis curſu: paſſimque tantum id commendant, ut non diſſimulent ſibi videri fore, ut niſi ſic egiſſemus quemadmodum egimus, numquam relaturi fuiſſemus ex noſtris miniſterijs fructum ullum. Itaque finem, ut dixi, non faciunt prædicandæ illius noſtræ conſtantiæ, uſque ad ſententiam, quæ veritatem denique liqui-

dam oſtenderet, obfirmatè durantis. Vt ad Regem & Reginam redeam, placuit multum ipſis quod audierunt clarè de formâ ac ratione noſtrarum Domuum, miniſteriorumque & totius Inſtituti conſilio ac ſcopo. Inter hæc Rex vocari iuſſit Filiam ſuam Dominam Infantem, & ſuum Filium Regni Principem, ut illos videremus. commemoravit benigniſſimè quot Filios & Filias ſibi Dominus dediſſet, quique ex illis mortui, qui ſuperſtites eſſent. Vterque tam Rex quam Regina ſummum erga nos affectum declararunt. Studioſè nobis commendavit Rex eo ipſo die quo primùm eum vidimus, vt confeſſiones audiremus nobilium Adoleſcentum qui in ipſius Comitatu eſſent. Nam ipſe Mandatum edidit, vt Nobiles Iuvenes omnes qui aulam eius frequentant, octavo quoque die peccata Confeſſario aperiant. In iſtius executionem mandati, & in eiuſmodi Adoleſcentes, ut nos invigilaremus ſeriò iniunxit. cuius curæ ſuæ hanc rationem dabat. Exiſtimare ſe aiebat, ſi à puero inſueverint eius loci Adoleſcentuli cognoſcendo venerandoque Deo, deinde cum maturuerint, viros bonos & frugi evaſuros. Porrò ſi Nobiles quales eſſe debent fuerint, ſine dubio plebem ad illorum Exem-

plum

Digitized by Google

plum ſe formaturam. quare ſpem reſtituendi mores omnium Sæcularium Regni, in Nobilium Puerorum probâ inſtitutione verti. nec enim eſſe dubium, quin illius primi Ordinis conſpecta Sanctitas bonam Regni partem imitatione trahat. Magnam nobis præbet Dei laudandi cauſam hic religioſus optimi Regis animus, & zelus in promovendâ gloriâ Dei Domini Noſtri; tamque pia propenſio in res omnes bonas ac ſanctas. Nos omnes qui de Societate ſumus plurimum illi debemus ob benigniſſimam in cunctos voluntatem, ſive qui iſthic eſtis, ſive qui hîc degimus. Retulit mihi Legatus qui cum Rege egit poſtquam eum nos eramus allocuti, dixiſſe ſibi Regem: ſibi verò iucundiſſimum futurum, ſi omnes qui hactenus in Societatem nomen dedimus hîc apud ſe congregare ac habere poſſet; etiamſi in eos alendos ornandoſque partem magnam ſuarum opum impendere oporteret. Scimus multos ex Amicis Noſtris conari hîc impedire diſceſſum in Indias noſtrum; quòd illis videatur, plus fructus nos hîc reportaturos ex Confeſſionibus, ſermonibus familiaribus, tradendis Exercitijs Spiritualibus, & exhortandis cunctis ad frequentes Confeſſiones & Communiones; denique exercendâ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

hîc ſimili docendi inſtandique diligentiâ eius quâ uti in Indiâ decrevimus. Inter eos qui ſic ſentiunt eſt Confeſſarius, eſt & Eccleſiaſtes Regis, cui uterque autores ſunt ut nos hîc retineat ſpe uberioris fructûs. Diverſa quorundam aliorum oratio eſt mira de proventu ex noſtrâ operâ in Indijs ſperando loquentium. Sunt autem qui hæc dicunt idonei talium autores, qui multis annis in Indiâ fuerunt. Hi animadvertiſſe ſe affirmant, Gentes illas optimè diſpoſitas ad ſuſcipiendam Religionem Chriſti Domini Noſtri, ſi eius Interpretes ac Magiſtros nanciſcantur noſtri ſimiles, hoc eſt quorum procedendi modus tam longè ab omni ſpecie avaritiæ remotus ſit. Itaque ſi iſtam quam hîc exhibemus abſtinentiam neglectumque humanorum commodorum lucrique ac quæſtus, illic quoque teneamus, ſine ullâ dubitatione futurum aiunt, ut paucis annis duo aut tria Regna Idololatrarum ad Chriſti Domini Noſtri fidem conuertamus. Neque enim cunctaturos illos Populos in credendo nobis, ubi planè perſpexerint, nihil aliud nos quærere quam ſalutem animarum. Hæc nobis â Viris talibus qui in re præſenti verſati ſint, & multis, ut dixi, annis in Indijs fuerint, aſſeverata,

ingen-

Digitized by Google

ingentem fiduciam ingenerant fructûs uberrimi ad Dei Domini Noſtri obſequium inde colligendi. Multam hîc diligentiam ponimus in conquirendis Sacerdotibus, qui ſolo propoſito ſibi præmio divini obſequij & ſalutis animarum, ire in Indias nobiſcum velint. nec in ullâ re aliâ magis hoc tempore nobis videmur inſervire ac gratificari Domino Noſtro poſſe, quàm in Socijs eiuſmodi nobis adiungendis. Nam ſi manipulum vel duodecim ſolùm talium Sacerdotum congregare poſſemus, qui in conſilij iſtius ac propoſiti Societatem unanimiter conſpirare nobiſcum vellent, citra omnem dubitationem eſt, nos magnum operæpretium facturos. Iamque aliqui eius generis hîc ſe nobis offerunt. Incidimus in Sacerdotem nobis aliàs Lutetiæ Pariſiorum notum, qui promiſit venturum ſe nobiſcum, & uſque ad mortem in vitæ ac conſiliorum Societate perſtiturum. Illum credimus ſatis certum nobis fore. dedit enim argumenta & pignora idonea conſtantis voluntatis. Eſt & alius ſubdiaconus, brevi Sacerdos futurus, qui ſe ad idipſum offert magnâ devotione. Præterea Doctor quidam Medicus familiariter nobiſcum olim Pariſijs verſatus, promiſit ſe

Digitized by Google

navigaturum nobiſcum in Indias, ibique facultate ſuâ medendi eatenus tantum uſurum, quatenus id conducet ad iuvandas, & ad ſalutarem Creatoris ſui cognitionem pertrahendas animas, citra ullum quæſtum temporarium. Hoc ſemper maximè ſpectamus, ut ij quos nobis adiungimus, ab omni avaritiâ alieni ſint. neque id ipſum nobis ſufficit, niſi ab omni quoque avaritiæ ſpecie ſint diſiunctiſſimi: ita ut nec in nobis, nec in familiaribus noſtris quidquam conſpiciatur unde ſuſpicio oboriri cuiquam poſſit, temporalia nos potiùs quam ſpiritualia captatum ac conquiſitum ire. Egit Rex cum Epiſcopo nobis amico, itemque cum Confeſſario ſuo, de nobis ad palàm in Templis perorandum è ſacro pulpito adhibendis. Id nos differebamus in aliquot dies, initium à rebus humilioribus ducere volentes. Continuimus ergo nos, nec Concionum habendarum voluntatem oſtendimus; utcumque qui nos norunt magnam audiendi noſtras ex Eccleſiaſticis pulpitis orationes cupiditatem præſeferrent. Accerſivit nos quadam die Rex, & poſt multa alia dixit nobis; gratum ſibi fore, ſi concionaremur. Tunc ſanè ad id agendum nos obtulimus alacri-

alacritate magnâ; non ſolum ſtudio atque officio obſequendi Maieſtati eius; ſed etiam ſpe, quâ in auxilio Chriſti Domini Noſtri fundatâ nitimur, collocandæ, Deo faventе, non inutiliter operæ ad fructum animarum. Incipiemus octavo die à proxima Dominicâ, nec dubitare nos ſinit de aliquo proſpero ſucceſſu benevolentia quam in nos præcipuam oſtendunt Cives huius Vrbis. quod etiam atque etiam Dominum noſtrum oramus, hoc eſt: *ut augeat eorum fidem qui de nobis aliquam expectationem habent*. Atque hanc ipſam opinionem quæ de nobis hîc proſpera percrebuit, ſperamus occaſionem daturam Deo Domino Noſtro, pro eius ſummâ, cui unicè confidimus, bonitate, ſi minus noſtrâ, ſaltem huius Populi tantam ad nos audiendos fidem & devotionem oſtendentis, causâ, dandi nobis ſcientiam & gratiam, *ut poſſimus conſolari eos, & quæ vel neceſſaria vel utilia ſunt ad animarum ſalutem dicere*. Vlyſſipone v. Nonas Iulij Anno MDXL.

Omnibus Vobis in Chriſto Cariſſimis

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IV.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

POſtquam ſcripſi valde prolixè de rebus quæ hîc geruntur, offerunt ſe aliqua quæ tunc exciderant. inter quæ hæc ſunt: Si Breve quod tangit totam Societatem expeditum eſt, mitte hùc, oro Te, eius exemplum. Nam Rex & qui nos hic amant, libenter id videbunt, uti & ſententiam quam pronunciavit Prætor dum nos abſolvit. Rex petijt Exercitia cum deſiderio illa videndi: Si exemplum eorum è correctis videretur Tibi etiam mittere, gratiſſimum id foret Maieſtati eius. Enimvero Magnus ille Princeps valde benè affectus eſt erga totam Societatem: & videtur nihil non obſequij à Nobis ei deberi, pro ingenti amore quo nos proſequitur. Binas à Te literas accepi, utraſque perbreves; alteras ſcriptas VI. Idus Iunij, alteras Kalendis Maij. Domino Legato per-

gra-

gratum erit accipere à Te aliquam Epiſtolam. quas ad eum dediſti, perlatas ipſi dum eſſet in itinere Roma huc, vix credas quantâ curâ conſervet. Si non poſſes ſcribere, fac ut quas Epiſtolas ſcribit Strada poſſimus ei oſtendere. Hoc ipſo temporis puncto accingimus Nos ad danda Exercitia duobus Licentiatis in Theologiâ, quorum unus eſt valde celebris Concionator, alter Pædagogus Fratris Regis, Infantis nimirum Domini Henrici. Procuramus etiam ab alijs perſonis non vulgaribus ea deſiderari; perſuaſi, quò maiori deſiderio ea appetierint, eò plus ex ijs vtilitatis percepturos. Eſt unde laudetur Deus Dominus Noſter dum videmus hic multos ſancta Confeſſionis & Communionis Sacramenta frequentantes. Statue-ſis quid tibi videatur de Franciſco Strada: ecquid placeat mittere eum in Academiam Conimbricenſem. Nam ibi nec illi, nec alijs deerunt neceſſaria ad eorum ſtudia; quantum ſperare licet ex eo quod qui illic degunt valde benè inclinati ſunt ad res omnes pias & bonas. quare non dubitamus quin brevi in iſtâ Vniverſitate Collegium quoddam Noſtrorum inſtituatur. Nos opportuno tempore non omittemus agere

cum

Digitized by Google

cum Rege de excitando Convictu Studioſorum. ad quod, opus eſſet doceri nos quæ tua mens ſit circa formam inſtitutionis eius, modumque in ea procedendi; tum de eo qui iſti Congregationi præfuturus eſt; quâque Sodales diſciplinâ teneri debent *ut creſcant magis in Spiritu quam in literis*: ut cum alloquemur Regem, ei exponamus vivendi modum quem obſervaturi ſint qui in noſtris Collegijs operam literis dabunt. quo de toto argumento ſcribi à Te ad nos fuſè pervelim. Non apparet obſtiturum quidquam quominus illic ædificetur Domus excipiendis Magiſtris & Scholaribus; imo & aliæ Domûs Inſtituti noſtri. Multùm libenter qui hîc ſunt facerent nobis Domos, ſi adeſſent qui eas incolerent. Epiſcopus Amicus noſter dixit nobis: Regem nondum plane conſtituiſſe an miſſurus Nos in Indias ſit: quòd illi videatur: nos hîc non minus ſervituros Domino Noſtro quam illic. Inſtiterunt duo Epiſcopi quorum contraria ſententia eſt, nos nullâ ratione detineri in his locis debere; ſed mitti in Indias: quòd futurum exiſtiment ut aliqui Reges convertantur. Nos ſemper intenti ſumus adiungendis nobis Socijs: & credo non defutu-

futuros, prout ſe res ſenſim procedendo aperiunt. Si hîc remaneamus fundabimus aliquas Domos. Faciliùs reperientur qui aggregentur nobis ad hîc manendum, quam ad illò eundum. Si tamen iverimus; & Deus Dominus Noſter annuerit nobis aliquot annos vitæ, inſtituemus cum auxilio eiuſdem Dei aliquas Domos inter Indos & Æthiopas. Si Breve quod tangit totam Societatem non eſt adhuc expeditum, tamen da, quæſo Te, operam ut nobis detur facultas ædificandi Domos noſtræ Profeſſionis inter Infideles. Sive autem hîc hærebimus, ſive navigabimus ad Indos, per Amorem & obſequium Dei Domini Noſtri obſecro Te, ſcribe ad nos modum & ordinem quem obſervare debemus in aggregandis ſocijs, idque *multum ad longum*; quandoquidem clarè perſpicis exiguitatem noſtri Talenti. unde niſi nos adiuves, ob noſtram imperitiam negotiandi, omittetur occaſio promovendi maius obſequium Dei Domini Noſtri. Vale. Vlyſſippone VII. Kal. Auguſti.

Annus & ſubſcripeio deerant autographo, reciſa à quodam, vt apparet.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA V.

DOCTORI MARTINO AZPILCVETÆ NAVARRO.

Multum Reverende Domine.

EX quo in hâc Civitate ſum binas à Te literas accepi *amoris & pietatis erga me plenas*. Chriſtus Dominus Noſter, cuius amore motus es ad mihi ſcribendum, æquam tantæ iſti Caritati & benignæ in me voluntati mercedem reddat; quando Ego, vel ſi cupiam, nequeo exolvere me hoc debito; nec ſatis viciſſim reſpondere eximiæ tuæ in me immerentem & inopem benevolentiæ. quare agnoſcens & confitens debilitatem in hâc parte meam: ac *per Dei clementiam* cuius ſingulare donum eſt ſeipſum noſſe, intelligens *quam inutilis ad omnia ſim* poſt aliquem mei quoad poſſem explendi officij conatum, *ſtudui ſpem omnem & fiduciam meam in Deo ponere, videns me nemini poſſe æquam gratiam referre. & hoc me plurimùm ſolatur, quòd potens eſt Deus ſanctæ Animæ tuæ & ſimilibus retributionem ampliſſimam pro me dàre.*

Digitized by Google

dare. quod de meis rebus; ac *præſertim de meæ vitæ inſtituto* præ te fers velle cognoſcere, gauderem equidem offerri nobis occaſionem mutui congreſsûs. Nemo enim me paratior eſt ad omnia quæ in hoc genere ſcire aves Tibi pleniſſimè communicanda. Nec deſpero fore ut Deus mihi Dominus noſter, inter multas quibus me divina eius Maieſtas benigniſſimè cumulat quotidiè gratias, hanc quoque adiungat eximiam, videndi ſemel in hac vitâ & per otium alloquendi Te, priuſquam cum meo Socio in Indias ſolvamus. Tunc ſane licebit pleniſſimam ex me coram audire rationem omnium eorum de quibus per tuas literas interrogas. tam multa enim illa ſunt, ut *ſcripto id fieri commodè nequeat*. Ad id quod Epiſtola tua adiungit: *multa pro Hominum conſuetudine de noſtro Inſtituto dici*: hoc tantum in præſens repono: *parum refert, Doctor egregie, ab Hominibus iudicari; præſertim ab ijs qui prius iudicant, quam intelligant*. Qui has Tibi à me reddet Blaſius Lopez in clientelam atque in diſciplinam tranſcribi tuam peroptat. Hunc Ego amo plurimùm mei viciſſim amantem; & pro eâ neceſſitudine Te rogo, ut *ſi preces meæ apud te quid-*

piam

Digitized by Google

piam poſſunt (*poſſunt autem multum per Tuam Humanitatem*) excipias benignè, me tradente ac commendante, prolixum iſtud eius erga Te ſtudium, quod offert; maiorem inmodum cupiens, & vt Patrono Tibi obſequi; & vt Magiſtro dare operam. Scribe igitur illum, quæſo Te, in numero tuorum: in quo præterquam rem Deo Domino Noſtro, vt ſpero, gratam, & haud dubiè Te dignam feceris; etiam ſingularem à me gratiam inibis. Obſtringes, inquam, me Tibi magno & peculiari beneficio, ſi curare bonum hunc Iuvenem, & in ſtudijs literarum dirigere ac iuvare dignaberis, ſic animo & ſtudio paratum, ut adoleſcentiam ſuam meditationi doctrinarum, quibus Tu excellis, certum habeat impendere. Reputare Te convenit, quantum Deo debeas, qui Te iſto eximio Talento inſignis eruditionis locupletavit; non utique ad tuum unius fructum: ſed ut multis proſis. Deus Dominus Noſter noſtræ pariter amborum ſemper cuſtodiæ invigilet. Amen, Vlyſſippone IV.Kal.Octobris Anno MDXL.

Tuus in Chriſto quoadusque vixerit,

Franciſcus de Xauier.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VI.

PP. IGNATIO DE LOYOLA ET PETRO CODACIO ROMAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit nobis ſemper auxilio & favore. Amen.

HOs raptim deproperare verſus cogimur procincto & multùm feſtinante Curſore. Paucis igitur ſic habetote: Benè valere nos & creſcere. Iam ſex numero hic ſumus; omnes ex notis nobis Lutetiæ Pariſiorum, præter duos, Paulum videlicet & Emmanuelem de Sancta Clara. Domino enim noſtro placuit in tantum fortunare vota & conatus noſtros, hiſce nobis ſociandis adiutoribus ad celebrandum nomen eius inter Gentes quæ ipſum non noverunt. Imputamus celeſti favori quem vos iſthinc concilietis nobis, fructum qui hìc exiſtit ex noſtris miniſterijs; longè ſuperior facultate, ſcientiâ, intelligentiâque noſtris. Tam multi, ijque præſtantis dignitatis ad nos

C acce-

accedunt aperiendæ causâ, per ſacram confeſſionem, conſcientiæ, ut tempus deſit quo cunctis ſatisfaciamus. Dominus Princeps Henricus ſummus Inquiſitor Regni huius, & Regis Frater, ſæpius commendavit nobis, ut curam ſuſciperemus eorum in ſpiritu iuvandorum qui Sacræ Inquiſitionis cuſtodiâ tenentur. Hos itaque quotidie adimus; damuſque operam ut intelligant, quanto Dei beneficio in eo Pœnitentiæ Gymnaſio exerceantur. Ad eos ſimul cunctos exhortationem habemus ſemel quovis die: tradimuſque Exercitia primæ Hebdomadæ, magno ipſorum ſolatio & fructu. Multi ex illis dicunt nobis, agnoſcere ſe ſingularem in ipſos Dei gratiam, quòd operâ noſtrâ primùm audiant plurima ſcitu neceſſaria ad ſalutem animarum ſuarum. Ante hos paucos dies miſimus ad vos literas Regis ad Pontificem, & ad Oratorem in Vrbe ſuum, quibus commendat res noſtræ Societatis ut ſuas proprias. Ad commendatitias eius generis in hâc Aulâ impetrandas, iam non egemus interpoſitione ullius: per nos ipſi ſufficimus. Nunc quoque Rex, niſi eſſet in gravi luctu ob mortem Principis Eduardi, ſcripſiſſet iterùm ad Sanctiſſimum Dominum & ad Cardinalem SS.Qua-

Digitized by Google

SS. Quatuor Coronatorum, alioſque quorum iſthic favor neceſſarius aut utilis rebus noſtris eſt. Verum ita, ut dixi, obrutus dolore ac conſternatus eſt acerbo funere Principis ſui Fratris, ut domi clauſus neminem admittat; & triſti iuſtitio negotia pendeant. Concedendum pio mœrori iuſtum ſpatium eſt. Vbi reſederit poſt paucos dies exorabimus ab optimo Rege literas quàm voletis multas ad quoſcumque deſignabitis. Quidam qui ſtudiorum curſum Pariſijs confecit, vitæ Societatem nobiſcum inijt. Nomen ei, Magiſter Conſalvus Mederes. Nondum eſt Ordinibus initiatus. Per Dei Domini Noſtri obſequium oramus, impetrate & mittite Reſcriptum Pontificium cuius vi, extra conſueta tempora, tribus diebus feſtis promoveri per ſolitos gradus ad Sacerdotium ritè poſſit: ut Sacretur Presbyter antequam ſolvamus in Indiam. Opus etiam eſſet impetrari Privilegium ſex Clericis arbitratu noſtro communicabile, utendi Breviario novo. Ea res uſum haberet nonnullum ad faciliùs alliciendos quoſdam ut nos in Indias ſequi vellent. Per Domini Noſtri amorem vos obteſtamur, curate quam celerrimè perferri ad nos Breue quo dirigimur in Indias.

Nam tempus eò ſolvendi inſtat. Magna nos ſpes tenet fructûs uberis ex illâ noſtrâ navigatione ſecuturi. Facite, oramus vos, quam primùm ſciamus, quid nos oporteat conſtituere de ijs, qui aut Pariſijs fuerunt ſtudiorum causâ, aut eò ituri ſunt. Reſpondeatis etiam diſtinctè ad ea quæ ſcripſimus de Strada; deque conſilio excitandi Contubernij Scholarium noſtrorum in Conimbricenſi Academiâ. Nam ad id, & pia eius generis opera pronum hîc paratumque habemus favorem Procerum, & liberalitatem Locupletum. Docete igitur citò nos, quid circa hæc decreveritis, ut prout iuſſeritis efficere conemur quod videbitur *magis expedire ad laudem Dei*. Rapit chartam è manibus Veredarius moras increpans. Ergo quod hactenus hìc ſcripſi, ſit inſtar Epiſtolæ communis mecum Magiſtro Simoni: huius autem, communis item utrique, ſubſcriptio, quaſi ſigilli vicem præſtet. xi. Kal. Novembris Anno MDXL.

Vtriuſquè nomine, Magiſter Simon.

Digitized by Google

EPISTOLA VII.

Cariſſimis Noſtris in Chriſto Domino Noſtro Fratribus D. Ignatio & D. Ioanni Codurio. Romam.

Gratia & amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

ACcepimus deſideratiſſimas nobis literas veſtras tanto fructu noſtrorum animorum quantum offerre Filijs debuere Felices de Matre nuncij. Cognovimus per eas videlicet de Salute ac ſtatu proſpero Societatis univerſæ; de occupationibus pijs ac ſanctis in quas vos iſthic totos impenditis; de ædificijs duplicis generis ſpiritualibus & materialibus quæ fundatis & ſtruitis, præſentibus unà Poſteriſque conſulentes, quò utrique pariter inſtructi neceſſarijs ſubſidijs *ad laborandum in vinea Domini* provehere promovereque ad finem optatum poſſint, id quod cum ſpe maximâ Deo Domino noſtro inſigniter gratificandi dudùm inchoatum eſt. Dignetur utinam Dominus noſter adjuvare nos quoque

abſentes tantùm corpore, licet præſentes animo nunquam magis quàm nunc, ut imitemur vos, quando nobis quoque viam monſtravit inſerviendi Chriſto Domino Noſtro. Hînc quæ noſſe vos juvet hæc habemus: Rex quòd impensè probet noſtrum procedendi modum, & quod experientiâ ſpiritualis fructûs ex noſtris jam miniſterijs extantis, in ſpem excitetur profectûs animorum uberioris ſi tales multiplicentur Operarij, decrevit fundare unum Collegium; unamque item domum Noſtrorum, hoc eſt Societatis Ieſu. His ædificandis remanent hîc tres, Magiſter Simon, Magiſter Gonzalus, & alter Sacerdos Iuris Canonici peritus. Multi alij ſe in dies produnt, offeruntque ad Societatem ineundam. Porrò non perfunctorium aut nutans hoc propoſitum Regis eſt iſtarum Domuum excitandarum; ſed fixum vehemenſque. quoties ex aliquo jam tempore illum adivimus, illam ſuam ultrò profeſſus voluntatem eſt, ſermonem hujuſmodi primus inferens, nullâ præviâ ſuggeſtione noſtrâ, aut Amicorum quos rogaverimus. ex proprio planè arbitrio judicioque in id domos iſtas ædificandi conſilium prodit. Locum illis deſtinat, Civitatem Eboram. Credo illum ſcribere ad Pontificem, ut aliquos,

quos, aut aliquem è Societate huc mittat, qui Magiſtrum Simonem in his principijs adjuvent. Rex ſanè ille optimus ſuo iſto tanto affectu in noſtram Societatem, cujus augmentum optat *tanquam unum ex nobis*, totum id agens ſolo inſtinctus amore ac veneratione Dei Domini noſtri, magno nos ſibi viciſſim officio devincit profitendi ei præſtandique perpetuam *propter Deum* ſervitutem. nihil enim minus profectò debetur tam beneficæ prolixæque voluntati, haud ſe intra otioſam deſtinationem continenti, ſed ultrò ac largè in omnem de nobis optimè merendi ſedulitatem occurrenti. Quo nomine quantum ei ſimus obſtricti, niſi & agnoſceremus & profiteremur, niſi, inquam, quotidianis orationibus ac ſacrificijs, quoad poſſumus, rependere conaremur quantulum à noſtrâ poteſt infirmitate proficiſci, præſtantibus meritis eorum qui nobis ad Dei obſequium adjuvandis ac fovendis ſeſe inſigniter commendant in conſpectu divinæ Majeſtatis; gravem utique conſciſceremus culpam, & fœdâ ingratiſſimi animi ad inſignem turpitudinem labe inureremur, vitâ ipsâ indigni, quoties ulla nos dies argueret memoriam affectu obſequiſſimo conjunctam

Regis Luſitaniæ Ioannis Patroni ac Benefactoris noſtri liberaliſſimi, non cum vitæ ipſius noſtræ quantalibet diuturnitate coæquaſſe. Paulus & alius Luſitanus, me ipſis adjuncto tertio, ſoluturi ſumus hâc hebdomade versùs Indias. Spes magna nos tenet Dei Domini Noſtri benigno auxilio confiſos, uberis ex ijs terris in Eccleſiæ horrea meſſis inferendæ. ut ſic opinemur movent quæ mira referuntur à Viris probis coram intuitis, quippe per annos multos in Indiâ verſatis, de præclarâ diſpoſitione Gentium illarum ad audiendos qui meliora ſuadeant, & ſalutem oblatam animarum amplectendam. dimittit nos Rex omnis generis à ſe gratijs plenos cumulatoſque; commendatos quin etiam diligentiſſimè Proregi quem hoc anno mittit in Indiam, cujus ipſa Prætoria, vectura nos quoque unà cum ipſo eſt. Sanè is ſe nobis perbenevolum oſtendit. Adeo ut curam omnem noſtræ navigationis in ſe ſumpſerit, vetueritque nos aut quemquam alium præter ſe ipſum de apparatu ac inſtrumento nobis ad iſtam tranſmiſſionem neceſſario providendo cogitare. conſtituit etiam jam nunc, habere nos quotidianos convivas ad prætoriam menſam. quæ commemoro, non

iſtud

iſtud quidquid eſt honoris aut commodi magnoperè oſtentans, quaſi fructus hîc nos proprius delectet, quo multò libentiùs careremus: Sed ut vos intelligentes quantum ex hoc tam prolixo ſummi per Indiam Magiſtratûs affectu in nos, ſubſidij meritò ſperemus ad converſionem, quam toto animo cupimus, iſtarum Gentium, & ipſi pro veſtro Dei honoris zelo gaudeatis, & nobis gratulemini benignam facultatem portandi nomen Iesv Chriſti coràm Regibus Gentilibus tractuum illorum; apud quos ſatis eſt compertum præcipuam eſſe autoritatem & venerationem Luſitanici Proregis. Et alunt hanc fiduciam ſenſus, mores, dotes ac ſtudia præclara Proregis ejuſdem, quæ partim obſervare per nos ipſi, partim ex alijs noſſe potuimus hactenus. Pollet enim primum experientiâ & uſu rerum Indiæ, ubi exegit multos annos famâ integritatis optimâ. Sanè conſenſu Aulæ, cujus ſcitis quàm acre ſit ac perſpicax de vitis hominum judicium, vir exiſtimatur in primis probus: certiſque autoribus creditur, eum in Indiâ à noſtris juxtà Indigeniſque multùm deſiderari. Agenti ſecum mihi nudiuſtertius is familiari ſermone memorabat, eſſe quandam in Indiâ

diâ Inſulam Gentilium merorum , ſine ullâ Maurorum aut Iudæorum miſturâ, in quâ ſperare ſe ajebat magnum & promptum prædicationis Evangelicæ proventum. Adeoque nihil dubitare, recolentem quos ac quales illic præſens obſervaſſet habitûs animorum, quin & ipſe Rex, & brevi cum eo tota Inſula Chriſti palàm Religionem amplectatur. Hos ſucceſsùs ut augurentur prudentes id genus viri, facit perſpecta ipſis & probata ratio inſtituti ac miniſteriorum noſtrorum, quorum hîc plauſibilia ſpecimina viderunt: nos autem ut non obſtante intimâ conſcientiâ tenuitatis & imbecillitatis noſtræ confidamus haud vana irritave fore vota & auguria hujus generis, animat quòd miſerari jam Deum credimus infeliciſſimam cæcitatem nationum iſtarum omni ſalutis deſtitutarum præſidio, ut ideò noſtris quamlibet infirmorum & inutilium ſervorum paratiſſimis obſequijs uſurus benignè videatur ad *Gentes quæ Deum ignorant & dæmonia colunt* ab errore ac deplorato in quo jacent ſtatu revocandas. In hoc, ut nudemus vobis noſtros intimos ſenſus, in hoc, inquam, ſolo ſperati veriſimiliter efficacis à Deo auxilij fundamento fidit ac nititur tota noſtra tanti

nego-

negotij capeſſendi fiducia ; hinc viget alacritas, hinc ſpes alitur fortunandorum læto eventu conatuum quos intendere maximos paramus ad homines infeliciſſimos juvandos, trahendis ijs ad veram notitiam Sanctæ Fidei ac Religionis noſtræ, unico inſtinctu amoris & obſequij erga Deum Dominum noſtrum, cui nos iſtâ operâ gratificari & ſervire certiſſimum habemus. Oramus vos majorem in modum, ut maturè nobis iſthic otiosèque concinnetis longa & accurata monita quæ per naves hinc in Indiam, redeunte Martio vertentis anni, ſoluturas perferri ad nos poſſint. In his à vobis plena & ad minuta quæque deſcendentia perſcribi nobis cupimus, & ſuppliciter petimus, mandata, ſingillatim explicantia quid, quo modo, quibus cautionibus agere illic debeamus, quod vitæ inſtitutum operandive rationem inter Infideles tenêre. Etſi enim non diffidimus quin nos experientia ipſa præſens doctura ac directura nonnihil in eo ſit: præcipuam tamen ſpem intelligendi quid in hujus totius adminiſtratione negotij potiſſimùm Deo cordi ſit, in ſuggeſtione admonitioneque veſtrâ ponimus: utique perſuaſi vobis inſpiraturum Dominum Noſtrum quid & quatenus agi à

nobis

Digitized by Google

nobis velit: perque eoſdem quibus hactenus nobiſcum eſt uſus, Interpretes, declarare dignaturum ſenſum ac beneplacitum ſuum intimum circa genus ac formam vitæ miniſterijque noſtri. Ad hoc etiam atque etiam, adeoque inſtantiſſimè petendum moveor metu ne nobis accidat idem quod non raró uſu venire multis magno ipſorum damno ſolet, ut vel per negligentiam attendendi ac circumſpectandi ſatis omnia, loci, negotij, officij in quibus ſunt momenta, vel per tumorem quendam ſibi plùs nimio fidentem, ideoque dedignantem conſulere alios in dubijs, & ſapientiorum ſententias exquirere, mereantur multis à Deo gratijs & profuturis notitijs privari, quas illis benignè conceſſiſſet, ſi animum judiciumque demiſiſſent ad profeſſionem ignorantiæ ac imbecillitatis propriæ, conſilium auxiliumque ab alijs poſcendo; præſertim ab ijs quorum interventu Deus ſolet ſignificare nobis in quo & quâ ratione ſerviri ſibi per nos velit. Oramus ergò *vos Patres & obſecramus iterùm atque iterùm in Domino, per illam noſtram in Chriſto* IESV *conjunctiſſimam amicitiam* ne vos pigeat diligenter ac fusè perſcribere, monita, mandata, documenta quibus minutè

ac

ac ſingillatim erudiamur de omnibus quæ fugere, quæ ſequi, quæ cavere, quæ amplecti opus eſt ijs qui, ut nos, enixè cupiunt in vitâ omni, ac præſertim in iſto munere procurandæ ſalutis animarum, congruere adamuſſim divinæ voluntati, quam veſtris potiſſimùm nutibus ac præceptis manifeſtandam nobis confidimus; adjuturis imbecillitatem noſtram ad executioni mandandum quidquid illa præſcribet, veſtris orationibus, quas ſingulares, *ultrà conſuetam memoriam*, ut à vobis imploremus admonent neceſſitates noſtræ majores in extraordinarijs periculis longæ navigationis, & poſt eam conſuetudinis illic nobis aſſiduæ futuræ cum Indis Ethnicis, hoc eſt cum Gente omnibus vitijs perditâ, quorum contagio ne tepiditati atque ignorantiæ noxia noſtræ ſit, abundantiori videlicet Dei gratiâ, efficacioribuſque auxilijs eluctandum eſt. Ex Indiâ ſcribemus ad vos copioſè per primas quæ illinc ſolvent poſt nos appulſos naves; paris ſcilicet argumenti ac ſententiæ literas ad vos dantes, cum ijs quas daturi ad Regem ſumus, ut ejus mandatis obtemperemus. Impensè ſiquidem & inſtanter Princeps optimus; cum vale ſoluturis ultimum diceret, commendavit nobis,

Dei

Digitized by Google

Dei etiam Domini Noſtri nomine interpoſito, ac per ejus amorem adjurans, ut prolixè ipſum accuratéque edoceremus; quænam appareat in Indiâ diſpoſitio ad converſionem miſerarum illarum animarum, uri ſe intimè ac diſcruciari ſignificans infelici earum ſorte; cuperéque, ac nihil non pro eâ ſpe paciſci paratum eſſe, omninò impedire ne illic, ut hactenus, in poſterum Creator & Redemptor omnium hominum à ſuis creaturis ad propriæ imaginis exemplar conditis, tantoque pretio emptis, offendatur. Tam ardenti zelo Chriſti Domini Noſtri Gloriæ, ac ſalutis proximorum procurandæ Rex ille optimus flagrat! unde incitor equidem ad infinitas Deo laudes gratiaſque reddendas quòd mihi videre conceſſerit Regem potentiſſimum tàm piè ſentientem de divinis rebus. veréque affirmo; me niſi eſſem de his præſenti propriorum ſenſuum teſtimonio convictus, vix inducturum in animum credere, ſæculare pectus in principali præſertim faſtigio, ac tumultu Aulæ magnæ, adeo exquiſitæ religionis ac caritatis capax eſſe potuiſſe. Velit utinam Deus augere in illo dona iſta ſua, Dieſque vitæ ipſius in annos plurimos multiplicet, quando eos tàm ſalu-

briter

briter impendit, & *tam utilis ac neceſſarius eſt Populo ſuo*. Hæc de Rege: de Regis comitatu ſic habete: nihil eo fieri emendatius poſſe. adeo quidem ut Religioſo Cœnobio ſimilior, quàm Aulæ ſæculari videatur. Tantus numerus ibi eſt ſalutaria Pœnitentiæ Euchariſtiæque myſteria octavo quôque die conſtantiſſimè participantium, ut id videndo & admirando, non ceſſemus Deo laudes ac gratias ingentes eo nomine rependere. Ita ſumus occupati audiendis confeſſionibus, ut ſi eſſemus duplò plures, abunde omnibus futurum eſſet in eo genere quod agerent. Sedemus in ſacro Tribunali totos dies & partem noctium. cum tamen ad nos admittantur Aulici ſoli, cæteris excluſis. Memini obſervaſſe, cum nuper Rex diverſaretur Almerini, eos qui tractandorum negotiorum causâ undique, ut fit, ad Aulam concurrebant, valde admirari ſolitos conſuetudinem, præſertim in Aulicis, novam: ac cum eos paſſim ſingulis Dominicis & Feſtis inſuper diebus ad ſacrum Chriſti Corporis Epulum reverenter accedere cernerent, ſtupore quodam quaſi attonitos hærere. nec pauci eorum quod demirabantur imitantes, purgabant ipſi quoque per pœnitentiam animas, & menſam

Eucha-

Euchariſticam frequentabant . Quòd ſi par numerus confeſſariorum præſtò eſſet excipiendæ tantæ multitudini , quanta ſemper ad Comitatum ſolet confluere , nemo ferè aggrederetur tractare negotia cum Rege, quin priùs calculos cum Deo poſuiſſet; nunc multi peccata deponere parati, qui audiant non reperiunt . etſi, ut dixi, nobis non parcimus . adeo quidem ut audiendi confeſſiones aſſiduitas dicendi ad concionem nobis otium eripuerit. Verùm rationibus ſubductis, accomodatius ad Dei Domini Noſtri obſequium judicavimus , attendere adminiſtrationi pœnitentiæ , quàm de loco ſuperiori perorare. quòd Concionatores in hâc Aulâ non deſint, Confeſſariorum hîc quidem idoneorum rara ſit copia. Ea nobis cauſa fuit pulpitum ſubſellio mutandi. Aliud de nobis, quod nunciemus , non habemus , niſi nos in hoc procinctu navigandi versùs Indiam , vota Chriſto Domino Noſtro facere, ut vobiſcum, à quibus ejus causâ disjungimur , dignetur in vitâ meliori congregare, nam in hac difficile ſperatu eſt venturos unquam in conſpectum mutuum , tum propter immania ſpatia terrarum ac marium quæ Romam dirimunt ab Indijs, tum quòd

ea

ea quæ nos illic expectat Meſſis uberrima, cogitationem & facultatem veriſimiliter ereptura nobis eſt alios agros areaſve cogitandi unde plus congerere queamus in horreum Domini, cujus obſequijs nos devovimus. qui ergò primus è nobis ad Beatam vitam pervenerit, & illic *non invenerit fratrem quem in Domino diligit*, meminerit orare Chriſtum Regem noſtrum, ut & illo adducto, cunctos nos in ſuâ gloriâ ſociet. Vlyſſipone xv. Kal. Apriles Anno CIↃIↃXLI.

Cunctis iſthic in Domino dilectis.

Franciſcus de Xavier.

EPISTOLA VIII.

Cariſſimus in Chriſto Domino Noſtro Fratribus D. Iajo & D. Lainez. Romam.

Deeſt principium in Autographo Muſſiponti ſervato.

QVod Regem attinet & eleemoſynam ad ædificationem Domûs, ſcribo Petro

Codatio quid iſthic agere debeat. Mihi videbatur: in hoc quidem trimeſtre vernæ quam auſpicamur tempeſtatis parùm opportunè id negotium occurſurum; utique inter apparatus atrocis belli quod inſtare dicitur ex finitimâ Africâ; unde frequentes & concordes indicant nuncij, conjuratum omne Maurorum nomen irruptionem minitari tumultuoſiſſimam in terras Luſitanicæ ditionis. Tranquilliori tempore multùm ad rei ſucceſſum conferrent procurata iſthic officia Cardinalium gratioſorum apud Regem, ſi eum dignarentur accuratis literis docere, quàm utiliter impenderetur regia pecunia in conſtructionem talis Domûs. Credo in iſto numero peculiariter Carorum Regi Purpuratorum Patrum eſſe Cardinalem Carpenſem, argumento inde ducto: quòd hunc Domino Petro intimè familiarem novi. quare commendatitiæ ab eo impetratæ, uti & à Cardinali SS. Quatuor Coronatorum; & ſi quorum aliorum amicitia cum ejus Majeſtate non ignota vobis ſit, plurimùm ſine dubio juvarent. Hi ſi quâ ex causâ detrectarent ad Regem protinus ipſum tali de re ſcribere, at non ægrè opinor adducerentur, præſertim Carpenſis, ad Dominum Petrum, ut

ut cum Rege negotium tractet, & boni hujus Operis patrocinium apud eum amplectatur, privatim orandum. Præterea ſi Orator Regis qui iſthic eſt, optimè affectus in Societatem ſit, prodeſſet ſanè non parùm impetrare ab eo in id ipſum literas, quæ Regi exponerent in quantâ neceſſitate favoris Suæ Majeſtatis res in urbe noſtræ ſint. Non omittatis vos ipſi ſcribere ad Dominum Petrum Maſcareniam. nam quantum ille delectetur veſtris literis, nullis ſatis verbis poſſem exprimere. Hoc certò teneatis, amari vos ab eo *multùm in Domino*. quas à vobis accipit literas ſtudioſiſſimè conſervat, pedetentim lectitat, cum voluptate fructuque animi, cujus ſigna in vultu renidenti læta extant. Equidem ex his indicijs intelligens quàm is veſter ſit, obſtringi eo nomine me ſentio ad me ipſum in omnem illi vitam addicendum. Nos hîc opinabamur, *ſalvo meliori judicio*, expedire ut ad Regem ſcriberetis; agendo illi gratias pro eâ voluntate quam oſtendit Collegij aut Domûs Societati fundandæ. nam multus & paſſim requiſitus in hâc Aulâ uſus viget officiorum iſtiuſmodi. mihique compertum eſt ex ijs quæ audivi à D. Petro, Epiſtolam talis ſenten-

tiæ miſſam iſthinc, Regi jucundiſſimam futuram. Commemorandum in eâ eſſet, certiores à nobis factos vos de beneficâ Majeſtatis ejus declaratâ voluntate ædificandi Collegij aut Domûs nomine Societatis noſtræ. Etenim hoc ipſum calcar currenti, quod ajunt, addet; urgebitque ad tantò inſtantiùs corripiendas incepti moras. Etiam hoc quod ſcio vobis indico non fruſtrà; ſic certò habete, quas tali argumento huc dabitis literas, per multas ituras manus, multorum oculis legendas. de Franciſco Manſillâ narro vobis; planè expertem eum eſſe Sacrorum Ordinum. Eſt in Indiâ Epiſcopus, quem confidimus in Domino non gravatum iri bonum hunc virum initiare; utcumque magis illum quidem zelo, bonitate, ſimplicitate, quàm multis literis inſtructum: ac niſi Dom. Paulus partem ſuæ multæ Doctrinæ illi communicet, valde vereor, ni Deus adjuverit, ut examini Sacrorum Ordinum Collationem de more præceſſuro, par ſuſtinendo reperiatur. quod ſi accideret, rationes conturbaret noſtras. Cuperet is in omnem eventum talis casûs, impetrari ſibi à vobis Româ literas quibus ei exquiſitioris à Doctrinâ ad Ordines ſacros apparatûs gratia fieret;

Digitized by Google

fieret ; & ſuſceptio *extra tempora* trium majorum Ordinum totidem feſtis diebus concederetur, *ad titulum voluntariæ paupertatis & ſufficientiſſimæ ſimplicitatis*. Ad quod impetrandum verè allegari poteſt, ſuppleri in eo multâ bonitate, & ſanctâ ſimplicitate, defectum uberioris literaturæ. nimirùm ſi tantum fuiſſet verſatus cum Bobadillâ, quantum cum Gacerezio familiaris usûs habuit, traxiſſet, ut fit, fortè aliquid, intimi convictûs affrictu, quò magis eruditionem prioris, quàm poſterioris ruditatem ſaperet: nec conflictaremur hiſce difficultatibus, ipſo ſcilicet tunc eructaturo ſcientiam, inter decurrendum plenis velis æquor Scripturarum. Porrò tàm hic quàm D. Paulus communiter optarent impetrare iſthic à gratiâ Sanctiſſimi Domini, vt quoties ad aram facient, poſſint animam unam Purgatorio eruere. Miſſæ Sacrificia quæ jam obtulimus pro Cardinali Guidiccionio ſunt omninò ducenta & quinquaginta, ex quo Româ diſceſſimus, uſque ad hunc diem. Faciet per ſuam gratiam Deus Dominus Noſter ut reliqua in Indiâ perſolvamus. Equidem dum mente recolens reputo, quanto ſemper hactenus fructu guſtuque mei animi pro illo Reveren-

diſſimo Eccleſiæ Patre ſacrificaverim; allici me ſentio ad eundem Deo Domino Noſtro apud Sacrum Altare commendandum, quoties per totam deinceps vitam rei divinæ operari mihi contigerit. Plurimùm cupimus ſcire, ecquid, quando jam confirmata Regula Noſtra eſt, illi quibus tantum amoris mutui debere nos profitebamur, ob egregiam benevolentiam quâ res noſtras ultrò proſequebantur, promovendo illas ope omni ſtudioque; an, inquam, iſti vel jam in Societatem dederint nomen, vel in eo ſint, ut quamprimùm dent. Suſpicor in ijs eſſe aliquos qui pacem animi reperire cuperent, citrà ſuſceptionem vitæ hujus noſtræ humilis & ærumnoſæ: qui tamen an inventuri ſint neſcio: & fieri poterit ut quod ubi libet quærunt, in eo tantum quem reformidant, loco reperturi denique ſint, ſi quando conſilium expedierint in eum ſe recipiendi. Hæc à me dicta non ad ſolum Franciſcum Zapatam pertinent; haud enim excluſum velim Dom. Licentiatum, quem equidem autumo non multâ frui quiete tranquillæ mentis in terendis, ut facit, liminibus magnarum Domuum. Quod ſpectat Dom. Doctorem Medicum Ignatium Lopez is mihi

planè

planè videtur conturbaturus rationes famæ ſuæ, & quaſi foro ceſſurus, ſi priùs abeat quàm percuraverit languentem ſtomachum Patris Ignatij, & cachexiam Bobadillæ. de Didaco Zappatâ *& ei ſimilibus* non habeo quod dicam: niſi veriſimiliter fore, ut Mundus eos inutiles ſibi deprehenſos abijciat, ſatis deinde laboraturos in reperiendo qui eos velit. Neſcio quid ſit, quod ex quo Rex ſtatuit quoſdam è nobis hîc hærere, alios proficiſci, abigere ex animo non poſſum occurſantem injuſſu ſpeciem Cariſſimi Fratris noſtri Antonij Araozij, ſuggerente ſibi præſagâ mente venturum illum ad nos ad Indias cum ſex ſaltem Clericis, & cætero idoneo comitatu, qui etſi non conſtet ex eruditiſſimis, modò homines habeat benè animatos ad impendendum quantum ipſis vitæ ſupereſt in Dei Domini Noſtri obſequium, prætereaque alienos ab omni ſpecie avaritiæ, ſperamus adventum eorum non parùm utilem futurum. Ac quamquam nullos tales hoc anno (hoc eſt Martio conſequentis) mitteretis; ſed evoluto duntaxat inde biennio, quando jam noſtras ex Indiâ literas accepiſſe potueritis, nihil magni eſſet incommodi: dummodo indicato tempore id quod

dixi ſubſidium non deeſſet certi numeri bonorum Operariorum à vobis huc deſtinatorum. Rem totam Sapientiæ veſtræ permittimus. magnoperè tamen optantes, ut in deliberatione tali, præ oculis id habeatis quod vobis pro certiſſimo confirmo; planè mihi perſuaſum eſſe, laborum in Indiâ noſtrorum non exiguum fructum extiturum. neque hoc putetis eſſe merum augurium ſibi faventis animi: ſic enim conſtans affirmatio verſatorum illic multis annis prudentium hominum ſperare nos omninò jubet. Quid in re præſenti deprehenderimus ſcietis ex noſtris literis, diligenter ac copioſè declaraturis ex oculatâ notitiâ verum ſtatum locorum ac gentium illarum, quantum ad negotium ſalutis animarum & Chriſti regni propagandi ſpes ac facultates pertinet. Prout nunc augurabamur, magni per omnia momenti ad ſucceſſum noſtrorum ejus generis conatuum erit eminens in nos & nullis non officijs palàm oſtenſus Proregis favor, propter ſummam autoritatem quam ei apud Reges ac Dynaſtas illorum tractuum Luſitanici Regis ſocios, & propria illic olim nota virtus, & nova Dignitas ampliſſimi & Regem repræſentantis magiſtratus conciliatura meritò

ritò

ritò creditur. Si vobis viderentur Gratiæ quædam ſpirituales ex ijs quæ impetrari à Summo Pontifice queunt, nobis profuturæ ad efficaciam noſtris illic miniſterijs addendam, agite prout veſtra vobis caritas & ſapientia ſuaſerit. certè illam cuperemus obtineri, & ad nos ritè conſignato diplomate primâ quaque occaſione tranſmitti facultatem, quâ noſtræ Societatis hominibus in Indijs degentibus per ſupremum Eccleſiæ Paſtorem liceat, accipere Sacros Ordines *extra tempora* ſine patrimonio aut beneficio, titulo promiſſæ Deo voluntariæ paupertatis; etiam relaxato, ubi opus fuerit, canonico impedimento illegitimorum natalium. Ad extremum oramus, ut quando ad nos in Indias ſcribetis, id nequaquam perfunctoriè breviterve faciatis. omninò volumus doceri nominatim à vobis de omnibus & ſingulis Noſtrorum, quid agant, valeant, cogitent, quam ſui ſpem, quem fructum edant. neque id grave videri debet cum ſemel duntaxat quovis anno dandarum ad nos literarum reditura vobis opportunitas ſit. Planè facite ut veſtræ iſthinc Epiſtolæ in octo nobis ſolidorum dierum lectionem abundent. Sic viciſſim pollicemur nos quoque facturos.

Vale-

Valete. Vlyſſipone xv. Kal. Apriles Anno CIↃIↃXLI.

Nomine Cunctorum hîc vobis Cariſſimorum Fratrum

Franciſcus de Xavier.

EPISTOLA IX.

Franciſco Manſillæ in Commorinum eunti.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſit nobis ſemper auxilio & favore. Amen.*

CAriſſime Frater: multùm cupio ſcire quid agatis. quare oro te, per amorem IESV Chriſti, doce me accuratis otiosè ſcriptis literis, de omnibus quæ te, quæ ſocios iſthic tuos quoquo modo ſpectant. quando pervenero Manaparem, diſces ſtatim meis inde ad Te literis. Fac memineris mandatorum, quæ perſcripta dedi tibi à me digredienti, & Deum ora ut multâ te corroboret patientiâ, neceſſariâ in primis ad tractan-

Digitized by Google

ctandum cum iſtâ gente. Sic tecum reputa, quaſi Purgatorium iſthic tuum ſit, in quo jam hinc noxarum tuarum pœnas luas. & agnoſce non vulgare Dei beneficium, indulgentis tibi, ut vivens ſpiranſque ſummo gratiæ quæſtu, ærumnâ multò minore, peccata juventutis expies. Dices Ioanni de Artiaga: ſignificaſſe mihi per literas Præfectum, ſe ipſi numeraſſe decem Pardaos imputandos rationibus meis: reſcripſiſſe autem me Præfecto: nec vos, nec Ioannem Artiagam, nec me, pecuniâ egêre ante ejus ex orâ Piſcariæ adventum: ideoque meo juſſu Artiagam, iſtos ei nummos redditurum. quod eum à me jube facere. niſi fortè ſumma iſta non donatur, ſed ſolvitur, ad noſtrum aliunde jus pertinens; cujus ſuſpicandi cauſam habeo nonnullam. Subaudivi enim, Prætorem, qui nobis Regis juſſu ad victum & uſum cæterum neceſſaria ſuppeditat, curaſſe iſtuc Præfecto Syngrapham Collybiſticam decem Pardaorum, unde nobis emeret Interpretem. Fieri poſſet ut Is, quoniam emptionis fortè iſtius nec facultas præſens, nec propinqua ſpes opportunitatis appareret, ne in manu ſuâ conſeneſceret aliena res, redhibere illis cuja ſciebat eſſe, matu-

rave-

raverit. ſi hoc ita eſt, retineatur ſanè; ſin aliter ſe res habet, ſuum utique argentum Præfecto renumeretur. Idque ſine morâ exequi Artiagam volo. Vobis tantum Cœleſtis gratiæ ad inſerviendum Deo, quantum ipſi mihi opto ac precor. Valete. Punicali IX. Kal. Martias An. CIƆIƆXLIV.

Non ſcribo Ioanni Artiagæ quoniam hæc una tibi & illi communis iſthuc deſtinatur Epiſtola.

Veſter Amantiſſimus Frater

Franciſcus.

EPISTOLA X.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater: Multum me recrearunt tuæ literæ. Etiam atque etiam oro te: ſic agas cum iſtâ hominum fæce, ut boni Patres ſolent, cum malis Filijs: ne animo frangaris quantumvis multa ſint quæ vides ab ijs pravè ac ſceleratè fieri. nam Deus ipſe quem tam graviter offen-

oſſendunt, non eos tamen interficit, quod uno poteſt nutu: non ijs deſinit ad victum & cultum ſuppeditare neceſſaria, quæ niſi manum ipſis ultrò ſuam ille liberalem aperiret, utique deficerent, & inopia miſeri, uti ſunt digni, tabeſcerent. Hoc exemplo ad æquitatem & tu animi te componas velim; angore ſupervacaneo excuſſo. Plus ſunt frugiferi quàm putas labores iſthic tui: & quamquam non tantùm proficis quantum cuperes; navas tamen, mihi crede, ſatis operam, ut ejus te pœnitere neutiquam debeat. Denique in qualicumque ſucceſſu certa illa tibi conſolatio eſt, per Te non ſtetiſſe; nec culpæ imputandum tuæ quod ſecus evenerit. Cæterùm quia frangendæ duritiei cervicum indomitarum ſubjectæ Regi Gentis, rectè adhiberi vim regiam, probata exempla & bona ratio ſuadent, mitto ad vos impetratum à Prætore Apparitorem, cui mandavi ut à ſingulis mulieribus quæ potione dementante, Orrachâ iſthic dictâ, contrà quàm edicta ſanciunt publica, ſe adhuc ingurgitant, mulctæ nomine duos denarios argenti, hoc eſt unum nummum quem vocant *Fanam*, exigat. prætereaque talis intemperantiæ compertas in triduum cuſtodiæ

man-

mancipet. Id inexorabiliter omninò deinceps exequendum, per omnes pagos & cuncta iſthic conventicula curabis clarè promulgari: ne ictæ damno ebrioſæ mulierculæ poſtea ignorantiam cauſentur. Patangatibus quoque, ſive Magiſtris Vicorum, diſertè denunciabis, ſi ex hoc deinceps tempore Punicali Orracha potetur, ipſos id mihi ſuo gravi damno luituros. Matthæum hortaberis ut ſe bonum mihi Filium præſtet; certum, ſi ita fecerit; à me ipſi longè plus bonorum ac commodorum tribuendum, quàm expectare umquam poſſet à Parentibus propriis. Interim dum diſtineor ne iſthuc perveniam quò propero, fac ſeriò Patangates iſtos moneas: emendent, ſi ſapiunt, maturè pravos ſuos mores; alioqui quoſcumque in familiaribus vitijs hærere, iſthuc appellens deprehenderim, deliberatum mihi eſſe, pro poteſtate à Prætore acceptâ, vinctos Cocinum abduci jubere. nec ſibi blandiantur tanquam citò defuncturi brevi pœnâ. Ex animi quippe mei certâ ſententiâ pronuncio, daturum me operam, ne unquam Punicalem redire ſinantur. Compertum enim ſatis eſt, flagitiorum ac ſcelerum quæ iſthic perpetrantur plurima, omnium penes unos ipſos culpam invi-

Digitized by Google

invidiamque reſidere. Diligentiſſimè curabis ut parvulos qui naſcentur, ſacro quam primùm baptiſmo impertias. Egreſſos autem infantiam, & inſtitutionis utcumque capaces, maturè occupes Chriſtianæ Doctrinæ rudimentis imbuere; prout tibi tam impensè commendatum à me ſcis. Singulis præterea Dominicis Catecheſim conſuetâ formulâ ad congregatos unum in cœtum omnis ſexûs & ætatis ſimul homines habebis, inculcandis orationibus, & virtutum actibus doceri à me ſolitis, ut noſti; adjungendáque inſuper utilis ad mores formandos argumenti conciunculâ. Omni ope prohibe invigilans, ſcrutandis etiam latibulis officinarum, ne quis Pagodes ſculpat aut fabricet. Quam Epiſtolam mihi inſcriptam audio iſthuc miſſam ab Alvaro Fogazâ, eam ne huc mittito, ſed iſthic in meum adventum ſerva. Deus Dominus Noſter tantâ vos in hac & futurâ vitâ conſolatione cumulet, quantam ipſi quoque precor mihi. Vale. Manapare pridie Idus Martij Anno CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XI.

EIDEM.

CArissime in Christo Frater: cum incredibili gaudio & fructu animi mei cognovi ex tuis literis, vivere te isthic lætissimum, & miris è Cœlo delicijs perfundi. Quandoquidem, prout experiris, Deus tui recordatur, fac ejus vicissim tu quoque memineris. Cave tædium te subeat quamvis ingrati laboris, aut fastidio debilitatus remittas acrem & invictam perseverantiam in benè ceptis. Tene semper demissum ante Deum animum in dulci sensu perpetuæ gratiarum actionis, quòd elegerit te in officium tam sublime quàm istud est in quo versaris. Habes Chartam mandatorum tibi à me traditorum: nihil addo, nihil commendo ampliùs. Vive memor mei, nunquam non vicissim cogitantis de te. Dic Matthæo: bonum se Filium præstet, experturus me pariter bonum Patrem. attentè invigilo in omnes occasiones ejus juvandi. Addes: jubere me, vt Dominicis diebus, quando reddet in cœtu Catechesim audientium, quæ vos

eum

eum Domi docueritis, adeò voce contendat, ut non ſolùm tota concio exaudiat, ſed ad nos quoque qui Manapare ſumus pertingat ſonus. Fac me certiorem de Chriſtianis Tutucurinenſibus quo ſtatu ſint; & ecqnid eos vexent Luſitani qui illic hæſerunt. tum de Prætore quid feratur; an is hyematurus Cocini ſit. Hìc exerere ſe incipit res magna, ingentem pollicens Deo Domino Noſtro ſplendidè inſerviendi facultatem. Inſta precibus apud eundem Dominum Deum, ut dignetur fortunare ſpes oſtenſas, maturaréque ceptum in opportunitatis optatæ ſucceſſum. Oro te ut erga iſtam Gentem univerſam, tam Primarios & nobiles, quàm plebem infimam, præcipui ſemper amoris indicia exhibeas. inde ſine dubio ſequetur ut omnes te viciſſim ament: quod ſi eris aſſecutus, pronior erit curſus uberiorque fructus miniſteriorum quibus eos ad Domini Dei Noſtri perducere notitiam & cultum ſatagis. Aſſueſce tolerare cum multâ patientiâ infirmitates eorum & ex fragilitate lapſus, tecum, clementer ſperando, reputans, Bonos eos, etſi adhuc non ſint, tamen aliquando evaſuros. Quod ſi non planè profectum eorum perducis quò deſtinaveris, tamen haud te pœniteat conatûs,

ſatis accipientem quantulum illud ipſum quod extundere potuiſti. Ego quidem ſic me conſolor in ſimilibus ærumnis. Dominus Deus ſit ſemper tecum, & det nobis ſuam gratiam, ut ſemper ipſi ſerviamus. Vale. Manapare XIII. Kal. Aprilis Anno CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA XII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Nullis ſatis exprimere tibi verbis poſſem quanto urgear deſiderio ad vos in iſtam Oram eundi. Confirmo tibi ut rem veriſſimam, ſi hoc ipſo die contingeret copia navis iſthuc ſolventis, me continuò profecturum. Nunc venerunt ad me tres nobiles ex comitatu Regis Travancoris, conquerentes de Luſitano quodam, quem ajunt prehendiſſe Patanai mancipium iſtius Principis Iniquitribirimi, ac vinctum perduxiſſe Punicalem, audirique ab

ab eo jactatum, à ſe transferendum Tutucurinum. Cum cognoveris quid in re ſit; ſcribe, quæſo te, ad Præfectum eâ de re. Et ſi quidem illic reperiatur ille Luſitanus, quicunque demùm ſit, omni efficaciâ da operam ut captivus ſtatim liberetur. Quod ſi aliquid Luſitano debet, deferatur querela ad ejus Principem, ſtatuturum utique quod æquum erit, & jus ſuum, prout ſolet, noſtris ſervaturum. Serò quidem hoc conſulitur. nam eâ viâ gradiendum ab initio fuerat. nec ſubditus Regis Socij, eo inconſulto, ex loco ditionis ejus debuerat corripi. Sic præpoſterè fortes, Hoſtibus parcimus; Amicos deprædamur. Præcludit hæc injuria mihi aditum ad Regem alioqui benevolum. quâ enim ſapientiâ os obijcerem indignationi Aulæ frementis recenti ſenſu contumeliæ tam gravis? Ignoſco iræ illorum juſtâ utique causâ exardeſcenti. quàm enim eſt intolerabile agi ferrique ab ijs qui Socij vocantur famulos Regis Amici in ipsâ ejus terrâ, ipſius aſſenſu nec expectato nec petito: id quod ne tempore quidem Pularum penè tyrannicè ibi olim dominantium, fuiſſe attentatum fando unquam ſit auditum? Equidem quid conſilij capiam neſcio; ita mihi

Digitized by Google

rationes agendi ac cavendi conturbat omnes inconſultiſſima audacis hominis eruptio. Impetus me capit hinc evolandi. quid enim ampliùs tempus terimus, inter homines ſecuriſſimos juſti reſpectûs omnis; nec penſi quidquam habere ſolitos, quo Religionis, quo Reipublicæ damno cupiditatibus obſequantur ſuis? præſertim quorum temeritas impunitate alitur. Cui enim eſt obſcurum, ſi caſtigati, ut meruerant, nuper fuiſſent qui in illo Myoparone furtum impudentiſſimum fecerunt, Luſitanos in auſa nunc ſimilia non fuiſſe prorupturos? Vix aberit quin irritatus inſultu tam procaci Travancoris Rex ſiniſtri aliquid in Chriſtianos ſibi ſubditos conſulat. Scribas velim Præfecto, quàm mihi moleſtum acciderit iſtud in mancipio Regis Travancoris perpetratum plagium, ob damna quæ inde imminent maxima, præter cæteram invidiam facinoris improbi. Ego penè decrevi nunquam ampliùs de talibus ſcribere; quoniam iſti facere quod lubet volunt, audire quod diſplicet non ſuſtinent: quaſi faciat illis injuriam qui auſit hiſcere, dum ipſi jura omnia pervertunt. Si certò reſcieris iſtum hominem à Luſitano captum, eſſe Tutucurini, per quantum Deo gratificari ſtudes, oro,

raptim

raptim te ad Præfectum confer, & efficaciſſimè cum eo age, ut vinctus ſtatim ſolvatur. Luſitanus autem qui eum dederat in vincula, veniat huc expoſitum quid petat, aut quid queratur. habebitur enim ratio juris ejus quantum erit opus ut plenè illi ſatisfiat. Probarent-ne Luſitani, ſi quid Indus aliquis cum quopiam ipſorum controverſiæ haberet, rapi ab eo vi ac manu è terrâ noſtræ ditionis Luſitanum, & vinctum in Continentem abduci? minimè profectò. ita & Indi quoque animati ſunt. cur igitur illis facimus quod nobis fieri nollemus? aut miramur ſi pariter uti nos, indignantur læſi. ſi juſtitiam negarent, eſſet veniâ dignior graſſatio. nunc cum præ ſe ferant fide optimâ jus dicturos, cum leges Societatis exactè ſervent, & pace ac æquitate quantam optamus commercium nobiſcum exerceant, quid plauſibilis excuſationis allegamus? aut quo ſatis ſpecioſo fuco fœdifragæ infidelitatis turpiſſimam maculam obducimus? Quod ſi obſtaculum iſthic ineluctabile teneret, ne proficiſci ſtatim poſſes, mitte Paulum Vazium cum tuis literis ad Præfectum. Iterùm tibi affirmo: plus me conturbatum eo nuncio, quàm tibi ſignificare ſcribendo poſſum. Det utinam nobis

Deus Dominus Noſter tantum robur animi quanto eſt opus ad inconſultas iſtiuſmodi temeritates quâ decet patientiâ ferendas. Licet idoneis autoribus quæ dicta ſunt comperi: tamen quæſo te ne graveris diligenter perſcribere de toto negotio quid illthic perſpexeris. Verène mancipium Regis Travancoris Luſitanus in ejus terris ceperit. ſi fecit, quam facti cauſam alleget; præterea ecquid, ut dicitur, tracturus ſit Tutucurinum & quamobrem. cupio aliquid audire, unde minui ſaltem atrocitas illaudati facinoris queat, & famæ convicium coargui. Sin nihil eſt invidiæ levandæ; & verè ita res contigit ut narratur paſſim, omittendum mihi ſcilicet propoſitum erit adeundi Regis, apud quem eram tractaturus quædam è re obſequij divini. Scis quàm efferetur iſta gens raptibus mancipiorum; præſertim in loco ditionis eorum, attentatis. non eſt dubium quin omnes illic ultionem fremant; Luſitanamque Gentem ac Chriſtianum nomen contumelijs proſcindant. Huic invidiæ me obijcere conſultum non ſit. Quare aliò cògitandum erit, & expediendus tandem impetus in conſilium quod dudùm mihi pellaci ſpecie blanditur, omiſsâ Indiâ, vbi tot obſtacula promulgationi Reli-

Digitized by Google

Religionis Chriſti, unde minimè oportuerat objectantur, transferendi me in Æthiopiam, quò ſpes magna & veriſimilis vocat Dei Domini Noſtri gloriæ inſigniter promovendæ, promulgando illic Evangelio; vbi non erunt Europæi qui nobis obſiſtant evertendo quantum ſtruimus. non te celo, me tam vehementer illuc impelli, ut non ſit inveriſimile, me hìc Manapare brevi conſcenſurum naviculam ex ijs quas *tonos* vocant, qualium adeſt copia, quâ me ſine morâ Goæ reddam, ibi quæ opus ſunt ad profectionem in terras Præſtejannis paraturus. Deus nos ſuo auxilio & gratiâ dignetur. Amen. Manapare XII. Kal. Aprilis CIↃIↃXLIV.

Tuus Frater in Chriſto amantiſſimus

Franciſcus.

Digitized by Google

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATIS IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER II.

EPISTOLA PRIMA.

Catechiſtis è Societate IESV *per Indias.*

ELEMENTORVM Doctrinæ Chriſtianæ rudibus hiſce populis tradendorum viam ac methodum uſu & ſucceſſu mihi probatam proponam hîc vobis, Fratres Cariſſimi, ſperans fore, ſi tenueritis, ut ex eâ non pœnitendum Dei ac Domini Noſtri gloriæ, ſalutiſque Animarum fructum referatis.

Con-

Congregato Populo, qui accedit ad Catecheſim explicandam, facto ipſe Crucis ſigno, capite aperto & ſublatis manibus, præeat duobus Pueris ad id paratis in pronunciandâ, voce clarâ & latè intelligibili, Oratione Dominicâ; priùs proferente verba ſingula Catechiſtâ, Pueris ſtatim ſequentibus.

Poſt hoc dicat univerſo cœtui: nunc Fratres mei profiteamur fidem noſtram, & exerceamus tres actus præcipuos trium Virtutum præſtantiſſimarum, quæ vocantur Theologicæ. ſunt eæ Fides, Spes, & Caritas.

Tum à Fide ſic incipiat, interrogans adſtantes: Creditis omnes in unum Deum verum, Omnipotentem, æternum, immenſum, infinitè ſapientem? Reſpondeant univerſi: etiam Pater, per Dei gratiam credimus. Reponat Catechiſta. Nunc ergò dicite mecum pariter cuncti: Domine IESV Chriſte Fili Dei vivi, da nobis gratiam ut firmiſſimè credamus hunc articulum noſtræ ſanctæ Fidei: addamus ad hoc impetrandum *Pater Noſter*; quam totam orationem ſinguli ſecretò recitabunt. Sub hoc tollat vocem iterum Magiſter, agite, dicens, hæc mecum pro-

Digitized by Google

pronunciate. Sancta Maria Virgo Mater Dei, impetra nobis à Deo gratiam credendi firmiſſimè hunc articulum noſtræ ſanctæ Fidei, & ut hoc ab eâ exoremus, recitemus illi omnes voce ſummiſsâ ſalutationem Angelicam. Poſt hanc à cunctis ſecretò dictam, incipiat denuò Magiſter. Creditis Fratres iſtum Deum verum eſſe unum unicum ſolum Deum in eſſentiâ & Trinum in Perſonis, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum? Reſpondeant omnes. utique Pater per Dei gratiam ſic credimus. conſequenter duæ orationes modo ſupra expreſſo, cum *Pater* & *Ave* ſecretò à ſingulis ſuo ſtantibus loco recitandæ. Tunc fiat. hæc altera interrogatio. Creditis Fratres mei iſtum eundem Deum eſſe creatorem omnium rerum, Salvatorem & glorificatorem noſtrum? dicant omnes; omnino Pater, per Dei gratiam, ſic credimus. Fient inde duæ petitiones ut priùs, cum *Pater* & *Ave*. Hâc formâ percurrentur & reliqui articuli; præſertim qui ad Chriſti Domini Noſtri humanitatem ſpectant: percontando in hunc modum: Creditis Fratres ſecundam Perſonam Sanctiſſimæ Trinitatis, Filium Dei Vnigenitum, fuiſſe conceptum de Spiritu Sancto, incarnatum

in

in viſceribus puriſſimæ Virginis Mariæ; & natum ex eadem Dominâ Noſtrâ ſemper-Virgine? Reſpondebunt, utique, Pater, hoc per Dei gratiam credimus. Tunc fient duæ petitiones, additis, *Pater* & *Ave*, more ſuperiùs informato. Perget Catechiſta: Creditis Fratres, hunc eundem Filium Dei factum hominem fuiſſe Crucifixum, mortuum, & ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, & inde liberaſſe Animas Sanctorum Patrum, quæ ibi erant expectantes ejus ſanctum adventum? dicant: Ita per Dei gratiam credimus, & petitiones ſtatim conſuetas adjungant. Tum Magiſter: Creditis, dicet, hunc ipſum Dominum Noſtrum, reſurrexiſſe die tertiâ, poſtea aſcendiſſe in Cœlum, illic ſedere ad dexteram Dei Patris Omnipotentis, unde venturus eſt, judicare vivos & mortuos; exquirendo & pro meritis remunerando aut puniendo bona & mala quæ illi fecerint? Reſpondebunt: planè ita per Dei gratiam credimus. Adjungentur petitiones ſolitæ cum *Pater* & *Ave*. Sub hæc Catechiſta: Creditis ne eſſe Infernum, hoc eſt, rogum æternum, quo ſine fine cruciabuntur qui mortui fuerint exortes gratiæ Dei; eſſe etiam Paradiſum & Gloriam æternam quâ fruentur boni

Digitized by Google

Boni qui vitam expleverint in Dei gratia: eſſe denique Purgatorium in quo Animæ ad certum tempus ſatisfaciunt Divinæ Iuſtitiæ luendo pœnas ſuorum peccatorum, quorum etſi culpam in vitâ deleverint, pœnam tamen ijs debitam non plenè exolverunt? Addet: Creditis ſeptem Sacramenta, univerſam Doctrinam Sanctorum Evangeliorum, & quidquid præterea credit & profitetur Sancta Eccleſia Romana? dicent: cuncta iſta per Dei gratiam credimus. mox facient petitiones duas cum totidem *Pater* & *Ave*. Dicet hîc Magiſter: hæc ſepties recitata *Pater* & *Ave* offeramus Spiritui Sancto, ut locupletare noſtras animas dignetur ſuis ſeptem donis, præſertim ijs quæ nos adjuvare poſſunt ad firmiſſimè credenda cuncta quæ Fides Sancta Catholica nos docet. Dicat poſt hoc Magiſter: fecimus hactenus, Fratres mei, profeſſionem noſtræ Sanctæ Fidei. reſtat ut conſequenter exerceamus Actus duarum, de quibus initio diximus, Virtutum aliarum Spei & Caritatis. Agite ergò, dicite mecum: Chriſte IESV Deus & Domine mi, fretus ego tuâ Divinâ Miſericordiâ, ſpero per tua merita fore, ut motus & adjutus tuâ gratiâ, cooperando cum operibus Chriſtianis, &

obſer-

obſervando tua mandata, perveniam aliquando ad gloriam & felicitatem ad quam me creaſti. Amo te Deus mi, ſuper omnia ex toto corde meo. Pœnitet me offendiſſe te, cum ſis qualis es, omni laude, veneratione, obſequio digniſſimus, propter ſummum amorem quem tibi debeo, & quia te longè pluris quàm quidvis quantumlibet magnum æſtimo, firmiſſimè ſtatuo nunquam me acturum quod offendere poſſit tuam Divinam Voluntatem, & me conijciat in periculum excidendi à tuâ ſanctâ gratiâ. Amen.

Hoc quaſi præludium ſemper eſto Scholarum Catecheticarum; poſt quod aggrediatur Catechiſta declarationem peculiarem alicuius dogmatis noſtræ Sanctæ Fidei, Sacramenti aut Virtutis, ſive Orationis, vel cujuſpiam earum rerum quas noſſe Chriſtianum expedit; ſermone perpetuo, ſed plano, & ad rudium captum accommodato, explicans quod docet. atque in fine quod docuit confirmans narratione alicuius exempli, argumento tractato congruentis. Sub hæc præeat formulam Confeſſionis Generalis, reddentibus verba Parvulis; monitis cunctis ut interim conentur elicere ex intimo

mo animi actum veræ contritionis, ſive doloris de peccatis concepti ex ſyncero amore Dei offenſi. Ad extremum jubeat univerſos recitare tria *Ave Maria*; Primum pro Præſentibus; reliqua duo pro alijs ad arbitrium.

EPISTOLA II.

Animabus Salutis Æternæ cupidis vitæ Chriſtianè ac Sanctè tranſigendæ formulam tradens.

CHriſtianus qui ultra inanem nuncupationem verbi, talem ſe præſtare ſolidis officijs ſatagit, manè cum primùm evigilat, arrigat animum ad tria quædam agenda, Deo in primis & debita & grata, Primum eſt Confeſſio & adoratio Sanctiſſimæ Trinitatis, Dei unius in naturâ, in Perſonis Trini. Character eſt Chriſtianiſmi, agnitio & veneratio Trium Divinarum Perſonarum in unâ Eſſentiâ. cuius quidem officio profeſſionis Signi Crucis expreſſione cum mentione Patris & Filij & Spiritûs Sancti, prout ſuos Filios docet Eccleſia, defungimur: Si tamen & manus motum & ſonum

num linguæ congruâ devotæ mentis atten-
tione comitamur. Conſigna ergò ſtatim
ac expergiſceris frontem & pectus, ſolemni
ſimul prolatâ Invocatione Trinitatis, pro-
fundâ demiſſione Religioſi Animi, Patrem,
Filium, & Spiritum Sanctum, unum æternum,
Omnipotentem ſummè bonum adorans Deum.
Alterum ab hoc eſt trium Theologicarum
virtutum exercitium, quo velut primitias
diurnarum actionum conſecrare Creatori,
& ejus maturè conciliare tam ad omnia ne-
ceſſarium favorem decet. Recita igitur Fi-
dei Symbolum ſingulos Articulos animo ex-
primens, & adhæſione firmiſſimâ cuncta com-
plectens Divinæ naturæ ac perſonarum, In-
carnationis, Vitæ, Mortis, Reſurrectionis
Chriſti, Eccleſiæ quoque ſanctæ, ac reliqua
ibi expoſita dogmata: inter pronunciandum
hæc mente verſans: Perſuaſiſſimum habeo
quæ de Te, Deus meus une ac Trine, quæ-
que de Filio Patris æterni pro me homine
facto, pro me paſſo, mortuo, reviviſcente,
cum Patre & Spiritu Sancto in Cœlis re-
gnante, & quidquid aliud Sancta Catholica
Apoſtolica Romana docet ac profitetur Ec-
cleſia; paratus omnem jacturam, omnem
vim perpeti, ſanguinem quin etiam ac vi-

tam

Digitized by Google

ram priùs profundere, quàm extorqueri mihi fidem illam ſinam, aut de ullâ ejus parte dubium unquam vel minimum admittam. In hac confeſſione certiſſimum mihi eſt vivere & mori. quod ſi cum ad ſupremam horam venerim fari non potero, jam hinc pro eo tempore conceptis verbis ex animi mei ſententiâ Te IESVM Dominum Dei Filium agnoſco, in Te credo, Tibi omnes meos ſenſus demiſſiſſimè ſubijcio. Amen. A Te quoque, mi Redemptor Chriſte IESV, & à tuâ Divinâ Miſericordiâ ſpero, fore ut per tua merita, adjutus auxilijs tuæ gratiæ, cooperando bonis operibus, & ſanctæ tuæ Legis præcepta exequendo, perveniam aliquando ad gloriam & felicitatem ad quam me creare ac vocare dignatus es. Amen. Te præterea, mi Deus amo ſuper omnia, & ex toto corde odi ac deteſtor peccata quibus te offendi, quia tibi diſplicent ſummè bono, & amabili; cui ut incomparabilem debere me fateor, & exhibere conor, caritatem, ita te longè ſupra omnium ſpecioſarum & præſtantium rerum pretium æſtimo: firmiſſiméque & irrevocabiliter ſtatuo nunquam me conſenſurum in offenſam tui, aut quidquam quomodolibet acturum,

quod

quod tuæ ſupremæ minùs probatum bonitati, me coniiciat in periculum excidendi à tuâ ſanctâ gratiâ, in quâ perſeverare ad extremum uſque ſpiritum deliberatiſſimum mihi eſt. Amen. Tertiò ad ritè initiandum diei ac vigiliæ principium, petendum à Deo Domino Noſtro eſt auxilium ſuæ gratiæ ad exactè obſervanda decem mandata ſanctiſſimæ Legis ſuæ. quandoquidem ſalutem æternam nemo aſſequi poteſt niſi per eorum obſervationem. Recitet ergò diſtinctè præcepta Decalogi: & poſt ea pedetentim & attentè pronunciata, ſubjungat hæc verba. Dicit Deus Dominus Noſter, eos qui obſervabunt & opere implebunt iſta decem mandata, iturós in Paradiſum, ubi ſummâ felicitate æternùm perfruantur. Dicit Deus Dominus Noſter, eos qui non obſervabunt & opere implebunt iſta decem mandata, ituros in Infernum, ubi ſempiternis cruciatibus torquebuntur.

Addat Orationes has duas ad impetrandam obſervationem Mandatorum Dei.

Oro te & obſecro Domine mi IESV Chriſte, da mihi gratiam hodiè & toto tempore vitæ meæ perfectè obſervandi hæc decem Præcepta.

Oro & obſecro te Domina mea *Sancta* Maria, intercede pro me apud tuum Benedictum Filium IESVM Chriſtum, & impetra ab eo ut mihi det hodiè & toto tempore vitæ meæ gratiam perfectè obſervandi hæc decem Mandata. Amen.

Pronunciet poſtea cum devotâ cordis attentione hanc orationem ad Deum Dominum Noſtrum.

Deus meus Omnipotens, Pater animæ meæ, Creator univerſorum quæ in mundo ſunt: in Te Deus & Domine, in quo totum meum bonum ſitum eſt, certiſſimam fiduciam colloco; & ſine ullâ dubitatione ſpero, me ſalutem æternam conſecuturum à tuâ gratiâ per merita infinita mortis & Paſſionis Domini mei IESV Chriſti, quantumvis peccata quæ commiſi à tenerâ ætate meâ uſque ad hunc diem, valde magna & multa ſint. Tu Domine creaſti me, & dediſti mihi corpus & animam, & quantum habeo. Tu ſolus & non alius plaſmaſti me ad imaginem & ſimilitudinem tuam. Reddo tibi, mi Deus, gratias & laudes infinitas, præſertim quòd tribuiſti notitiam Fidei ac Legis veræ Filij tui IESV Chriſti. Appende in ſtaterâ, Domine, peccata mea cum meritis mortis & Paſſionis

ſionis Domini mei IESV Chriſti, & non cum exilibus aut nullis meritis meis; & ſic liber ero à poteſtate Inimici, & ibo fruiturus in æternum gloriâ Paradiſi. Amen.

Oratio ad Sanctiſſimam Dominam Noſtram.

O Domina Sancta Maria Spes Chriſtianorum, & Regina Angelorum Sanctorumque ac Sanctarum qui cum Deo ſunt in Cœlis. Tibi Domina & omnibus Sanctis me commendo jam nunc pro horâ mortis meæ, ut me præſerves à Mundo, Carne & Dæmonio, qui ſunt inimici mei inſidiantes Animæ meæ, perditè optantes ac omni ratione ſatagentes eam in Infernum detrudere. Quod Tu Mater benigniſſima, oro atque obſecro, prohibe. Amen.

Oratio ad S. Michaëlem Archangelum.

O Mi optime Patrone Sancte Michaël Archangele, defende me à Dæmonio in horâ mortis meæ; quando ſtabo ad tribunal, reddens rationem Deo Domino univerſæ vitæ meæ. Amen.

Digitized by Google

Oratio ad S. Angelum Cuſtodem.

POſt conſuetam illam formulam Angele Dei qui cuſtos es mei, &c. Addet

Obſecro te, Angele Sancte ac Beate, cujus curæ ac providentiæ commendatus ſum, ut mihi ſemper præſens adſis ad opportunum auxilium. Perfer preces meas in conſpectum Dei Noſtri Domini, & inſinua piis ejus auribus, ut per ſuam Miſericordiam & tuam interceſſionem, concedat mihi veniam peccatorum præteritorum, veram notitiam & contritionem præſentium, efficacem denique præcautionem ad ea vitanda quæ in poſterum fragilitati meæ minantur. det præterea mihi gratiam benè operandi & ſic uſque in finem perſeverandi. Procul abige à me, per virtutem Dei Omnipotentis, omnem tentationem Satanæ. ac quod ego promereri meis operibus nequeo, impetra mihi per gratioſas tuas apud communem Dominum preces, ut in me non habeat locum ulla miſtura noxæ, aut malitiæ fermentum. Et ſi quando me videas aberrantem à rectâ viâ & declinantem in diverticula peccatorum, age omni modo ut reducas me ad Salva-

Digitized by Google

Salvatorem meum per vias juſtitiæ quærendum. ubi verò incidiſſe me in tribulationem & anguſtias perſpexeris, adhibe per benevolam caritatem tuam, dulcia tua officia cum Deo, ut inde mihi maturè procures neceſſarium auxilium. nunquam, quæſo te, me deſeras: at ſemper protegas, viſites, adjuves, defendas, ab omni vexatione & oppugnatione malorum dæmonum, invigilando die ac nocte, cunctis horis & momentis: & dirigens quò me vis ire, ſimul comitare & cuſtodi. Præcipuè ante omnia te, ductor & cuſtos mi ſanctè, etiam atque etiam oro & obſecro, intendas vires omnes curaſque ingemines in tempore mei ex hâc vitâ diſceſsûs, nec permittas me terreri Adverſariorum dæmonum inſultibus aut ſpectris; efficaciſſimè prævertas, ne in deſperationem cadam, nec te à me abjungas priùs quàm me perduxeris ad beatificum intuitum Dei Domini Noſtri: ubi ego tecum & cum Beatiſſimâ ſemper Virgine Dei Matre omnibuſque Sanctis ſemper gaudeamus gloriâ Paradiſi, nobis conferendâ à Iesv Chriſto Noſtro Domino, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in æternum. Amen.

HIs orationibus præmiſſis, antequam

ſe vitæ negotijs Chriſtianus Dei ſervus tradat, expedit eum meditari nonnullo ſpatio temporis in lege Domini, quod utiliter faciet ſequenti, ſingulis diebus manè, exercitio repetendo. Proſtratus coràm Deo recognoſcat & ſingillatim conſideret decem ejus præcepta, in hanc admodum formam. Primum Divinæ Domini Creatoris mei mihi præſcriptæ legis Mandatum hoc eſt: diliges & adorabis Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Inde reputet ſecum & ex ultimâ pueritiæ memoriâ repetat, quæcumque per totam vitam peccavit contra hoc præceptum. moxque toto corde illa damnans & deteſtans, à Deo veniam iſtarum culparum petat; firmiſſimoque propoſito ſtatuat cavere deinceps à ſimilibus erratis; & potiùs bonorum omnium, valetudinis ac vitæ diſcrimen ac damnum ſubire, quàm conſciſcere quidquam huic tam juſto ac ſalutari præcepto contrarium. Adjungat duo colloquia hujus circiter ſententiæ. Prius ad Chriſtum Iesvm: Oro & obſecro te Iesv Domine mi, da mihi & hoc die & toto tempore vitæ meæ copioſam gratiam ad perfectè obſervandum hoc primum præceptum Sanctæ Legis tuæ. Alterum ad Sanctam ejus Matrem. Domina

mea

mea Sancta Maria obſecro te ut digneris pro me rogare Benedictum fructum ventris tui Chriſtum meum Dominum, ut hoc & cunctis mihi reliquis vitæ mortalis diebus, benignè ſuggerat uberem gratiam plenè exequendi quantum mihi præſcribitur iſto primo Mandato Sanctiſſimæ Legis ejus. Eodem modo percurrat novem reliqua Decalogi præcepta. Eſt hoc exercitium, ſi rectè in principio cujuſque diei fiat, præcipui momenti ad ſalutem æternam aſſequendam. cum enim perveniendi ad felicitatem ad quam eſt vocatus, tota ſpes & ratio Chriſtiano poſita ſit in executione bonorum operum, & declinatione malorum, quorum illa imperantur, hæc vetantur decem præceptis Legis Dei, manifeſtum eſt quantum ad id conferat exacta & diſtincta ſingulorum ejuſmodi præceptorum expenſio, quæ velut objecto ſpeculo nobis oſtendit maculas animæ tollendas, & quantum nobis deſit indicat. Hinc fit ut verâ contritione deleantur veteres labes, & præcaveatur ab iis quæ per lubricas vitæ occaſiones ne nobis affricentur, periclitamur: pravæ autem conſuetudines & vitioſi habitus debilitentur; corroboremurque quotidiano propoſito deliberatæ mentis &

Digitized by Google

Divino ſic implorato auxilio, ad reſiſtendum tentationibus occurſuris in omni pravitatis genere, quorum nullum non ad aliquod caput decem Dei Mandatorum revocatur, ac conſequenter non ſub examen ac cenſuram iſtius quotidianæ diſcuſſionis utiliſſimè veniat. Per hunc etiam modum purgantur oculi mentis ab illâ cæcitate quâ quotquot ferè qui ſine conſideratione vivunt, in offenſiones ſine ſenſu prolabuntur, & longo uſu hebetante morſum conſcientiæ, bibunt iniquitatem ſicut aquam, neſcientes quid faciant dum extremam ſibi perniciem miſeri conſciſcunt, & aleam ludibundi jaciunt ſempiternæ damnationis. In hoc porrò exercitio attendendum eſt, ut ijs potiſſimum præceptis inſiſtatur in quæ quiſque frequentiùs & graviùs offendit: excitando de talibus peccatis acriorem ex amore Divinæ Majeſtatis per ea læſæ dolorem: & colligendo vires omnes animi ad concipiendum irrevocabile decretum ijs deinceps abſtinendi, vitandis etiam occaſionibus eorum, & idoneis ineundis rationibus & vijs, pravæ quæ in præceps nos rapit, conſuetudinis tollendæ: implorando præſertim præcipuo ad hoc Divinæ gratiæ auxilio. Perfunctus in hunc modum univerſâ

verſâ exploratione decem Mandatorum, pronunciet intimâ mentis attentione hæc aut his æquivalentia verba: Certiſſimè credo, fore ut, ſi, quod abſit, præoccuparet me mors, nondum expiato aliquo gravi peccato contra quoddam ex his decem Dei præceptis à me commiſſo, ſtatim inexorabiliter infelix anima mea damnata detruderetur in ſempiternum incendium Inferni, illic per totam æternitatem ſine ullâ redemptione crucianda. Idem pariter perſuaſiſſimum habeo, planè futurum, ut ſi, quod ſpero & cupio, quando ultimum ſpiritum reddam, mundus fuero ab omni culpâ lethali, &, ſi jam hinc corrigam peſſimum morem peccandi contra decem Dei Mandata, futurum, inquam, ut Deus Dominus Noſter miſereatur animæ meæ, & quantumvis multa in vitâ peccaverim, perducat me ad ſalutem æternam, quæ eſt gloria Paradiſi, priùs expiatis peccatorum maculis, aut per labores & ærumnas vitæ patienter toleratas, aut per cruciatus Purgatorij.

Prodeuntis manè domo Chriſtiani primum iter eſto ad Templum, ubi Sacrificio incruento præſens adſit. dum id peragitur has aut ſimiles orationes, mente,

& ſi

& ſi lubet ac juvat, ore poterit efferre.

Domine IESV Chriſte Amor cordis mei, per illas quinque plagas, quas Tibi in Cruce Noſtri Amor inflixit, ſubveni Servis tuis quos tuo pretioſo Sanguine Redemiſti. Amen.

Domine IESV Chriſte benigniſſime Salvator hominum per Sanctam Crucem tuam quam tui puriſſimi Corporis contactu conſecraſti, & tuo pretioſo Sanguine purpuraſti: per virtutem Paſſionis & mortis quam pro me in illâ pertuliſti, ignoſce peccatis meis, ſicut ignoviſti latroni tecum Crucifixo; concede mihi victoriam de inimicis Animæ meæ; & trahe per tuam gratiam homines mihi contrarios ad veram agnitionem tuæ Divinitatis & pœnitentiam culparum ſuarum. Amen.

Quando altè ſublatum oſtenditur populo *Sanctiſſimum* Corpus Domini, dicat.

Adoro te Domine mi IESV Chriſte & benedico Tibi, quia per Sanctam Crucem tuam Redemiſti Mundum, & me. Amen.

Quando tollitur *Sacer* Calix pretioſiſſimi *Sanguinis* Domini Noſtri. dicat

Adoro te Sanguis Sacratiſſime Domini

mei

Digitized by Google

mei Iesv, qui fuiſti effuſus in Cruce ad ſalvandos peccatores, & me, Amen.

Et quia non pro ſuâ ſolius, ſed pro aliorum quoque ſalute eſſe ſolicitum Chriſtianum decet, ſuaſerim ut pro converſione Infidelium hanc orationem quiſque recitet ſub tempus quo Sacerdos ſacrum Chriſti Corpus & Sanguinem percipit, Sacrificium conſummans:

Æterne rerum omnium effector Deus, memento abs te animas Infidelium procreatàs, eaſque ad Imaginem & ſimilitudinem tuam conditas. Ecce Domine in opprobrium tuum his ipſis Infernus impletur. Memento Iesvm Filium tuum pro illorum ſalute atrociſſimam ſubijſſe necem. noli quæſo Domine ultrà permittere, ut Filius tuus ab Infidelibus contemnatur: ſed precibus Sanctorum Electorum tuorum & Eccleſiæ Sanctiſſimæ Sponſæ ejuſdem Filij tui placatus, recordare Miſericordiæ tuæ; & oblitus Idololatriæ & infidelitatis eorum, effice ut & ipſi aliquando agnoſcant quem miſiſti Dominum Iesvm Chriſtum, in quo eſt ſalus vita & reſurrectio noſtra, per quem ſalvati & liberati ſumus, cui ſit gloria per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Per

Per diem, vitæ uſus, & promiſcua cum hominibus tractatio periculoſa offerre ſolet incentiva vitiorum; præſertim ijs qui multis antea peccatis conſuetudinem malè agendi contraxerunt. Horum animis obverſari continuè debet vitæ brevitas, mortis vicinia, ratio cunctorum per vitam actorum Deo reddenda, Iudicium univerſale quo ſimul omnes ante inexorabile Tribunal Chriſti ſiſtemur, Rogus æternus damnatorum, & irreparabiliter per quodvis lethale peccatum amittenda Paradiſi ſempiterna felicitas, ad quam conditi eramus. Ejuſmodi ſenſibus præoccupatâ mente, qui ad quotidianas vel occupationes vel remiſſiones acceſſerit, næ is haud pauló quàm cæteri rariùs cadet, lapſus expeditiùs reſurget; promptuſque ferè ſemper ac paratus reperietur ad id agendum interim dum vivit, quod à ſe factum cuperet quando morietur. Iuvabit etiam non parùm, perſuaſum perſpectumque cunctis eſſe: latum intercedere diſcrimen inter peccata ex fragilitate, à benè alioqui animatis ad bonum, vi tentationis ac improviſis illecebrarum inſidijs quaſi furtim expreſſa; & inter flagitia conſuetudinis inolitæ, diù palàm ſine pudore frequentata. Incredibiliter

hæc

Digitized by Google

hæc quàm illa graviora ſunt; illa his remiſſu faciliora. Itaque de pœnitentiâ deprehenſorum morbo ſupremo in aliquâ culpâ prioris generis, non equidem deſperaverim, quin ijs ſit utilis futura. de cæteris multùm timeo: quòd mihi tales videantur non tàm relinquere peccata, quàm ab ijs relinqui; & exiſtimem veriſimile, ſic quaſi conventum inter Miſericordiam & Iuſtitiam Divinam, ut prioris benignitati condonentur ij qui vitæ ſtatu ſemel benè conſtituto, infeliciter ex debilitate per lubrica non quæſitarum occaſionum præcipitantur in lethalem culpam: Poſterioris ultioni ſacrificentur qui nuſquam intepellatâ nequitiæ licentiâ, profeſſionem quandam improbitatis, uſque ad ultimam vitæ lineam audent perducere.

Hæc cogitari velim præſertim ab ijs quibus anceps adhuc & contrarijs alternata ſucceſſibus ſacri adversùs peccatum Belli fortuna eſt. Paulùm interiùs initiatis, & guſtare jam incipientibus quàm ſuavis ſit Dominus, equidem autor ſim, attollendæ crebrò per diem ad Cœlum mentis, iterandis ſubinde actibus Fidei, Religionis, Spei; præſertim verò puræ ac ſynceræ Caritatis. Iſtiuſmodi ſenſuum formulas ex Pſalmis ac ſacris hymnis

memo-

memoriâ tenere, oréque identidem reddere proderit: poterunt & exprimi verbis vulgaribus, atque adeo cantari; quem ad uſum hoc habeant, quibus arriſerit, illigatum numeris exercitium Divini Amoris ab omni Noſtri reſpectu defæcati.

Vt Te colam Deus meus
Non me movet terror tuæ
Manus vibrantis fulmina:
Nec horror ignis Tartari
Vrentis æternùm Reos.
Tu me Deus per te moves.
Tu Chriſte transfixus trahis,
Crux urget, incendit cruor
IESV tuis plagis fluens.
Si ceſſet Inferni metus,
Tollatur & Spes Gloriæ.
Ego tamen, mi Conditor,
Te, dotibus captus tuis,
Te, Numen admirans tuum,
Sublime, Sanctum, providum,
Amore inempto proſequar.
Te Chriſte, Te Fili Dei,
Te Virgo proles Virginis,
Manſuete, fortis, innocens,
Dignate pro nobis mori,
Gratis merentem diligam.

Diur-

Diurnis curis perfuncto, dum nocturnæ quietis tempus redit, haud committendum Chriſtiano eſt, ut ſomno mortis imagini non præparatam, velut ad mortem, credat animam. Quis enim illi præſtabit evigilaturum poſtridie ſanum; cum, ſi ſapit, dubitare nequeat: quin iſtâ nocte quam inchoat, multi per Orbem univerſum caſu aliquo dum dormiunt oppreſſi, ſoporem cum interitu juncturi ſint? è quorum numero cum nemo illi fidejuſſor idoneus caverit, ipſum non futurum, ſumma fuerit inſania non id prævertere quo irreparabiliter omiſſo, æternùm fortaſſe doliturus ſit. Igitur coram Deo ſuo ſupremo Iudice proſtratus, primùm agat gratias pro ingentibus & innumerabilibus & per totam vitam, & eâ die, à Deo beneficijs acceptis, cuncta, prout ſcit & poteſt, percenſens & expendens profundo gratitudinis affectu. deinde, petitâ priùs ad agnoſcendas culpas luce, ſua ex adverſo malefacta opponat, memoriâ repetens, & magno pudore confitens, quidquid, hâc præſertim luce, contra vel præter Dei legem, omittendo, agendo, voluntate, facto, cogitatione, verbo peccaverit. Sic collectum culparum acervum, damnans ultrò

ipſe

Digitized by Google

ipſe prior, & intimo dolore abominans, abſumat Divini Amoris igne, qui ſolus vim habet iis abolendis parem; & verâ contritione ex Dei ſummè amabilis perfectâ ſuper omnia caritate penitùs conceptâ, eradat quantum poteſt ac funditùs deleat, toto in id connitens conatu cordis. denique certiſſimè conſtituat: ſe nunquam, quantocumque fructu aut lucro, qualicumque diſcrimine objecto, in quidquam ſimile conſenſurum. Hæc penitùs mente verſans pronunciet uſitatam Confeſſionis Generalis formulam: *Confiteor Deo, &c.* Divinum prætereà ad id præſtandum quod promiſit, imploret auxilium, ſimili priùs poſitis colloquio ad Chriſtum, Sanctiſſimam ejus Matrem, Sanctum Cuſtodem Angelum, & Cœlites reliquos. Pueros ac Puellas, Parentes aut Patres familias ſatagant à teneris aſſuefacere manè ac veſperi ad hæc eadem, aut his ſimilia, quantum fert captus ætatis, quotidiè agenda. & ſi minus mente valent, voce ſaltem jubeant protinus à matutinâ vigiliâ, & ante ſomnum ſerotinum, Deum venerari flexis genibus, ter recitandâ Salutatione Angelicâ, more per Eccleſiam ſolito; tum oratione Dominicâ & ſacro Symbolo,

Digitized by Google

bolo, cum aliquâ diſtinctiori memoriâ Paſſionis, Mortis & Reſurrectionis Chriſti.

EPISTOLA III.

Franciſco Manſillæ Societatis IESV.

MVltùm me juvit cognoſcere de te quæ tuæ iſthinc literæ docuerunt, ex quibus perſpexi quantus è tuis laboribus fructus exiſtat. Fortunet utinam cui ſervimus Dominus, iſtam in poſterum quoque ſedulitatem tuam, vireſque benignè ſufficiat, quibus par eſſe poſſis continuandæ contentioni, promovendoque è bono ſemper in melius negotio, forti perſeverantiâ, & obſtaculorum ærumnarumque, quæ ſe cumque obijciant, plenè victrici. Vexari opprimique Chriſtianos cùm à Gentilibus, tum etiam à Luſitanis dum audio, facere non poſſum quin penitùs animo convulnerer, pro rei atrocitate atque pernicie. Quamquam me quidem, ſi, quod ajunt, uſu hebetaretur aculeus iſtiuſmodi dolorum, obduxiſſe jam pridem callum, aſſiduo talium ſenſu, oportuerat. Sed neſcio quomodo inutilem experior, huic levando malo medicinam conſuetudinis & tempo-

ris: quotieſque vel præſens video, vel alicunde fio certior, agi ferrique indigniſſimis injurijs, etiam quorum minimè decebat, tenellos Eccleſiæ fœtus, quos in iſtâ novitate ac quaſi infantiâ ſuſceptæ religionis, foveri potiùs blanditijs majorum natu Fratrum, quàm ipſorum aut deſtitui contemptu, aut violari maleficijs par fuerat. rapi diſcerpique feris incurſibus, quos nulli noſtri ad protegendum conatus retardare, nedum eluctari, ſatis queunt, miſerrimâ diſcrucior ægritudine, cordoliumque iſtud intimè vellicans mecum quocumque circumfero. Cognovi ante hos tres dies literis Patangatinorum, flagitioſiſſimum plagium raptarum à quibuſdam Luſitanis Punicale Servarum. Accepto diro nuncio, ſtatim ſcripſi Colanenſi, & Cocinenſi Proëpiſcopis, enixè rogans, ut propoſitis majorum excommunicationum minis, publicè inquirant, qui nam iſti raptores fuerint, quo nominatim agnitis extorqueri præda, & infligi pœna quam leges jubent, ad cæterorum exemplum queat. Matthæo ne omittas ſuppeditare quidquid ad veſtitum eſt opus; tum cæterâ comitate paternæ indulgentiæ enitere, ut puerum tibi devincias, ſic efficiens, ut tecum libenter vi-

vat.

Digitized by Google

vat. nam cum is liber & ſui juris ſit, affigi noſtro convictui, alijs quàm benevolentiæ vinculis nequit. Equidem dum mecum erat dabam ſedulam operam, ut cunctis eum propè materni amoris ſignificationibus tenerem: quod & te imitari magnoperè vellim. In tuâ interpretatione Apoſtolici Symboli eſt de quo te arbitrer monendum. non benè iſtis verbis *Credo in Deum* illa popularis hujus linguæ ſubſtituis *Enaquvenum*. nam vox *venum* Gentili hîc Idiomate ſignificat *volo*. Vides autem profectò quàm non conveniat dicere: *volo in Deum*. quare cenſeo pro *venum* uſurpes *Vichuam*. Hæc enim vox Latino verbo *Credo* in hujus Gentis ſermone reſpondet. Præterea in articulo ejuſdem Symboli quo de Chriſti Paſſione agitur, cave utaris vocabulo *Vao pinale*. nam harum uſu gentium tali voci ſubeſt quædam notio coactionis. Chriſtus autem non coactè, ſed ſponte & liberâ voluntate paſſus eſt. Quando iſthuc pervenerint qui è Piſcariâ tranſmigrant, quamprimùm inviſes eos qui ex ipſis ægrotant, circumducens tecum per eorum caſas Puerum qui ſuper illos recitet orationes quas habes deſignatas in mandatis tibi à me ſcriptò traditis. His expletis tu ad extremum,

Digitized by Google

Evangelij comma ſolitum tali occaſione dici, ſemel pronunciabis. de cætero memineris multâ ſemper ſignificatione caritatis cum hac Gente agere, ſtudioſè affectans mutuam erga te ipſorum benevolentiam allicere. delectaret me ſi nunciares: neminem jam ex illis Orracam bibere; neminem Pagodes ſculpere; accurrere univerſos Dominicis diebus ad recitationem Precum. nec ubi fortè minus hæc ſemper ad votum ſucceſſerint, frangamur animis; utique reputantes: Si jam tum ex eo quo primùm hæc miſerrima Gens Chriſto nomen dedit tempore, ſedulos ſemper ad latus Magiſtros habuiſſet, qui eam, ut tu nunc facis, neceſſaria docerent; næ illos haud paulò quàm ſunt, meliores modò Chriſtianos fuiſſe futuros. Largiatur utinam Tibi Dominus Noſter tantum conſolationis in hac vitâ, & gloriæ in futurâ, quantum ipſi mihi cupio. Vale. Manapare VI. Kal. Aprilis An. CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IV.

EIDEM.

CArisſime Frater: mirum quantum gaviſus ſum cognitâ profectione tuâ ad inviſendos Chriſtianos ſparſim habitantes, quos tibi commendaveram: multò autem magis gaudeo, iſthinc huc venientium ſermonibus intelligens fructum ingentem qui ex tuâ iſtâ luſtratione, Animarum & Eccleſiæ lucris accreſcit. Expectabam hodiè aut cras manè à Prætore nuncium. Is ſi erit qualem ſpero, non differam adventum iſthuc meum, deflectamque de viâ eo itinere, ut te ubicumque peregrinaris obiter conveniam. cupio enim incredibiliter videre te, quantumvis in ſpiritu te ſemper intueor. Ioannes de Artiaga diſceſſit à me, turbidis quibuſdam ejus animum inquietantibus cogitationibus abreptus, à malo, quantum apparet, Spiritu ſuggeſtis. Sed hoc ipſe nec agnoſcit; nec viam init ejus notitiæ aſſequendæ. Aiebat, me relinquens; iturum ſe Combuture, ut iſtum populum erudiat. Addebatque ſpectare ſe viciniam tui in talis delectu loci parùm di-

ſtantis ab eo ubi tu degis. Sic fortè tunc voluit. ſit ne perſeveraturus in iſto propoſito, neſcio. noſti enim quàm ſit homo inſtabilis, & ad omnem auram mobilis. utcumque eſt, ſi te acceſſerit, haut putarim operæ pretium longis te cum eo colloquiis tempus abſumere. Scripſi Præfecto ut tibi ſubminiſtret neceſſaria. Rogavi etiam Manuëlem à Cruce ut tibi pecuniam commodet quoties egebis. idque hic ſe libentiſſimè facturum, perofficiosè recepit. Cura diligenter tuam valetudinem, quando ea inſtrumentum tibi eſt ad tam inſigniter Deo Domino Noſtro ſerviendum. Matthæo dices: Velle omnino me ut tibi obſequatur, & diligenter in omnibus obtemperet. Adeoque ſic habeat: ita demùm, quod ſæpe promiſi, futurum me illi vice Patris & Matris, ſi ſe tibi probaverit. alioqui niſi eum perfectè morigerum expertus teſtaberis, haud eſſe cauſam putabo cur eum magnoperè curare, & ejus proſpicere utilitatibus tanti ducam. Te viciſſim volo ſuppeditare ipſi liberaliter quibus ad veſtitum indiget. In iſtâ in quâ verſaris concurſatione Pagorum ſic velim te geras. quemcumque in locum adveneris, ejus loci viros cunctos unâ die

coïre

coïre unum in conventum jube: alio die univerſas ſimul fœminas, utroſque docebis quæ damno ſuo ignorant. nec ſatis habeas, illo in cœtu reddere ipſos memoriter Orationes quas ex uſu Eccleſiæ Chriſtiani omnes mente tenent: ſed eaſdem ut in ſuis quique domibus, manè præſertim ac veſpere, iterent, cura præterea, & commenda diligenter. Baptizabis etiam nondum ſalutari lavacro tinctos, adultos juxtà parvuloſque. Inter quæ ne tibi placeas in fructu obvio, ſic tecum reputa; ſi quid bonæ frugis moletrinâ elaboretur, totam ejus in ſolidum laudem eſſe Magni Molitoris & Domini, qui aquam affundit unde mola verſatur, & tota incitatur ac viget machina. Deus Dominus Noſter cuſtodiâ te ſuâ regat, & auxilio adjuvet. Vale. Manapare VI. Idus Apriles Anno CIↃIↃXLIV.

Tuus Amantiſſimus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA V.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater: magno teneor deſiderio tui videndi. & eſt quod ſperem è Dei benignitate, hujus compotem voti me citò futurum. Interim nulla mihi dies abit quâ te non videam in ſpiritu; nec dubito quin tu quoque iſto modo me viſas: itaut mutuo continuè fruamur invicem conſpectu. Te per quantum Deum amas, oro, ſcribe mihi de te, de Chriſtianis omnibus, ut valetis, quid agitis, quo loco ſint apud vos omnia. Volo autem diſtinctè ac minutim de ſingulis doceas. Expecto hîc Pulam à Travancore hac omninò hebdomade. nec puto aliter futurum; quoniam ipſe mihi ſcripſit ſe intra id tempus affore. Quid quæris? viget mihi animus alacri de Dei bonitate fiduciâ, extiturum ex iſto congreſſu quidpiam quod ad aliquod ejuſdem Dei Domini Noſtri obſequium pertineat. quidquid ejus rei erit, ſtatim ex me ſcies, ut Deo Domino gratias agas. Scribo Patangatinis de Tabernaculo ex ramis frondentibus excitando.

do. Mihi videbatur commodum congregari mulieres in Eccleſiam Sabbato mane, ſicut fit Manapare; viros autem Dominicis diebus. tuo tamen arbitrio totum id permitto. Quando ut ſubvenias egeſtati cuipiam tuæ, voles ad Præfectum ſcribere, ne expectes ultimum articulum neceſſitatis, ſed maturè præoccupa monere, ut ſi quo erit opus Præfecto ſpatio, ad rem tibi neceſſariam curandam, tu non excrucieris, per illam moram, penuriâ urgente. de Ioanne Artiagâ ſcire per te velim ubi ſit, & an Deo inſerviat. multùm enim vereor ut perſeveraturus in Dei obſequio ſit, propter ejus inconſtantiam quam noſti. Pater qui mecum eſt & ego benè valemus. Dic à me Puero Matthæo, ut pergat bonus eſſe, ac voce contentâ in Catechiſmi ſcholâ reddat quæ tu eum docueris; atque hæc ipſa decorè pronunciet. quando iſthuc veniam, feram ipſi munuſculum Feſtivum, quo, ſcio, accepto gaudebit plurimùm. Scribe mihi ecquid Pueri accurrant ad ſimul recitandas Orationes ſtatis horis: & quot ex ipſis eas rectè memoriâ teneant. Velim te in his & hujuſmodi particulatim explicandis nec Chartæ nec verbis parcere. Literaſque iſtas

cupio

Digitized by Google

cupio, cui primùm occurres huc venienti, committi. Sit Dominus Tecum, ut eſſe mecum eum opto. Vale. Livare ix. Kal. Majas An. CIƆIƆXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA VI.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Hoc primo die Menſis Maij accepi literas à te, quarum me lectio quàm delectaverit, nunquam ſatis poſſem exprimere ſcribendo. Ægrotaveram hiſce diebus quatuor aut quinque febre ardens continuâ, eo ſpatio temporis bis mihi ſecta vena eſt. nunc Dei beneficio melius valeo. quin ipſam penè memoriam præteriti languoris, præſens ex fauſtis de te nuncijs lætitia delevit. Itaque, ſpero, Deo juvante, iturum me ad te Punicalem hebdomadâ ſequenti. Pulam Travancoris hodie aut cras manè omninò venturum credebamus. Cum iſthuc advenero, quæ

quæ cum illo tranſegerimus, ex me audies. Faciat utinam Deus Dominus Noſter ut inde aliquid exiſtat quo ejus obſequium promoveamus. P. Franciſcus Coëllius mittit ad vos Galeros duos. Propediem ut dixi acturus tecum coràm, quod his literis addam aliud non habeo, niſi conſuetum votum; ut Deus Dominus Noſter dignetur adeſſe nobis ſuâ gratiâ, cujus ope ipſi fideliter ſerviamus. Vale. Nare, Kal. Maij, An. CIↃIↃCXLIV.

Tuus Amantiſſimus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA VII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Scit; quem nihil latet, Deus, quantò libentiùs aliquot tecum dies exigerem, quàm pari ſpatio Tutucurini detinerer. Sed quoniam hîc mihi neceſſaria iſta mora eſt componendis quibuſdam controverſijs quæ Gentem hanc periculoſis inter ſe jurgijs committunt, Te pariter & me convenit optatam utrique con-

conſolationem mutui conſpectûs, ingenti qnod ex iſtâ pacificatione ſperatur ad Divinum obſequium, operæpretio poſtponere libenter; & gaudere ibi nos eſſe, non ubi vellemus; verùm ubi Dei Domini Sanctiſſima Voluntas, & regni ejus ac Majoris gloriæ rationes poſtulant. Etiam atque etiam oro te, ne ſtomacheris miſeræ iſti Genti, quocunque illa vel errore, vel lapſu bilem irritet tuam. Scio eſſe moleſtiſſimam interpellationem avocantium à negotio in quo totus ſis, ad ſua, quæ una ſcilicet ſpectant, commoda. Sed & iſtas importunitates concoque, ſereno perſtans animo: & occupationibus ſe undique oggerentibus te placidè commodans; ſic ut, quantum potes, efficias; quod ſupra facultatem præſentem eſt, æquâ mente prætermittas aut differas: interim quibus facto non potes, verbo ut ſatisfacias, curans; blandè nimirùm excuſando: haud te valere quantum velles ipſorum causâ; &, quod plerumque non aſſequentes optatum, mulcet, ſpem pro re præbendo. Deo Domino Noſtro multas gratias debes, & referas cenſeo, quòd te ibi poſuit, ubi, ne volenti quidem eſſe otioſo liceat: adeo aſſiduè plurima circumſtant, certa-

tim-

timque ſe in omnes horas quæ agas oggerunt: ſed (quod jucundiſſimum laboris quantivis condimentum eſt) omnia talia quæ ad Dei Domini Noſtri obſequium clarè pertineant. Mitto iſthuc ad vos Petrum. Tu viciſſim Antonium ſtatim atque convaluerit, quod ſex aut octo diebus futurum credebamus, fac ad nos deſtines. dedi ad Manuëlem à Cruce Epiſtolam accuratè ſcriptam, quâ eum & rationibus & precibus, vehementer urgeo ad maturandam ædificationem Templi. quæ prima navicula ex ijs quas Tonos vocant, iſthinc ſolvet ad nos, ei fac imponas huc perferendam meam capſulam. Expeditis quàm celerrimè licebit, negotijs quæ hîc ſub manum ſunt, avolabo ad te. plus enim quàm fortè autumas cupio eſſe agereque tecum per aliquot dies. quæcumque vel rei vel conſilij te inopia preſſerit, ejus me ſtatim certiorem ſcripto fac. nec deeſſe Tabellarius poteſt, tam mûltis quotidiè ultrò citróque commeantibus. Porta iſtam Gentem & tolera infatigabili longanimitate patientiæ, retrahendo à malo, promovendo ad bonum quantum potes. Tum ſi quos expertus, clementiâ & beneficio ad officium non allicis, tempus oblatum tibi

puta

Digitized by Google

puta exercendi illius operis miſericordiæ; quod in opportunâ caſtigatione merentium, nec niſi malo ad bonum adigi valentium,ſitum eſt. Deus te adjuvet; ut me quoque adjuvari ab eo cupio. Vale. Tatucurino pridie Idus Maij An.CIϽIϽXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA VIII.

EIDEM.

CArissime in Chriſto Frater. Sabbato veſpere perveni Manaparem. Obiter Combuture occurrentes conſternarunt me triſtiſſimi nuncij de Chriſtianis. Promontorij Comorinenſis. Agi, ferrique, captivos abripi miſeros à Badagis. abductos plurimos, diffugiſſe reliquos in cavernas prominentium in mare rupium. Ibi fame ac ſiti confici. Illuc Suppetias accurro, hâc ipsâ nocte ſoluturus cum viginti Tonis Manaparenſibus. Ora Deum pro infelicibus illis & nobis. Cura præſertim ut Pueri Deo pro nobis preces offe-

offerant. Combuture mihi promiſerunt loci incolæ ſe ibi Eccleſiam ſtructuros; & Manuël de Limâ pollicitus eſt, ſe ad ſtructuram adjuvandam centum Fanaos de ſuo collaturum. Confer te Combuture ut inſtes & præſcribas modum iſti Operi. dare te in iſtud iter poteris feriâ quartâ vel quintâ. Tum hebdomadâ ſequente, ibis, Deo volente, viſitatum Chriſtianos qui à Punicali uſque Alendalen ſparſim per agros degunt. ſingulas caſas luſtrabis, baptizando quoſcumque reperies nondum regeneratos primo illo Sacramento. docens omnes & monens quæ opus eſt. Peculiarem eamque acrem diligentiam velim adhibeas in parvulis ubique recens natis aquâ ſacrâ luſtrandis. Quibus cura incumbit docendi Pueros, eoſque ſtatis horis congregandi, an officio fungantur vide. Manuëli à Cruce Combuture moranti commenda, ut plurimum invigilet duobus illis Chriſtianorum Carearum Pagis, diligenter attendens primùm; ut ſubnaſcentes fortè diſcordiæ ſtatim extinguantur maturâ reconciliatione gratiæ. deinde ne quis Pagodes ſculpat, nemo potu Orracæ ſe inebriet. Omnes Dominicis congregentur ad preces recitandas, audiendumque

que Catechiſmum: Viri quidem manè; Mulieres veſpere. Si erit iſthic Franciſcus Coëllius, dic illi, feſtinet venire. ſic jubere me. Deus te ſuâ protectione cuſtodiat. Vale. Manapare hâc feriâ ſecundâ XII. Kal. Iulias An. CIↃIↃXLIV.

Iam perſolvi huic Mauro, cui trado hanc Epiſtolam, quod illi promiſeram, ut iret Careapataum.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA IX.

EIDEM.

CArissime in Chriſto Frater. Nuncio Tibi, me per Dei gratiam, benè valere. dignetur utinam qui mihi dat valetudinem, concedere etiam, ut eam in ipſius obſequium impendam. Fac in dies ſciam quid iſthic geratur, quo loco res tuæ ſint, quid Chriſtiani agant. omni ſtudio incumbe ad feſtinandam Ædis Sacræ ſtructuram. Cum ea perfecta

fecta fuerit, velim ſtatim fieri certior. His adjunctas literas Præfecto inſcriptas, cupio commendes valdè fido Tabellario. Oro etiam atque etiam, in primis cordi tibi ſit inſtitutio Puerorum. Illud verò diligentiſſimè cures, majorem in modum opto: ne quis recens natorum non ſtatim, aut quamprimum, à te baptizetur: ut his ſaltem animabus, pleriſque migrantibus è corpuſculis ante rationis uſum, frequentetur Paradiſus, in quem Adulti nec malis propelli, nec bonis allici ſe ſinunt. Manuëli à Cruce ſalutem à me plurimam imperti. Hortor Matthæum ut perſeveret & proficiat in bono. Fac te comem & humanum cùm iſti Genti præbeas, tum præſertim Magiſtratibus eorum & Præfectis Pagorum, quos Adigares vocant. Dominus Noſter ſit. ſemper tecum. Vale. Virandapatanao x. Kal. Iulias Anno CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA X.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Feriâ tertiâ redux perveni Manaparem. novit Deus Dominus Noſter quantum hoc itinere laborum exhauſerim. Profectus cum viginti Tonis conſolatum Chriſtianos diſperſos à Badegis, quos in Speluncis Scopulorum prætexentium oram Comorinenſem fame ac ſiti miſerè perire cognoveram, ventis ex adverſo vehementiſſimis flantibus, nec remo, nec remulco eluctari undas, aut ullâ unquam vi appellere vel unam naviculam ad Promontorium potui. Si ſe iſti venti remiſerint, iterùm illuc me conferam, ut quod potero ſubſidium extremæ infelicium illorum inopiæ afferam. nam quis tam ferreus ceſſare poſſet à ſummo conatu ſublevandæ, haud ſcio an non omnium quæ uſquam ſunt miſerabiliſſimæ calamitatis illius afflictiſſimi Populi Chriſtum nobiſcum colentis. Multi quotidie eorum Manaparem confugiunt, nudi, fame confecti, omnium egeni. Scribo Patangatinis Combuturis, Punicalis, & Tutu-

curi-

curini, ut aliquas eis juvandis eleemoſynas corrogent, & ad nos mittant: admonens tamen, ne quid à Pauperibus exigant; ſed Dominos agrorum, & ſimiles qui rem habent, orent ut ſponte quod poſſunt conferant in opus tam pium. Hoc quamquam ita mandavi, tamen quia Patangatinorum Genium novi, male metuo ne prætextum inde ſumant inopes vexandi: tum in cæteris toto negotio lævè, ut ſolent, præpoſteréque defungantur. quare te velim invigilare ut cuncta rectè fiant. præſertim, quod dixi, ne à Pauperibus quidquam accipiatur, néve divites cogantur dare, ſed rogentur tantùm, ut liberè quantum aut quantulum voluerint largiantur. venire te cupio, & neceſſarium cenſeo, in partem magnam ejus curæ. nam Patangatinos pro bono & æquo facturos quidquam, vix ſperem. mea tota fiducia in Deo eſt. quo loco ſit negotium ædificationis Templi Combuturenſis, libenter ex te ſciam. Scribe cuncta diſtinctè. & an Manuël de Limâ centum Fanaos, quos in id promiſerat, jam numeraverit. Cuperem ijſdem literis fusè ac plenè cognoſcere ſucceſſum concurſationis per Pagos, ac luſtrationis Villarum, tuæ. quales ubique

Chriſtianos repereris, quales reliqueris: Ecquid, quos per illa loca præfecimus erudiendis Parvulis, benè ubique ſuo munere fungantur. Ego quidem ſummâ fide promiſſas ijs mercedes ſtatis penſionibus perſolvo. nec videre poſſum, ij quid abſente me faciant. quare de hoc percupio literis tuis accuratis, nec brevibus, doceri; ſimul de te ipſo, ut valeas, de loco ubi degis, quid ibi geratur, quo tenore procedat religionis negotium. Octiduum in mari fuimus. & noſti expertus, quàm incommoda vectura Tonorum ſit; ventis præſertim validiſſimis reflantibus, quales hi fuerunt, quos nec extremâ contentione artis ac virium valuimus perrumpere. Deus Dominus Noſter te continuè protegat. Vale. Manapare pridie Kal. Iulias An. CIƆIƆXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XI.

EIDEM.

CArisſime in Chriſto Frater. Deus Dominus Noſter dignetur invigilare ſemper, in cuſtodiam tui; & firmam tibi valetudinem vireſque multas præbeat, quas impendas univerſas in ejus obſequium. Plurimùm me delectarunt tuæ literæ, quas noviſſimè accepi; utique in his extantibus maniſeſtis indicijs diligentiæ ingentis, quâ elaboraſti in præmuniendo comparandoque iſto populo adversùs incurſiones Badegarum: ne ab ijs improvisò deprehenſi opprimantur. Profectus itinere terreſtri perveni ad Promontorium, ut inviſerem miſeros illos Chriſtianos qui ſuperfuerunt latrocinio & crudelitati Badegarum. nuſquam miſerius ſpectaculum. vultus exangues & fame luridi; ſtrages per agros fœda hîc cadaverum inſepultorum, hîc ægrorum ex vulneribus aut morbis prorsùs incuratis agentium animam. Senes decrepiti, viribus ætate ac inediá defectis, fruſtrà molientes greſſum, non nuſpiam parturientes in viâ publicâ, Viris circum-

eas nequidquam ſatagentibus, in extremâ univerſis communi rerum omnium inopiâ. Hæc ſi tu (quod mihi contigit) ſubjecta oculis cerneres, transfigerent (ſcio) cor tuum immedicabili miſerationis telo. Omnes pauperes curavi deportandos Manaparem, ubi maximus jam eſt numerus ejus afflictiſſimæ Gentis; nobis curandus prout potuerimus. Ora Deum Dominum Noſtrum, ut tangat corda divitum aliquâ Miſericordiâ tot Infeliciſſimorum, ultimâ egeſtate contabeſcentium. Spero me profecturum Punicalem quartâ feriâ. ne remittas, quæſo te, vigiliam in cuſtodiâ iſtius Populi, quoad planè conſtiterit Badegas in ſuas terras receſſiſſe. Dices Antonio Fernandi cognomento Craſſo, & iſtis Patangatinis Caëlli veteris, diſertè vetare me: ne Caëllum Vetus novâ Coloniâ frequentatum eant. & à me interminare, ſi ſecus facere attentaverint; magnâ id pœnâ luituros. Manuëli à Cruce, ac præterea Matthæo, cum curâ ſignificabis: me ipſis ſummo affectu omnia proſpera optare. Dominus Noſter ſit tecum, & nos corroboret ſuâ gratiâ, ut ei toto niſu ſerviamus. Vale. Manapare Kal. Auguſti An. CIƆIƆXLIV.

Tuus Frater in Chriſto.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater, Deus ſit ſemper tecum. ut var a tuæ literæ nunciant, ita earum lectione ſum variè affectus. delectavit me plurimùm illa earum pars, quâ memoras, ingenti te animi fructu nuperâ iſtius regionis Villarum ac Pagorum luſtratione perfunctum. contra perculit me & ſævâ ſpecie turbavit mentio ipſa captivitatis tuæ, cujus eſſe te in periculo præſenti, & ſcribis, & video. Ea ſi contingeret, non priùs partem quietis ullam caperem, quàm Te, quod futurum brevi ſperarem, Deus redderet nobis; nec ipſis videlicet expertibus ſimilium laborum atque diſcriminum. Cedant utinam omnia in laudem & gloriam ejuſdem Dei Noſtri Optimi ac Maximi Domini. In iſtas ego partes Sacerdotem è noſtris unum miſi, qui pagatim ediceret, ut naves expedirent, marique imponerent, per cuncta iſthæc litora, quò videlicet conſcenderent omnes & ſolvere poſſent, antequam opprimerentur à feris latronibus, quorum proxi-

mam iſthuc irruptionem non temerè augu-ror, certior factus armari ad hoc eos & manum cogere, quâ totam Oram uſque ad mare latè vaſtent. Id me docuit Primarius quidam Canacar benevolus Chriſtianis terram iſtam incolentibus. Miſeram ad eum ego certum hominem cum Epiſtolâ Regi Travancoris inſcriptâ, quam ut ipſe redderet rogabam, ſimulque pro eâ quâ valet apud eum Regem (cui eſt in intimis) gratiâ, conjungeret cum meis ſuas preces, ad impetrandum ut ſeriò prohiberetur Badegis, ne miſeros iſtos Chriſtianos infeſtarent, nam eorum, ut ſibi factas, interpretaturum & ulturum iniurias Indiæ Prætorem. Erat cur ſperarem facturum quod rogabam, nam & mihi amicus, & erga Chriſtianos, uti dixi, benè affectus ille Canacar eſt, multos ex ijs ſibi cognatos & propinquos habens. Venit is ad me non officij ſolùm, ſed etiam auxilij gratiâ, prolixè offerens quidquid poſſet. Ad hunc ergò cum ſcripſiſſem, ut ſi Badegarum effrænium hominum impediri Regis autoritate latrocinia nequirent, daret ſaltem operam, ut ego admonerer in tempore de mox futurâ per ipſos Oræ direptione, quò maturè curarem, ut Chriſtiani ſubductis in altum

impo-

impoſiti navibus, terreſtris vaſtationis cædes ac ſpoliationes fugâ præverterent. Id modò ille cum fide præſtitit. Dedi etiam ad Præfectum literas, orans ut navigium majus, quod vocant Caturem, armatum præſidio naviculis iſtorum inermibus mitteret. Tu etiam atque etiam ingeminans injunge Oræ incolis, præſertim remotioribus à mari, ut Speculatores fidos & vigiles idoneis locis ſtatuant, qui explorata in horas nuncient, ne quâ nocturnâ equitatûs incurſione opprimantur, antequam conſcendere paratas naves, & terrâ in tutum queant evehi. Sed cum hæc inſtantiſſimè commendaveris, parùm ipſis fidas cenſeo. Novi ego ſocordiam & tenacitatem ignaviſſimam iſtorum, quos duorum fanoum ſumptum in tam neceſſarios vigiles facere pigeat. Tu ipſe per te ac tibi fidos vigila, & cura; jam nunc deductis in mare Cymbis mulieres & parvulos imponi urgens; utêris etiam occaſione triſtis temporis ad tantò inſtantiùs exigendum, maximè ab imbelli Sexu & ætate, ut ad Deum recitandis Orationibus recurrant. Magiſter orandi optimus metus eſt: præcipuè cum, ut iſtis nunc, non aliunde quàm à Deo ſpes auxilij afful-

fulget. Deeſt hîc mihi ad ſcribendum Charta. Repoſueram apud vos in capsâ quandam ejus rei copiam. ex eâ quantum eſt opus ad præſentem uſum per certum hominem curriculò mittas velim. Per eundem tuas literas expecto, quæ me doceant, ecquid jam in aquâ naves ſtent, ecquid jam impoſita ijs domeſtica Supellex & tenues copiæ periclitantium in terrâ familiarum ſint, cum matribus ac prole. Si nondum id peractum, quàm ſtrenuiſſimè in eo laboretur. Antonium Fernandem, quem Craſſum vulgò dicunt, meo nomine adi & adjura per quam colit mecum amicitiam, ut quantum meâ causâ vult, totum conferat in ſalutem miſeræ iſtius plebis, autoritate illi ſuâ, ut fugam expediant, conſulens, ad eamque compellens, ut ad unicum præſidium vitæ, non libertatis. Vitæ inquam & ſanguinis. nam ditiores fortè à latronibus avidis ſpe lytri ac redemptionis abducendi ſperentur: Pauperes à quibus avaritia nihil expectet, crudelitas trucidabit ſcilicet. Iterùm & ſuper omnia inculco, effice ut per noctes ſtent quidam in ſpeculis, multis paſſim locis per totam Oram, præſertim, ut nunc eſt, plenilunio nocturnis graſſationibus lumen

men

men opportunum præferente. Suâ vos Deus, quæ una certa eſt, cuſtodiâ defendat. Vale. Manapare III. Nonas Auguſti An. CIↃIↃCXLIV.

Tui Amantiſſimus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA XIII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Iterùm inculco tibi nactus novam occaſionem, eadem quæ hoc ipſo die manè ſcripſi; etiam atque etiam obſecrans, ut miſerrimam iſtam Gentem, in tantâ ſuâ calamitate, quantum omni conatu potes, ſubleves & conſoleris: utque (quod in parte ſummæ à caritate tuâ gratiæ, pro urgenti deſiderio, numeraverim) ſtatim cum fide indices, quid verè Tutucurini actum ſit. Malè metuo ne Tutucurinenſes hi tumultus cladis aliquod auctarium in iſtos, aliunde plus ſatis miſeros, Chriſtianos inferant. Tanta hîc conſternatio eſt ex anxiâ formidine impenden-

dentium malorum, quantam nullis ſatis verbis poſſem exprimere. Nec probare unquam poſſem, nec cuiquam probandum ſperem, deſeri à nobis hos Populos tam dubio & calamitoſo ſuo tempore. Quare nolim Te ire cum Ioanne Artiagâ, quò invitat, niſi quando nullum iſthic ampliùs periculum erit à Badegis: de quibus ſimul aliquid certò compereris, fac, quæſo, ſtatim ut quidquid id fuerit per te reſciam. Ad hos alliciendos ad pacem, Rex Travancoris Brachmanem deſtinat, qui eò proficiſcens ducit ſecum Interpretem Præfecti Noſtri. Quid effecturi ſint, in incerto eſt. Hos quidem duos hic modò Manapare habemus in procinctu proximo navis ſcandendæ. Aveo mirum in modum de Luſitanis Tutucurinenſibus audire quid in re ſit: etiam atque etiam oro te: minutè ac ſingillatim cuncta perſcribas. nec moram interponas: ſed ut primum quidque didiceris, chartæ illine ac mitte. In æſtu ſum animi & curâ moleſtiſſimâ, quam unæ mihi tuæ iſtiuſmodi literæ queunt eximere. Rumores feruntur de Luſitanis, de Chriſtianis aliquot, vulneratis aut occiſis. Verum id nec ne ſit: & quid omninò, quoque modo, contigerit

per

per te, idque celerrimè, doceri majorem in modum opto. Circa tuam profectionem, vel conſtituemus quid expediat primo congreſſu noſtro; vel ſi prius detonuerit Badegarum hæc tempeſtas, quid mihi videatur, datis maturè literis ut ſcias, faciam. Dominus Noſter ſit ſemper tecum. Amen. Manapare XIV. Kal. Septembris An. CIↃIↃXLIV.

Hoc puncto temporis accipio Epiſtolam à Guarimo, quâ meus me Cariſſimus Frater certiorem facit, Chriſtianos fugiſſe in Sylvam, ſpoliatos priùs à Badegis, qui unum ex ipſis, alium item è Gentilibus, vulnerarunt. Malis undique nuncijs obruimur. Laudetur ſemper Dominus Deus.

Tuus Frater in Chriſto Amantiſſimus.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XIV.

EIDEM.

CArissime Frater, Deus ſit ſemper tecum. Amen. Ex illâ Domini ſententiâ; *qui non eſt mecum contra me eſt* potes intelligere quàm deſtituti Amicis hîc ſimus, qui nos in hac Gente ad Chriſtum pertrahendâ juvent. non deſpondendus tamen eſt animus. nam Deus ad extremum juxtà ſua cuique merita rependet; & eidem ubi volet facile eſt, per paucos id ipſum efficere, ad quod requiri videbatur opera multorum. Aio Tibi & confirmo: potiùs me iſtorum miſeret qui contra Deum pugnant, quàm ut abundè jam hoc ipſo infelicibus, mali auctarium ultionem imprecer. Quamquam, ut non accerſamus, illa non deerit in tempore. nam quàm atroces ſuis Deus inimicis tandem pœnas infligat, videmus, quoties mentis oculos demittimus in fornacem inextinguibilem Tartari, tam multos æternùm ſævituris ignibus urentem. Proficiſcitur ad vos ille Brachmanes de quo heri ad te ſcripſi, cum mandatis Regis ad Badegas: da efficacem operam, obſecro te, quò

quò navim iſthic promptam inveniat, quâ tutò & citò perferatur Tutucurinum. Ibi porrò quid agatur, quidve actum ſit, per quantum Deum amas, adjuro Te, fusè, ſtatim, & diligenter ſcribe. de Præfecto, inquam, de Luſitanis, de Chriſtianis Tutucurinenſibus, doce me diſtinctiſſimè, ſi magnâ me ſolicitudine levatum velis. Ioannem de Artiagâ multùm ex me ſalvere jube, uti & Manuëlem à Cruce. Matthæo dicito: ne putet ſe in caſſum laborare: plus me illi bonorum quàm expectet aut cupiat, parare. Dominus Noſter ſit ſemper vobiſcum. Amen. Manapare XIII. Kal. Septembris An. CIƆIƆXLIV.

Per Deum te obteſtor, cura ut Brachmani nulla iſthic mora navigandi ſit. Age cum Præfecto, ut eum verbis ſaltem & vultu, excipiat ac tractet honorificè.

Tuus in Chriſto Frater Amantiſſimus.

Franciſcus.

S.FRAN-

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER III.

EPISTOLA PRIMA.

P. Franciſco Manſillæ Societatis IESV.

CARISSIME in Chriſto Frater Deus ſuo ſemper præſtò ſit vobis auxilio. Amen. Perjucundæ mihi fuerunt tuæ ultimæ literæ, docentes multa, quæ & noſſe avebam & juvabit didiciſſe. Expecto dum nuncies ſecuram jam planè à Badegis Gentem & regionem iſtam. idque te indicare cum primùm verè poteris, cupio. Tunc enim citra periculum,

Digitized by Google

lum , & iſtorum quibuſcum es querelam ,
licebit Te illuc transferre ubi , ut ſcis , lucu-
lenta rei ad Dei obſequium bene gerendæ
ſpes & occaſio invitat. Expediam eò Te ,
miſſo qui vice tuâ iſthic curet , Franciſco
Coëllio. Sic tu liber & cunctis boni conſu-
lentibus abſcedens , ibis , quò ingens ad Dei
gloriam Operæpretium vocat , baptizatum
Careapatanenſes ; & alia è Religionis uſu ad-
miniſtratum apud Careas Beadalæ , & apud
Præfectum locis illis , quem Mudaliarem
vulgò nuncupant . nam Præfectus Negapata-
nis plurimùm autoritate ac gratiâ valet apud
Regem Iafanapatenſem , cujus imperio ſub-
ſunt illæ Inſulæ Manaris . & talis eſt ut
ſperari ab eo poſſit , libenter fauturum ip-
ſis apud Regem . Statim igitur atque iſti
populi quibuſcum vivis , in plenâ tranquilli-
tate fuerint , prorsùs ſoluti metu Badegarum ,
expedias ad me velim Tabellarium qui hoc
ipſum indicet , ut ſine morâ mittam ad Te
Franciſcum Coëllium cum pecuniâ , literis
ad quos eſt opus, & mandatis quæ te ſcri-
ptò edoceant , quid & quatenus , quove mo-
do , agendi causâ Te Manarem deſtinem .
Impensè Tibi commendo Fratrem Noſtrum
Ioannem de Artiagâ . ſcribe ad me quibus

Digitized by Google

rebus egeat , ut provideam prout par eſt. Hîç ſolus penè ſum ex quo Antonius æger Manapare remanſit. & quod perincommodum eſt, in medio Populi linguæ ignotæ deſtitutus auxilio Interpretis. Interpretum ſiquidem loco mihi ſunt Rodericus qui nunc adeſt, & Antonius quando aderat. quàm periti uterque noſtræ linguæ túte ipſe ſcis; & ex eo intelliges quam hoc loco vitam degam, quos ſermones habere ad concionem queam, ubi qui dicta ſcilicet mea Populo declarent, nec intelliguntur à me, nec me intelligunt. unis ergò nutibus diſertus hîc quidem ſim oportet. non deeſt tamen quod agam. nam ad baptizandos puerulos modò natos, aut infantes ad id oblatos à Parentibus, Interprete non egeo. quos nudos, quos fame luridos intueor, ij quid à me velint occurſu ipſo & ſpecie ſatis per ſe produnt. duobus hiſce præcipuis generibus utiliſſimorum Operum ita exerceor, ut non pœniteat temporis impenſi. Badegæ qui hanc oram infeſtabant, omnes Cabecaten profecti liberos nos & in præſens ſecuros reliquerunt: qui per Mediterranea graſſantur, adhuc illic omni crudelitate ſæviunt; nec abſiſtent à rapinis & maleficâ vi,

quoad

quoad autoritate Regis Travancoris, (in quo ut dixi laboratur) de pace cum ipſis aut inducijs convenerit. Dominus Noſter ſit ſemper vobiſcum. Amen. Punicale XII. Kal. Septembris An. CIↃIↃXLIV.

Hac nocte ſolvo Talen versùs, ſolatum egenos, quos magno illic numero ſummâ neceſſariorum inopiâ premi audio.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA II.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Princeps qui Tale degit, cognatus Regis Travancoris, tam amicus nobis eſt, ut ubi primùm audivit Adigarum injurias in Chriſtianos iſtarum partium, ſtatim iſthuc vice ſuâ miſerit unum è ſuis Familiaribus cum literis ad Adigares, quibus eis præcipit, ut annonam & cætera neceſſaria exportari liberè in eas Inſulas è Continente ſinerent, omni-

que alio quo foret opus benevolorum officiorum genere Chriſtianis iſthic viventibus faverent. Mandavit eidem, ut ex Chriſtianis reiciſcat Adegarum nomina, eaque tum mihi communicet, tum ipſi rediens perſcripta referat, ut ſi ei occaſio inciderit adeundi Regis, edere ipſi nominatim queat quinam ij ſint qui poteſtate autorati Adigarum, vi Magiſtratûs ejus ad Chriſtianos vexandos ſint abuſi: quò eos Rex videlicet, pro ſuo in nos favore, coërceat in poſterum. Agere Te cum Patangatinis velim, ut iſtum à Principe in auxilium Chriſtianorum miſſum omni ſignificatione honoris excipiant, prætereaque remunerent hominem, itineriſque ac laboris causâ ipſorum ſuſcepti mercedem ei debitam gratè rependant, quando id nec ego, nec populus, propter egeſtatem facere poſſumus. nec eos pigeat partem in id utiliter piéque derivare pecuniæ publicæ, quam plerumque ſaltationibus, convivijs, cæteriſque id genus hilaritatibus prophanis noxiè impendunt. Tu quoque tamen ex paupertate tuâ confer quod poteris ad eum demerendum, quò delinitus à te munuſculis, alacriùs & efficaciùs fungatur impoſito ſibi mandato deterrendi Adigares, à vexandis dein-

ceps

ceps Chriſtianis, prout hactenus magno iſtorum damno fecerunt: quin & eoſdem è contrario adigendi ad cuncta ipſis officia præſtanda quæ in quotidianis occaſionibus humani commercij usûſque mutui à bonis & benevolis expectari vicinis ſolent. Magnoperè aveo ſcire ex te, quid ad liquidum exploratum habeatur de re ſermonibus celebratiſſimâ. Paſſim enim increbuit, raptum à quodam Luſitano fuiſſe famulum Regis Travancoris & vinctum perductum Tutucurinum. non ignoro multa ferri rumore populari, quæ aut ex vano hauſta, aut in majus invidiosè aucta ſint. Tu doce, primùm, an revera factum id fuerit. tum ſi res teneatur, quid juris pro ſe raptor alleget: quam occaſionem aut prætextum id tentandi habuerit. Scripſi ad Te nuper de hoc eventu, famâque de illo ſparsâ, fuſiùs. Eò mihi neceſſarium eſt magis perſpectum habere quid in re ſit, quòd ex eâ notitiâ pendet deliberatio profectionis ad Regem noſtræ. Si enim id facinus & verè admiſſum, & omninò tale eſt quale narratur, melius arbitror ſuperſedere, nec offerre iſti Aulæ os noſtrum tam exprobrabilis ausûs conſcientiâ inviſum. quem enim latet

quàm ubique per illud Regnum, ac præſertim in Domo Principis, odioſum haberi neceſſe ſit: non eſſe veritum externum hominem inferre violentas manus in Familiarem magni Regis, in loco ditionis ejus; maximè cum longè aliter ipſe Rex ſe nobiſcum gerat. Excepit is nuper mirificâ comitate P. Franciſcum Coëllium, conceſſitque ipſi prolixè quidquid petijt in commodum Chriſtianorum iſtorum. quin adeo ſe propenſum commendatione Patris in horum favorem præbuit; ut quò eis honorificentiùs conſuleret, quatuor Manaparenſes ex ipſorum numero ultrò Patangatinos creaverit; idque gratis & ſine ullo populi ſumptu: nam quod Pularum tempore pecuniæ quidpiam exigi eo nomine ſolebat, nominatim vetuit ne fieret. Similiterque in alijs locis Patangatinos tres ſine ullâ popularium expensâ conſtituit. cuncta iſta decernere ſe in Patris qui eum, ut dixi, adierat Coëllij gratiam benevolentiſſimè teſtatus. Per quantum Deum amas obteſtor Te, ſignifica Præfecto accuratiſſimis, meo etiam nomine ſcriptis literis, orare me illum etiam atque etiam, ut ſi quid meâ causâ vult, & ipſe abſtineat in hunc totum Septembrem menſem

ſem ab offendendis aut quoquomodo violandis Regis magni ſubditis, nec quemquam Luſitanorum patiatur ullâ in eos per id tempus injuriâ graſſari. Allega ad hoc illi, quod verè potes, experiri nos illam Regi Travancoris ſubjectam Gentem præ cæteris exorabilem & propitiam in omnibus quæ ad cauſam Religionis & Chriſtianorum commoda pertinent. Si credet hoc Præfectus, dubitare non debeo, quin ad ab illo impetrandum ne malè faciat tam benè meritis, efficaciſſima hæc futura ratio ſit. quid ſpectem in hac velut quarundam Induciarum in hunc menſem pactione non te fallit, utique ſcientem, cogitare me, magnis Religionis cauſis, intra iſtud temporis ſpatium profectionem ad Regem, ad quem obſtrui mihi aditum novâ querelarum de noſtris materiâ, ferrem ſcilicet moleſtiſſimè. quamquam, ut indicabam, nondum planè conſtitui an iturus illuc ſim, expectans de divulgato raptu domeſtici Regis quid allegari defenſionis plauſibilis queat: de quo tuas literas flagito. hæ ſi quæ velim nuncient, nullam moram faciam iter iſtud capeſſendi, ſolvendo Cocinum versùs; literas porrò iſtas ſine quibus expedire conſilium profectionis nequeo, nolim ſcribi manu tuâ

Digitized by Google

tuove autorari nomine. Memini videlicet ſignificaſſe te mihi, quædam de his te habere quæ declarare niſi voce coràm, & præſens præſenti nequeas. Facilè ſuſpicor ſubeſſe fortè aliquid de Præfecto ipſo ac Luſitanis, aut etiam de Chriſtianis Indigenis, quod ut expediat mihi notum eſſe, quò mederi malo poſſim, ita non committi debere literis, quæ caſu quodam interceptæ exoſum te ijs quibuſcum verſaris facerent. Probo cautionem, & nihilominus, quia nec inter nos viſendi facultas nunc quidem eſt; nec carere poſſum hoc rerum articulo mearum, notitiâ iſtiuſmodi, planè volo de iſtis quæcumque ſunt per te certior fieri, ſcriptis alienâ manu, nec tibi, ſi deprehendantur, ullo Chirographi aut nominis indicio imputabilibus chartis; quas ipſas per fidiſſimum ad me Tabellarium tranſmittes. ubi ſic omnia cognovero, ſtatuam ecquid conveniat ire me ad Iniquitribirimum, & Cocinum. Iam nunc porrò certus ſum, ſi facinus quo eſt Rex offenſus, & manifeſtum, & tam turpe tamque inexcuſabile ſit quàm vulgò dicitur, me illuc neutiquam iturum. Dominus Noſter ſuo nos ſemper auxilio & favore dignetur.

tur. Manapare Poſtridie Kal. Septembris Anno CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA III.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater, Deus Dominus Noſter ſuo ſemper Tibi auxilio præſtò ſit. Amen. Sum in magnâ ſolicitudine pro Chriſtianis Tutucurinenſibus, quibus miſerrimo ipſorum tempore nemo eſt omnium qui conſulat. Per ego te quantum diligis Deum Dominum Noſtrum, oro & obſecro; ſummam adhibe diligentiam ad reſciendum ex vero quamprimùm, mihique ſtatim indica, quo loco res illorum ſint. Ac ſi videris Divini obſequij rationibus congruere profectionem illuc tuam, eò confeſtim advola cum quamplurimis è Combuture ac Punicali naviculis, quibus infeliciſſimam illam Gentem è ſterilibus & deſertis iſtis Inſulis, partim Comburturem, partim Puni-

Punicalem ac Trinchandurem tranſportes: Expedi, quæſo, Te; ac nullâ interpoſitâ morâ quidquid minutarum Cymbarum, quas Tonas dicunt, Punicale reperietur, tecum illuc rape: miſſo ad Combuturenſes mandato, vos continuò ſequendi cum omnibus ſuis Tonis. ne committas, per Deum obteſtor, ut ſecundùm vota Beterbemalis Satrapæ Latronum Badegarum, & ejus Prædatorij Equitatûs, afflictiſſimæ illæ Reliquiæ populi vi ac terrore ipſorum ſedibus exturbati patrijs, fame ac ſiti, Te in ſuccurrendo cunctante, moriantur. Egregiam verò Præfecti vigiliam iſtius veſtri, quem erat haud paulò magis conſentaneum conſulere Chriſtianis ipſius curæ ac cuſtodiæ commiſſis, quàm (quod maluiſſe viſus eſt) gratificari Beterbemali & Sanguinarijs equitibus qui cum eo volitant cæde atque incendio cuncta vaſtantes! Scribo ad Patangatinos Punicalis & Combuturis, mandans ut confeſtim cum Tonis, quotquot habent promptas, Te duce, ſuppetias accurrant Tutucurinenſibus Chriſtianis, cibi ac potionis defectu tabeſcentibus per arentes illas & victûs omnis egenas Inſulas, unde illos ſtatim exportent. Quod iuſſi Te illuc ire, ſic interpreteris licet: ſi neceſſariam

riam ad negotij effectum profectionem putes tuam. Sin meis redditis ad Patangatinos literis, ſatis fervere ipſos & rem amplecti animadverteris, ut poſſis confidere ſtrenuè per ſe quod opus eſt facturos, hære ſanè in loco, ubi non ignoro quanta præſentis tuæ curæ te neceſſitas detineat. Sed comparandæ in Caritatis trutinâ, ac juſtis librandæ momentis ſunt; hinc extrema Tutucurinenſiun. deſtitutio, illinc utilitates iſtorum quibus navas operam; ut videlicet præponderet quod urgentius eſt; ac ſi non aliter, quàm Te illuc accurrente, tot infeliciſſimorum agentium jam animam, poſſit interitus præverti, eò cunctis omiſſis advoles: ſtatue quid è re fuerit: totum judicij tui præſentis arbitrio permitto. Illud cura ut quæ, Te vel ducente vel mittente, ad famelicos ſiti etiam perditos remigant Tonæ, aquâ & alimentis idoneâ copiâ inſtructæ ſint, quibus ſtatim ac appulerint, levari eſuries & ardor queat in ſiccis ſcopulis tabeſcentium mortalium omnis ſexûs & ætatis. Deus Dominus Noſter ſit vobiſcum. Amen. Doce me quamprimum poteris ecquid Manuël à Cruce & Matthæus, relevati à mœrore ſint, in quo erant

cum

Digitized by Google

cum eos ultimùm vidi. Vale. Nonis Septembris An. CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA IV.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater. Triſtiſſimum accipio nuntium de Præfecto; exuſtam ipſi navem, quidquid ædium in ſolo habuit pariter incendio deletum, ipſum ſpoliatum & inopem receſſiſſe in Inſulas, ægréque illic in extremis anguſtijs ſpiritum trahere. Accurre illi ſuppetias, obſecro per caritatem Dei, & raptim coacto quàm maximo numero Punicalenſium tuorum, quantum iſthic navicularum eſt, annonâ cunctis, aquæ præſertim, impoſitâ, tecum iſthuc trahe. Sed velocitate ſummâ, nam moras ultima viri neceſſitas non patitur. Scribo Patangatinis quàm efficaciſſimè, ut tibi omni ope præſtò ſint tam neceſſario erga Præfectum officio fungenti. congerant in Tonas quàm expe-

expedire plurimas poterunt, copias ad talem uſum idoneas, aquæ maximè potabilis, cuius illic quanta ſit penuria notum eſt. multas mitti naviculas ideò volo, ut ſufficiant exportandæ in Continentem numeroſiſſimæ omnis ætatis turbæ, quas idem qui Præfectum perculit turbo in illa inhoſpita ſaxa compulit. Irem ego ipſe, Te Punicale relicto, ſi gratum fore meum illuc adventum Præfecto crederem. nuper ille mihi renunciavit amicitiam, ſcriptis literis plenis atrocium querelarum. ubi legebatur inter alia: non poſſe illum ſine ingenti ſcandalo memorare quæ à me ipſi, ſcilicet, illata ſentiret mala. Deus & homines ſciunt an ego illi malum ullum intulerim, præſertim tale quod commemorari ſine ſcandalo nequeat. Sed mei purgandi, aut quiritandi tempus hoc non eſt. quod nunc urget; ſufficit intelligere, ſic eum in me affectum, ut vitare congreſſum ejus causâ ipſius debeam, ne oggerendo tali articulo rerum homini miſero, conſpectu capitis inviſi, abundè magnas infelicis calamitates novâ moleſtiâ cumulem. Hic me præcipuè metus prohibet ab eo adeundo: quamquam nec alia quæ iter iſtud diſſuadebant, deſint. Tu, per Deum partes meas exple ſtrenui-

nuitate ſolicitiſſimâ. Patangatinis Combuturis & Bembaris mando, ut cum omnibus ſtatim quas utrobique repererint naviculis, aquâ & cibarijs onuſtis, illuc ubi eſt Præfectus advolent. Tu, pro eo quantum gratificari Deo ſtudes, omni conatu in rem incumbe. nec committas, ut aliquid tibi reliqui feciſſe videaris ad extremam contentionem ſubveniendi in tempore Præfecto ijs cladibus oppreſſo, quæ noſtrarum Miſericordiæ & Caritatis officia efflagitent diligentiſſima. veniunt in ejuſdem curæ partem eâdem cum illo conflictati fortunâ Chriſtiani plurimi, quorum præterea me reſpectus cogit hîc te denuò etiam atque etiam orare ne quidpiam prætermittas quo promptum & efficax urgentibus tot ærumnoſorum malis accelerari remedium queat. Dominus Noſter ſit ſemper vobiſcum. Amen. Alendale Nonis Septembris An. CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA V,

EIDEM.

CArisſime in Chriſto Frater. Dignetur utinam nos Deus Sanctiſſimâ ſuâ Gratiâ: quando in iſtis terris nullo alio quàm ejus unius auxilio nitimur. Eram ego Trinchandure in procinctu proficiſcendi Virandapatanaum, causâ viſitandorum Chriſtianorum; prout feceram etiam Alendale & Pudicurimi, præter, de quo dixi, Trinchandurem. ubique reperi abundè quod agerem, & unde intelligerem quàm neceſſariæ ſint ejuſmodi viſitationes. Me igitur, ut dicere ceperam, accinctum ad iter ſtantem, admonent crebri ac trepidi undique nuntij; concitari vehementer, & tantum non ad arma conſternari feram Badegarum Gentem. cauſa commotionis ferebatur, quòd Luſitani quendam arctâ devinctum affinitate Beterbemali duci Latronum iſtorum, fratrem nimirum ejus conjugis, comprehenſum abducerent: quâ illi videlicet irritati contumeliâ, paſſim conjurarent ad exterminandum ex toto Comorini Promontorio Chriſtianum nomen

Digitized by Google

men vniverſum. His cognitis raptim ſcripſi ad P. Franciſcum Coëllium, ut eadem horâ quâ literas viderit, accurrat eò quò Comorinenſes Chriſtiani confugerunt, ut miſerrimam Gentem autoritate, prout poterit, noſtrâ protegat ab impendentibus hâc occaſione ipſi graviſſimis malis. Scio percrebuiſſe apud Badegas famam nonnullius meæ gratiæ apud Iniquitribirimum, quem ſuum Regem appellant, & ſi ei nequaquam ad nutum obtemperant. imò quidam ex ipſis, quorum caput eſt Beterbemal, palàm obſequium exuerunt. Tamen quia in pleriſque regij adhuc nominis aliqua ſupereſt reverentia, multùm, ut ſpero, poterit Coëllij, hominis à me miſſi, & vices illic meas gerentis reſpectus, ad protegendam tali tempore afflictiſſimam plebem. Præſertim cum, quod ejuſdem me Coëllij docuerant literæ, non Badegæ ſolùm rebelles injuriâ rapti leviri Beterbemalis commoverentur: ſed cæteri quoque à quodam ad ipſos recens appulſo Iniquitribirimi Regis Travancoris cognato adversùs Comorinenſes concitari dicerentur. apud quem ne in Chriſtianos ſævire vellet, multum valitura videbatur noſtra commendatio, utique hominum quos non ignoraret à

ſuo

ſuo Rege aliquo in numero ac pretio haberi. Accedebat ad ſpem corroborandam, quod Coëllij pariter recentiſſimis literis compereram, deſtinatos ad me à Rege Travancoris tres quatuorve familiarium ipſius, quos ne jam ad me perveniſſent, prohibuerat viæ laſſitudo, ob quam Manapare ſubſtiterant. Hi Regis literas ad me ferunt, quibus orat: ne graver, neve cuncter ad ipſum accedere; eſſe enim ſibi res graviſſimi momenti quas communicari coram mecum & ſua ipſius multùm, & noſtra nonnihil interſit. quantum ex tanto intervallo poſſum introſpicere, non temerè ſuſpicari videor, hæc agere Regem, quòd favore Prætoris Indiæ nunc egere ſe plurimùm ſentiat. Audimus enim Satrapas inſenſos ipſi, Pularum hîc celebri appellatione notiſſimos, invaluiſſe opibus, ac longâ proſperitate tantum coacervaſſe pecuniæ, ut meritò Rex metuat, ne largitionibus ingentibus Luſitanum Prætorem in ſuas attrahant partes, & auxiliaribus ab eo copijs juventur. Hæc notitia ſtatûs Iniquitribirimi rerum facit ut plus fidei tribuam ejus, quas modò accipio, literis, ſanè prolixè pollicentibus omnem à ſe favorem in Chriſtianos; quos etiam invitat in ſuas

terras, ſpondens ſecuros & in plenâ tranquillitate victuros. His de cauſis illuc propero; atque adeo in noctem hanc proximam diſceſſum hinc condixi meum, ſtimulante in id maximè curâ quâ uror intimè conſulendi quamprimum miſerrimis Chriſtianis è Tutucurino & Bembare ejectis, ut iis ſtationem certam tutamque provideam in terris ditioni Regis magni ſubiectis. Id enim primum omnium & ſtudioſiſſimè cum Iniquitribirimo conficiam, ut per eum aſſignetur certa regio indemni & tranquillæ commorationi miſerrimorum exulum iſtorum. Te interim omni arte ac diligentiâ curare cupio, ut ex deſertis iſtis Inſulis, ubi rerum omnium inopiâ conſumuntur, Comburturem ac Punicalem tantiſper migrent, ibique hoſpitaliter habeantur, quoad eis, uti dixi, providero. Memento ad me ſcribere copioſè ac minutim de rebus ac ſtatu Chriſtianorum omnium; præſertim Præfecti ac Luſitanorum, uti ſinguli ſe gerunt, & quàm proſperè agant. Cuperem etiam, ſi ſuffurari ad hoc tempus tuis urgentioribus occupationibus poteris, excurrere te iſthinc ad viſitandos Chriſtianos qui Comburture degunt, tum in Orâ Piſcariæ

Careas

Digitized by Google

Careas & incolas Pagi cujus Toparcha eſt Thomas de Motta: præterea illos qui ſedes habent prope Patanaum. Gratiſſimum mihi eſſet poſſe tibi otium contingere iſtos omnes adeundi. nam quantoperè iſtiuſmodi luſtrationibus egeant, ſcio. Vtinam mihi vacaret illuc modò proficiſci. nihil nunc quidem libentiùs facerem quàm inſpicere ac cenſu accurato luſtrare loca illa cuncta. Tu meis vicibus, quæſo, fungere; & præ cæteris explora, quomodo ubique ſuccedat & quâ fide curetur inſtitutio Puerorum. Præpoſui, ut ſcis, per ſingula loca Pædagogos ſcholis. Horum ad Minerval, quod promiſi, repræſentandum centum Fanoës ſumes ad hoc ipſum depoſitos apud Manuëlem à Cruce tuum amicum qui Punicale habitat. Eam pecuniam impendes numerandâ, ut dixi, mercede ludimagiſtris ac catechiſtis; ex ſingulis intelligens quantum ego cuique ſolvere conſueverim. Cave credas ullâ in re meliùs collocari vel pecuniam vel operam. quin certum habe; plurimum te ad inſigne Dei Domini Noſtri obſequium acturum, ſi curaveris iſtam unicè neceſſariam rudis ætatis informationem, aſſiduè ubique, ac diligenter exerceri. Is

Digitized by Google

cui iſthuc proficiſcenti has literas tradidi, homo eſt, ut mihi videtur, valde bonus & magnis inſtinctus deſiderijs Deo ſerviendi. excipe illum humaniter & apud te habe, quoad ego ab Iniquitribirimo redierim. vel ſi conducibile id judicaveris ad obſequium Divinum, & hoc ipſi placere videbitur, relinque illum Combuture, ut illic ad conſtructionem Ædis ſacræ operam quam poteſt conferat. Audio tonſorem quendam iſthinc diſcedere, facilè mihi occurſurum quâ ſum iturus viâ. Per hunc ſcribas velim copiosè de cunctis quæ aguntur. Sum enim in magnâ ſolicitudine de rebus cùm Luſitanorum, tum Chriſtianorum, quo iſthic nunc loco ſint. Dominus Noſter det nobis in alterâ vitâ plus tranquillitatis & ſolatij, quàm hîc experimur. Vale. Trinchandure VII. Idus Septembris An.CIↃIↃXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA VI.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater: Tantum me delectarunt tuæ literæ, quantum nunquam ſatis exprimere ſcribendo poſſem. levarunt enim me curâ quâ intimè urebar de Præfecto, deque alijs eadem procellâ Domo ejectis. Sit utinam Dominus Noſter cum illis omnibus, ſicut & eſſe ipſum mecum cupio. Tertiâ feriâ duabus horis ante lucem miſi P. Franciſcum Coëllium ad Principem Regis Travancoris cognatum, qui Tale diverſatur, duabus à Manapare leucis. Exceptus eſt ab eo humaniſſimè. Cauſa mittendi fuit, ſpes iſto modo pacandi regionem hanc inquietiſſimo metu ſuſpenſam, ac paſſim conſternatam ob minas Badegarum. Vellem ante diſceſſum hinc meum his miſeris populis, ſi minùs plenam pacem poſſum, ſaltem quaſdam ærumnarum inducias relinquere. Dixit Princeps Coëllio, Beterbemalem ingenti feſtinatione mari tendere contra Regem magnum, animo cum eo confligendi. Alia mihi ratio legandi Coëllij fuit, ut impetra-

petrarem à Principe literas ad Adigares; quibus jubeantur permittere exportationem Oryzæ, & aliorum ad victum utilium. Eadem feriâ tertiâ poſt Meridiem, accepi literas tuas; & continuò expedivi certum hominem ad P. Coëllium cum Epiſtolâ ab eo reddendâ Principi, quâ illum rogo, ut ſcribat Adigaribus iſtius regionis, ne, quod hactenus fecerunt, obſtent quo minùs alimenta Punicalem importentur: prætereaque ne Chriſtianos infeſtare pergant; ſed eis potiùs æquos ſe præbeant. nihil non moveo quò hanc, ſi poſſum, maritimam Oram aliquatenus quietam relinquam, ante meum hinc diſceſſum Iniquitribirimum versùs. Spero autem me inde rediturum efficacioribus armatum autoritatis regiæ præſidijs ad reſiſtendum iniquitati Adigarum iſtorum. Cras manè ſcribam ad Præfectum. non enim nunc ſcribendi otium concedit hujus Tabellarij feſtinatio. Expecto hac nocte Franciſcum Coëllium. Poſtridie manè fuſiores ad te literas quàm hæ ſunt deſtino. nunc multam à me ſalutem nunciabis Paulo Vazio. & Matthæo dices: ſcribere me iſthuc ad Manuëlem Crucium, ut illi numeret duodecim fanoës, quos à me petijt pro ſuo Patre, & Sorore, quam ha-
bet,

bet, paupere. Afferet materiam copioſioris, quam promiſi, Epiſtolæ Franciſcus Coëllius. Conjungat nos utinam Dominus Noſter in ſuo regno. Amen. Manapare IV. Idus Septembris An. CIϽIϽCXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater,

Franciſcus.

EPISTOLA VII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater: Antonius æger decumbit, nec nos poteſt juvare. Mitte ſtatim ad me Manaparem, Antonium Paravam, qui nobis miniſtret in quotidiano victu. Scribe, amabo te, recténe an ſecus agatur cum iſtâ nuper afflictiſſimâ Plebe. Solicitudo quam de ijs circumfero, me acquieſcere non patitur. Ejus unicum eſt ſolatium, doceri ſubinde quo loco res illorum ſint. Cum primùm ad Regem Travancoris pervenero, ejus expediri diplomata curabo, & ſtatim ad vos mittam, quibus Adigares ubique locorum jubeantur benignè

Digitized by Google

tractare Chriſtianos. Ora Deum pro me: & dic Pueris, ut in ſuis Orationibus Deo me commendare meminerint. Manuëli Crucio inſcribo ſchedulam collybiſticam, cujus vi centum tibi fanoës numeret in ſumptum inſtitutionis Puerorum. Eam cum his ad te mitto. Dominus Noſter ſuo vobis auxilio & favore ſemper adſit. Amen. Tutucurino XII. Kal. Octobris An. CIƆIƆXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA VIII.

EIDEM.

CAriſſime in Chriſto Frater: cum appulſus Manaparem ſtarem in procinctu proficiſcendi ad Alexium Solam, convenerunt me Naires duo, Tabellarij Epiſtolæ ad me ſcriptæ à quodam Luſitano, quâ me factum volebat certiorem, detineri ſe Bearime neceſſariâ causâ, & ibi habere literas ad me Præfecti Ærario regio, & quædam alia mandata, quæ niſi præſens reddere aut expone-

ponere nequiret. Hoc ſolum poſſe ſcribere: Ejuſmodi ea eſſe, quæ novum meum cum Iniquitribirimo congreſſum poſtulent. Alexius Soſa Colanum ſe contulit. Ajunt eum à Satrapis, ſeu Pulis, valde offenſum diſceſſiſſe. An ex vano hauſtus is rumor ſit, nondum ad liquidum comperi. Ego hinc jam nunc viam ineo terreſtrem, à Comorinenſi Promontorio, luſtraturus obiter Chriſtianorum obvios Pagos, & baptizaturus cùm recens natos, tum ſi qui adulti ſatis ad id diſpoſiti occurrerint. Feriâ ſecundâ proximâ, niſi quem alium (quod tui juris facio) diem mavelis, cuperem inviſi à Te Chriſtianos Tutucurino exules: & quia in novis iſtis precarijs ſedibus locum ubi conveniant non habent, eos extra ſepta tuguriorum evocatos congrega in puro campo, ibique doce ac ſacris procura. Nicolao Barboſæ ſeriò velim denuncies, ne iſtos qui Tutucurini, expulſorum inde priorum incolarum Domibus incubant, vocet ad piſcatum Margaritarum. Mihi enim, cui aliquam in hoc autoritatem Rex & Prætor tribuerunt, neutiquam placere, contumaces adeo ac rebelles Chriſtianos, aut, ut veriùs loquar, Apoſtatas, gaudere fructibus maris

noſtri

noſtri. Concedatur id ſanè Punicalenſibus; ac ſi quibus eorum cordi ſit circa Tutucurinenſes Inſulas urinari, conchis unionum matribus è fundo eruendis, per me licet, id faciant. Itaque ijs uti ſui quæſtùs Miniſtris Barboſa poterit. Sin duriorem ſe præberet, graviter mone à me hominem: etiam atque etiam ſuâ causâ caveat, ne quid novæ conſciſcat culpæ. abunde enim eſſe quæ aliàs plurima peccaſſe illum, non ſolus ipſe recordetur. multam opis Divinæ mihi per dubia viarum, ancipitia tractationum adfuturæ fiduciam colloco in tuis pro me, ac parvulorum quos iſthic habes, orationibus, quas noli me fruſtrà implorare. Tanto ego auxilio munitus vado erectâ fronte ac certo pectore contra terrores quos mihi Chriſtiani certatim intentant; ſolicitè inculcantes, non niſi cum propè certâ pernicie terreſtre à me iter per has regiones ſuſceptum iri: quòd feræ quæ illas incolunt, gentes totum, quo in Chriſtianam Religionem flagrant, odium, in me haud dubiè, quo illam niti putant, effuſuræ videantur. Atqui, ut tibi mei animi pandam intima, tantum me vivendi tædium tenet, ut eo alliciar,

quod

quod illi ad deterrendum objectant. Iudico, inquam, multò mihi meliùs in odium Noſtræ Sanctæ Fidei ac Legis interfici, quàm vivere videndo tot in Deum peccata, quæ in noſtris quotidie oculis, fruſtrà impedire conantium, perpetrantur. Verè dicam: nullâ mihi magis re diſpliceo, quàm quòd obſtare nequiverim ijs quos noſti, tam immaniter Divinum Numen offendentibus. Dominus Noſter adſit ſemper vobis auxilio & favore. Amen. Manapare IV. Idus Nouembris An. CIↃIↃXLIV.

Statim diſcedo Pudicarem versùs. P. verò Franciſcus Coëllius it viſitatum Chriſtianos qui degunt Atapatanai.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IX.

Cuidam è Societate IESV *in Comorinum proficiſcenti.*

CAriſſime in Chriſto Frater, Nudius tertius, hoc eſt, XVII. Kal. Ianuarias, perveni Cocinum. antequam illuc appellerem baptizaveram omnes quos adire potui Macuas, Piſcatores qui vivunt in Regno Travancoris. Scit Deus qui pervidet intima cordium, quàm libenter illuc continuò rediſſem, ut alterius quoque generis homines ibi degentes, nec ipſos abhorrentes à jugo Chriſti, ſacro univerſos lavacro tingerem. Sed Domino Proëpiſcopo videtur, ſpectare nunc ad majus Dei obſequium profectionem ad Dominum Prætorem meam, ut cum eo de Iafanapatenſi negotio tranſigam. Solvam Cambajam versùs altero abhinc tertiove die, in Cature benè inſtructo, brevi, ut ſpero, rediturus, rebus è ſententiâ confectis, prout Religionis & Gloriæ Divinæ rationes exigunt. Dominus Epiſcopus venturus hoc anno Cocinum non eſt. Proëpiſcopus autem cum primis navibus in Luſitaniam ſolvet,

vet, inde ad nos citiſſimè reverſurus, prout, ad Dei obſequium expedire id ſciens, à Divinâ ſpero benignitate. Iacobus qui Goæ in Divi Pauli diverſatur, magnis æſtuat huc veniendi deſiderijs. P. Magiſter Iacobus, & Dominus Paulus, cum univerſo Collegio benè valent. Accipio è Luſitaniâ magnum numerum literarum Goam recens perlatarum. In iis eſt diploma quo tibi fit poteſtas accipiendi Sacerdotij, etiam ſi nec Patrimonij ritè conteſtatum titulum proferas, nec Eccleſiaſtici Beneficij reditus, unde ſuſtenteris, annuos habentis poſſeſſionem probes. verùm hâc quidem facultate tibi opus eſſe non puto. quandoquidem paratus eſt Dominus Epiſcopus, abſque ullo rerum talium reſpectu, initiare te Sacerdotio, uti nuper initiavit Patres Manuëlem & Gaſparem, quos hîc Cocini nunc habemus, mox in iſtam Domini vineam tecum fructificatum profecturos. Indicant quas dixi literæ, ſolviſſe huc venturos è Luſitaniâ Socios Duos. de quibus quòd nondum appulerint, ſum ſanè ſolicitus; malè metuens ne aut hybernent Moſambici, aut mari ac tempeſtate contrarijs retrò in Luſitaniam coacti ſint cedere. Ajunt alterum illorum Luſitanum

ortu

Digitized by Google

ortn eſſe, alterum Italum. utriuſque magnas laudes Rex ipſe prædicat ſuis ad me literis. Perducat utinam ambos nobis ſalvos propitius Deus. neutrum agnoſco. non enim ſunt ex illis quos Vlyſſipone reliquimus. Plus ſexaginta Iuvenes Noſtræ Societatis literis nunc dant operam in Academiâ Conimbricenſi. de omnium horum religione, modeſtiâ, ingenio ea ſcribuntur quæ ingens nobis argumentum ſuppeditent quàm maximas poſſumus Divinæ Bonitati laudes ac grates referendi. Fermè omnes in Luſitaniâ nati ſunt: quo in primis gaudeo. de Socijs Italicis lætiſſimi quoque feruntur nuntij. Plus de his modò non dicam, quia ſpero me ante menſem vertentem congreſſurum tecum; quando dabo tibi legendas cunctas iſtas ab Europâ literas. Tu ſimul hanc Epiſtolam legeris, fac oro te etiam atque etiam, per quantum Deum Dominum Noſtrum amas, & ei gratificari ſtudes, ut expedias continuò te ad eundum viſitatum Chriſtianos novos quos in Orâ maritimâ Travancoris nuper baptizavi plurimos. In ſingulis Pagis ſcholas inſtitue, quò parvuli diſciplinæ capaces quotidiè cogantur, Præpoſito Magiſtro qui eos doceat. In hujus

Miner-

Minerval, & ſi quem alium hæc inſtitutio ſumptum requiret, tollas tecum cenſeo ex pecuniâ in id ſepoſitâ fanoës centum quinquaginta. Eam ſummam diſperties Ludimagiſtris per Pagos ſingulos, ubi eos inchoaſſe jam negotium, & tenere ordinem videris. nullum abiens relinquas cui non ſuæ penſionis partem numeraveris, quò alacriùs pergant; & ad probandam operam oſtenſo profectu puerorum, cum redierimus, excitentur, ſpe inſuper invitante quæſtûs ulterioris. nullum omittas Mapale toto illo tractu, quantus patet uſque ad Piſcariam Majorem, ubi hæc Parvulorum conventicula quotidiana non & præſens celebraveris, & qui te abſente continuent rectè provideris. In tuum ipſius victum pecuniam accipias à Præfecto. Manapare Tonum ſumes qui Te Careapatanum perferat. Sed illuc antequam appellas, deflecte Monchurium. Vicus hic eſt Machuarum nondum baptizatorum. diſtat à cuſpide Comorinenſis Promontorij, non multò plùs leucæ unius ſpatio. Baptiza eos parati enim ſatis ad hoc ſunt. & plurimùm ſe id cupere ſæpe oſtenderunt, allegatis ad me qui enixè rogarent, ne gravarer ad ſe venire baptizaturum cunctos.

ctos. nec mihi voluntas defuit obſequendi pijs votis: ſed accingere ad iter iſtud ſæpe me conantem urgentiores ſemper occupationes tenuerunt. Antonius Fernandez è Chriſtianis Malabaribus ſecuturus te mox eſt, & brevi ſcilicet aſſecuturus, veloci & expedito Cature. Hunc perpetuum adhibebis comitem & arbitrum cunctorum quæ per illam Oram geres, quoad planè omnes illic ſacro lavacro regeneraveris. Vir eſt in primis probus, & perſtudioſus Divini honoris. Idem uſum habet morum illius Gentis, & quà ratione quibuſve cautionibus cum eo genere hominum tractandum ſit, callet. quod ille cenſuerit exequere: nec unquam aut ab eo diſſenti, aut obſta quominus quidquid ei videbitur faciat. rectè quippe illi fiditur. ſic ego illic faciebam, eventu ſemper tali, ut me nunquam pœnituerit. quare ut ejus conſilijs deferas, totumque ipſi permittas, non modò hortor & moneo: ſed vehementer etiam oro ac precor. Duc eò tecum Matthæum, & regium Accenſum qui me comitabatur à Viranao Patanaum uſque; præterea domeſticos tuos Pueros & aliquem Canacapulam qui norit ſcribere, cujus manu exaratas relinquere

poſſis

Digitized by Google

poſſis in quovis loco precationes à Pueris & alijs Catechumenis ediſcendas, curâ & diligentiâ Magiſtrorum ubique ſtatutorum Doctrinæ Chriſtianæ. Eodem præterea uti Amanuenſi poteris ad ſcribendas quoquoversùm, prout è re fuerit, literas: eodem lectore atque interprete ad eas intelligendas quæ ad te mitti è diverſis ejus regionis locis ſubinde continget. Ac iſti quidem Canacapulæ mercedem perſolves ſuam, non ex pecuniâ in ſumptum inſtitutionis Puerorum deſtinatâ; ſed ex eâ quam Rex in uſum ac victum noſtrum ſuggeri nobis præcepit, cujus penſiones ſtatas Præfectus de more repræſentabit. Partes iſthic unde diſcedis tuas baptizandorum & docendorum Comorinenſium, commendabis abiens probo Sacerdoti Ioanni de Lizana. Franciſci Mendez qui has ad te perferendas literas accinctus flagitat, tanta feſtinatio eſt, ut plura ſcribere nunc quidem nequeam. Dominus Noſter ſuo vobis ſemper auxilio præſtò ſit, quantum ipſi mihi cupio. Cocino xv.Kal. Ianuarij An.CIƆIƆXLIV.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA X.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

DOmine. Sic velim habeat Maieſtas Tua, itáque ſecum, quæſo, reputet: Deum Dominum Noſtrum Tibi potiſſimùm, præ cunctis quæ ſunt uſpiam Chriſtianis Principibus, harum Indiarum Imperium tribuiſſe, ut experimentum Tui caperet; probaretque quâ fide commiſſum negotium gereres, quôque officio grati animi beneficijs reſponderes. Neque in hoc tam ſpectaſſe, ut regium tuum Fiſcum ditaret proventu pretioſorum fructuum è terris exteris, & importatione Gazæ peregrinæ: quàm ut ſuggerendis occaſionibus heroicorum laborum, virtuti ac religioni Tuæ benignam materiam offerret commendandi ſe ſe, adducendis zelo tuo ardenti, operâque per Te adhibitâ gnavorum Miniſtrorum, Infidelibus horum tractuum ad notitiam Creatoris & Redemptoris Mundi. Iure igitur ac meritò impensè commendat Maieſtas Tua ijs quos in has Regiones mittis, ut plurimùm elaborent in latè Propaganda

Noſtra

Noſtrâ Sanctâ Fide, Religioneque augendâ; quandoquidem à Te intelligis rationem repetiturum Deum ſalutis tam multarum Gentium ; quæ paratæ ſequi viam meliorem, ſi quis oſtendat, interim inopiâ Doctoris in cæcis tenebris ac graviſſimorum criminum ſordibus, & ſuum Creatorem continuè offendunt, & ſuas ipſi animas miſerè in æternum exitium præcipitant. Referet Maieſtati Tuæ quæ uſu comperta habet de docilitate harum Nationum ad Fidem, deque cæteris opportunitatibus quæ hic ſe offerunt rei Chriſtianæ benè gerendæ, Michaël Vazius, qui Proëpiſcopus hic fuit, hinc modò ad vos tranſiens. Is tantum ſui deſiderium Chriſtianis harum partium relinquit, ut remitti hùc eum ſtatim anno ſequenti ad conſolationem & præſidium ipſorum expediat: quamquam eſt cur id decernas tuâ ipſius causâ. Nimirum ut ſic exoneres in tam idoneum & induſtrium Miniſtrum, officium quo urgeris gravi, procurandæ in his locis Divinæ Gloriæ. Hoc enim tam fideli diſpenſatore, tamque experiente, iſti negotio præfecto, ſecurè potes acquieſcere: certus ipſum pro eâ excellenti virtute, quâ tot annis probatâ veneratio-

Digitized by Google

nem totius hîc populi meruit, nullam prætermiſſurum occaſionem Religionis vel tuendæ vel augendæ. Iterùm etiam atque etiam rogo atque obteſtor Maieſtatem Tuam, ut ſi Dei obſequio & Eccleſiæ rationibus conſultum vis; ſi tot probis & laudatis hominibus in Indiâ degentibus, ſi Chriſtianis recens converſis ad Noſtram Sanctam Fidem, ſi mihi denique quidquam in hac vitâ gratificari tanti ducis, iubeas ad nos redire Michaëlem Vazium Proëpiſcopum, qui modò hinc diſcedit. Non aliæ mihi cauſæ hoc petendi ſunt quàm obſequium Divinum, incrementum Noſtræ Sanctæ Fidei, & exoneratio Conſcientiæ Maieſtatis Tuæ. Verè me loqui Deus Dominus Noſter mihi teſtis eſt. Scio enim quantum talis viri deſiderium, quanta neceſſitas in his Oris ſit. Ergo ut officio ſatisfaciam, & conſcientiam ego quoque meam deonerem, dico & profiteor Maieſtati Tuæ, omninò neceſſarium eſſe, ſi cupis promoveri dilatarique Noſtram Sanctam Fidem in his Indiæ Regionibus, ſi optas eos qui Eccleſiæ iam aggregati ſunt, ab eâ non avelli, & ad patrias ſuperſtitiones redire, offenſos ac deterritos multis iniurijs ac vexationibus quas graves patiuntur præſertim

Digitized by Google

à Miniſtris Maieſtatis Tuæ, ut hùc mittas Michaëlem Vazium, cui forte pectus & conſtans animus eſt ad obſtandum Perſecutoribus Chriſtianorum. Quamvis Epiſcopus ſit Prælatus tam conſummatæ virtutis, quàm revera eſt: tamen idem, quod Tua Maieſtas non ignorat, iam ſenio gravatur, totque morbis affligitur, ut ad labores ferendos quos ejus Præfecturæ accurata functio ſummos in hiſce Partibus iniungit, viribus corporis deſtituatur; utcumque animi vires in eo abundent, & in dies augeantur. Deus enim eum tantâ gratiâ dignatur, ut quantò magis in carne debilitatur, tantò plus corroboretur in ſpiritu. Quâ ſolet mercede Deus Dominus Noſter remunerari eos qui multos annos perſeverarunt in ejus obſequio; impendendo vitam & ætatem univerſas exantlandis ejus causâ laboribus maximis; quouſque referant quaſi plenam victoriam de ſuo corpore ſpiritui rebelli. Talibus quippe indulget Deus eum aſſiduarum contentionum fructum in ultimâ ætate, ad exemplum & perſeverantiam eorum quibus præſunt, quo veluti reiuveneſcere ſe ſentiant renovatione ſpiritualium virium, eo maximè tempore quo natura deficit, op-

preſſa incommodis decrepiti ſenij. Ita, ut eâ proportione quâ ſenſim deficit vita in virtute tranſacta, mutetur corpus terrenum in ſpiritum cœleſtem. Quocirca Epiſcopo neceſſarium, nunc quidem, auxilium eſt ad tolerandos officij ſui labores.

Peto Domine Rex & per Dei obſequium obſecro, ut quâ ego rectiſſimâ intentione, ſynceriſſimâque veritate ſcribo hos verſus, pari Tua Maieſtas æquitate animi ac favore benevolo excipiat quod ſuggero. Nimirum ſolâ inſtinctus curâ honoris & obſequij Divini, deſiderioque vero exonerandæ conſcientiæ Tuæ regiæ, oro & flagito, ut non tantum per literas commendes tuis hic Miniſtris res obſequij Divini; ſed etiam puniendis ijs qui officio hâc in parte defuerint, commendationem iſtam ſancias exemplis iuſtæ ultionis. Enimvero periculum eſt, ne à Deo Domino Noſtro Maieſtatem Tuam ad ſuum iudicium citante (quod futurum eſt quando minus expectatur; nec ſpes aut ratio eſt id declinandi) ne tunc, inquam, à Deo irato audias: cur non in eos animadvertiſti, qui à Te autorati, Tibique ſubditi, mihi erant in Indiâ contrarij: cum in eoſdem, ſi negligentes deprehende-

henderentur in tuis vectigalibus & Fiſci rationibus curandis, ſeverè vindicares? Nec ſcio, Domine, quanti ad tuam excuſationem momenti habitura ſit tali tempore reſponſio Tua, dicentis: equidem annis ſingulis cum iſthùc ſcribebam, res Divini tui obſequij commendabam. Reponetur enim continuò: Atqui eos qui tam ſancta iſta mandata ſuſque deque habebant, impune id facere ſinebas. cum interim quos compereras in rerum tuarum procuratione parùm fidos aut ſtrenuos, debitis pœnis ſubijceres. Per Ego Te, Domine, quo flagras zelum Gloriæ Divinæ, perque curam quam habes antiquiſſimam expediendarum apud Deum rationum officij proprij, ac conſcientiæ deonerandæ, obteſtor atque adiuro Maieſtatem Tuam: Mitte huc idoneum cum autoritate neceſſariâ Miniſtrum, cuius vna cura ſit, proſpicere ſaluti innumerabilium animarum quæ hîc periclitantur: quique in eâ procuratione poteſtatem à Te habeat liberam ab imperio & ditione illorum quos vectigalibus & regni tui negotijs propriè vacare iubes: ut ſic in poſterum incommoda & ſcandala vitentur, quibus antehac multis & gravibus res hîc Chriſtiana laboravit. Ineat

Digitized by Google

Maieſtas Tua exactam rationem, & plenam ſecum ſummam colligat fructuum & temporalium bonorum quæ Dei beneficio ex Indijs percipis. Deduc inde quod hîc in Dei obſequium & cauſam Religionis expendis. Sicque cunctis prudenter æſtimatis, inter tuas regias, & Dei ac cœleſtis Regni rationes eam partitionem inſtitue, quam gratus & religioſus tuus animus æquam fore bonamque iudicabit: cavens, ne Creator rerum omnium parte nimis exiguâ largiter effuſorum in tuum ſinum Bonorum anguſtè ac parcè remuneratus à Te videri poſſit. Nec cunctetur in hoc diutiùs, aut procraſtinet ulteriùs Maieſtas Tua. Quantum enim cumque feſtines, ſera iam hæc fuerit diligentia. Vrget me ad hoc ſcribendum vera & ardens mei cordis erga Maieſtatem Tuam caritas; utique cum audire mihi videar voces ex his terris miſſas ad Cœlum Indiæ conquerentis, avarè ſecum agi à Maieſtate Tuâ; quòd Proventuum uberrimorum qui ærarium ex ipſa tuum ditant, tantulam vix particulam in ſubſidium ſpiritualium ejus neceſſitatum longè graviſſimarum conferas. Negotium ſalutis animarum in hoc tuo Indiæ populo, cui

pro-

proſpicere ex officio incumbit Maieſtati Tuæ; quo loco ac ſtatu ſit, cognoſcere, opinor, non erit ingratum. Iafanapatæ & in Orâ Coulani, facilè ante annum vertentem plus centenis Hominum millibus ad Chriſti Ecleſiam aggregabuntur. Non loquor de Inſulâ Ceïlano, cuius Regem utinam multus ille quo eum proſequeris emolliret favor, ne tam durè Chriſtum IESVM ab omni parte ſuæ ditionis excluſum vellet. Mittat huc quæſo Maieſtas Tua quamplurimos è Societate Noſtrâ, qui non modo ſufficiant baptizandis & Chriſtianâ Doctrinâ imbuendis tam multis Hominibus, qui in hiſce tractibus ad fidem Chriſti amplectendam inducuntur; ſed etiam ex quibus abundent qui mitti poſſint Malacam, & in finitimas ei Vrbi regiones, ubi nunc plurimi Chriſto dant nomen. P. Magiſter Iacobus, & Dominus Paulus in Collegio Sanctæ Fidei verſantur. Hi quoniam copiosè ad Maieſtatem Tuam ſcribunt de illâ Sanctâ Domo, nihil in præſens dè eâ dicam; niſi quod peto in ſummâ parte gratiæ, ne gravetur Tua Maieſtas ſcribere Coſmo Agnezio, ut quando idem cepit, idem promovit Sanctum illud Contubernium, perducere ipſe ad faſtigium

gium plenéque abſolvere ne deſiſtat ; nec in hoc defatigetur : conſtituram enim ei à Deo primùm, tum etiam à Maieſtate Tua dignam præclari operis mercedem. Franciſcus Manſilla & Ego verſamur in Promontorio Comorini cum Chriſtianis quos fecit Michaël Vazius Proëpiſcopus Indiæ. Nunc habeo mecum tres Sacerdotes ex Indigenis ejus terræ. Collegium Cranganoris, quod opus eſt Patris Fratris Vincentij, magnis incrementis adoleſcit: &, ſi Maieſtas Tua pergat ei favere, ut hactenus fecit, è bono proficiet in melius. Eſt profectò cur plurimæ Deo gratiæ agantur ob fructum ad Chriſti Domini Noſtri obſequium ingentem qui ex eo Sancto Collegio exiſtit. Vnde, ut ſpes eſt veriſimilis, paucis annis prodituri ſunt viri Religioſi qui Malabarem univerſum, quantumcumque nunc vitijs & erroribus oppreſſum, ad pudorem ſalutarem ſui miſeri ſtatûs ſint adducturi ; & cæcis iſtis mentibus Chriſti Domini Noſtri lucem illaturi, manifeſtaturique nomen eius, operâ & miniſterio diſcipulorum Patris Fratris Vincentij. Oro & obſecro Dei causâ dignetur ei favere Maieſtas Tua, tum cæterâ demonſtratione regiæ benignitatis, tum indulgen-

gen-

Digitized by Google

gendo ipſi eleemoſynam quam petit. Quandoquidem in his Indiæ regionibus ſpero me diem extremum obiturum; nec umquam in hâc vitâ viſurum Maieſtatem Tuam, adiuva me quæſo, Domine, Tuis orationibus, ut in alterâ vitâ, cum maiori utique quiete quàm quæ nunc eſt, videamus invicem; poſtulando à Deo Domino Noſtro pro me idem quod Ego viciſſim pro Maieſtate Tuâ poſtulo; nempe ut in hâc vitâ det Tibi gratiam ſentiendi & agendi id quod in momento Tuæ mortis gauderes Te feciſſe. Cocino XIII. Kal. Februarias Anno CIↃIↃXLV.

Tuæ Maieſtatis Servus.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XI.

MAGISTRO SIMONI RODERICO E SOCIETATE IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

QVas Romam ſcribo literas, eas ad Te patentes mitto, ut ipſe prius perlegas, & inde hauſtâ notitiâ rerum quæ hîc geruntur, inciteris ad ſubmittendos nobis quotannis quamplurimos poteris Operarios Evangelicos. Nam talibus, quamlibet multi veniant, abundè hîc erit in quo ad Dei obſequium operam inſigniter navent. Quod attinet ad tuam quoque ipſius in has Oras profectionem, equidem ſi confidere poſſem vires in Te ac robur corporis cum vigore animi paria facere, ultrò Te invitarem rogaremque multum ne venire gravarere: ſi tamen id P. Ignatius probaret, eiuſque is Tibi conſilij autor fieret: Pater enim noſter eſt, cui obedire nos oportet, nec ejus iniuſſu vel pedem movere

fas

Digitized by Google

ſas eſt. De Iacobo Fernandio narro Tibi: vidiſſe me illum Goæ ante has fermè quatuor hebdomadas Salvum & benè valentem. Iucundè atque ex animi ſui ſententiâ diverſatur apud Collegium Sanctæ Fidei, in Contubernio Magiſtri Iacobi & Domini Pauli; ſtrenuéque ibi ad Dei obſequium contendit, eo fructu, ut eum nec iſtius commorationis, nec operæ pœniteat. Dixit mihi ſe fusè ad Te ſcribere; cui equidem magnoperè cenſeo reſcribas; quando tantùm Te amat, & tuâ cauſa vult. Incredibilem ei voluptatem afferent tuæ literæ; maximè ſi in eis legerit; Tibi probari commorationem iſtam ejus in Collegio Goano ubi nunc degit. Franciſcus Manſilla & Ego commendamus nos ferventibus orationibus tam tuis quam Sociorum omnium. Nos in has Oras longè ſubmoti, tenues velut veſtri clientuli, è veſtrâ ope ac patrocinio ſpes ferè ac rationes ſuſpenſas trahimus. Quare veſtrâ caritate dignum eſt (univerſim omnes & ſingillatim unumquemque compello) veſtræ, inquam, benignitatis ac pietatis eſt, in veſtris officio incenſis & ſacrificijs & precibus cauſam apud Deum noſtram agere; & quibus multis hîc vehemen-
ter

ter indigemus animi corporiſque ſubſidijs ac bonis, ea nobis impetrare: adhibitis per vos eodem etiam ſuffragijs Externorum qui ductum in viâ ſpiritûs veſtrum ſequuntur. Multùm etiam Te rogo, & per Dei Amorem precor, ſcribe ad me, aut, ſi per te non potes, quibuſdam Sociorum ut id agant præcipe. Scribatis autem fusè; nec ſummatim aut generatim ſolùm, ſed etiam particulatim ac minutim indicando ſingulos Fratrum Noſtrorum in Luſitaniâ, Romæ, alibi, degentium. Siquidem non alium reliquum habemus in hac vitâ fructum animi maiorem, quàm quem appellentibus hùc è Regno navibus, literarum iſtiuſmodi lectione percipimus. Quam ſcribo Epiſtolam Socijs Romanis, communicabis, niſi grave eſt, Petro Carvallio ſummo Amico Noſtro; eique nomine meo dices: me, quoniam in Fratrum Noſtrorum qui Romæ, quique in Luſitaniâ degunt, loco ac numero ipſum habeo, exiſtimaſſe quas ad illos do literas, ad ipſum quoque pertinere; ac propterea ſeparatim ei non ſcripſiſſe. Idem perſuadeas velim ſingulis Fratrum Noſtrorum qui iſthic tecum ſunt: videlicet eum eſſe meum erga quemque ipſorum amorem

verum,

verum, ut propriè unicuique ſcripturus fuerim, niſi unam iſtam Epiſtolam in ſolidum imputandam cuilibet, & ſic vicem multarum conſiderem habituram, utili ipſis, mihi neceſſario compendio. Quas gratias & Indulgentias ad magnum uſum harum Regionum, inſtante Prætore, dudum petendas Româ curavi; de quibus & hoc anno ad Regem ſcribo, rogo Te, pro eo quantum conſolationem ac profectum Fidelis harum partium Populi cupis, quantumque Deo Domino Noſtro gratificari atque obſequi ſtudes, da operam apud Regem, ut is meminerit, & velit per ſuum Romæ Oratorem earum expeditionem urgeri. Iam ante hos annos aliquot, & iterùm hoc anno, ſcripſi ad P. Ignatium, ut impetret à Summo Pontifice Aræ maximæ Templi Goani quo Sanctæ Fidei Collegium utitur, Privilegium ejus geminum quo aliquot Romæ Altaria inſignita ſunt: ad quæ quoties quivis Sacerdos Miſſæ Sacrificium offert, toties unam purgantibus flammis animam liberat. Si & Tu nobis ad effectum huius voti conferre aliquid potueris, & Prætori, qui id enixè poſtulat, & Sancto illi Collegio ac Fundatoribus ejus, digniſſimis quibus optata

ta

ta contingant, rem feceris multò gratiſſimam. Fac quamplurimos iſthinc mittas in Indiam. Quò plures venerint eò latiùs extendentur Eccleſiæ Sanctæ limites. Doctus experientiâ, quanto damno publico hìc deſit copia virorum ardenti zelo ſtudentium incremento Noſtræ Sanctæ Fidei ac Religionis Iesv Chriſti Domini Noſtri, tam ſæpe urgeo, ut ad hanc iam albam meſſem Operarij mittantur. Deo, cui cordium intima patent, notum eſt quantoperè Te videre cuperem. incredibiliter lætarer amplexando & coram affando Te. Debes hoc virtuti Tuæ, & cæteris donis à Deo in Te largiter effuſis, horum ſpes præſenti uſu fruendorum, conſpectum mihi tuum multò deſideratiſſimum facit. Si congreſſus noſter mutuus ad rationes maioris, aut ſaltem paris obſequij Divini congrueret, quantis ex illo lætitijs penitùs mulcerer, quantâque voluptate Tibi coram inſervirem, ſolus novit, ſolus ad verum æſtimat, quem arcana mentium non fallunt, Deus. Neminem patiaris Amicorum Tuorum in Indiam cum Præfecturâ mitti, ad regias pecunias & negotia tractanda. Nam de illis verè illud ſcriptum capere licet: *Deleantur*

de

Digitized by Google

de libro viventium & cum iuſtis non ſcribantur. Quantumvis de alicuius fortè quem noris & ames, virtute confidas: tamen, mihi crede, obſta & quantum potes pugna, ne in iſtam obijciatur aleam; alioqui, niſi confirmatus in gratiâ ſit, ſicut Apoſtoli fuerunt, cave ſperes perſeveraturum in officio, & conſtantem in innocentiâ futurum. Vis eſt, penè dixerim, quædam ineluctabilis quâ in præceps protruduntur, cum ad lucri pellaciam, ad prædæ opportunitatem, ad famem cupiditatis præſenti guſtu irritatæ, torrens ſupernè ingruens exempli ac conſuetudinis incubuerit. Invidiam, & tantum non culpam, furto uſus publicus detrahit: dum vix dubitatur: fieri non malè quod impunè fit. Vbique, ſemper, rapitur, congeritur, aufertur. Semel captum numquam redditur. Quis enumeret artes & nomina prædarum? Equidem mirari ſatis nequeo, quot, præter uſitatos modos; inſolitis flexionibus, inauſpicatum illud *rapiendi* verbum quædam Avaritiæ Barbaria coniuget. Inter hæc ubi evocantur ex hâc vitâ, miſerabile eſt, quàm malè ſubductis, quàm perditè confuſis ſpei ac ſalutis rationibus, infelices animæ ad Tribu-

Digitized by Google

nal inexorabile ſiſtantur. Michaël Vazius hîc Proëpiſcopi munere functus, iſthuc proficiſcitur. Homo eſt quo vix alium ardentiorem reperias zelatorem honoris obſequijque Divini. Non dubito quin viſurus ipſum allocuturuſque ſis, & ex illâ quam in eo animadvertes pace lætitiâque animi, vehementi ſtudio Divinæ gloriæ coniunctâ, confido Te informaturum notitiam & æſtimationem veram laudum ac meritorum ejus; cui poteris tutò credere, copiosè ac plenè haud dubiè tecum acturo de cunctis quæ hîc geruntur. Scribo ad Regem de illo; ſuadens quantum poſſum ad exonerationem conſcientiæ tum meæ, tum Maieſtatis ejus, ut eum citò huc remittat. Eget enim eo viro incredibiliter India: quoniam hîc eſt qui Chriſti oviculas à vi defendit atque inſidijs inſatiabilium luporum. Homo eſt Michaël Vazius intrepidus & fortis; qui numquam deterretur ab allatrandis ijs qui recens ad Chriſti religionem aggregatos perſequuntur & bonis evertunt. Si alium huius loco Rex mittere huc volet, quem reperiet (ut minimam Vazij dotium memorem) pari cum eo uſu præditum Indicarum rerum, quibus per annos duo-

decim

decim non interfuit ſolum, ſed etiam præfuit? quem, qui ſic ametur à Bonis, timeatur à Malis? Planè ſic habe: ſi alium Rex quærat, quantumvis in deligendo attendat, magno ſe exponet periculo aberrandi à ſcopo quò collimat. Quare age, rogo Te, ſeriò cum ejus Maieſtate, ut hunc remittat. Vale. Cocino VI. Kalend. Februar. Anno CIƆIƆXLV.

Tuus verus & in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA XII.

P. Franciſco Manſillæ.

CAriſſime Pater & Frater mi. Scit Deus intimorum meorum arbiter ſenſuum, quantò libentiùs agerem tecum coram, quàm hæc abſens ſcribo; ut eò diligentiùs & pleniùs traderem tibi voce vivâ formam modumque iſthic operandi, teque gerendi, ad ritè defungendum gravi, quod ſuſtines, officio inſerviendi Deo Domino in rectè

Digitized by Google

adminiſtrandâ novâ iſtâ Eccleſiâ, & invigilando in omnes partes cuſtodiæ tibi creditæ tenelli gregis Chriſtianorum iſtorum nuper aggregatorum in Chriſti ovile. Hæc tamen, utcumque modò licet, ſtrictim inſinuo, quia incertus quid me futurum ſit, qualemcumque te admonendi occaſionem arripere debeo. Det utinam citò nobis Dominus Noſter, quam cupidè captamus & dudum expectamus, ſignificationem certam ſuæ Sanctiſſimæ Voluntatis circa res & loca ubi accommodatiùs ad rationes Divini ejus obſequij collocare me operam ipſi cordi eſt. Eius ex nutu pendemus, per ipſius gratiam promptiſſimi ad continuò exequendum quidquid & qualecumque id fuerit quò ſe inclinare declaraverit. Habet autem interdum miros id manifeſtandi modos, tactûs arcanos intimè pertentantes fundum animi, ac luce penitùs cœleſti perfundentes, ut dubitare his radijs icta mens nequeat, quò ſibi eundum, quidve aggrediendum è Dei voto ſit. Veriſſimè dictum eſt, de mortalem trahentibus vitam, eos, ut ſtatûs ac conditionis ſuæ officium teneant, Advenarum eſſe ſimiles ac peregrinantium oportere, nullius implicatos affectu loci aut rei, quominus

nus

Digitized by Google

nus liberè volitent & expediti emineant: quocumque ratio itineris, ac ſpei compendium invitaverit. Ad hoc exemplum noſtra in primis in diverſas, adeoque contrarias regionum aut negotiorum partes pari vigens alacritate ſtare procincta debet animi præparatio; ancipiti obſequio prompta evolare protinus quò mittentis indicata propenſio flexerit. Ortus, Occaſus, Auſter, aut Boreas, perinde ſunt omnia; uno in his cunctis obſervabili ad electionem diſcrimine: ubi plus minuſve opportunitatis aſſulgeat Divini honoris luculentiùs utiliúſque promovendi. Certis indicatur mihi nuntijs: aperiri circa Malacam oſtium ingens Evangelio, & campum oſtendi quo excurrere induſtria, cum ſpe inſignis ad Dei obſequium operæpretij veriſimillimâ, videatur noſtra poſſe. deeſſe quippe illic operarios meſſi maturæ: ita ut ſatis conſtet; cur eorum tractuum plurimi ad Chriſti Religionem non convolent, unicam eſſe cauſam, quòd à nemine vocentur. Hæc me, fateor, occaſio; amplificandi Chriſti Regni & proferendorum Eccleſiæ finium, pellaciſſimè allectat: ſed tenet hîc Iafanapatenſe negotium, adhuc incerto fluctuans exitu. Hic unus deliberatio-

nis hærentis de meâ profectione Malacenſi nodus eſt ; quem ſi tempus explicuerit (quod ſperabam fore intra imminentem Majum) repentè me conferam Malacam ; ac ſi perſpicere illic potero Deum velle uti operâ meâ in Inſulis Macazaris (ubi Chriſti legem quidam amplexi recentiſſimè feruntur ; eóque Rex ipſe loci evocaſſe Malacâ Præcones Evangelij ſcribitur ; quos ut impetrare potuerit vereor . nullos enim ibi puto ad id idoneos reperiri) ſi , inquam , ante finem menſis Maij planè conſtituero , eundum mihi Malacam ad hoc eſſe ; non priùs ſolvam quàm miſſo ad Dominum Prætorem Tabellario certiorem eum mei conſilij fecerim , atque ad Malacæ Præfectum commendatitias ab eo petierim , quibus jubeatur præſtò eſſe auxilio & favore ubicumque nobis opus fuerit , Deo Domino Noſtro inſervientibus in converſione Gentium illarum . Hæc ſi ut deſtino ſuccedent , & proficiſci me in Macazariam res poſcet , non conſcendam tamen navem antequam te de re totâ literis Malacâ datis admonuero . Interim oro te ne frangaris aut defatigeris animo ; neve contentionem remittas longis iſtis ac duris rudis Gentis excolendæ laboribus . Aſſiduè

con-

concurſa Pagos iſtos univerſos, dicens quotidie ad populum, & diligentiſſimè cavens, ne quem uſpiam recens natum infantulum Baptiſmo inexpiatum relinquas. Invigila præſertim in locis ſingulis in Inſtitutionem Puerorum per quotidianas Catecheticas Scholas, ſedulò inſtans ut ijs præpoſiti Magiſtri munere ſuo fungantur quàm accuratiſſimè. A Ioanne Crucio bis mille Fanoës accipies, quam ille pecuniam coëgit in ſumptum inſtitutionis Puerorum impendendam. quem eòdem deſtinatum Fanoüm numerum P. Ioanni de Lizana reliquiſti, ab eo repetes; & ſicubi opus ſit Scholas Novas erige, aut veteres inſtaura; omni ſolicitudine procurans, ut planè in cunctis Oræ iſtius univerſæ Vicis aut Pagis Pueruli elementa Chriſtianæ Doctrinæ & orationes, quas debent mente tenêre, continenter doceantur. Tu nuſpiam locorum iſtorum domicilium figes, aut moram trahes. Sed continuè luſtrabundus omnes Eccleſias obibis, ut ego faciebam dum iſthic eſſem. Sic pro certo habe, magnam te initurum à Deo gratiam. Cum eſſem Manapare cognovi de damno Ædi ſacræ loci ejus illato, & quantâ ad id reparandum opus eſt pecuniâ, ſubductis ad exactum

rationibus, æſtimavi. Ea ſumma petatur à Iacobo Rebello, apud quem ego ipſe depoſui duo millia Fanoüm, quæ donavit Rex Travancoris ad Templa Chriſtianorum in ſuis terris extruenda. Ex his aliquid jam expendit P. Franciſcus Coëllius. Id quantum ſit, ex ipſo poterit reſciri. Ex illis quidem aliis à Crucio ſervatis bis mille Fanoibus, quamdiu quidquam ſupererit, totum in Scholas & Magiſtros inſumatur. Idque, quod nunquam ſatis inculcaſſe mihi videor, ut conſtantiſſimè ac diligentiſſimè fiat, curare Te in primis cupio; perpetuis in orbem iterandis ſingulorum vicorum luſtrationibus; nuſquam omiſsâ Divini Verbi & Sacramentorum adminiſtratione, prout egêre Chriſtianos ubique perſpexeris. nec laicos tibi commendo ſolos; verùm Sacerdotes aut Clericos qui ex Gente Malabarum ordinati ſunt, & ipſos explora vel in primis, ſeriò admonens, & quibus res poſcit modis procurans, ut piè ac caſtè vivant, ſuis ad Dei obſequium miniſteriis fungendis, ſalutari virtutis & innocentiæ exemplo Plebi proponendo. Omiſeram circa Ioannem de Lizanâ te monere, ut in repetendâ de quâ dixi ex eo à te ipſi relictâ pecuniâ, deducas

de

de ſummâ Fanoës centum, quos ille mihi dedit mutuos cum tu eſſes Punicale, impenſos à me in curam ſolitam Eccleſiarum & Catecheticarum lectionum. quare iſtud nomen ex pecuniâ impenſis Scholarum aſſignatâ diſpungi poterit. de cætero cavere te vel ſcrupulosè jubeo, ne quem in alium quantumvis bonum uſum, argentum in ſalarium Catechiſtarum & Magiſtrorum corrogatum derivetur. Subvereor ne ſtomacheris me, quaſi memoriæ diffidentem tuæ; eadem iterata ſæpiùs oggerere. ſed ignoſce ſolicitudini æſtuante affectu in cautiones fortaſſe ſupervacaneas excedenti; & boni conſule rogari te denuò vehementer à me, duo ut iſta ſummaria commendationis meæ inſtantiſſimæ capita primo ſemper loco teneas, ut momenti meo judicio graviſſimi. Prius eſt de aſſiduâ luſtratione Pagorum à te perpetuò curſante, nuſquam hærente, irrequietè obeundâ, baptizandis ubique Pueris recens natis; adultioribus & Doctrinæ capacibus erudiendis, aut erudiri curandis. Alterum pertinet ad vigiliam acrem & intentam quâ te volo excubare in explorationem morum & exemplorum, quæ de ſe Plebi dant Clerici ortu Malabares; ne & ipſi æter-

æternæ ſe damnationi obligent, & alios in Tartarum ſecum trahant. Si verò quid in ijs pravum deprehenderis, coërce, per Deum, ac caſtiga citò & fortiter. nam poteſtatem quam ad id plenam habemus, ut gladium in vaginâ, otioſam relinquere, urgente occaſione vindicandi graviſſimas Dei offenſas, præſertim cum multorum ſcandalo conjunctas, imputaretur nobis in ſcelus ingens & multis vix ſupplicijs expiabile. Coſmum de Païvâ fac adjuves in exonerandâ conſcientiâ à furtis rapiniſque plurimis quibus eſt per iſtam oram licentiſſimè graſſatus; itemque à concuſſionibus, flagitijs & homicidijs, quæ occaſione ex ejus effræni cupiditate natâ, perpetrari Tutucurini contigit. conveni privatim hominem, & ei amicè demonſtra; quàm ad ejus honoris rationes interſit reſtitui ab eo pecuniam ijs per ipſum extortam quos Luſitani occiderunt. Scriberem ad illum, ſi ſperarem inde ullum emendationis ejus fructum. Te velim monere ipſum meo nomine; haud ceſſare me poſſe ab officio urgente indicandi & Regi & Domino Indiæ Prætori, per literas aut coràm, peſſima ejus facinora, ut pœnas ex ipſo meritas repetant, tum agendi cum Principe Domino Hen-

Henrico Sacri Tribunalis Quæſtionum in Religione capitalium Præſide, ut is pro ſuſpremâ in eo Eccleſiaſtico foro poteſtate, lege in ipſum agat, tanquam impedientem converſionem Infidelium, crudeliſſimè perſequendis ijs qui recens ad Noſtram Sanctam Legem & Fidem acceſſerunt. Adjunge poſt omnia: unum reſtare modum occludendi mihi os, & tam gravia in ipſum mox erumptura mala declinandi, maturam & illuſtrem pœnitentiam, operibus offenſioni publicæ ſatisfacturis ſe prodentem; reddendis videlicet continuò malè partis, & cæterâ iuxtà diſciplinam Chriſtianam profeſſione reſipiſcentis animi, ac cùm præterita ſcelera damnantis, tùm innocentiam pollicentis in poſterum. Si fuerit adhuc iſthic Ioannes de Artiagâ, nolim eum in iſtâ Orâ patiaris ampliùs conſiſtere. atque adeo, ut inde faceſſere cogatur, ſeriò denuncia Coſmo de Païvâ, ne ipſi quidquam deinceps pecuniæ ad victum neceſſariæ numeret, quod quidem imputetur nobis, qui utique non judicamus expedire verſari eum amplius in iſtâ Regione. Vaſcum Fernanden hanc tibi redditurum Epiſtolam excipe hoſpitio. confido enim de Domini Dei Noſtri Benignitate jam

in

in ipſum non vulgaribus gratijs expromi ceptâ, aggregatum hunc iri Societati Noſtræ. Adoleſcens eſt frugis optimæ, ingentibus Deo generosè ſerviendi deſiderijs flagrans. qualibus quàm æquum ſit cooperari & favere nos impensè, profectò, ut non admoneam, per te perſpicis. Expecto accuratas à te literas, prolixè docturas; ut ipſe valeas, quo ſucceſſu contendas, Chriſtiani quos excolis, num & quantum proficiant: Coſmus de Païvâ ecquid jam reſipuerit, jam quæ rapuit repoſuerit ſpoliatis ab ipſo Chriſtianis. Dominus Deus Noſter præſtò ſit ſemper vobis auxilio ſuo tanto, quantum mihi ego ipſi cupio. Vale. Negapatano VII. Idus Aprilis An. CIƆIƆXLV.

Tuus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XIII.

PATRIBVS PAVLO CAMERTI, IOANNI BEIRÆ, ANTONIO CRIMINALI, ET CÆTERIS SOCIIS. GOAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

PRolixis literis quas ad Vos per P. Commendatorem miſi, fusè vobis expoſui, eſſe me in procinctu ad iter Macazarem versùs: ſed quòd poſterioribus inde nuncijs acceperimus, haud quàquam eſſe illic res tam bono loco ac nobis fuerat perſuaſum, non ſum illùc profectus; cogitoque modò Amboïnum, ubi & multi iam Chriſtiani ſunt, & quæ cæterorum docilitas laudatur, multorum ad Eccleſiam facilè ſecutura videtur acceſſio. Inde ad Vos ſcribam quæ præſens videro de regionis ejus ſtatu, deque diſpoſitione Indigenarum ad fidem, ac fructu qui veriſimiliter ſperari ex laboribus ibi exantlandis poteſt. Pro

uſu

uſu quem præſenti experientiâ mihi peperi rerum Promontorij Comorinenſis & Goæ, quemque, Deo iuvante, comparabo Amböinenſis & Moluccenſium Tractuum, cum eos inſpexero, ſcribam ad vos in quibus potiſſimùm horum locorum collocari veſtram induſtriam ad maius Dei obſequium videatur utilius. Quod nunc eſt, rogo Vos Cariſſimi Patres Ioannes de Beira, & Antoni Criminalis, ut ſubitò ab his viſis literis, expediatis vos ad quamprimùm eundum in Promontorium Comorini, ubi utiliorem Dei obſequio navabitis operam quam iſthîc Goæ; unde aſſumetis P. Franciſcum Manſillam, ſi forte ibi ſit; ipſe enim peritus eſt Comorinenſis regionis, & ab eo intelligetis quo pacto vivere & operari vos illic oporteat. Omnino velim, ſi Patrem, ut dixi, Manſillam hæ literæ Goæ repererint, ut ambo vos, eo tertio adiuncto, ſimul in Comorinum proficiſcamini. Per Deum oro vos ne aliter faciatis; néve, quacumque demum obſtante causâ, omittatis profectionem iſtam, quam planè cupio, & iudico neceſſariam. P. Nicolaus Lancil'ottus ſubſiſtet in Collegio S. Pauli, profitendâ ibi Grammaticâ, ad quod è

Luſi-

Luſitaniâ miſſus eſt. Quia confido Vos, quæ Veſtras eſt Caritas, non aliud facturos quam quod hæc præſcribit Epiſtola, plura de hoc non addam. Paule Camers cariſſime, multum oro Te, per quo IESVM Chriſtum Amore proſequeris, ut acriter invigiles utilitatibus & conſervationi Domûs iſtius. Ante omnia Tibi etiam atque etiam commendo, ut plenam perfectamque exhibeas obedientiam ijs qui ejus Domûs qualemcumque Præfecturam exercent. Sic habe: nihil Te ullâ in parte mihi gratius, nihil poſſe iucundius facere, quàm ſi planè ad nutum ipſis obtemperes. Equidem ſi iſthic eſſem, nihil, ne minimum quidem quantulumcumque, facerem contra vel præter autoritatem & voluntatem eorum qui Sancto iſti Domicilio præſunt; obſequererque illis diligentiſſimè in omnibus quæcumque mandarent. Optoque ac ſpero Deum intimo in animam tuam afflatu inſpirationis ſuæ perſuaſurum Tibi penitùs: nullâ Te re maiorem inire ab ſe gratiam poſſe, pluſque ad ſuum obſequium laudemque conferre, quam, ejus amore, abnegando tuam propriam voluntatem. Scribe ad me quæſo ſingillatim

de

Digitized by Google

de cunctis noſtris Patribus ac Fratribus, præcipuè de P. Franciſco Manſilla, per navem quæ ſolutura iſthinc Moluccum verſùs eſt. Scio Te id facturum fusè ac diligenter; & jam nunc præcipio ſpe ac deſiderio voluptatem quam mihi literarum iſtarum afferet lectio. Rogo Vos, Cariſſimi Fratres, orate continuè pro me quotidianis veſtris cum Deo colloquijs & Sanctis Sacrificijs. Indigeo peculiariter iſto à vobis auxilio propter diſcrimina quæ adeo, navigans in terras barbaras, omnis generis periculis infeſtas. Proficiſcitur hinc ad vos Simon Botellus, benè affectus erga iſtam Sanctam Domum. Referet ille vobis minutè de me ac rebus meis. Amiciſſimo illo utor, viciſſimque amo hominem plurimùm. eſt enim vir valde bonus & Dei amans ex vero. Rogo Te ut ejus amicitiam diligenter colas. Omnia ille in me veri Amici officia cumulatè præſtitit, dono mittens quantum opus fuit ad viaticum & inſtrumentum navigationis huius meæ, cum benevolentiſſimâ ſignificatione præſtantis caritatis. Remuneret utinam illum meâ vice, qui poteſt, Deus: quantum enim illi debeam, ſentio. Deus Dominus

minus Noſter, Cariſſimi Fratres in Chriſto, nos in ſuâ Sanctâ Gloriâ coniungat. quando in iſtâ vitâ tam variè diſperſi degimus. Malacâ XVII. Kal. Ianuarias Anno CIƆIƆXLV,

Veſter minimus Frater in Chriſto.

Franciſcus.

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER IV.

EPISTOLA PRIMA.

CATECHETICA.

Ad Molueenſes, Scripta Anno CIↃIↃXLVI.

IESVS MARIA.

DELECTAT Chriſtianos audire & noſſe quâ ratione, quôque ordine Deus è nihilo condiderit res omnes, in uſum obſequiumque Hominum. Principiò creavit Cœlos & Terram, Angelos, Solem, Lunam, Stellas, Diem item ac Noctem, Herbas, Fruges, Poma

Digitized by Google

ma omnis generis fructuſque arborum, Aves, Animantes quæ in terrâ vivunt, Mare, Flumina & Lacus, Animantia aquatica. Et hiſce univerſis conditis, noviſſimum omnium fecit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Primus Homo à Deo creatus fuit Adam, & prima Mulier Eva. Hos ambos cum formaſſet & animaſſet, ſtatuiſſetque in Paradiſo Terreſtri, ijs benedixit, eoſque invicem deſpondit, matrimonij fœdere conjungens. mandavitque ſic junctis, ut generarent Filios, & terram incolis frequentarent. Ex his Adamo & Evâ nati omnes ſumus. hinc propagatum quantum eſt uſpiam Gentium. Informatur iſto prototypo exemplo ſingularitas humani conjugij. Cum enim Sapientiſſimus Naturæ Autor non dederit Adamo plus unâ Conjuge, manifeſtum eſt contrariam Divinæ autoritati eſſe licentiam hujus generis, quam Mauri paſſim & Idololatræ, quodque eſt flagitioſius & dolendum magis, Mali etiam uſurpant Chriſtiani, multarum ſimul habendarum in contubernio Mulierum. nec ſi qui ſingularibus etiam Concubinis aſſueſcunt hujus exempli cenſuram vitant. non enim priùs autore Deo Adam & Evâ dederunt

operam liberis, quàm ab ipſo Creatore, legitimo fuiſſent connubij nexu copulati. Quare fornicatores, utpote Divino, à quo ſunt conditi, rebelles Numini, congruas ſuæ nequitiæ pœnas expectent. Agnoſcant hinc quoque qui Pagodes adorant, quanto ſe ſcelere contaminent. dum Deo uno vero cunctorum Conditore relicto ac ſpreto, muta Simulacra & larvas ſtygias, phanatico errore venerantur. ac cum recta ratio clarè monſtret, indidem petendam vitæ gubernationem unde vivendi principium ducimus, iſti per ſacrilegum furorem, præſtigijs & ſortibus, vanæque Ariolorum Divinationi ſpes rationeſque committunt ſuas: ſalutis ipſorum hoſti implacabili Diabolo eam fidem reverentiamque deferentes, quam Deo debebant autori bonorum omnium, à quo animam, corpus, quidquid ſunt, poſſunt, poſſidentve, acceperunt; impietate non magis in ſe fœdâ ac deteſtabili, quàm miſeris eam conſciſcentibus exitiali: quippe quos ea veſana ſuperſtitio Cœlis excludat, ubi paratum animabus Dei cultricibus diverſorium æternæ commorationis eſt, omni gaudio affluens; beata ſedes illius felicitatis, ad quam Creator ſummè beneficus Homines condidit.

quan-

quantò ſapientiùs veri Chriſtiani Deo Domino ſuo fideles, ei credunt, eundem in ſpiritu adorant, totâ mente, cunctis devoti cordis affectibus, unum ſolum verum ſupremum æternum Spiritum Cœli & Terræ molitorem amplectuntur; intimamque iſtam animi religionem externis obſequijs exprimunt, dum frequentant ſacra templa, ubi circum aras Deo vivo poſitas, vident imagines Chriſti ejus Filij, Deiparæ Virginis, Sanctorumque Dei Servorum, qui vitâ in ipſius ſervitio ritè tranſactâ, cum eo regnant in Gloriâ Paradiſi. Inter quæ auguſta monumenta, ſalutari memoriâ inſtincti repræſentatarum illic & rerum & perſonarum, genibus humi poſitis, manibus ſursùm ſublatis, in Cœlum oculos & cor dirigunt, Deum ibi habitantem, in quo ſuum omne bonum ac conſolationem collocant, confitentes, his Sancto Petro tributis verbis: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem Cœli & Terræ*. Priùs creavit Deus Angelos in Cœlis quàm homines in Terrâ. Porrò major Angelorum pars Deum ſuum ſtatim adoravit, gratias ei & laudes referens, ob beneficium creationis. Lucifer è contrario, & cum eo multi An-

geli, debitam adorationem ſuo Creatori reddere noluerunt: ſed cum ſuperbiá dixerunt: Aſcendamus & evadamus ſimiles Deo qui Cœlorum tenet altiſſima. In pœnam hujus ſuperbæ rebellionis, præcipitavit Deus Luciferum, & huic adhærentes Angelos, è Cœlis in Infernum. Lucifer ſic detruſus, videns Adamum & Evam primos homines, invidit ipſis gratiam in quâ fuerant à Deo creati: & ut eos inde deijceret ſuperbiam ejus ſimilem quâ ipſe de Cœlo deciderat, eis ſuggeſſit; obijciens conventis in Paradiſo Terreſtri, falſam ſpem aſſequendi honorem Divino parem, ſi pomum à Creatore vetitum comederent. Arrexerunt animos Adam & Evâ ad mendacem ſpeciem promiſſæ ſimilitudinis Dei, & tentationi conſentientes comederunt de fructu interdictæ arboris; exciderunt que ſtatim gratiâ, in quâ fuerant creati; moxque in pœnam ſuorum peccatorum, ejecit eos Deus Terreſtri Paradiſo. Vixerunt inde extra beatam ſedem in laboribus per nongentos annos, pœnitentiam agentes peccati, quod admiſerant. cujus tam inexpiabilis labes fuit, ut quantumcumque Adamus & ejus Filij luerent atrocium ſuppliciorum, inſufficiens eſſet ad ejus delen-
dam

dam maculam, ipſoſque reſtituendos in ſpem priorem aſſequendæ felicitatis æternæ, ereptam juſtâ ultione inſanæ ſuperbiæ, quâ fieri concupierant Dei ſimiles. itaut èx illo Portæ Cœlorum impenetrabilibus obſtructæ repagulis permanerent, & ipſum Adamum & ejus Poſteros inexorabiliter arcentes aditu gloriæ, cujus ſuo & illorum periculo peccans, jacturam fecerat irreparabilem. O Chriſtiani; quid nobis infelicibus fiet? ſi tot Angeli propter unum ſuperbiæ peccatum Cœlo præcipites exturbati ſunt, & in imum Tartarum detruſi; Adam verò & Eva ob ſimile Superbiæ crimen, Paradiſi Terreſtris Beatam poſſeſſionem amiſerunt, quæ ſpes oſtenditur aut ratio, nobis ſcelerum omnis generis colluvione depravatis, emergendi unquam è fæce tam tenaci, & elutis maculis, enitendi ad cœlorum ſumma, ubi ſedes ſempiternæ immortalium animarum felicitatis eſt à Deo conſtituta? Conclamata profectò res erat: & humani generis planè certa, nec ullâ evitabilis ope damnatio ac pernicies extrema; quando Sanctus Michaël Amicus noſter verus, & qui cum eo Angeli in ſubjectionis officio perſeverantes, præmium conſtantiæ jam tulerant beatiſſimam fruitio-

nem ſempiternæ in Cœlis gloriæ, miſerati ſimul omnes humanæ naturæ calamitatem, coram Deo ſupplices procidentes, aliquod ab eo remedium ingentium malorum, quæ ex peccato Adami & Evæ in utriuſque ſobolem latè inundabant, impetrare, hujus ferè formæ precibus, conati ſunt. Bone Deus, Clementiſſime Domine, ac Pater Gentium cunctarum: venit jam tandem tempus, & ab origine ſæculorum expectatiſſima dies illuxit, quam miſericordiæ in deploratiſſimos mortales expromendæ tuæ, æternâ deſtinatione præparaſti. Ejus diei quæ reſtitutis in Divinæ gratiam adoptionis Adami filijs patefactura clauſtra Cœlorum eſt, Auroram en exortam nunc videmus, quandoquidem ex Sanctis Annâ & Ioachimo nata eſt illa Virgo ſine peccato Adami ſuper omnes mulieres Sanctiſſima, nomine Maria; cujus virtus & ſanctitas ſupra omnia Deo minora excellens incomparabiliter eminet. Hæc cum adeò pura & illuſtris Virgo ſit, videtur, non indignum opus fore tuâ Sapientiſſimâ Omnipotentiâ, ſi ex ejus ſanguine virgineo digneris, quod facilè potes Domine, formare corpus humanum, ſicut olim Domine, formaſti corpus Adami, quando id

Sanctæ

Sanctæ Voluntati Tuæ placuit. In tale porrò corpus è puriſſimâ Virginis ſubſtantiâ formatum, potes idem Omnipotens Domine ſimul creare, ſimul infundere atque intimè unire animam unam aliquam eximiam, omnium quas unquam aut condidiſti, aut es conditurus Sanctiſſimam (interim eodem tempore decrevit Deus in arcano conſilio Trinitatis Sanctæ, perſonam Divinam in ventre Virginis Mariæ humanæ naturæ ſociare) ut ex iſtâ cunctarum præſtantiſſimâ Virgine naſcatur Iesvs Chriſtus tuus Filius Mundi Salvator univerſi. Sic Domine implebuntur ſcripturæ, ac fides conſtabit promiſſionum, per quas Te obſtrinxiſti Prophetis & Patriarchis Amicis tuis, qui nunc ijs freti expectant in Limbo Filium tuum Iesvm Chriſtum Dominum & Redemptorem ſuum. Ita orantibus Angelis Sanctis Excelſus, Supremus, Omnipotens Deus motus intimâ Miſericordiâ noſtræ ingentis, ipſi perſpectiſſimæ miſeriæ, legavit è Cœlis Sanctum Archangelum Gabrielem in Civitatem Nazareth, ubi degebat Virgo Maria, cui, prout erat juſſus à mittente, dixit: Ave Maria gratiâ plena, Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus, Spiritus Sanctus ſuperveniet

niet in Te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi; & quod naſcetur ex te, vocabitur Iesvs Chriſtus Filius Dei. Quibus ab Archangelo auditis, Sanctiſſima Virgo Maria reſpondit: Ecce Ancilla Domini; fiat mihi ſecundum verbum tuum. eodem puncto temporis quo Virgo Sanctiſſima, propoſitis à Deo per Sanctum Archangelum aſſenſum præbuit, formavit Deus in ventre Virginis ejuſdem, ex puriſſimo ipſius ſanguine corpus humanum, cui ſimul creatam intimè conjunxit animam: & tunc Secunda Trinitatis Perſona Deus Filius, in ventre Virginis Mariæ Incarnatus eſt, uniendo ſuæ Hypoſtaſi Divinæ tàm animum illum, qnàm corpus, utrumque Sanctiſſimum. Sub hæc à die quo Dei Filius Incarnatus eſt, ad diem ejus Natalem, novem omninò menſibus evolutis, Iesvs Chriſtus Salvator totius Mundi, Deus & homo verus, ex Mariâ Virgine natus eſt; id quod profitens Sanctus Andreas dixit: *Credo in* Iesvm *Chriſtum Filium Dei unicum Dominum Noſtrum*, cui ſtatim ſubjunxit Sanctus Ioannes: *qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine*. Bethlemi propè Ieruſalem natus eſt Chriſtus Dominus & Redemptor Noſter. Ibi eum Angeli,

geli, & Virgo ejus Mater cum ſuo Sponſo Sancto Ioſepho, Reges præterea tres, & alij multi adoraverunt, ut Dominum ſupremum. Interim Herodes, qui regnabat Ieroſolymis, timens ne regno, cuj cupidè incubabat, per hnnc puerum pelleretur, voluit eum occidere: ſed eluſa ejus crudelitas eſt, IESV in tempore ſubtracto. nam ab Angelo Ioſephus admonitus in ſomnis, Bethlemo fugit in Ægyptum, tollens ſecum IESVM Chriſtum & ejus Matrem Virginem, manſitque illic; quoad Herodes peſſimâ morte vitam abſolvit; tyrannus omni malo dignisſimus; quippe cujus tanta fuit immanitas, ut in Bethleem & in omnibus finibus ejus, omnes parvulos à bimatu & infrà trucidaverit; IESVM Chriſtum eâdem cæde comprehendendum exiſtimans. Falsò id quidem. quippe ſervatus, ut dictum eſt, IESVS cum Virgine ſuâ Matre ac Sancto Ioſepho, reverſi ſunt in terram ſuam & Civitatem Nazareth, præmonito de hoc ipſo in Ægypto per Angelum, Ioſepho. Factus inde IESVS duodecim annorum, aſcendit Nazaretho Hieroſolymam, in Templum, ubi erant Doctores Legis, quibus Scripturas Prophetarum & Patriarcharum, adventum Filij

Dei

Digitized by Google

Dei prædicentes, declaravit, tàm illuſtri miræ Sapientiæ ſpecimine, ut paſſim omnes ſtuperent. Hinc reverſus Nazareth, ibi manſit uſque ad ætatem quaſi annorum triginta. quando inde proficiſcens ivit ad fluvium Iordanem, ubi erat S. Ioannes Baptiſta multos ad ſe accedentes baptizans: inter quos & IESVM quoque Chriſtum baptizavit in Iordane. Ex eo ſe loco IESVS Chriſtus contulit in Deſertum Montem, ubi quadraginta diebus & totidem noctibus omni cibo potuque abſtinuit. In eo Monte Diabolus neſciens Chriſtum eſſe Dei Filium, impellere ipſum tentavit in peccata tria, Gulæ, Cupiditatis, & vanæ Gloriæ: ſed cunctis rejectis Chriſtus à Diabolo & à Monte victor deſcendit in Galilæam, ubi multos homines convertit; & multa dæmonia ex Energumenorum corporibus expulit, mandans ut inde faceſſerent. cui mandato ſtatim illi, rebelles licet & contumaces Spiritus, parebant, mirante non ſine causâ populo, & Doctrinam ejus Divinam ſapientiſſimis concionibus probatam, tum præterea virtutem mirificam in curandis omnis generis morbis, famâ latè fusâ celebrante. Hinc multi ſcilicet ad fidem adhibendam

ijs

ijs quæ à tantæ autoritatis Magiſtro prædicabantur, perſuaſi, ægros qualicumque languore laborantes, undique certatim ad ipſum trahebant, qui eos omnes, Sanctarum ſuarum contactu manuum abſtersâ lue quavis, ſtatim dimittebat in Domos ſuas ſanos & gratulantes. Poſt hæc vocavit IESVS Chriſtus Apoſtolos duodecim & Diſcipulos ſeptuaginta duos. quos ſecum circumducebat Vrbes & Pagos obiens, docendis myſterijs Regni Dei, concionando ad concurrentes turbas, & fidem ijs quæ tradebat conciliando frequentiſſimâ editione miraculorum ingentium. nam coràm omni populo Apoſtolis & Diſcipulis præſentibus, reddebat viſum cæcis, loquendi facultatem mutis, auditum ſurdis, vitam mortuis, greſſum claudis, motum paralyticis. quibus quotidiè cernendis Apoſtoli & Diſcipuli magis ſcilicet magiſque confirmabantur in fide IESV Chriſti: qui tantam illis Sapientiam & Virtutem communicavit, ut rudes licet ac Piſcatores illiterati, conciones ad populum haberent, ſupplente ſtudij atque Inſtitutionis humanæ defectum Divino Magiſterio Filij Dei IESV Chriſti; cujus etiam invocato nomine, mira ipſi quoque Apoſtoli opera-

Digitized by Google

operabantur; à morbis varijs & ab inſeſſionibus malorum Dæmonum corpora hominum liberantes; ijſque humanam facultatem excedentibus factis, velut obſignantes quæ docebant de Adventu Filij Dei; ea quantumvis nova, abundè credibilia evincentes teſtimonijs tot ſignorum, minimè dubium Divinæ ſuffragationis characterem præferentium. Illuſtris hinc Chriſto Diſcipuliſque eius latè per Iudæam parta claritas perſtrinxit oculos Primatum Gentis prætumidorum opinione ſui. quorum ij præſertim qui Pharizæi dicebantur, ſuperciliosiſſimi deſpectores omnis excellentiæ, cum etiam ſolerent indignari, ſi cuivis non ſuæ hæreſis ac ſectæ, laus vel mediocris Doctrinæ contingeret, facile æſtimatu eſt quanto ſuperbiſſimarum cruciatu mentium cernerent, audiri miro plauſu Multitudinis Chriſtum reprehenſorem dogmatum ſuorum. adeoque jam efferri ſtudijs Vulgi, ut nihil propiùs abeſſet, quàm ut ipſis ex arce quam dudum inſederant, autoritatis & exiſtimationis ſummæ, deturbatis, eò novus Magiſter, cum grege Piſcatorum illum ſequentium, promoveretur. Hac rabie inſtincti ſtygij livoris, univerſas decreverunt calum-

lumniæ artes intendere ad ſamam Chriſto unà cum ipsâ extorquendam vitâ. Ad hoc cum alios tunc potentes rerum artificioſis ſunt ſermonibus adorti, tum Pilati per id tempus Iudeæ Præſidis animum precibus, ſuſpicionibus, criminationibus variè verſatum, perpulerunt denique ad annuendam ipſis, quam ut quieti publicæ neceſſariam vehementer flagitarant, comprehenſionem IESV. Obrepi eatenus ſibi externus ille Rector paſſus eſt inſidioſis machinationibus iſtorum: non ille quidem ignorans invidiæ ipſos propriæ, communis utilitatis fucoſam ſpeciem obtendere; ſed aut pertæſus inſtantiæ importunè urgentium, aut demereri potentes in plebe ſtudens, tanti duxit vel propriam quietem, vel alienam gratiam periculo redimere, clari quidem viri, & Eliæ ac Ieremiæ veterum, vel recentioris Ioannis Baptiſtæ facilè ſimilis; non tamen, ut putabat, humano faſtigio majoris. Si enim perſpicuè noviſſet IESVM eſſe Dei Filium, haud ullo videtur perpelli potuiſſe ambitu ad eum invidentium furori condonandum. Capto porrò autoritate publicâ IESV, illud privatâ malignitate Scelerati ejus oſores addiderunt, ut quàm contumelioſiſſimè cru-

Digitized by Google

deliſſiméque tractari eum per ſibi obnoxios curarent. Hinc ille concurſu ac convicio per vias ac plateas tractus, è Domo in Domum ad varia tribunalia raptatus, ſpretus, objurgatus, conſputus, cæſus colaphis, ad extremum deductus ad Pilatum eſt, cum falſis teſtibus, & infeſtis vocibus concitati populi necem ei crucemque depoſcentis. Hærebat Præſes tamen, innocentiæ delati conſcius; quoad intentato metu excidendi gratiâ Cæſaris, ſi deſignatum & mox rebellaturum Iudæorum Regem dimiſiſſet incolumem, inflexus ille ad votum accuſantium, IESVM, crudeliſſimè priùs toto corpore à capite ad calcem flagellis conſciſſum, Iudæis, idipſum immani vociferatione flagitantibus, crucifigendum conceſſit. Antè tamen quàm in Crucem tolleretur, ſubornato in ſpeciem jocularis Regis, coronâ in capite ſpineâ, ſceptroque arundineo in manu, illuſerunt Pharizeorum Emiſſarij, poſitis coràm, ironicâ veneratione, genibus Regem Iudæorum ſalutantes; moxque conſpuentes in ejus faciem, & crebris genas alapis tundentes; tum cannam extortam dexteræ, in verticem ſpinis obſeptum impingentes. Tandem in Monte Calvariæ, vicino

Digitized by Google

cino Vrbi Hieroſolymæ, ipſum Cruci affixerunt. Sicque mortuus eſt in Cruce Iesvs Chriſtus ad ſalvandos Peccatores. ita ut Sanctiſſima ejus Anima verè à pretioſiſſimo ipſius corpore ſeparata fuerit, quando is in Cruce expiravit. adhuc tamen tam animâ, quàm corpore, licet invicem disjunctis, unitis Divinæ Perſonæ permanentibus: quare ſicut ſpiritus à Divinitate indivulſus avolavit, ita exangue cadaver, ſive adhuc in Cruce pendens, ſive depoſitum & ſepulcro conditum, comitem ſecum individuam intimè conjunctam Divinitatem eandem ubicumque habuit, nuſquam ab illâ deſtitutum. Cæterùm in morte Iesv Chriſti Sol obſcuratus eſt, proprio lumine amiſſo, Terra tota contremuit, ſciſſæ petræ ſunt mutuo illiſu, Monumenta ſpontè mortuorum patuere, multis emiſſis corporibus Sanctorum Hominum, qui vitæ redditi, plurimis in Civitate Ieroſolymâ ſe videndos præbuerunt. Quibus ſignis viſis qui præſentes adfuere morienti Chriſto, convicti exclamarunt: verè utique illum Dei Filium fuiſſe. Hactenus narrata Sanctus Iacobus Apoſtolus profitens, adjunxit hæc jam dictis per alios Apoſtolos: *Credo in* Iesvm *Chriſtum qui paſſus eſt ſub Pontio*

Pilato, *Crucifixus*, *mortuus*, *& ſepultus*. Iesvs Chriſtus erat Deus, quandoquidem erat ſecunda Perſona Sanctiſſimæ Trinitatis: ſimul idem erat verus Homo; ut pote Filius Virginis Mariæ, conſtans Animâ rationali & corpore humano. Quatenus Homo erat, verè mortuus eſt in Cruce, quando eſt ei confixus. Mors ſiquidem aliud nihil eſt niſi ſeparatio Animæ à corpore in quo & cum quo vivebat. Sanctiſſima porrò Anima Iesv Chriſti ſejuncta eſt à corpore, quando is in Cruce expiravit. Tunc autem vinculo corporis ſoluta Anima illa Sacratiſſima, permanens unita Divinitati Dei Filij, ut ſemper antea fuerat ex quo Dominus Deus eam creavit, deſcendit ad Limbum. Eſt hic locus ſubterraneus in quo detinebantur Animæ Sanctorum Patrum, Prophetarum, Patriarcharum, Aliorumque multorum, illic congregatæ, expectantes omnes Adventum Filij Dei, à quo ſe liberandas & ex illo carcere transferendas in Paradiſum ſciebant. Semper uſque à primo Rerum conditû vixerunt in Mundo Boni Homines, qui cum eſſent Amici Dei, & liberi profeſſores veritatis quam cognoſcebant, minimè diſſimulare conſueve-

Digitized by Google

rant in occurſu Malorum quid ſentirent. Reprehendebant enim Peccatores, increpando haud molliter ſcelera rebellantium inverecundè & impiè in Deum ac Creatorem omnium communem. Id pravi ac flagitioſi Homines moleſtè ſcilicet ferebant. Ergò inſtincti adjutique à conjurato cum ipſis, cujus auſpicijs militabant, Malo dæmone, omnis generis maleficijs infeſtabant Bonos Dei Amicos, captivantes, exterminantes, nullâ non eos injuriâ & contumeliâ vexantes. Hüic tanto Vitarum diſcrimini conſentaneâ proportione reſpondebat diverſiſſima conditio Animarum è corporibus per mortem emiſſarum. Earum ſiquidem quæcumque Bonæ, dum in vitâ degerent, fuerant; eæ corporum deinde vinculis per mortem expeditæ, in eum ſe, quem vocari Limbum dixi, conferebant locum. qui quoniam longè infra terræ ſuperficiem profundo depreſſus hiatu eſt, Inferni quoque & Inferorum appellatione deſignabatur. non quòd illic, ſicut de Inferno ſimpliciter dicto paſſim intelligitur, tortor ignis ardeat, aut vigeat alia vis noxia crucians animas; quæ mala ſontibus reſervantur. Iſtæ autem, prout decebat puras ſcelerum, Deo-

que gratas mentes, beatâ compoſtæ pace quieſcebant. Sed ſubeſt huic Tranquillæ Sedi Regio inferior, vocata Purgatorium, quoniam Fullonica hîc velut quædam eſt purgandis & perpoliendis Animabus, quæ mortalem quidem vitam capitalis inſontes criminis in Dei gratiâ clauſerunt: cæterùm aut levioribus inſperſæ nævis venialium culparum; aut nondum penitùs explicitæ ſequacibus debitis noxarum lethalium; revocatarum quidem ſalutari pœnitentiâ, non hâc tamen adeò plenâ & perfectâ, ut ſupplicij perſolvendo piaculo requiſiti omne in ſolidum nomen expunxerit, hærentes adhuc labes ex concretâ olim tabe, mordaci velut limâ tormentorum acrium pergunt eradere. quoad exæquatis ad libellam culpæ ac pœnæ ratiunculis reſiduis, cunctiſque harum reliquijs patiendo exhauſtis, liber Spiritibus in terſiſſimum denique nitorem defæcatis, aditus panditur cernendæ hereditati, cujus interceptam pœnali dilatione poſſeſſionem per legitimum ſpatium tulerunt. Vltimus ſubterraneorum locus eſt Infernus infimus, ſive Tartarus, ſedes miſerrima. tam horribilium incendiorum inextinguibiliter urentium, aliarumque om-

nis

Digitized by Google

nis generis adeò intolerabilium ærumnarum, ut ſi mortales ſeriò quotidiè, per horulæ ſpatium, meditando incumberent ad informandam, quamcumque aſſequi per hanc vitæ caliginem poſſunt, iſtiuſmodi tormentorum imaginem, næ illi magis abhorrerent à tot tantiſque flagitijs ſceleribuſque conſciſcendis, per quæ ludibundè ac facilè ſeſe obligare, luendis per totam æternitatem diriſſimis hiſce ſupplicijs, non dubitant. Ibi eſt Lucifer Princeps rebellium Deo Spirituum. Ibi omnes ejus Sectam ſecuti Dæmones, illuc è Cœlo detruſi. Ibi cuncti quotquot ab orbe condito ultimum ſpiritum extra Dei gratiam efflarunt homines culpæ lethalis Rei. In hanc ſtygiam fornacem qui ſemel ſunt conjecti, æternùm ſine ſpe gemunt, ſenſu ſemper puncti vivo ingentium & innumerabilium malorum, quorum nec remedium, nec laxamentum, nec ſolatium vel minimum, poſſe ipſis undelibet contingere per infinitam ſæculorum omnium perennitatem, perſuaſiſſimum habent. O Fratres mei: quæ iſthæc (malum) dementia noſtra eſt! ita nos ſecuros ab omni Tartari metu vivere, cum criminum in dies atrociorum congerendis illi Con-

ſcientias noſtras ſtruibus, flammis illis ſempiternis materiam ſedulò paremus. An non hoc indicium eſt evidens noſtræ, non dicam modicæ, ſed planè nullius fidei? quippe quam etſi lingua profiteatur, manus tamen & vita certiori argumento refellit. ut recuſare nequeat, qui ſe Chriſtianum ferens, licentiam uſurpat, in peccando, Mahumetanorum & Idololatrarum, quin ſi quando ſeſe dicat credere ignes Infernos, & pœnas nullo terminandas fine Dei Legem migrantibus ſervatas, fallere ac mentiri judicetur. Eccleſia, vel Fidelium in Terris militans, vel Sanctorum cum Deo regnantium triumphans in Cœlis, nunquam orat pro mortuis in infimum Infernum relegatis; quippe quorum in omnem æternitatem Paradiſo excluſorum ſpem planè conclamatam irreparabilemque ruinam norunt. Verùm ambæ Animabus in Purgatorio gementibus benignâ ſuffragatione opem ferunt: uti & pro ſalute adhuc in vitâ degentium ſolicitæ, gratias illis conantur impetrare, quarum auxilio exitioſiſſimum in æterna incendia Tartari, lapſum effugiant. Chriſti IESV Sextâ Feriâ mortui Anima Sanctiſſima Divinitati ſemper juncta deſcendit

dit

Digitized by Google

dit in Limbum: & quotquot illic Animas reperit adventum ſuum expectantes, eduxit inde: tum die tertiâ, quæ fuit Dominica, ſurrexit à mortuis, ſuam iterùm Sanctiſſimam Animam rejungens eidem corpori quod in Cruce exſpirans reliquerat. Mox redivivus & dotibus beatæ immortalitatis vigens, apparuit Matri primùm ſuæ Mariæ Virgini Sanctiſſimæ, deinde Apoſtolis & Diſcipulis, aliiſque ſibi caris, eo ipſorum gaudio, quo & abſtergeretur, & abundè compenſaretur moeror ex ejus morte ipſis graviſſimus obortus. Suis etiam Inimicis & Crucifixoribus per Diſcipulos obtulit veniam, réque ipsâ præbuit, quotquot admittere voluerunt. Hi non pauci fuere. nam miro eventu contigit, plurimos qui Chriſto credere viventi, prædicanti, ac prædicationem ſignis ingentibus confirmanti, pertinaciſſimè recuſaverant, ei non ampliùs viſo vel audito, ſed teſtimonio Diſcipulorum ipſius reſurrexiſſe à mortuis credito; fidem plenam adhibere; in ipſo ſpem ponere; ejuſdemque, ut Dei ac Salvatoris hominum, cultum religionemque profiteri. Hactenus expoſita ſic ſe habere Sanctus Thomas affirmavit his verbis: *Cre-*

Digitized by Google

do in IESVM *Chriſtum qui deſcendit ad Inferos, & tertia die reſurrexit à Mortuis.* Manſit Chriſtus in terris poſtquam reſurrexit à mortuis per dies quadraginta; duplici, quantum intelligitur, de cauſâ. Primùm, ut planè perſuaderet Diſcipulis ſe reſurrexiſſe: deinde ut eos doceret quid agere deberent. Adeo ij turbati fuerant inexpectatiſſimo eventu mortis ejus, tantumque abſorpti triſtitiâ ex eo acerbiſſimo caſu natâ, ut ægerrimè adducerentur ad credendam ipſius reſurrectionem. nec una ad id alterave ſatis foret apparitio. morâ opus erat, & multiplicatis per iteratos congreſſus vitæ verè reſumptæ indicijs manifeſtiſſimis. Hoc ut ſuaviter, & modo infirmitati humanæ accommodato Benigniſſimus Dominus ageret, triumphalem in Cœlos ingreſſum ſuum quadraginta dierum ſpatio diſtulit. crebris interim Diſcipulos ſermonibus erudiens, quid credere ipſi, quidve facere, quid Gentes deinde omnes docere, quidque perſuaſis de Dogmate, operandum præſcribere oporteret; ut tam ipſi quàm cæteri homines ipſorum prædicatione credituri, pervenire ad Regnum Cœlorum poſſent, & eò ſe præceſſurum ſuo tempore

pore

Digitized by Google

pore ſubſequi. Conſecutus utrumque quod optaverat, & cùm ejectâ omni penitùs ex cunctorum Diſcipulorum mentibus dubitatione de morte ac reſurrectione ipſius veriſſimi Dei Filij ac Salvatoris hominum; tum ſatis omnibus edoctis de Regno Dei; hoc eſt de Eccleſiâ fundandâ, deque ipſis Dogmatibus tradendis, tum de Sacramentis & cæterâ Chriſtianâ ubique terrarum per Apoſtolos inſtituendâ diſciplinâ, cauſam in terris morandi nullam ampliùs Chriſtus habens, profectus cum Mariâ Virgine ſuâ Matre, cum Apoſtolis & multis alijs in Montem Oliveti, cunctis ijs ſpectantibus, Cœlorum inde ſumma conſcendit, liberatos è Limbo Patres ſecum ducens. Tunc patuerunt altæ Cœlorum fores, effuſique obviam omnes Angeli triumphanti Domino, pompam fecerunt procedenti uſque ad Thronum ipſi paratum ad dexteram Dei Patris. Eòdem reverſus, unde priùs deſcenderat, carnem humanam in ſacrâ Genitricis Virginis alvo ſumpturus. Illic ſedet Advocatus peccantium, cauſas agens noſtras apud Patrem, & iram ejus juſtam exarmans, auxiliaque ſubmittens, quibus adjuti damnationis æternæ fugere periculum poſſimus.

Hæc

Hæc eſt ſententia Articuli Symboli Sancto Iacobo Minori tributi : *Credo in* IESVM *Chriſtum , qui aſcendit in Cœlum & ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis* . Quia verò hîc Mundus ſicut habuit initium , ita ſuo terminandus fine eſt ; ut ſua ei clauſula ritè, ac quemadmodum eſt conſentaneum Divinæ Conditoris providentiæ , contingat, non priùs hoc commercium humanæ Societatis , hæc generationum latè ſeſe propagantium ſucceſſiva varietas deſinet , quam de cunctis omnium Hominum cogitatis, dictis & operibus æquum judicium feratur, debitâ cuique mercede conſtituendâ . Iudex ſupremus IESVS Chriſtus eſt ad iſtam cauſarum omnium exercendam cognitionem è Cœlis deſcenſurus , prout eum certiſſimè facturum , jam tum in ejus è terris aſcenſu denuntiatum per Angelos eſt . Is forum aperiet , in quo univerſi qui unquam & uſpiam fuerunt homines vadimonium ſiſtent, coràm inexorabili Arbitri cuncta ſcientis, Omnipotentis , Tribunali , ad quæſita reſponſuri , num propoſitis ab Eccleſia dogmatibus crediderint ? num præcepta ſervaverint ? qui ſic fecerint in Gloriam Paradiſi admittentur : qui verò credere recuſaverint,

verint, quales ſunt Mauri, Iudæi, Gentiles, eos ignis excipiet æternus, ubi nulla Redemptio. qui autem fidem quidem profeſſi fuerint, ut Mali Chriſtiani, mandatis verò Decalogi obedire neglexerint, ij pariter Chriſti IESV irrevocabili ſententiâ flammis æternùm uſturis addicentur. Antequam hæc fiant, inſtante Mundi exitu, omnes qui tunc vivent homines morientur. Eſt enim hoc naturæ debitum nulli non ſolvendum; utique cum eâ conditione quivis homo naſcatur, ut aliquando vivere deſinat; cujus legis cum ne Chriſto quidem Dei Filio gratia facta ſit; manifeſtum eſt, quàm temeraria & irrita ſpes foret cujuſvis alterius id ſibi privilegium ſpondentis. Cæterùm non ſuâ causâ IESVS eſt mortuus, ſed pro peccatis noſtris. mox tamen reſurrexit propriâ virtute, ut & reſurgendi nobis fiduciam reſurrectione ſanciret ſuâ, & acerbitatem neceſſitatis moriendi Pijs boniſque Amicis ſuis, exempli proprij communione temperaret. Ergò vel ſi qui Sancti & omni virtute perfecti in Mundo fortè reperirentur, quando ejus ſtatutus imminebit finis, haud eſt putandum, eos citrà mortem transferendos in ſperatam

& pro-

Digitized by Google

& promeritam ipſis felicitatem. verùm ij quoque mortem priùs guſtabunt, ac ſic cum cæteris vitæ redditi, ſuis quiſque, ijſdem quæ priùs habuerant, corporibus reſumptis, ſed per beatas dotes in ſtatum reformatis meliorem; tranſibunt in ſortem promiſſæ felicitatis. In hunc modum Chriſto Iesv ad ſupremum exercendum Iudicium è Cœlis deſcendente, omnes à primo ad ultimum homines, priùs mortui, reſurgent, omnes ab eo judicabuntur, Boni pariter & Mali: verùm ingenti, & in omne deinceps ævum immutabili, diſcrimine, illis ad gaudium, his ad exitium gemitumque perpetuum tranſituris. Hanc Sanctus Philippus profitens veritatem, dixit: *Credo in* Iesvm *Chriſtum è Cœlo venturùm ad judicandos vivos & mortuos*. Quando Chriſtiani Crucis formâ nos ſignamus, Sanctiſſimæ Trinitatis Fidem certam profitemur. Id myſterium hujuſmodi eſt: Deum unum ſolum ſingularem credimus & colimus, ſed Trinum eundem in Perſonis. Prima perſona Deus Pater, non eſt factus, nec creatus, nec genitus. Secunda Perſona Deus Filius, eſt genitus à Deo Patre, non factus nec creatus. Tertia Perſona Spiritus Sanctus

ctus procedit à Patre & Filio, non creatus nec genitus. Id indicamus quoties nos ſignamus, expreſsâ per manûs motum Crucis figurâ. Ponendo enim dextram in fronte, ſimulque pronunciando *In nomine Patris* demonſtramus Deum Patrem nec factum nec genitum eſſe. Poſtea demittendo manum eandem ad infimum pectus, pariterque dicendo: *& Filÿ*, ſignificamus Deum Filium à Deo Patre genitum non factum, nec creatum. Porrigimus deinde manum in humerum ſiniſtrum dicentes interim, *& Spiritus*; tum eandem retrahendo ad humerum dextrum, dicendo, *Sancti*, declaramus Sanctum Spiritum à Patre & Filio procedere. Hanc bonus omnis Chriſtianus ſine ullâ dubitatione tenere ac confiteri Fidem debet, conſubſtantialem Patri ac Filio, ex utroque procedentem Spiritum Sanctum credens, adorans, magnificans; qui ſuis ſanctis inſpirationibus nos à peccatis revocat, & movet corda noſtra ad obſervanda decem Mandata Legis Dei Domini Noſtri & præcepta Sanctæ Matris Eccleſiæ Catholicæ; inclinat etiam ad exercenda opera Miſericordiæ Corporalia & Spiritualia. Hoc de Sancti Spiritus Divinitate dogma

dogma complexus eſt Sanctus Bartholomæus his verbis : *Credo in Spiritum Sanctum* . Quicumque Chriſtianam amplexi Religionem, ejus officium tenere ac Fidem præſtare decrevimus, non modò credere, tanquam ad ſalutem neceſſarium, ſine ullâ dubitatione debemus, quidquid de Chriſto ipſo Domino, Deo ſimul & homine, Apoſtoli, Diſcipuli, Martyres & Sancti omnes crediderunt : ſed etiam pari neceſſitate adſtringimnr univerſi ad perſuadendum certiſſimè nobis, inſtitutam ab eo in terris fuiſſe Catholicam Eccleſiam, cui qui præſunt à Sancto Spiritu diriguntur . ita ut dubitare nullo pacto liceat quin, quæ illi præſcribunt obſervanda, & tradunt tenenda, recta & vera ſint . In ijs enim quæ univerſali conſenſu cunctis pariter agenda vel vitanda decernunt : uti & in illis quæ circa vetera dogmata, vel ſubnaſcentes de ijs controverſias, maturo conſilio definiunt, habent ſibi promiſſam Divini Spiritûs aſſiſtentiam, quâ errare non ſinantur. Sanctos igitur Canones Patrum, Decreta Conciliorum, Edictaque univerſalia Pontificum Summorum à Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque

Præ-

Digitized by Google

Prælatis Eccleſiæ propoſita, pronâ veneratione, certâ fide, prompto debemus obſequio excipere; planè perſuaſi, juberi ea, docerique autoritate ac Sapientiâ Chriſti Domini, per quos ſibi ſubſtituit Miniſtros ſuam Eccleſiam gubernare, & ad finem ipſi præfixum æternæ ſalutis dirigere pergentis. Hoc nobis commendare voluit Sanctus Apoſtolus & Evangeliſta Matthæus quando dixit: *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*: Illud etiam pro certiſſimo tenemus quotquot non falsò Chriſtianum nomen gerimus: merita operum heroicorum quæ Chriſtus in vitâ mortali agens patienſque, Patri obediendo, in ſalutem hominum ingentia congeſſit, communicari, & influxu quodam intimo proficere veris omnibus Chriſtianis in Dei gratiâ perſtantibus. Ita ut quemadmodum in corpore naturali membra invicem communicant quod cuique ineſt bonum, vigore ſe in cunctos artus, ex capite præſertim, propagante: ita in corpore myſtico (quale eſt Eccleſia cujus caput Chriſtus eſt) membra ſingula, hoc eſt, Fideles cuncti, hauriunt ſuccum arcanum quo vegetantur & augentur ex unigenito Dei Filio Chriſto IESV, cui ut vertici adhærent. nutri-

trimentum enim inde illis intimum affluit alimoniæ cœleſtis, per canales maximè ſeptem Sacramentorum derivatum. Ea ſunt Baptiſmus, Confirmatio, Chriſma vulgò dicta, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, Matrimonium. quibus ſacris myſterijs quicumque cum debitâ diſpoſitione initiantur, illi gratiam habitualem accipiunt vel augent; qualitatem animæ vivificam à Deo conceſſam indignis per ſe mortalibus, intuitu Sanctorum Operum à Chriſto dum viveret in terris patratorum. Quia enim ille, ut Patri obſequeretur, tot mala toleravit, tot ac tantas injurias & contumelias volens pertulit, dolores denique acerbiſſimos Crucemque ac mortem ultrò ſubijt, mercedem quantamvis illis factis eſt lucratus. Porrò idem ex ſe felix tali lucro non indigens, jus ad illud ſuum in nos transfert, ſibique imputat quod ex illâ nobis proficit. Hinc quæ confertur nobis gratia, fructus meritorum Chriſti eſt, & influxus quaſi capitis in membra. Quemadmodum verò non ſolum caput ſubjectis artubus, ſed membra etiam ſe occultis afflatibus mutuò fovent, alunt & vegetant; ita, præcipuè quidem, non tamen omninò unicè,

Digitized by Google

unicè, ditamur participatione theſaurorum quos Chriſtus è rectè à ſe factorum & patienter in vitâ mortali toleratorum pretijs congeſſit. Voluit quippe idem etiam è cumulo gratiæ apud eum partæ Servorum ſuorum Fratrum Noſtrorum laudabilibus actis & laborioſis perpeſſionibus, in nos aſpergi ac promanare quidqiam. Sic, illis orantibus, nobis impetratur; illis vice noſtrá patientibus, aut præteritas ſuas perpeſſiones offerentibus, nos pœnæ debito ſolvimur. Bona denique omnis generis opera eorum, nobis in Dei gratiâ, & in Eccleſiæ corporis compage perſtantibus, variè proſunt, ſalubri effluvio commeabilis in connexa redundantiæ. Agnoſcimus præterea profitemurque, Deo Domino Noſtro vim ac poteſtatem ineſſe remittendi peccata, hoc eſt, abolendi maculas ac condonandi pœnas facinorum pravorum, per quæ, abutentes arbitrio noſtro nos homines, à Deo ſecedimus, & contra eum rebellamus; ideo meritò excidentes ipſius gratiâ, in quam nos antea benignè admiſerat. Confitemur etiam & credimus, iſtam poteſtatem à Chriſto Domino datam & communicatam fuiſſe Sacerdotibus Eccleſiæ

Digitized by Google

Catholicæ : vi cujus communicationis, autoritas nunc illis competit abſolvendi à peccatis, quoſcumque ſatis paratos invenerint, ut coram Deo ritè ſolvi culparum vinculis poſſint. Quare conſcios Dei offenſi id ſedulò agere oportet, ut dignâ exhibendâ ſcelerum ſuorum pœnitentiâ, ſe ad promerendam peccatorum veniam, & ſic aſſequendam ſalutem Animæ, diſponant. Ea enim controverſia vertitur in ſacro, cui ſe ſiſtunt, Tribunali, Sacerdote Iudice, digni nec-ne ij ſint, qui beneficio abſolutionis impertiantur. Accuſator idem qui Reus in iſto foro eſt. Arbiter Sacerdos cauſam cognoſcit, diligenter cuncta pro tantæ dignitatis officio, conſiderans. Confeſſio peccatorum mortalium omnium integrè à Pœnitente debet fieri, niſi tempus, ut in ſubitis periculis, ad id plenè peragendum deſit. univerſis ſatis cognitis, pronunciante Sacerdote abſolutionis formulam, Dei gratia rursùs infunditur Pœnitentibus, per quam delentur peccata quibus priùs eorum animæ deformabantur; & æternæ pœnæ, cujus pro ijs debitores tenebantur, certa ipſis remiſſio conceditur. Vtrumque iſtud Doctrinæ Catholicæ caput amplexus San-

ctus

ctus Simon his verbis eſt: *Credo Communionem Sanctorum, & remiſſionem peccatorum*. Quia verò fieret injuria Divinæ Infinitæ Bonitati atque Iuſtitiæ, niſi certò crederetur; haudquaquam omiſſurum Deum largè remunerari eos qui illi fideliter inſerviunt, obſervandâ exactè Sanctiſſimâ ipſius lege, aut è contrario dignis pœnis afficere nefarios contemptores, ſui Numinis & mandatorum ejus pervicaces tranſgreſſores, credimus omninò futuram *Reſurrectionem carnis*, hoc eſt, omnes planè quotquot vixerunt antehac, vivimus hodie, vivent poſt nos, Homines, reſumpturos in fine Mundi reviviſcendo corpus idem quod cum morerentur habuerunt: & in eo deinde perpetuò victuros in tormentis aut in gloriâ. Ita enim neceſſarium planè eſt, ut Deus Dominus Noſter pro ſuâ rectiſſimâ & incorruptiſſimâ Iuſtitiâ, hinc quidem æternis gaudijs refoveat corpora Sanctorum, qui ſuos ſenſus & membra laboribus in vitâ mortali continuis ſubjecerunt, tolerantes etiam, ne à Dei Amore divellerentur, inſultûs & plagas Perſecutorum, eos ad Dei offenſam pertrahere vi omni ac dirâ crudelitate contendentium. In quo etſi virilis

Digitized by Google

pars, Animæ in officio perſtantis, fuit: tamen cum corpora quoque fraudata ſibi convenientibus bonis, vexata, torta, immaniter non rarò iſtâ occaſione lacerata fuerint, digna ea quoque ſunt quibus pars quietis, lætitiæ ac gloriæ conſentanea contingat. Inde ex adverſo non minus erat conveniens, corpora flagitioſorum hominum, qui dum viverent, nullo legis Divinæ reſpectu, omnis generis nequitiâ ſe licentiſſimè inquinaverant, gulæ & obſcœnis cupiditatibus, ſpretis Dei mandatis, obſequentes, caſtigari ſuâ vice; ac illicitâ libidine appetitas voluptates, impoſitâ invitiſſimis, ignium nunquam extinguendorum æternâ tolerantiâ, luere; ſicque vel ſerò intelligere: quantum malum ſit, Dei ſummè venerabilis ſupremum Numen, contemnere atque irritare, fuiſſe auſam viliſſimam creaturam. His de cauſis reſurgent, ut dixi, omnes homines boni pariter & mali, magno illo die Iudicij ſupremi; Animæque illorum eadem quæ naſcendo acceperunt, & uſque ad mortem animarunt, iterùm induent corpora; ijs nexu deinceps in ævum omne indiſſolubili devinctæ; cum ijs ituræ, prout vitæ cujuſque merita erunt, aut in

Cœ-

Digitized by Google

Cœlum ad regnandum cum Chriſto in Gloriâ Paradiſi, aut in Tartarum ad gemendum cum Diabolo. Hoc voluit promulgare Sanctus Thadæus quando dixit: *Credo reſurrectionem carnis*. Quoniam autem noſter animus ad imaginem & ſimilitudinem Dei Omnipotentis factus, inquantum naturæ ſpiritualis eſt, præditus potentijs Divinas perfectiones referentibus, ſcilicet, Voluntate, Intellectu, Memoriâ, atque, ut talis, inſtinctus ab ortu eſt, innato quodam & à conditore afflato deſiderio, ſuo ſe prototypo jungendi, fruſtrà iſtum fuiſſe tam excellenti creaturæ à Creatore ipſo inditum ſemper vigentem appetitum, credendum utique non eſt. Sed pro indubitatiſſimo potiùs tenendum, prout omnes Chriſtiani perſuaſiſſimum habemus; futurum, Deo adjuvante, humanum animum, niſi per ipſum ſtet, tanti voti compotem, & perventurum ad fruitionem Summi Boni, quam vitam æternam dicimus. Et hujus quidem, jam ante reſurrectionem corporum in Dei gratiâ defunctæ, ac plenè purgatæ peccatorum reliquijs Animæ, poſſeſſionem ineunt, ad Deum jam tum videndum ac fruendum admiſſæ. cæterùm

iſtam felicitatem ſine interpellatione ullâ, reſumptis ſuo tempore rurſuſque copulatis ſuis ſibi, ſed longè meliori conditione, corporibus, in perennitatem finis expertem propagabunt. Toto illo immenſæ ſempiternitatis ſpatio gaviſuræ cum Deo in Cœlis inter Angelorum Beatorum Innumerabilium, & Sanctorum hominum ſtatûs ac conditionis omnis, feſto plauſu triumphantes Exercitus; Dei Domini Creatoris & Domini communis benevolâ & beatificâ præſentiâ, cunctis ſimul omnes bonis cœleſtibus cumulante. Quorum bonorum tam excellens eſt ſublimitas, ut quantumvis cogitando aut ratiocinando conemur in hac vitâ mortali, nullam unquam poſſimus ideam earum aut imaginem informare mentibus, quæ ad rei veritatem vel longo intervallo ſeſe admoveat. adeo inſuſpicabilis illa Divinæ largitatis ſe totam in ſibi caros Beatos effundentis magnificentia eſt. Tamen hoc exiguum quod de illâ ineffabili felicitate, quaſi balbutiendo, dicere poſſumus, abundè illam nobis expetibilem oſtendit. Ibi nimirum læti ac tranquilli florentiſſimâ pace vivunt Sancti, nullâ cujuſquam querelâ, nihil ipſi quo quemquam incu-

incuſent habentes ; cari cultique omnibus, univerſos viciſſim amore ac veneratione ſuaviſſimè complexi ; cunctis abundantes, non dicam quibus egent, ſed quæ deſiderare ad conſummatam gloriam gaudiumque poſſunt, ſine ullo ullius ſenſu, appulſu, aut metu, mali ; beatiſſimâ contra Bonorum omnis generis omnium copiâ & tam profusè abundante, ut vota excedens, etiam in ſæculorum interminabilium uſum ſufficiat ; & tam certâ tamque tutò cuſtoditâ, ut timeri periculum nullum unquam poſſit ejus vel intervertendæ vel minuendæ. Hoc intellexit Sanctus Matthias quando dixit: *Credo Vitam æternam*.

EPISTOLA II.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

DOmine. De Rebus Religionem & Dei Domini Noſtri cultum atque obſequium ſpectantibus in his Oris Malacæ &

Digitized by Google

Molucci, confido Maieſtatem Tuam ad minutum diſtinctè cognituram ex literis quas ſcribo ad Societatem in Europam; cum quibus ſunt etiam reſcripta ad literas huc ad nos datas à Te, Domine, quem habemus & agnoſcimus præcipuum & verum Protectorem univerſæ Societatis Iesv; amore ac beneficijs cumulatè talis nominis officium explentem. De ſtatu Religionis ac Chriſtianitatis Indiæ, Pij ac Religioſi Viri qui iſthinc ad Vos, ſtudio promovendi Divini obſequij, ſe conferunt, Tuam Maieſtatem pleniſſimè docebunt. Præterea Pater Frater Ioannes de Villa-comdea fidelis Dei Miniſter, & multâ præditus experientiâ rerum quæ geruntur in Inſulâ Ceïlano, de illis ſcribit quæ ad exonerandam conſcientiam, tam ejus, quam Tuæ Maieſtatis, ſignificare ipſum & Te cognoſcere, vtriuſque intereſt. Ea ille fusè claréque, ac ſummâ fide diſſerit, partim in Epiſtolâ inſcriptâ Tuæ Maieſtati, partim in Actis ac Commentarijs ſimul miſſis: quæ mihi omnia communicavit. quare dignam rem ſuâ cæterâ ſapientiâ fecerit Maieſtas Tua; ſi tam fidâ notitiâ rectè utens, quamprimum ea iuſſeris quæ ad defungendum

dum tuo hac in parte munere ac officio, neceſſariò decernenda videbuntur. Denique, Fratres quoque meos è Societate, exiſtimo & ipſos ſcribere ad Maieſtatem Tuam; redderéque ſingillatim ac minutè rationem Chriſtianitatum Comorinenſis, Goanæ, & aliarum quæ per hos Indiæ Tractus aut jam conditæ ſunt, aut quotidie condun- tur augentur-ve. Quod ad me privatim attinet, multum ac ſæpe cogitavi, deliberavique cum animo meo, ecquid exponerem per literas Maieſtati Tuæ quod mihi circumſpicienti quæ hîc fiunt, & attentiſſimè cuncta reputanti, faciendum videretur ad latè diſſeminandam in his Terris, & firmiter ſtabiliendam Noſtram Sanctam Fidem. Hinc quidem impellebat ut aggrederer, ſtudium obſequendi Deo & ejus promovendæ gloriæ: deterrebat aliunde ne auderem, quòd deſperarem extiturum inde operæpretium. neque enim in rem unquam conferenda confidebam quæ propoſuiſſem. Atqui tacere ſalvo officio haud mihi videbar poſſe; utique cùm appareret, non ſine certo conſilio conceſſum mihi Divinitùs, ut hos penitùs animo ſenſus conciperem. Nec comminiſci poteram veri-

veriſimilius quidquam cur Deus iſta mihi aperire voluiſſet, niſi vt à me indicarentur Maieſtati Tuæ: & tamen rurſus verebar, ne ſi quod me angit exponerem, hæc mea Epiſtola forte in horâ mortis accuſaret apud Deum Maieſtatem Tuam, aggravaretque conditionem ac periculum illius Iudicij ſupremi, demendâ Tibi excuſatione ignorantiæ. Credat mihi quæſo Maieſtas Tua, id me non mediocriter angebat. quippe cum mihi eſſem intimè conſcius, nihil me ſpectare aut cupere hîc aliud, niſi laboribus me conficere, & vitam ipſam profundere in ſalute Animarum per hos Indiæ Tractûs procurandâ; vt ſic detraherem quantum poſſem de onere officij incumbentis Tibi; & defungendâ parte commendati Curæ Tuæ muneris, expedirem rationes Conſcientiæ Maieſtatis Tuæ; ſecurioremque Te in Iudicij extremi terribili aleâ præſtarem. quod vt tuâ causâ velim, & quavis contentione ac ærumnâ meâ bene putem emptum, meretur ingens Tuus in Noſtram Societatem Amor. Hæ contrariæ, Domine, ſolicitudines, inter officij mei & tui periculi alternantes metûs, mirè miseréque, vt verum fatear,
meum

meum ad ſe quæque variè trahentes, diſcerpebant confundebantque animum; quoad denique in eam partem deliberatio conſedit, quæ defungendum ſemel, exonerandamque effuſione diù preſſorum ſenſuum conſcientiam præſcribebat meam. En igitur quæ à me in his Indiarum, Malacæ ac Moluci Regionibus, præſenti, eâque longâ, experientiâ comperta, convulnerant mihi mentem & ægritudine conficiunt. Pro certo habeat Maieſtas Tua; in his locis, uti & alibi, plerumque omitti multa quæ fieri ad Dei obſequium expediret, ob quaſdam Sanctitatis ſpecie fucatas, revera vitioſas & valde noxias æmulationes; arcanis offenſiunculis eos invicem committentibus qui rebus hîc gerendis præſunt. Dum quidam ait: meum eſt hoc agere; nec alteri concedam ut ejus facti laudem tollat. Alius contra: quando ego non hoc facio, à vobis fieri non gaudeo. Ecce alter diverſè queritur: Ego pondus diei porto, & labores exantlo: gratiæ ac fructus operum proveniunt alijs. In iſtas altercationes ardeſcentibus ſtudijs, pro ſe & ſcribunt & ſatagunt, quò ſuam quiſque rem promoveat. Inter hæc tempus

pus conſumitur, occaſiones elabuntur: locus non relinquitur proferendo cultui Dei Domini Noſtri. Nec diſſimili de causâ ſæpius evenit, ut quæ magnum honorem præcipuamque utilitatem allatura Maieſtati Tuæ fuerant in Indiâ, negligantur. Vnum iſti malo remedium excogitavi, quod ſi adhiberetur, & multi, ni fallor, Chriſtiani fierent in his Tractibus; & qui ex ijs, quòd apud Potentes gratiâ careant, expoſiti ſunt iniurijs, cari commendatique Magiſtratibus forent: vt nemo eos vexare, nemo ſpoliare, neque Luſitanus neque Indus auderet. Hoc autem eſt: vt ſignificet Maieſtas Tua, vel per literas Prætori ac Præfectis qui jam ſunt in Indiâ, vel voce coràm, ijs quos huc mittes rebus præfuturos, clarè inquam iis ſignifices ac certò denuncies: Te incrementum Noſtræ Sanctæ Fidei, quod præ omnibus cupis, præcipuè, ante omnes Religioſos & Sacerdotes qui in Indiis ſunt, ipſi Prætori aut loci Præfecto commendare; in eo præſertim confidere; ab eo repetiturum rationem; ei quod benè, quodve perperàm actum in eo genere fuerit, totum imputaturum, præmioque aut ſupplicio repenſurum.

Digitized by Google

rum . Atque in eâ declaratione, quò minus eſſet interpretationibus obnoxia, cuperem equidem nominatim exprimi nos omnes qui verſamur in his locis; negando, in quemquam noſtrûm, aut in omnes ſimul, deonerare Te ullam partem officij quod conſcientiam Tuam gravat; ſed in eum ſolum qui à Te autoratus Prætoris aut Præfecti poteſtate, locum quemcumque obtinet, vbi rei Chriſtianæ gerendæ qualiſcumque occaſio eſt . cum enim Deus Maieſtatem Tuam iſto graviſſimo conſtrinxerit officio, conſulendi videlicet æternæ ſaluti ſubiectarum Tibi Gentium, non alijs à Te id debere demandari, quam Vicarijs autoritatis iſthic Tuæ, & perſonam Tuæ Maieſtatis, dignitate Magiſtratûs, repræſentantibus: quorum alicuius negligentiâ ſi eveniſſe comperias, ut non multi Chriſti Fidem, eo gubernante, in loco ipſi commiſſo ſuſceperint, pœnas quæ ob neglectum obligationis tantæ in tuum ipſius impenderent caput, Te in ipſum averſurum; cum jam antea clarè denunciaveris, totum iſtud graviſſimum officium, imbuendas curandi Fide Chriſti animas Infidelium Tibi ſubiectorum, Te in tuos Primarios horum tractuum

Digitized by Google

ctuum Miniſtros exoneraſſe. Quoties igitur ad Te Prætor aut Præfectus ſcribet, exponat quo loco Chriſtiana res ſit: quot & qui quales-ve crediderint ex Ethnicis: quæ ſpes ſit quæve facultas adducendorum aliorum. Literis ejus ſolis, in his quæ de hoc genere feruntur, fidem adhibiturum Te; alijs quorumvis eo de argumento ſcriptis, non acquieturum. Quod ſi eo in loco vel Provinciâ cui quiſque præeſt, eo tempore quo præfuit, parùm aucta numero Neophytorum Eccleſia Noſtra Sancta fuerit, cum conſtet multùm ubique ac ſemper augeri poſſe, modò Præſides velint; feriò ac fide regiâ denunciet Maieſtas Tua ipſis in Diplomatibus quibus eos inſtituis & poteſtatem confers, Te pœnas ab ipſis repetiturum. Idque percuperem Te iurejurando confirmare; pollicerique palam interpoſito ſolemni formulâ conceptis Verbis Dei Nomine; Te, per quemcunque Præſidem ſteterit, ne Fides propagetur: eum, poſtquam redierit in Luſitaniam, mulctaturum bonis, & pecuniam ejus remque familiarem univerſam in Opera Miſericordiæ expenſurum; ac præterea vinculis ipſum & durâ cuſtodiâ multis annis detentu-

tenturum. Claréque moneas ne errent, ſibique blandiantur, quaſi minæ deducendæ in rem nequaquam ſint. certo enim certius, Te nullas, quæcunque obtendi poſſint, excuſationes accepturum: vnamque reſtare ipſis viam Tuæ ſeveritatis evitandæ, promerendæque gratiæ, ſi quamplurimos, locis & temporibus quibus rexerint, effecerint Chriſtianos. Cur ita fieri neceſſe ſit multis poſſem experimentis, quæ mihi ſunt perſpectiſſima, demonſtrare. Sed hærere in his nequeo, ne moleſtus ſim Maieſtati Tuæ; & meas ærumnas præteritas ac præſentes, ſine ſpe operæpretij, recitem. Tantum dico: Si Prætor aut Præfectus, quicumque ſit, certiſſimè ſibi perſuaſerit, talia ex vero à Maieſtate Tuâ dici, planéque ita facturum Te ſicut denunciaſti ac iuraſti, vno anno univerſa Inſula Ceïlani, & multi Oræ Malabaris Reges, totumque quam latè patet Comorini Promontorium, Chriſti Religionem amplectentur. quamdiu vero Prætores aut Præfecti locorum Indiæ non vrgebuntur iſto metu dignitatis & rei familiaris amittendæ, niſi Chriſtianos plurimos fecerint, nullum magnum ſperet Tua Maieſtas ſucceſſum prædica-

dicationis per Indias Evangelicæ ; certiſſimumque habeas , nec acceſſuros multos ad Baptiſmum , nec qui acceſſerint multùm in Religione profecturos . neque omnino per aliud ſtare quominus quotquot vivunt Homines in Indiâ Chriſti Divinitatem agnoſcant , & ejus Sacram Doctrinam profiteantur , quàm quod , qui Prætor aut Præfectus id curare neglexit , nullâ per Maieſtatem Tuam gravi pœnâ mulctatur. Et quoniam vix ſpero id umquam futurum, parum abeſt , quin me hæc ſcripſiſſe pœniteat : ubi præſertim reputo ; forſitan Maieſtatem Tuam ex hoc ipſo quod Te de hoc admonui , inexorabiliùs apud Dei Tribunal judicandam . nec ſcio vtrum tali tempore admittenda ſit exceptio quâ forte allegabis : Te non fuiſſe obligatum ad fidem adhibendam meis literis . Ex animi mei ſententiâ , ſummâ fide , profiteor Maieſtati Tuæ , me nequaquam ſcripturum hæc fuiſſe , quæ hactenus expoſui , de Præfectis aut Præſidibus horum Tractuum , ſi poſſe me reticere iſta ſine crimine , perſuadere mihi ullo modo potuiſſem . Nondum , Domine , planè conſtitui an ſim iturus in Iaponiam : ſed magnum mihi momentum,

tum, vt in conſilium eò proficiſcendi propendeam, addit, quod valdè diffido adfuturum mihi hîc in Indiâ eum verum & efficacem Magiſtratuum ſavorem qui eſſet neceſſarius ad incrementum Noſtræ Sanctæ Fidei, & ad conſervationem Chriſtianitatis jam factæ. Obſecro atque obteſtor Maieſtatem Tuam, per, quo Deum Dominum Noſtrum proſequeris, amorem; quôque flagras ei gratificandi, ſtudium, ut tuis fideliſſimis per Indias Subditis, mihique cum illis, tantum regiæ iſtius indulgeas gratiæ, vt proximo anno multos Noſtræ Societatis Concionatores hùc mittas. Nam Tibi Domine veriſſimè denuncio, multùm talibus egere Arces tuas Regias per Indiam; tum ob Luſitanos qui in illis Præſidijs degunt, tum ob novos Chriſtianos qui ſubiectis in Vrbibus aut Pagis vivunt. Expertus loquor. quæ, inquam, vidi, quæque præſens ſenſi ad hoc ſcribendum me impellunt. Quo tempore Malacæ, quôque in Molucis fui, bis quolibet die Dominico, aut alioqui feſto, ad Concionem dicebam. Id ita facere cogebar, quòd egere plurimum & milites & populum qui ibi ſunt, multi-

plicato Divini Verbi pabulo videbam. Luſitanos igitur de ſacro pulpito docebam ad matutinum Sacrum: à prandio Filios, & Filias, prætereaque Mancipia ipſorum, & liberos ex Indigenis Chriſtianos, accomodato ad captum cuiuſque ſermone erudiebam; Capita Chriſtianæ Doctrinæ ſingillatim ediſſerens. Certo verò infra Hebdomadam die ad congregatas in Templo vxores Luſitanorum, tam Indigenas, quam ex vtroque genere mixtas, concionem Catecheticam habebam de Fidei Articulis & Sacramentis Confeſſionis & Communionis. Paucis annis ingens operæpretium ad Dei obſequium extaret, ſi hîc docendi tenor conſtanter in locis omnibus vigeret. Intra ipſas porrò, Arces tradebam per id tempus quotidie Doctrinam Chriſtianam poſt meridiem liberis Luſitanorum vtriuſque ſexûs; Servis item & Ancillis eorumdem, ac Chriſtianis Indigenis. ex quâ Inſtitutione præſens fructus extabat, quòd Idololatricæ ſuperſtitiones & magicæ præſtigiæ, quæ inter rudes Neophytos, antea frequentabantur, jam prorſus omitterentur. Hæc ita minutim refero Maieſtati Tuæ, vt hinc pro Tuâ ſapien-

pien-

Digitized by Google

pientiâ judices, quantâ hîc ſit opus Concionatorum copiâ; & eam, quod eſt conſequens, idoneam procurare ne obliviſcaris; vtique cum, ſi quæ hîc jam gravis ſentitur ejus auxilij penuria, in poſterum quoque perſeveret, non modò qui recens ad Noſtram Sanctam Fidem ſunt converſi, non perſtituri ſint in propoſito; ſed ne ipſi quidem Luſitani vltrà fere plerique quàm nomine tenus, ſint futuri Chriſtiani. Valdè vereor, Domine, vt quem velim, & opus eſſet, hæc mea deſideria effectum nanciſcantur: ægréque adducor, infelicitatem Indiæ expertus, ad certò confidendum, tanti eam boni, quantum illi opto, futuram compotem: cuius ea eſt quaſi conditio innata, aut potius maligna indoles, vt exactam religionem & excellentiam officiorum exquiſitæ virtutis in publicum morem induci, & paſſim apud pleroſque invaleſcere minimè ferat. Idibus Ianuarij hujus anni appuli Cocinum Malacâ veniens, vbi Epiſcopum repereram, ex eiuſque conſpectu, atque uſu magnum animi fructum ceperam; animadvertens quantâ caritate ingentes corporis labores ſuſtineat, obeundo ſingillatim Arces

ces intra ſuam Diœceſim ſitas, & adeundis excolendiſque Chriſtianis S. Thomæ; ſuo ſic plenè officio fungens, prout verum ac bonum, qualem ſe per iſta probat, Paſtorem decet. Horum tam laudabilium operum merces ei à certis horum Tractuum Hominibus talis omninò perſolvitur, qualem Sanctis rependere Mundus conſuevit. Multùm mihi placuit, & quadam ſui reverentiâ perfudit, præſentibus perſpecta experimentis Sancta Viri Patientia. Scio muſſitari neſcio quid per Indiam de illo à Filijs huius ſæculi, quos etiam arbitor ad Maieſtatem Tuam ſcripturos ſiniſtram iſtam ipſam ſuſpicionem, quâ eum temerè aſpergunt, occaſione mortis Michaëlis Vazij. quâ in re, hoc ei veriſſimum & ſynceriſſimum debere me teſtimonium ſentio, &, ut gravi me exonerem officio, reddo: affirmans certò ſcire me (quamvis quâ viâ quove modo id didicerim, dicere aut ſcribere non poſſim) compertiſſimum, inquam, mihi eſſe, nihilò magis eum de iſto eventu culpari iure poſſe, quam me ipſum, qui longiſſimè illinc apud Molucas aberam quando iſtud contigit. Oro atque obſecro Maie-

ſtatem

ſtatem Tuam, pro eo quantum & Deum amas, & Deo gratificari ſtudes, & tuam ipſe Conſcientiam ab omni contagione labis ſervare puram cupis; ne quidquam circa hæc agas aut decernas unde iſti Viro bono ægrè ſit. Sanè ſi Maieſtas Tua Fidem adhibere videretur falſiſſimæ iſti calumniæ, inde adderetur autoritas, & augeretur confidentia Obtrectatoribus qui ſunt in Indiâ. Quod Maieſtas Tua Petrum Gonzalvium Proëpiſcopum Cocinenſem inter Sacelli Regij Præfectos adſcivit; quodque Fratris ejus Filium Aulæ Palatinæ honorarijs Ephebis accenſuit; ut ad meum quoque beneficium pertinere putem; ingentia Viri huius in Societatem Noſtram merita faciunt. Me itaque ac Noſtros omnes eo peculiari nomine Maieſtati Tuæ obſtrictos profiteor. quod minus miraberis, Domine, ſi ſcias Domum Cocinenſis Proëpiſcopi Diverſorium eſſe Societatis IESV. Nec vulgaris hoſpitij aut uſitatæ amicitiæ finibus benignitas in nos ejus coërcetur: eò uſque liberalitate prodeunte, ut poſtquam in noſtros uſus cuncta expendit, quæ ad manum ſunt, mutua corroget ab alijs quæ ſuperimpendat. Oro Maieſtatem

Digitized by Google

Tuam nomine Societatis univerſæ, ut tam ei quam ejus Fratris Filio iubeas iſthic expediri neceſſarias Literas, vt hîc ſtatæ ipſis Penſiones cum fide præbeantur. Vterque iſtâ gratiâ dignus eſt: Proëpiſcopus quidem, quia invigilat Saluti æternæ fidelium Subditorum Maieſtatis Tuæ; Fratris ejus Filius, quia militarem operam Patriæ ac Reipublicæ tuis auſpicijs navat. Deſino in hoc voto: Det utinam Deus Dominus Noſter Maieſtati Tuæ; vt penitùs in animo tuo ſentias, ac ſimul factis exequaris, quidquid ipſo in momento mortis tuæ gauderes à te factum. Cocino XIII. Kal. Februarias An.CIƆIƆXLVIII.

Tuæ Maieſtatis Servus inutilis.

Franciſcus.

EPISTOLA III.

Patribus Societatis IESV *Oram Travancoris excolentibus.*

ILlud ante omnia commendatum vobis cupio, ut ſingulari diligentiâ invigile-

giletis in Baptiſmum Parvulorum; ne quam prolem recens natam non continuò regeneratam Chriſtí lavacro, in ullo ex his quæ præſentes luſtrabitis, aut quoquomodo procurabitis, pago, vel mapali relinquatis. Iſtud equidem exiſtimo præcipuum & maximè ſalutare Miniſterium omnium eorum quæ per vos iſtis in locis exerceri queunt. quare neutiquàm vos velim id demandare alteri, aut in hoc cuiquam fidere. Explorate vos ipſi & quærite: inventoſque qui egeant primo illo ſummè neceſſario Sacramento, veſtrâ ipſi manu tingite. Scio datum negotium Accenſis Regijs qui præfecturam in eâ gente aliquam exercent: commendatum item impensè Patribus Familias, ut ſimul Domum ſibi auctam novo conjugum partu viderint, ultrò indicent, & Baptiſmi Miniſtros accerſant. Indormire tamen illi fiduciæ non expedit. Et Accenſi alias res agent; & Patres obliviſcentur. Parvuli interim inexpiati morientur. Ite igitur vos ipſi, indagate, inveſtigate percontantes oſtiatim ecqua Mulier, ex quo illàc tranſiſtis, enixa fœtum ſit. ecquod quomodocumque ibi reperiatur nondum ablutum aquâ luſtrali caput. Vix unquam

Digitized by Google

id fruſtra quæſieritis. proferent infantulos; vos ſine morâ Chriſto initiate: & in tuto locate ſalutem animæ, abſque iſtâ ſedulitate graviter periclitantis de jacturâ faciendâ Felicitatis ſempiternæ. Credite mihi experto. Totum ex nobis inter Gentem iſtam alicujus momenti operæpretium ad duo demùm officia redigitur; baptizandorum Infantium, & Puerorum utcumque Diſciplinæ capacium, erudiendorum. Quare hoc alterum pari aut majori ſolicitudine accurandum vobis injungo, ut efficaciſſimè procuretis ſine intermiſſione doceri Pueros. Procuretis, inquam, id fieri per alios, nam vos, quos non expedit ullo in ſingulari Pago ſtatum ac fixum Domicilium habere, ſed ſemper expeditos obire loca cuncta, & invigilare luſtrando curſandoque per regionem totam, profectibus iſtius Eccleſiæ, tali providentiâ egentis; manifeſtum eſt non poſſe Scholis ubique quotidie habendis aſſiduitate neceſſariâ vacare. Præficite igitur in omni vico aut mapali Magiſtros idoneos ac Canacapulas, prout ſtatutum eſt, qui & literas & elementa religionis, precationeſque memoriæ; mandandas, certâ quot diebus horâ locoque adeſ-

adeſſe ſimul juſſis tradant atque inculcent Pueris. quò id fiat exactiùs, ubi Pagum quemque circum omnes curſando luſtrabitis, nunquam omittetis congregare omnes Parvulos, ex iiſque coràm Ludimagiſtris rationem eorum quæ didicerunt repoſcere, ſicque cùm ipſorum, tum Magiſtrorum diligentiæ ſpecimen capere, ſedulò annotando quantum quiſque ſacrarum orationum inoffensè recitaverit, quem uſque ad locum Catecheticæ Doctrinæ audiendo & mente amplectendo pervenerit: denunciantes vos eodem brevi redituros, ulteriores rebus jam comprehenſis profectûs, proportione interjecti dimenſuros ſpatij, & ex iis æſtimaturos, quis ſtrenuè contenderit, quis ceſſaverit. Eâ expectatione Magiſtrorum pariter & Diſcipulorum acuetur induſtria. Curabitis ut diebus Dominicis Viri omnes ſimul congregentur in templo, ad recitandas orationes: & peculiariter inquirite, an iſtos cœtus, Patangatini frequentent. In locis in quibus fortè tali die reperiemini, præeritis ipſi vos iſtis conventibus; & poſtquam orationes cuncti ex memoriâ reddiderint, brevi & facili explicatione, quæ illi pronunciaverint, declarabitis; tum reprehende-

hendetis vitia illic dominantia, demonſtrandâ claris exemplis & ſimilitudinibus ad rudium captum accommodatis, fœditate & pernicie illorum: accumulandis deinde ad terrorem eorum qui emendationem diſtulerint, comminationibus iræ ac vindictæ cœleſtis, non ſeræ tantùm, & poſt hanc demùm vitam ſævituræ; ſed inſtantis & tantùm non præſentis, morborum, peſtium, præcocium funerum, infeſtationis à Regibus Barbaris, qui eos ſpoliabunt, mancipabunt, diris exemplis torquebunt; per quæ mala in ſupplicia ſempiterna Tartari peccatores indurati perventuri ſint. Per ſingula loca inquiretis, ecquid ſimultates & odia inter aliquos illic degentium ſint: ac dabitis diligenter operam, ut ij non ſolùm invicem concilientur, depoſito ex animis rancore; ſed hoc ipſum etiam palàm profiteantur, ad ſatisfaciendum offenſioni publicæ. quare Viri quorum fuerat nota diſſenſio, in conventu Virorum (qui ut dixi quavis Dominicâ celebrabitur) & Mulieres in cœtu Fœminarum diebus Sabbati cogendo, in præſentiâ univerſorum, vobis agentibus, teſtentur: ſe injuriarum illatarum pœnitere, veniam poſcere, acce-

cepta-

Digitized by Google

ceptarum oblivíſci deinceps velle, ac prius infenſis exoſiſve Chriſtianæ ac Fraternæ Caritatis officia cuncta exhibere, conſtanter decreviſſe. Cum primùm declarationis Articulorum Fidei in linguam Malabaricam Translatio, quam commiſi accurandam P. Franciſco Coëllio, perfecta fuerit; ſedulò procurabitis, ut multa ejus exempla pro Pagorum aut Vicorum numero deſcripta, & per locos ſparſa ſingulos, illic in ſtatos congregatis cœtus, Viris quidem Dominicâ, Mulieribus autem Sabbato, à vocali & cunctis intelligibili Anagnoſte perlegatur. ubicumque autem veſtrûm aliquis hiſce diebus fuerint, peractæ lectioni vivam vocem adjungat; exponendo dilucidiùs & diſtinctiùs, quæ minùs clarè à tardioribus percepta videri poterunt. Eleemoſynas, oblationes, à Reis votorum poſt pericula vitata morborum, aut infeſtorum caſuum, in iſtis, ex more, cœtibus Virorum aut Mulierum collatione ſolitas congeri, curabitis univerſas egenis diſtribui: neque ullam vel minimam particulam illarum in veſtros uſus abſumendam admittetis. Singulis Dominicis in cœtu virorum, & ſingulis Sabatis in conventu fœminarum clarè promulga-

mulgari curatote, ut cum primùm in Domibus eorum quiſpiam cujuſque ſortis in morbum inciderit, moneant vos confeſtim, ut ſuccurrere maturè, ac quæ tali tempore procurandis animabus ſunt neceſſaria, adminiſtrare valeatis. denunciate autem omninò fore, ut ſi quiſquam huic officio defuerit, ſicque Propinquus ejus aut domeſticus ſine Sacramentorum commeatu ultimo deceſſerit, haudquaquam permittatis talem mortuum in Eccleſiæ Cœmeterio ritu ſacro ſepeliri. Quando vos infirmos inviſetis, recitari ab ijs, ſi poſſunt, aut ab aliquo præſentium, linguâ ipſorum, ſacrum Symbolum jubebitis, interrogando Ægrum ad ſingulos Articulos, ecquid quæ audit credat certiſſimè ac conſtantiſſimè? ſub hæc pronunciari ab ipſo curabitis formulam Confeſſionis Generalis & orationes, teneri mente à cunctis ſolitas: poſt quas vos ſacrum Evangelium ſupra illos pronunciabitis. Quando aliquis obierit, prodibitis è Sacrâ Æde procedendo ad locum ubi jacet mortuus, Cruce præeunte, Pueris comitantibus, & per viam eundo ac redeundo cantantibus orationes quas in Scholis Doctrinæ Chriſtianæ dice-

dicerunt. delato in templum defuncto, recitabitis ſacras preces quas Eccleſia tali tempore præſcribit, eaſque more ſolito iterabitis antequam corpus terræ mandetis. ſemper autem ad congregatam in exequias turbam aliquid appoſitæ ad rem Conciunculæ habebitis, admonentes de neceſſitate moriendi & incerto vitæ: quámque, id reputantes conveniat emendatè vivere, nec differre Pœnitentiam delictorum; in quorum conſcientiâ, ſi mors eos præoccupet, æternam damnationem vitare nequeant: uti è contrario perſeverantes in Dei Gratiâ, meritò ſperent, ſe in Paradiſi gaudia morte tranſituros. Præcipietis Dominicâ, Viris; Sabbato, Mulieribus, ut infantes ægros deferant in Sacram Ædem ad vos ſuper ipſis Evangelium recitaturos. Id valebit ad excitandam & corroborandam Fidem Patrum pariter ac Matrum, & utrorumque amorem in Eccleſiam reſque ſacras conciliandum. Poſtremò ſic Parvulorum quoque ipſorum vitæ ac valetudini conſuletur. Circa lites & controverſias jurium inter Chriſtianos ſuborientes, primum id agetis quàm ſuaviſſimè & efficaciſſimè licebit, ut ambæ Partes, tractan-

tes

tes invicem, eas ex æquo & bono per ſe componant. Ad hoc ſi qui adduci nequierint, & non magni momenti res fuerit, Dominicis diebus poſt recitatas orationes dabitis negotium Patangatinis Ædilibus locorum, ut litigantibus utrimque auditis, cauſas finiant. Vos verò ipſos quàm minimè & quàm rariſſimè implicari patiemini cognitionibus iſtiuſmodi, quæ vobis & otium & autoritatem minuerent neceſſariam functioni ſpiritualium miniſteriorum Vocationis Noſtræ propriorum. quare quamlibet inſtent deferendo arbitrium, audirique poſtulantes, qui contendunt invicem, excuſate occupationes graviores, & cognoſcendi moram judicijque invidiam prudenter declinate, remittendis ad Præfectum Luſitanum illorum Tractuum controverſijs majoribus: aut, ſi quorum intereſt, magnoperè mavelint uti Arbitro Sacerdote, ijs ad P. Antonium Criminalem allegandis. Omni ope adnitimini, ut vobis iſtius Gentis amorem concilietis. Longè plus enim eritis idonei juvandis ijs, ſi ab illis diligamini, quàm ſi vos timeant. nemini pœnam decernetis aut inferetis priùſquàm de re totâ P. Antonium Criminalem con-

conſulueritis : ac ne hoc quidem aſſentiente , quemquam comprehendi , aut pro merito mulctari jubebitis in loco ubi præfectus Luſitanus præſens adſit , niſi eo admonito , & rationibus expoſitis in veſtram ſententiam pertracto . Supplicium legitimè ſumendum de Viro aut Muliere qui Pagodis Idolum ſculpſiſſe convicti fuerint, eſto exilium è loco ubi peccarunt , & relegatio in alium . nunquam tamen eo nomine quemquam exterminetis , niſi P. Criminale in id aſſentiente . Pueris aſſiduè frequentantibus Scholas Catecheticas , ubi meruerint caſtigandis , quantum poteſt ſalvâ Diſciplinâ temperetur . præſtat enim diſſimulare interdum , quod peccaſſe ipſos , ut illa fert ætas , cognoveritis , quàm ſeveritate utcumque juſtâ , concitare teneros animos in veſtri odium , qui ubi à ſuæ ſaluti conſulentibus abhorruerint , in abrupta peſſum rapiuntur . Feréque ab iſtiuſmodi faciliùs , ut frugi ſint , impetraveris multâ ſignificatione amoris , quàm vi ſævâ extorſeris . Cavete diligenter ne unquam Chriſtianos Indigenas coràm Luſitanis vituperetis , quin potiùs eos ſemper defendite , & ubi accuſantur ſolicito patrocinio tuemini,

Digitized by Google

mini, excuſantes ac commendantes quantum poteritis. rogando Luſitanos, ut benignè conſiderent, quàm prava miſeris iſtis nuper ex Idololatriâ converſis ad Chriſtum, à pueritiâ educatio contigerit: quàm parùm ijſdem exiguo tempore ex quo Fidem ſunt amplexi, per tot caſus abſentiæ Sacerdotum, incurſionum & terrorum à Badegis, vacaverit ſeriò animum intendere Chriſtianæ inſtitutioni, quantum erat opus, percipiendæ. quæ ſi ſapienter reputaverint, non modò clementer ignoſcere debeant defectibus Barbariei tam incultæ; ſed jure mirari poſſint, non eſſe illos aliquantò etiam pejores, quàm ex culpis in quas incidunt, plerumque non graviſſimis, appareant. Sacerdotibus Malabaribus favebitis. & benignè conſuletis, in rebus præſertim ad Religionem ſpectantibus, efficiendo, ut aſſueſcant proprias animas confeſſionibus purgare, ut Miſſæ Sacrificium ritè ac crebrò Deo offerant, ut exemplo vitæ ſanctæ præluceant populo. querelarum porrò veſtrarum de ijs, aut reprehenſionum, ſi quid offenderint, ne ullum, in literis præſertim ſcriptis à vobis ad quemlibet, veſtigium extet quod poſſit oſtendi, cavetote.

Digitized by Google

tote. Præfectum Luſitanum omni ſemper obſequio ac comitate demereri conabimini: diligentiſſiméque vitabitis ne quacumque tandem cauſâ inimicitiam cum eo ſuſcipiatis. Pari curâ contendetis omnium in vos Luſitanorum iſthic degentium tueri gratiam; nullum eorum averſantes, nulli viciſſim exoſi: ſed humanitate, prudentiâ, caritate verâ ſatagentes, ut etiam cum pacem odientibus ſitis pacifici; ac ſi qui ultrò reſiliant, eos tamen officio & benevolentiâ retinentes, ut vel inviti ſentiant ſinantque ſe amari à vobis, & in diſcidium apertum protrudere ullam cum vobis ſimultatem vereantur. nec eò tamen hoc pertinet, ut connivere debeatis ad vexationes injuſtas quibus iſtos interdum Chriſtianos opprimept. cum id animadverteritis, reprehendite ſanè illos; ſed blandè ac cum omni ſignificatione amoris. in quo ſi parùm profeceritis, deferte querelam ad Præfectum, juſque innocentium afflictorum modeſtè, ac ſalvâ, quantum licet, eorum contra quos diſceptatis amicitiâ, tuemini. De Præfecto, iterùm pro rei momento moneo: placatum eum vobis atque benevolum quocumque impendio ſervate: nec quidquam

Digitized by Google

omnino vobis tanti ſit, quod pro ejus offenſione vitandâ retinendave gratiâ, unquam paciſci recuſetis. Iam veſtri cum Luſitanis ſermones de Divinis ſemper animæque ſalutem ac profectum attinentibus rebus ſunto. diſſerite apud illos, privatis quoque congreſſibus, de Morte, de Iudicio, de ſupplicijs Inferni & Purgatorij, ſuadendo ut Pœnitentiæ & Euchariſtiæ frequentent Sacramenta, ut Divinæ Legis decem præcepta cuſtodiant; & quæ ſunt ejus generis. nam ſi cum ijs agendo ad alia nunquam confabulationum argumenta deflexeritis, alterum duorum eveniet, ut aut illi vos adeuntes, eandem ultrò collocutionum materiam uſurpent, magno ſuo bono ſcilicet: aut ſi eos ejus triſtitiæ tædium capiat, convenire vos deſinant, & bonas horas, veſtri multiplicis officij urgentibus occupationibus neceſſarias, vobis liberas relinquant. Mementote in occaſionibus Goam ſcribere ad Patres Fratreſque Noſtræ Societatis, referentes quæ conſolari eos & animare ad benè agendum queant, de fructu miniſteriorum veſtrorum, & ſucceſſu conatuum ad Dei Gloriam. dabitis etiam eodem argumento literas ad Dominum

num

num Epiſcopum, cum omni demiſſione ac reverentiâ, tanquam ad Prælatum, cujus autoritati ac juriſdictioni Tractûs iſti omnes ſubjacent. Ad nullam Regionem aut Provinciam ibitis, quantumvis vos advocent Reges ac Principes earum, niſi cum aſſenſu P. Antonij Criminalis, & Præfecti Luſitani Oræ iſtius, & ſi qui acriùs invitando urſerint, ijs obtendite obedientiam quam profitemini, excuſantes; per eam haud licere, injuſſu eorum qui vobis præſunt, de ſtatione præſcriptâ decedere. Iterùm inculco vobis etiam atque etiam commendans, ubicumque cum quibuſcumque verſabimini, contendite vos gratos & amabiles omni hominum generi præbere; de cunctis benè merendo, inſerviendo ſingulis, nullum non blandè modeſtéque compellando. Hæc enim benignitas factorum, verborum humanitate condîta, conciliando vobis omnium amore, aditum cordium aperiet, magnamque præbebit facultatem luculentos congerendi fructûs animarum. concedat id vobis Deus, & cum omnibus vobis ſit ſemper. Amen. Februario Anni CIϽIϽXLVIII.

Totus Veſter. *Franciſcus.*

EPISTOLA IV.

P. Gaſpari Barzæo Societatis IESV *Armuziam proficiſcenti.*

ANte omnia tui memento, Deo primùm, tuæ deinde conſcientiæ ſatisfaciens. His enim rectè fungenti officijs duobus, prona facultas affluet ingentium è Proximorum animis eliciendorum profectuum. In miniſteria humilia fac te ſemper quoddam ſtudio exaggeratum quaſi pondus, inclinet. His enim te exercens, parabis, augebiſque demiſſionem animi. quare nemini committas, ſed per te obeas cenſeo, minimè ſpecioſam occupationem inculcandi memoriæ Rudium orationes quas tenere mente Chriſtiani omnes debent. Has verbatim ediſcentibus patientèr præi filijs & filiabus Luſitanorum, tum eorumdem ſervis ancilliſque, poſtremò Indigenarum liberis. Id qui te agere ſedulò viderint, omni profectò arrogantiæ ſuſpicione abſolvent; tantoque, ut eſt pellax ad æſtimationem opinio modeſtiæ, te digniorem judicabunt cui ſe docendos quæ ignorant de Chriſtia-

næ

næ Religionis myſterijs præbeant. Pauperes in Ptochotrophijs & Noſocomijs crebrò inviſes, & ſubinde adhortaberis ad rationes cum ſuâ cujuſque conſcientiâ ponendas; excitando ipſos ad confeſſionem & perceptionem Euchariſtiæ, quarum illa peccata deleat præterita, hæc præſervet à futuris: ambæ veras cauſas amoveant miſeriarum, ſub quibus nunc gemunt, quas in poſterum metuunt. cum quæ patiuntur mala, nihil niſi pœnæ culparum ſint. quare illis purgare animas, peccata fatendo, volentibus, aures, quantum vacaverit, commoda. His procuratis quæ ad animum pertinent, in ijs quæ corpus ſpectant, prout poteris, Miſeris conſules: commendando eos curatoribus Domuum illarum; vel ab alijs qui juvare ipſos queant, quæ opus habent corrogando. Carcere detentos adibis etiam, & conciones ad eos habebis, magnoperè adhortans ad vitam univerſam præteritam ſacrâ confeſſione recenſendam. Iſtâ huic generi hominum magis opus admonitione eſt; idcircò quod multi vel plerique ipſorum, nullam ex quo ſunt nati exactam peccatorum confeſſionem obierunt. Sub hæc Sodales Miſericordiæ

rogabis ut curam Infelicium illorum gerant; agendo cum Iudicibus ut juris ipſorum habeant rationem, & ijs quibus deeſt unde alantur, victum neceſſarium donando. Sodalitati Miſericordiæ inſervies quantum poteris, ejuſque te ſtudioſum in primis feres, promovendo, commendando, eique adjuvandæ operam in omnibus promptiſſimam ſtrenuè navando. Si quorum in iſto Emporio pecunioſorum hominum confeſſionibus auditis perſpexeris, gravari eos conſcientiâ malè partorum, quæ reſtituere omninò & debeant, & velint: nec tamen id facere paſſis injuriam poſſint, quòd ij vel obierint, vel qui ſint aut ubi, neſciatur; eam pecuniam ultrò licet tibi obtruſam, integram transfer ad Sodalitatem Miſericordiæ; quantumvis menti occurrant tibi noti pauperes in quibus optimè collocanda eleemoſyna videretur. Sic defungêris periculo errandi ab inſidioſis artibus vafrè ſimulantium & egeſtatem & innocentiam, fraude ac ſcelere pleniſſimorum hominum, qui non tam facilè obrepent Sodalibus Miſericordiæ, ad quos tutiùs honeſtiùſque à te avertes inquiſitionem invidioſam & perplexam. ſicque ad veros Pauperes eleemoſynæ pervenient, impoſtorum avarorum quæ-

ſtuo-

ſtuoſis mendacijs eluſis . ſic etiam tu ſolutior & expeditior vacabis miniſterio tui ſtatûs proprio, juvandarum animarum; cui non parvam neceſſarij otij partem ſpiſſa iſthæc & multiplex pecuniæ diſtribuendæ cura ſubtraheret. denique ſic querelis & ſuſpicionibus ibis obviam hominum, pro communi pravitate, malè de te opinari paratorum, quaſi ſimulatione conſulendi alijs, rem aſtutè tuam agas, & nummorum quos erogandos acceperis, partem tibi recondas, neceſſitatibus inopum improbo furto defraudandis. Ad eos quibuſcum religioſam aut civilem, domeſticam aut forenſem usûs ac ſermonis conſuetudinem vario vitæ commercio uſurpaveris, ſive ij mediocrem, ſive ſummam tecum familiaritatem affectaverint, ſic te ſemper adhibe, quaſi exiſtimares: aliquando eos ex tibi amicis inimicos evaſuros. ita non committes, ut conſcios illos habeas ullius facti dictive, quod ſi unquam, iræ indulgentes, protulerint, vel erubeſcere traductione tui, vel incommodo aut damno negotiorum te dolere ſit neceſſe. exigit hanc à te irremiſſæ cuſtodiæ vigiliam pravitas hujus ſæculi nequam, cujus filij filios lucis ſuſpicacibus

Digitized by Google

ſemper oculis obſervant. debes eandem tuo ipſius in ſpiritu profectui, haud parvis incrementis proceſſuro, ſi totam ad quidvis agis aut loqueris, prudentiæ moderatricis attentionem adverteris. Præmunies ſic etiam adversùs periculum mutationis, leves Amicorum animos; & in quocumque eventu defenſores apud eos tibi parabis, memoriam obſervatæ in Te rectitudinis, & natam ex eâ verecundiam tui, quà ubi à te deſciverint, confundi eos ſit neceſſe. Simul iſta reputatio inſtabilitatis hominum efficiet, ut Deum intuearis, ut te intimè deſpicias, ut ubique præſenti Numini demiſſione infimâ, ſuavitate magnâ, ſemper adhæreas: qualium intermiſſione officiorum multa nobis obrepunt, ſpectantium oculos lædentia, & illorum à nobis ſenſim abalienantia voluntates. Iſtius curæ partem explebit Examen, quod particulare dicimus, quod ne bis, aut ſemel ſaltem, quot diebus, ritu nobis ſolito, uſurpes, cave ullâ unquam quantavis impediat occupatio. Ante omnia primam ac potiorem curam tuæ mundandæ, atque innoxiæ præſtandæ conſcientiæ impende: alienarum præſervandarum aut ſanandarum poſterior tibi eſto diligen-

ligentia. nam qui ſibi malè conſulit, quomodo prodeſſe alijs poterit? Concionare ad populum omninò quàm poteris frequentiſſimè. latiſſimè quippe ſe porrigit hujus utilitas miniſterij, nec uberior ex alio quovis ad Dei obſequium profectumve Animarum fructûs expectandus. In concionibus cave unquam proponas argumenta dubia, contrarijs perplexa ſententijs Doctorum. Certa & perſpicua ſeligi oportet quæ populo tradantur; ad morum informationem & reprehenſionem vitiorum ferè pertinentia. demonſtretur peccati fœditas, exaggeretur atrocitas læſæ ab homine culpam conſciſcente ſupremæ Dei Majeſtatis, incutiatur horror fulminandæ in convictos reos judicio ſupremo extremæ damnationis, graphicè depingantur acerbiſſima tormenta æternùm infligenda detruſis in Tartarum. Mortis denique, præſertim inopinatæ ac ſubitæ, metus intentetur, maximè incurioſis obſequij Divini, & conſcientiæ graviſſimorum criminum indormire ſupinâ negligentiâ nihil penſi habentibus. Inſerenda his opportunè commemoratio Chriſti Crucis, vulnerum, ac mortis, quibus noſtra peccata dignatus eſt luere. Sed hoc faciendum

dum

dum oratione affectibus quàm maximis incenſâ, per figuras & colloquia ad motus animorum ciendos accomodata, quibus dolor intimus de peccatis, ob Deum per ea læſum, excitetur, uſque ad lacrymas ex oculis audientium expreſſas, ſequentibus hinc propoſitis eluendæ quantocyùs per confeſſionem conſcientiæ, reconciliationiſque cum Deo per Euchariſtiæ perceptionem ritè celebrandæ. Hanc veram & unicam, quàm intuens effingas, propoſitam tibi velim Ideam fructuoſarum concionum. Caveſis unquam perſonam perſonaſve inſignes dignitate, præſertim gerentes magiſtratum, nominatim pro concione objurges aut perſtringas. Si quid in ijs diſplicuerit quod ſignificandum putes, privatim conventis indica, vel ultrò ad confeſſionem accedentibus in arcano Tribunali Pœnitentiæ ad aurem inſuſurra. Ab ijs palàm traducendis omninò abſtine. nam hoc genus hominum anceps & irritabile, incomitiationibus iſtiuſmodi adeò non ſolet corrigi, ut harum aculeo, velut oeſtro Tauri, efferari conſueverit, ruereque pernicioſiùs in præceps. Ac ne privatas quidem admonitiones talium temerè attentes. uſus tibi pri-

mùm

mùm aliquis & prævia familiaritas, cum iis contracta quos emendare vis, aditum ad illas muniat. deinde increpationis quaſi tonum intendi aut remitti expedit, pro gratiæ apud Amicum quem arguis tuæ autoritatiſque menſurâ; ut liberiùs & diſtrictiùs tibi magis obnoxium, parciùs & timidiùs minus familiarem arguas. Semper autem cenſuræ ſupercilium, frontis ſerenitate, arriſu oris, blanditiâ obtutuum mitiges: multò autem magis humanitate verborum, & declaratione amoris, qui te unus ad moleſtum, ſed neceſſarium, eximendæ ab Amico deformantis illum labis conatum impellat. Inſerendi quinetiam colloquio amplexus, demiſſæ venerationes, cæteraque benevolentiæ ſynceræ, reverentiæ non fucatæ, ſigna idonea; quorum, velut mellis aut ſeſami, admixtione amarities condiatur nauſeoſi per ſeſe remedij; &, ſi merum reſpuentibus obtrudatur, inſalubris evaſuri. nam ſi ad odium triſti negotio innatum aſperitatem vocis, auſteritatem vultûs, frontis ac rigidi aſpectûs minas adjunxeris; vereor equidem ut ſtomacho imperent delicati faſtidii & tenerarum homines aurium; quos potentiâ ſubnixos, aſſue-

ſuetoſque adulationibus, veriſimile potiùs eſt, excuſſuros frænum omne moderationis, & Cenſorem importunum convicio repulſuros. In iſtis partibus, ubi peccandi magna licentia, pœnitendi rariſſimus eſt usûs, Sacræ confeſſionis cùm à te ſuadendæ, tum ab alijs exercendæ, hanc arbitror rationem optimam. quem velle videris onus ex longo exaggeratum prægravatæ conſcientiæ, in tuis auribus deponere; eum fac adhorteris primùm, ut biduo triduove in id ſumpto, ſe totum excutiat, inde uſque ab ultimâ Pueritiæ recordatione, per omnes ætatum & occupationum gradus, relegens veſtigia vitæ decurſæ, & cuncta perperam acta, dicta, cogitata in ſummam contrahens, ac, ſi opus eſt ad memoriæ ſubſidium, ſcripto ſublegens. ſic paratum poſtquam audieris, plerumque juverit non continuò abſolvere, ſed agere cum illo, ut boni conſulat, per duos treſve dies abducere à curis familiaribus animum, & idoneis ad dolorem peccatorum ex amore Dei offenſi ciendum commentationibus, comparare ſe ad fructum uberiorem è Sacramentali abſolutione percipiendum. Eo triduo Pœnitentem exercebis aliquot meditationibus primæ Menſis

aſce-

Digitized by Google

aſcetici Hebdomadæ, quarum illi capita edifferes, modum commentandi & orandi trades; ſuadebis etiam, ut pœnâ quapiam ultrò ſuſceptâ, puta jejunio aut flagellatione, ſe ipſum ad veram deteſtationem criminum intimè concipiendam, & per lachrymas etiam prodendam, juvet. Præterea hoc ſpatio curabis, ut ſi quam injuſtè iſti detinent alienam rem, Dominis reſtituant: ſi famam cujuſpiam læſerunt, dictum revocent: ſi amoribus inconceſſis implicati vixerant, flagitioſa cum quibuſvis commercia abrumpant, occaſioneſque jam nunc amoveant culparum. Talia in poſterum quantumvis prolixè ac ſeriò pollicentibus, haud tutò creditur ſine pignore. Fac repræſentent in anteceſſum quod ſe præſtituros aſſeverant. nullum eſt tempus aptius his officijs, quàm neceſſarijs tàm difficilibus; ubi ardor commoti animi refrixerit, & illecebræ familiares male-ſuadâ dulcedine dudum aſſuetos in tantiſper omiſſa retrahere flagitia cæperint, fruſtra repoſcas promiſſorum fidem. Ergò antequam illos ſalutari ſententiâ culpis ſolutos omnibus dimittas, hæc ut prævertant, omninò exige. Aliàs quæ humana fragilitas eſt, bre-
vi

Digitized by Google

vi relapſos in præcipitium, à cujus lubricâ declivitate non ſatis eos longè ſubmoveras, inutiliter dolebis. In cauſis Sacri Pœnitentiæ Fori cognoſcendis, cave præproperâ ſeveritate deterreas qui detegere ſua vulnera cæperunt. quantumvis atrocia memorent, non modò patienter, ſed clementer etiam auſculta; quin pudorem ægrè fatentium ſubleva, ultrò commiſerans, nec mirari præ te ferens, ut qui graviora his fœdioraque cognoveris. ac ne deſpondeant veniam, Immenſæ Dei Miſericordiæ divitias prædica. Interdum quod magno æſtu animi, piaculum confeſſi ſunt, haud eſſe tam grave quàm putant, ſuggere: Te capitalioribus etiam noxis, ex Dei Gratiâ, poſſe remedium afferre: pergant fidentes, nec quidquam proferre vereantur. Hâc maternâ quadam indulgentiâ velut obſtetricari opus eſt miſeris animabus, ærumnoſiſſimo niſu parturientibus ſpiritum ſalutis, quoad conſcientiæ ſentinam exhauſerint. Erunt quos ætas aut ſexus infirmior acrioribus verecundiæ ſtimulis à declaratione fœdiſſimarum quibus ſe inquinarunt libidinum, repellet. Hoc ubi ſenſeris, obviam benignè prodi. memorans nec ſolos, nec primos eos

Digitized by Google

in id cœnum prolapſos ; longè atrociora in eo genere noſſe te , quàm eſſe iſta demùm poſſint quæ fateri vereantur. Partem culpæ magnam , vehementiæ tentationis , pellaciæ occaſionum, innatæ cunctis hominibus concupiſcentiæ imputa. quin (ajo tibi) eò interdum in talium occurſu deſcendendum eſt , ut quò iſta relaxemus noxij vincula pudoris, linguas infelicium aſtu mali Dæmonis conſtringentia , noſtras ipſi ultrò generatim vitæ præteritæ labes indicemus, ut ſic eliciamus neceſſariam enunciationem premendorum à Reis alioqui, cum irreparabili pernicie , criminum. nam quid vera & ardens Dei Caritas recuſet pro ſalute animarum Chriſti emptarum ſanguine paciſci ? Id tamen quando & quatenus, quibuſve cautionibus adminiſtrandum ſit , in rerum Articulis præſentium ipſa te unctio ſpiritûs & experientia docebit. Invenies interdum aliquos (& utinam ne multi occurrant tales) qui dubitent de vi & efficaciâ Sacramentorum , ac præſertim de verâ præſentiâ Chriſti Corporis in Euchariſtiâ. Id illis accidit ex infrequentiâ participandi ſacra illa myſteria , & aſſiduâ familiaritate cum Idololatris , Mahumeta-

nis ,

Digitized by Google

nis, aut Hæreticis, ex minùs rectis exemplis quorumdam Chriſtianorum, etiam ex noſtro (quod fateri piget & pudet) Sacerdotum Ordine. quorum nonnullos cum videant è nihilò ſanctiori quàm vulgus profanum vitâ, temerè ac ludibundè proſilire ad aram, ſuſpicantur vanè à nobis prædicari præſentiam in Miſſæ Sacrificio Divini Chriſti Numinis, quod utique ſi adeſſet, contrectari ſe impunè à tam impuris haud ſineret manibus. Horum curandorum hanc inire debebis rationem. Primùm comi ſermone ac blandis modis inſinuans te in ipſorum amicitiam, elicere, familiariter rogando, conaberis intimos animi ſenſus, & ſi errores quos dixi deprehenderis, errorum cauſas, occaſiones, principia ſcrutabere. Sic intelliges ubi applicandum remedium ſit; ad quod impigrè te accinges, allegando quæ ex uſu, pro re natâ, videbuntur; & magnoperè incumbendo ad clarè demonſtrandam Sacri ejus Dogmatis veritatem; nec abſiſtes quoad perviceris, ut fide certâ citrà ullam dubitationem, perſuaſiſſimum ſe habere proteſtentur: veriſſimè Chriſti Domini ac Redemptoris Noſtri Corpus ac Sanguinem ſub panis & vini ritè

con-

conſecrati reſidere ſpeciebus. Inde videlicet non ægrè attrahentur ad purgandum bonâ fide per confeſſionem animum, & devotione congruâ ſacras Divinæ menſæ frequentiùs epulas guſtandas.

In ſacro Tribunali ubi quæ præmeditati pœnitentes de ſuis peccatis narrant plenè cognoris, ne rem continuò factam arbitrere, aut te defunctum curâ omni. indagare ulteriùs oportet, & percontando exculpere, quæ cognitu curatuque neceſſaria, etiam ipſos, præ ignorantiâ, pœnitentes fallunt. Interroga ergo unde, qua ratione quæſtum faciant? quam in commutationibus, præſtationibus, & totâ fide pactorum, formulam ſequantur? reperies plerumque ſordere uſuris cuncta, & maximam pecuniæ partem per rapinas congeſtam ijs ipſis, qui ſe tamen præſidenter ab omni contagione iniqui lucri aſſeverabant puros, vero, ut ajebant, conſcientiæ nuſquam ipſos reprehendentis teſtimonio. quippe multis ita occalluit conſcientia, ut rapinarum in ſinum corraſarum vaſtis etiam molibus, aut nullo, aut perexiguo urgeantur ſenſu. Hujus generis diligentia adhibenda major etiam tibi fue-

S rit,

rit, quoties ſe ſiſtent in Sacro Tribunali Miniſtri Regij, Præfecti, Quæſtores, Scribæ, Redemptores vectigalium, & ad quos quocumque nomine Fiſcalis pecuniæ ac jurium procuratio tractatiove aliqua pertinet. Peraccuratè ab his omnibus exquire quâ ratione ex ſui magiſtratûs aut miniſterii functione proventuque rem augeant? & ſi dicere cunctentur, arte blandâ indaga, odorare. non longè percontando circumduxeris, quin veſtigijs haud dubijs pervenias ad cubilia ipſa fraudum & Monopoliorum, quibus emolumenta publica in privatas Domos pauci homines avertunt, præementes regiâ pecuniâ quod ſtatim diſpertiant lucro ſibi ſepoſito ingenti, augmento immani pretij luendo mox à ſingulis quos ſuæ rationes coëgerint ad ejus mercis licitationem accedere. Interdum etiam morâ & eluſionibus cruciant eos quibus à Fiſco debetur: ut ſic eos cogant ad ſecum decidendum, remiſsâ penſionis parte; quam illi ſibi, fructum induſtriæ, ut vocant, hoc eſt, rapinæ improbiſſimæ prædam habeant. His & horum ſimilibus ex ore ipſorum variè ac cautè rogitando expreſſis, longè ſcilicet ſtatues certiùs quantum alie-

næ

Digitized by Google

næ rei detineant apud ſe , quantumque , ut cum Deo in gratiam redeant , refûndere defraudatis à ſe neceſſe ipſos ſit ; quàm ſi quæras ex ijs : eccui ſe meminerint injuriam feciſſe . negabunt enim ſtatim . quoniam uſus iſtis pro lege eſt , & quæ fieri vident , rectè fieri non dubitant . nempe mali jam mores , quandam quaſi præſcriptionis autoritatem à conſuetudine ſibi trahere videntur . quod tu jus neutiquam admittes : ſed feriò convictis denunciabis , ſi mederi animorum vulneribus velint , planè ipſis abſiſtendum poſſeſſione injuſtâ rerum malâ fide acquiſitarum . Simul quænam illæ ſint , hauſtâ ex confeſſione ipſorum peritiâ , monſtrabis . Fac majorem in modum te obedientem atque ad omnia morigerum Proëpiſcopo præbeas . Simul Armuziam perveneris adibis illum , & poſitis humi genibus , ei ſupplex oſculaberis manum . non niſi eo volente concionaberis , confeſſiones audies , Doctrinæ Chriſtianæ declarabis elementa , & cætera Inſtituti noſtri miniſteria obibis . nunquam quacumque ex causâ cum eo contendes , aut ab illo diſſidebis . quin dabis operam omni ſedulitate obſequij , ut eum tibi de-

S 2 vin-

Digitized by Google

vincias amicitiâ, cujus illicio perſuaderi ſibi ſinat uſum commentationum Aſceticarum, te tradente, capeſſendum: ſin minus univerſarum, earum certè quæ ad primam Hebdomadem pertinent. omnes item alios Sacerdotes cunctis veræ benevolentiæ officijs impensè ambies; vitabiſque cane pejus & angue qualemcumque cum ullo ipſorum occaſionem diſſenſionis ac conflictûs; ſummâ potiùs veneratione univerſos & exquiſitâ ſignificatione honoris colens. quò ſcilicet amorem tibi viciſſim concilies eorum, ex quo ſpontè naſcatur, ut illi à culturâ ſuarum animarum tibi permittendâ non abhorreant, nec aſpernentur invitationem ad Exercitationes Aſceticas, ſi non plenè per menſem integrum noſtro ritu obeundas; ſaltem ſeceſſu dierum aliquot in ſuis ipſorum ædibus deguſtandas, te illos quotidiè viſente, & argumenta meditandi explicante, ex ijs quæ in primam digeſta Hebdomadam ſunt. Præfecto majorem item in modum te obſequioſum & ſubjectum exhibeto, humillimis ante ipſum demiſſionibus fidem intimæ reverentiæ faciens. Cave autem quocumque obtentu ſimultatem cum eo ſuſcipias; ne-

que

Digitized by Google

que ſi clarè videas illum, in rebus etiam graviſſimis, delinquere. Tunc verò, duntaxat poſtquam ſenſeris tuis tibi erga ipſum obſequijs non vulgarem ejus gratiam paratam, convenire hominem privatim aude; atque idonea præfatus de tuo in eum amore, ſalutiſque ipſius & honoris zelo, cum ſummâ modeſtiâ, vultu ſereno ſignificabis acrem quo intimè ureris dolorem, dum ejus animæ periculum, & bonæ famæ jacturam, ex factis his & illis parùm in vulgus probatis increbreſcentem intelligis. Hîc commemorabis qui de ipſo ſint hominum ſermones, quos etiam in ſcripta tranſituros, & longè quò nollet mittendos veriſimile videatur, niſi maturè prævertat offenſioni publicæ ſatisfacere. Hoc tamen ipſum ne officium ſuſcipias, priuſquam ſatis certis indicijs congnoveris, ſic eum eſſe affectum, ut boni conſulturus admonitionem, & ex eâ profecturus non temerè putetur. multò autem minùs facilè annuas precibus plurimorum, perferri te internuntio ſuas ad Præfectum querimonias poſcentium. Recuſabis id miniſterium quàm poteris conſtantiſſimè, excuſans occupationem aſſiduam concionandi, docendi,

confeſſiones audiendi, tum ad hæc ſtudio & commentatione te parandi: quæ res ſpatij nihil relinquant ad operoſum, longumque negotium terendi ſummatum liminis, & otioſâ in aulis patientiâ, difficilium admiſſionum rara momenta præſtolandi. Addes, neque ſi vacaret, & copia ultrò daretur audientiæ, ſatis ſcire te quantum proficeret admonitio. nam ſi talis ſit Præfectus qualem ipſi accuſantes memorant, fruſtrà ſperetur hunc, qui nec Dei reſpectu, nec officij curâ, ut ipſi ajunt, tangatur ullâ, tui recta ſuggerentis rationem habiturum. Converſioni Gentilium ad Chriſti Religionem totum tempus quod tibi à quotidianis neceſſarijs officijs erit reliquum impende. Vide autem in delectu miniſteriorum, ut ſemper ea prævertenda ducas cæteris, quorum manifeſtè latiùs patet utilitas. Hæc te regula docebit, nunquam præferendam concioni publicæ auditionem confeſſionis, nunquam intermittendam ſtatâ quot diebus horâ Scholam Catecheticam, ut aliquem unum privatim adhortere; aut ſimili vaces officio ſingulari perſonæ profuturo. Horâ porrò quæ præcedit conſtitutum tempus lectioni Catecheticæ,

Tu

Tu vel Tuus Socius Forum Plateaſque Civitatis percurſabitis, voce magnâ invitando cunctos ad audiendam explicationem Sacræ Doctrinæ. Scribes identidem ad Collegium Goanum, quæ miniſteria Divinæ Gloriæ promovendæ apta, quo ordine, quo fructu animarum, Deo fortunante tuos imbecilles conatus, exerceas. Fac autem accuratæ ſcriptiones iſtæ ſint, quas Noſtri Goenſes rectè mittere in Europam poſſint, ſpecimen illic futuras, noſtræ in his partibus induſtriæ, favoriſque Dei tenues minimæ Societatis labores ſucceſſu aliquo dignantis. nihil in eas irrepat quo jure quiſquam offendatur, nihil quo legentes primo ipſo aſpectu ad Deum laudandum ipſique obſequendum impellendos, non appareat veriſimile. Miſſitabis etiam ejuſdem argumenti, accommodatâ ad perſonas cautione, proprias literas ad D. Epiſcopum, & ad Coſmum Agnezium; utrumque impertiens fauſtis nuntijs fructûs per Dei Benedictionem exiſtentis ex culturâ iſthic animarum. Cum primùm Armuziam perveneris, viſas cenſeo privatim quos maximè probos ac veraces, ſimulque morum urbis ac commercij peritos illic homines repereris. ab his ſedulò

Digitized by Google

exquire, quæ ibi vitia dominentur? quæ fraudum genera in pactis & fœnerationibus vigeant? quò his planè ac certò compertis, parare ad expeditum uſum poſſis aptas rationes & accommodata verba ijs vel dedocendis, vel increpandis, qui ſe tibi, vel in familiari congreſſu, vel in Confeſſione Sacramentali offerent palliatarum uſurarum, aut captioſorum Rei contractuum, vel alterius cujuſpiam affines uſitatarum in illo tam frequenti ex cunctis gentibus Emporio omnis generis pravitatum. Singulis noctibus Domos Vrbis obambulans, commendabis ſuffragijs viventium animas defunctorum, in Purgatorio noxarum reliquias luentium, verbis ad hoc utens paucis, ſed aptè delectis ad commovendam miſerationem audientium, & religionis ſenſum quendam ijs ingenerandum. Addes voces quibus excitare cunctos coneris ad orandum pro animabus peccati lethalis maculâ fœdatis, impetrandamque ipſis à Deo Gratiam è ſtatu tam infelici emergendi. utramque commendationem finies indictâ, & primoribus vocabulis inchoatâ recitatione Orationis Dominicæ & Salutationis Angelicæ. Continuâ in id attentione dabis operam, ut

Digitized by Google

ut omnibus ſemper quibuſcum ages, vultum benignum & ſerenum exhibeas; torvitatis, ſuperciliosæ arrogantiæ, mœſtitiæ ſuſpiciosæ, aut iræ minacis, cunctis indicijs procul amotis. Alioqui ſi te infeſtum his intemperiarum ſignis qui te adeunt deprehenderint, haud dubiè contrahentur, & ſe avertent; nec eam tui fiduciam admittent, quæ neceſſaria fuerat, ut ex tuo congreſſu proficerent. multò autem ſtudioſiùs affectare comitatis amabilis ſpeciem, arriſu & affabilitate blandiſſimis, debebis, quando aliquem privatim, culpâ ejus id exigente, reprehendes. tunc enim vel maximè omni ope conandum eſt, ut emineat ex ore atque oculis humanitas & caritas. quâ te unâ præ te feras urgeri ad benè merendum de illo quem admones, labe ipſum inquinante detergendâ: non autem averſione ullâ, inſtinctûve odij ad eum objurgandum erumpere. Quos Sacerdotes, Clericos, aut Laicos adſcribi Societati, & Aſceticis commentationibus exerceri cupientes, idoneos ad hoc judicaveris, mittere poteris Goam cum Epiſtolâ quæ quid ſint & velint indicet; vel etiam ſi eorum iſthic auxilium tibi utile putabis, in convictum

ibi

Digitized by Google

ibi tuum admittere, & conſuetis, prout res feret, experimentis tyrocinij probare. Dominicis & feſtis diebus horâ pomeridianâ ſecundâ, vel paulò poſt, concionaberis aut apud Sodalitium Miſericordiæ, aut in templo, declarans Articulos Symboli Servis Ancilliſque ac Chriſtianis liberis, filijſque ac filiabus Luſitanorum: miſſo antea per vicos Civitatis Socio cum nolâ, qui addito ad tintinnabuli ſonum vivæ vocis invitatu, cunctos admoneat, ut ad audiendam Capitulorum Chriſtianæ Fidei explicationem conveniant: niſi per te ipſe iſto per plateas præconio defungi mavelis. Tolles porrò Domo tecum in locum concioni delectum proficiſcens, ſummam Doctrinæ Chriſtianæ & expoſitionem Articulorum Sacri Symboli, itemque quam ſcripto digeſſi Vitæ quotidianæ Chriſtianè ac Sanctè tranſigendæ formulam, quâ traditur, quo ordine ac modo Animæ Chriſti religionem profitentes & ſalutis æternæ cupidæ, ſingulis diebus venerari, & invocare Deum debeant, præmuniréque ſe à lapſu, & ea quæ ad finem optatæ gratiæ ac felicitatis certò adipiſcendum conferunt, exequi. Hujus exemplum formulæ ijs tra-

des

des quorum confeſſiones audies, pœnæ loco injungens, ut quod in eâ præſcribitur, certo dierum numero factitent. Eo nempe uſum contrahent, ac poſtea ipsâ conſuetudine ducente, facilè per ſe tenebunt quod Mandato Spiritualis patris ſemel arripuerint: guſtatâ videlicet interim rei utilitate ac ſuavitate illecti. nam valdè bonas ea Formula Exercitatiunculas ſuggerit: experientiâque didicimus multos ſub peccatorum Confeſſionem eâ uti aggreſſos, ingenti animi ſui fructu in ejus uſurpatione perſeveraſſe. quocirca optimum factu cenſeo, non ijs illam ſolùm à te tradi qui prioris vitæ maculas tuo miniſterio expiaverint: ſed quibuſcumque ſalutis propriæ non penitùs incurioſis, utcumque alijs à te conſcientiæ Arbitris utantur, communicari & commendari. Ac quoniam exempla ejus ſcripti, numero idoneo ut tam multis diſpertias, habere te facilè non poſſe video: ſuadeo ut illam formulam in tabulâ deſcriptam defigas loco publico: puta in Æde Sacrâ Noſtræ Dominæ de Miſericordiâ, ut eam inde qui ejus commodis frui volet, queat per ſeſe deſcribere. Quos ad Societatem juvandam aptos à te judicatos

ritè

ritè in eam admiſeris, eos poſt menſem Exercitijs Spiritualibus de more impenſum, eo experimentorum genere probabis in quo nihil admodum ridiculæ traductionis ipſorum ad vulgi ludibrium appareat. Iube illos ſanè miniſtrare languentibus in Noſocomio, & ad omnia loci ac curationis ejus, quantumvis humilia & ſtomachoſa, obſequia deſcendere. Impera vinctos in cuſtodijs adire; ſeque ijs miſeris ſolandis ac recreandis impendere omni ſedulitate religioſæ caritatis; tum ſi quæ ſunt ejus generis ſui depreſſionem cum ſtudio benemerendi de hominibus conjungentia, ipſis ut palàm exerceant injunge. Spectacula ſui gratuitam inſaniæ ſpeciem habentia dare illos in populum nec præcipe, nec tolera. nolo derideat eos vilis plebs; & horum quaſi perſonatorum in Scenâ mimicâ traductione delectetur: ſed admoneatur officij, & ad rectum laudabili exemplo, viſis ijs, provocetur. Id eveniet ſi nunquam compareant niſi in apparatu ad opus quoddam bonum accommodato. puta cum ſuſpenſis ab humero manticis oſtiatim pro egenis mendicabunt, & quæ collegerint ad carcerem aut Ptochotrophium palàm deferent.

Ejuſ-

Digitized by Google

Ejuſmodi de ſe victorias deque mundo referant quarum ſpecie, Vulgus intuens ad bonum excitetur, fructu pauperes juventur. Porrò ad hæc ipſa experimenta à quibus natura abhorret plurimùm, ne cunctos eos indiſcriminatim adigas; ſed explorato priùs quid quiſque habeat animi, quid commodè poſſit. non enim eædem ſunt vires omnium. diſpar indoles, diverſa educatio, diſſimilis in virtutibus profectus, diſcrimen Tyronum magnum efficiunt, in primis conſiderandum ipſorum moderatori, ut ſtatuat, quænam exercitio cuique conveniat. hoc eſt quâ in re quiſque ita tentari poſſit, ut meritò ſperetur facturus cum tentatione proventum, pro menſurâ illi communicatæ Divinæ Gratiæ. Abſque hâc diſcretione Rectoris Tyronum, facilè continget eos qui gravabuntur ſupra vires, deſpondere animum, & retrò reſpicere, pedemque referre; cum potuiſſent, ſi peritiori uterentur duce, ad magnos olim in religione progreſsûs pertingere. Prætérquamquod iſta inconſulta præſcriptio mortificationum captum ac ſtatum tenerorum in viâ Spiritûs Novitiorum excedentium, averſionem ijs ingenerat à Magiſtro, fiduciam-

ciamque demit pandendi ei cordium intima. Atqui omni ratione providendum eſt Tibi, & omnino cujvis Inſtitutori Iuvenum ad Religionem, ut quas in animo ſentiunt depravatæ naturæ aut maligni ſpiritûs ſuggeſtiones à recto avocantes, confeſtim ut exoriuntur enuntient, ſummâque ingenuitate fateantur. quod ni faciant nunquam earum ſe laqueis expedient, nunquam ad perfectionis apicem trans inſidiarum obſtacula perrumpent; quin è contrario iſta prima mali ſemina ab ijs infeliciter ſuſcepta, & incauto fota ſilentio, in perturbationes ſenſim inquietiores adoleſcent, quoad obducto tandem tædio Diſciplinæ ſalutaris, reſpectare unde venerant victos animi coëgerint, & jugo Chriſti excuſſo ad veterem reſilire licentiam. Quos aut Confeſſione ipſorum, aut ſignis alijs cognoveris ad inanem gloriationem, ad obſequendum cupiditatibus ſenſuum, aut ad quævis alia vitia vehementiùs impelli, ijs hac commodâ ratione ſuggerere auxilium in tali opportunum periculo poteris. Iube illos dato ad id ſpatio conquirere argumenta omnis generis, quibus efficaciſſimè poſſe ſibi viderentur aliquem vel arrogantiâ turgidum,

gidum, vel intemperantiæ deditum, vel ſi quo alio ipſi tentantur, auimi morbo laborantem, aut curare jam affectum, aut præmunire periclitantem: te ipſo loca libroſque indicante, ac manuducente ad inventionem rationum hùc facientium. ubi farraginem congeſſerint, præcipe ut ex his orationes concinnent, quaſi pronunciaturi, vel ad concionem in Templo aut plateâ, vel ad convaleſcentes in valetudinario, vel ad vinctos in carcere: tum re ipsâ da operam ut ſermones ejuſmodi perorent. Licebit ſperare quæ alijs remedia præſcripſerint, ipſos ultrò ſibi ſumpturos: & hæc antidota venenorum mentis vim priùs ſuam exertura in animis quibus intimè admota ſtudio attento & acri commentatione fuerint, quàm in auditoribus obiter aliena ſenſa inopinatò propoſita cognoſcentibus. pudebitque ipſos haud dubiè in eo labi, unde alios tanto conatu retrahere contenderint. Similem cum proportione adhibere artem poteris ad ſanandos propè deſperatæ perverſitatis peccatores, qui negant imperare ſe ſibi poſſe, ut aut occaſiones flagitiorum â ſe amoveant, aut rem alienam quam malâ fide deti-

detinent, reſtituant. ideóque volentes in criminum conſcientiâ perſiſtunt, exortes Sacramentalis abſolutionis, quâ ſe meritò privari non ignorant: & tamen propter infamiam ſpontanei cujuſdam anathematis, quo ſe cum publicâ offenſione irretitos norunt, ſentiunt quædam interdum ſuæ ipſorum tædia nequitiæ, nec non periculi æternæ damnationis, cui ſubjacent, quoſdam identidem horrores. His blandâ inſinuatione tibi conciliatis ſuggere-ſis: ut pro ſuâ prudentiâ ſecum ipſi exigant, quid dicturi Amico forent cum ijſdem difficultatibus luctanti, ut eum ad emergendum è luto illo, & ſaltum è foveâ expediendum excitarent. Ac comiter roga ut vel exercitationis ludicræ gratiâ, ſermone tecum familiari, ne graventur experiri quantum ingenio valeant in excogitandis ad tales ſuaſiones argumentis. Audita probataque quæ afferent in ipſos ſuaviter retorque, orans pro amicitiâ, ut velint ſibi quoque ipſis idem officium præſtare, intimè admovendo, vulneribuſque applicando proprijs quas morbis Amicorum depellendis ſalubres medicinas autumant. Miſerans animas quas ad ſe laudandum, & ſic felicita-
tem

tem aſſequendam à ſe conditas, beneficentiſſimus Deus Noſter ruere in perniciem per abrupta vitiorum cernit, hanc ijs adiecit quâ retraherentur quaſi anſam propenſi ad ſalutem aliorum ſtudij: ut qui veram in ſe primùm ipſos caritatem habere pro menſurâ debuerunt amoris in proximos: ex hoc adhuc vigente, in neceſſarium ſalutis propriæ ſtudium, quod male negligunt, reflectantur; arte non omittendâ nobis, quos nihil intentatum in reducendis ad ſui Creatoris obſequium animabus, æternoque ipſarum exitio prævertendo, quoad ejus rei per hanc vitam tempus eſt, relinquere convenit. Siſtent tibi ſe interdum in Sacro Tribunali pœnitentiæ impliciti fœdis amoribus homines, aut prædis raptu congeſtis, quibus avarè incubant, redundantes, quos ad abigendas è contubernio Pellices, ad reſarcienda rapinarum ſpoliatis, per reſtitutionem, damna, nec Dei Amor aut reverentia, quas funditùs perdiderunt, nec metus mortis aut Inferni, ad cujus ſenſum occalluere, queat adducere. Hos una ratio terrendi eſt, intentandis minaciter malis, quæ horrent ſola, vitæ hujus. Ergò

iſtis denuncia, brevi, ni Deum iratum placare properent, ſuperventuras ipſis jacturas naufragiorum, inſectationes Præfectorum, calumnias litium, damnationes judiciorum, carcerum longas ærumnas, morborum incurabilium in ſummâ egeſtate ac deſtitutione, nullâ conſolatione mitigatas acerbitates; inter infamiam, ipſos & Poſteros eorum indelebili maculâ deformantem, inter odium & execrationem publicam; qualia his & illis probè ipſis notis, nec magis quàm illi meritis, eveniſſe meminerunt. Deum quippe nunquam impunè contemni: & eò irrevocabiliùs ſævire, quò patientiùs expectaverit. Talium certò imminentium imagine cladium perculſos facilè primus concutiet impulſus timoris Domini, qui miſerè hactenùs dementatis initium ſapiendi ſit futurus. Quotieſcumque te accinges ad tractandum cum quolibet de rebus Dei cultum & ſalutem æternam attinentibus, adhibe hanc prudentiam, ut non priùs verbum facias, quàm odoratus ſis, ac quibus poteris ſignis exploraveris, ſtatum intimum ejus animi. Tranquillus-ne an turbatus vehementi affectu: paratus ſequi viam ad rectum oſtenſam,

ſam, an ſcienter aberrans, & irrevocabiliter affixus ſtudijs humilium curarum, quibus officia religionis poſthabere cùm hactenùs ſolitus, tùm certus videatur in poſterum: oppugnatus diabolicis inſectationibus, an ſibi & naturæ relictus: denique paratus monentem audire; an tactu aſper & irritabilis, erupturus timeatur in furias, ſi contrectetur incautiùs. Ad quamcumque de his præſumptam notitiam tua deinde accommodanda fuerit allocutio: ut iratis manſuetè, turbatis placidè, præoccupatis, arte aptâ ſeſe inſinuet; in benè diſpoſitos & ad quidvis honeſtum dociliter ſequaces, ſe liberiùs effundat: nullum tamen inaniter oblectans, aut in aſſentationem deſinens meram: ſed ſalubris ſemper aliquid antidoti ægris quamlibet faſtidientibus ſcitè immiſcens, quo per gradus ad ſanitatem diſponantur. Ergò cuipiam odio ardenti ex acri ſenſu recentis injuriæ, factum de quo queritur, ſi pravum eſt, & ipſe improba. ſed autorem imprudentiâ prolapſum, non deliberatâ peccaſſe malitiâ, quibus poteris argumentis doce. ubi audiri te, nec planè diſplicere ſenſeris, adjunge: permiſiſſe forſitan hoc Deum in

pœnam ſimilis olim ab ipſo commiſſæ culpæ. Hîc familiariter interroga: ecquid unquam ſe facto aut verbo læſiſſe alium meminerit? num ſaltem in pueritiâ rabioſulus aliquando in Parentes, contumax magiſtris, iracundus æqualibus, juſtam quibuſdam de ſe querendi cauſam dederit? ubi aſſenſerit, vicem ſibi rependi, ut æqui conſulat, mone. Hanc enim ipſi nunc offerri divinitùs veteris expiandæ noxæ occaſionem pretioſam. ſi non juſtè queritur, ſenſim adrepens dilue rationes falſas quibus ſibi perſuadet quod longè à vero eſt: tum creſcente paululùm fiduciâ, merenti molliter ſuccenſe: denique ubi tutò poſſe te ſenſeris, fortiùs increpa. Emineat inter hæc ſerena quædam & amoris mixta indicijs in vultu dicentis alacritas. His Dei Benedictione adjutis artibus interdum excantantur intemperiæ perturbatarum mentium, & quaſi quidam quo tenebantur, Faſcinus ſolvitur, liberas jam eas, & recti capaces ſinens. ſic explanatâ velut viâ fidenter ingrediens, promove ad perfectum quàm potes maximè, totas effundens habenas ſtudio Deum honorandi, conciliando ipſi amore ac veneratione ſummâ

crea-

Digitized by Google

creatarum ad eum diligendum & laudandum mentium. Quod præcepi ſuperiùs, ut quæ peccata, quæve commerciorum fraudes Armuziæ frequentantur, è Peritis diſceres: nec ad eum locum, nec ad iſta ſpecierum capita reſtringas velim. ubicumque fueris, etiam obiter & peregrinando, à Viris Bonis & vitæ communis experientibus ſtude ſemper quàm exactiſſimè cognoſcere, non crimina ſolùm, aut rapinarum ibi uſitatas artes; ſed uſum univerſum populi, perſuaſiones vulgares, ſtudia Gentis, peculiares regionis conſuetudines, modum regiminis, Fori ſtylum, litium formulas, Pragmaticorum cavillationes, & quidquid omninò in Reipublicæ ac civilis Societatis ratione verſatur. nihil enim horum (experto credas mihi) non utile ſcitu eſt Medico animorum, ut citò morbos intelligat, facilè remedia expediat, promptam ſemper ac paratam cunctis occurrentium neceſſitatibus opem habeat in manu. Hinc ſcies quid creberrimè in concionibus inculcandum ſit, quid confitentibus magnoperè commendandum. Hæc te notitia ad promiſcuos cum hominibus congreſſus inſtruet. Eâ præmunitus, nihil ut novum mirabe-

re, nullo improviſi occurſu æſtuabis. Hinc animi præſentiam in varietate ſubnaſcentium caſuum, hinc dexteritatem in multiplici tractatione cum quibuſvis, hinc autoritatem ad omnes hauries. Sæculi homines cum à Religioſis admonentur, ferè contemnunt; quòd eos imperitos rerum putant. Si quem non minus quàm ipſi verſatum ac tritum in uſu vitæ civilis experiendo cognoverint, hunc mirabuntur, huic ſe permittent; eo Autore non dubitabunt etiam ſibi vim facere, ac quidquid, quamvis arduum, ſuaſerit, exequi. Vides fructum iſtius ſcientiæ ingentem; in quâ ideo parandâ, non minùs tibi nunc, quàm alias in Scholis, in Doctrinâ Philoſophicâ vel Theologicâ quærendâ elaborandum exiſtima. Ea porrò non è libris mortuis in chartâ deſcriptis, aut membranâ; ſed è vivis Codicibus, viris ſcilicet experientibus negotiorum, morum popularium callentibus, petenda tibi eſt. Cum illâ plus proderis quàm ſi totas ſpeculationum Bibliotechas mente comprehenſas, torrente verborum in turbam effunderes. Memento autem in ijs apud quos pondus tibi aliquod dignationis ac meriti facultas iſta

com-

comparaverit, primum autoritatis tuæ iſtius experimentum oſtendere, procurando efficiendoque omninò, ut totius vitæ noxas accurato examine recognitas per Sacramentalem Confeſſionem in tuis auribus deponant: tùm ut ad earum veram deteſtationem, rationibus ex Dei Majeſtate, & ei à ſuis creaturis debito amore, ductis, per ſeceſſum & commentationes eò accommodatas excitare ſe conentur. ſic habe; fundamentum hoc eſt bonorum omnium. hoc caput. hoc cunctis prævertendum. Da deinde operam, ut eos controverſiarum forenſium tricis, odiorum nempe ac calumniarum Seminarijs, expedias. Suade igitur ut Amicorum arbitrio lites finiant, magno pecuniæ, curarum, exiſtimationis compendio; nec cognitionem, ſi detulerint, recuſa; cui vacare tuo & illorum commodo poteris, Dominicis aut alioqui feriatis à negotio diebus: querelas aut petitiones litigare parantium ſingillatim audiens, & compoſitionum temperamenta proponens, in qualia convenire conducibiliùs longè ſit, quàm ſumptu, tædio, periculo ingenti, per mendacia emptorum teſtium, fraudes impoſtorum, legulejorum

Digitized by Google

innumerabiles inſidias, inter labyrinthos irremeabiles cavillationum, judiciorum æſtu, ac quadam irrequietâ reciprocatione quaſi vorticum Euripi, miſerrimam quòtidie aleam jacere ſtatûs atque honoris funeſto naufragio perdendi. Talia diſſerens litigandi pruriginem vadimonia meditantibus excuties. multò autem faciliùs expertis jam Prætoriorum auram, & tumultûs Tribunalium pertæſis, approbabis conſilium ab inchoatis certaminibus ſpontè deſiſtendi. Scio ingratum hoc futurum Scribis, Advocatis, & cæteris variorum nominum Hirudinibus Fori, quibus quæſtus ingens comparatur ex frequentiâ & longitudine cauſarum. Tu verò iſtorum de te hoc nomine querelas partim contemne; partim quos poteris horum tuis artibus aggredere, deterrens à noxio artificio trahendarum in moras interminabiles litium; tum admonens de periculo ipſis inſtanti æternæ felicitatis amittendæ: & quò tantæ rei proſpiciant, invitans ad ſeceſſum dierum aliquot in aſceticas commentationes expendendorum. Hærebis Armuziæ quoad à me literas acceperis, quæ migrare aliò jubeant. Scribes ad me per naves Armuziâ

Mala-

Malacam ituras, inſcribens faſciculum Franciſco Perezio. Volo ijs literis ſingillatim ac minutè quidquid operæpretij ex tuis laboribus extiterit, exponas. eas Franciſcus Perezius Malacâ in Iaponem ad me curabit, ſi cordi Deo fuerit me ad ejus Divinæ Majeſtatis obſequium ad Iaponem tendere. Si à me ſpatio trium annorum nullas literas acceperis, toto tamen hoc tempore Armuziæ perſevera, quantumvis à quocumque aliò inviteris, aut voceris. nam hoc triennio te manere illic ad Dei Gloriam opportunum judico, & planè impero. Poſt evolutum triennium, ſi nihil à me literarum perlatum ad te ſit, perſiſtes ibi tamen quoad Rector Collegij Sanctæ Fidei inde te migrare juſſerit. quare tunc fusè perſcribes ad illum quod eatenus Armuziæ feceris, quem fructum Dei ope reportaveris, quem in poſterum ſperes; quid diſtinctè mandatum tibi à me diſcedente fuerit de commoratione illic trienni, quantumvis eo intervallo à Goano Rectore evocareris: de cætero profitebere, quando jam præfixum id tempus elapſum ſit, in ejus arbitrio te fore, paratum ad nutum exequi quod præſcripſerit; ſuggerens

rens tamen quæ poſt omnia coràm Deo expenſa, digna conſideratione videbuntur ad ſtatuendum quod è re fuerit circa opportunitatem aut etiam neceſſitatem tuæ ulterioris in eâ ſtatione moræ. Ad eas literas quidquid ille reſcribens mandaverit, ſine ullâ excuſatione aut dilatione facies. quod dixi de literis ad me tuis, Malacam Armuziâ mittendis, non ſic intelligas, ut ſemel in anno id factum ſatis ſit. nolo ſinas navem omnino ullam illinc Malacam ſolvere, ſine tuâ ad me Epiſtolâ, Franciſco, ut dixi, Perezio commendatâ. In nave quàm conſcendis proficiſcens Armuziam, fac, oro te, curam ingentem habeas Navarchi, pelliciendo illum ad confeſſionem peccatorum; & ubi ſe ad frugem tuis hortatibus receperit, diligenter præcavendo ne iterum à recto deficiat. In nave concionabere Dominicis diebus, alijſque quibus tibi opportunum videbitur. Arbitrio enim tuo, circumſpectis cunctis quid in re præſenti magis expediat ſtatuenti, id totum permitto. ne in concionibus eruditionem ac memoriam oſtentes, recitandis magno numero teſtimonijs, & autoritatibus Scriptorum veterum. Pauca,

ſed

Digitized by Google

ſed lecta, & ad rem apta ſufficiant. magna pars dictionis conſumatur in graphicè depingendo ſtatu interiori ac tumultu Animarum peccantium · inquietas machinationes, artificia callida, ſpes & cogitationes vaniſſimas, conſilia fraudulenta quæ mente verſant fac in oratione recognoſcant tuâ, & velut in ſpeculo palàm cernant. Addes funeſtos harum molitionum exitus; diſlues ſophiſmata captioſarum ſuggeſtionum capitalis Inimici Diaboli, modum iis ſe laqueis extricandi trades. ni faciant terrores accumulabis. attentè nimirùm homines illa potiſſimùm audiunt, quibus intimè convenitur conſcientia ipſorum. Speculationes ſublimes, quæſtiones perplexæ, Scholaſticæ controverſiæ, ut captum, ſic & curam humi repentium prætervolant, inani ſonitu detonant, nullo fructu evaneſcunt. Ipſos ipſis clarè oſtendas neceſſe eſt, ſi tenere ipſos ex te loquente ſuſpenſos velis. ut autem exprimas quæ penitùs ſentiunt, noſſe illa priùs opus eſt. noſcendi verò unica ratio, multùm cum illis eſſe, explorare, rimari, obſervare. Hos itaque vivos libros evolve plurimùm. hinc rationes ad efficaciter docendum: hinc faculta-

tem

Digitized by Google

tem agendi ferendi, ac quò ad illorum ſalutem conveniet, flectendi movendique Peccatores trahes. non veto tamen lectionem mortuorum librorum. Sacræ Scripturæ, Patres Eccleſiæ, Sacri Canones, libri Aſcetici, quique officiorum jura & differentias tradunt, ſuis ſanè temporibus diligenter conſulantur. Ex his enim remedia tentationum, argumenta perſuaſionum, ſtimuli heroicorum affectuum, exempla laudis omnis ex Sanctorum Actis ſaluberrimè ducuntur. ſed frigida iſta ſunt, & parùm juvant, niſi priùs aperiantur ijs profundè admittendis Auditorum Animi. horum porrò reſerandorum certa clavis eſt, iſta quàm dixi repræſentatio ſtatûs interni cujuſque, peritè à conſuetudinis humanæ benè gnaro Concionatore facta, & in bono lumine cujuſque ſenſibus objecta. Quandoquidem pro ſuâ munificentiâ conſtituit Rex, ut illic tibi neceſſaria ad victum è ſuo Fiſco præberentur, utere illâ Optimi Principis Gratiâ; & à ſolis ipſius Miniſtris accipe vitæ ſubſidia quibus indiges; ab aliis ultrò etiam oblata reijciens. nam ad autoritatem libertatemque curatoris Animarum, inſignis eſt momenti, nemini

mini eorum quos dirigere in ſalutis viâ, & ubi aberraverint corripere retrahereque debet, eſſe obnoxium titulo præbitionis alimentorum, hoc eſt, vitam & ſpiritum debere. veréque de hoc genere Donorum dici ſolet, qui capit, capitur: fiduciam videlicet amittit quidquam jure cenſorio agendi cum eo, cujus patronali reverentiæ Clientis humilitate ſe adſtringi paſſus eſt. Hinc eſt quod æſtuamus in verbis reperiendis quibus caſtigemus, quando merentur, qui nos paſcunt: aut ſi vim verecundiæ zeli atque officij imperio facimus, minùs tamen proficimus, apud deſpicientes nos quodam ſupercilio Dominij, beneficiorum in nos impenſorum pretio ſibi, ut putant, legitimè parati. Atque hoc cum universè verum eſt, tum magis locum habet in certis hominibus, de quibus te præmunire neceſſarium duco, qui flagitijs demerſi, tecum tamen familiaritatem affectabunt, certatimque civilibus officijs amicitiam tuam ambient, non ullo deſiderio proficiendi ex congreſſu ſermoneque tuo ad emendationem nequitiæ, in quâ perdurare ad extremum decreverunt; ſed ut tibi os obſtruant & linguam vinciant,

Digitized by Google

ciant, cujus pertimeſcere cenſuram ſuæ ipſos conſcientia improbitatis admonet. Hos ne planè repellas cenſeo, aut eorum obſequia prorſus aſpernêre: ne invitationes quidem ad menſam, aut munera reijcias, ſi modica ſunt, nec magni pretij, ut aqua, fructus recentes, & quæ ſunt ejus generis, qualia recuſari, offerentes probro ducunt, more inter Luſitanos hîc in Indiâ recepto: cæterùm præ te fer & liberè denuncia, eâ te conditione munuſcula ipſorum admittere, ſi viciſſim illi tuas admonitiones & adhortationes boni conſulere ſint parati: promittere quoque ad cœnam, cum ab illis vocaris, iſtâ demùm lege; ſi pariter ad confeſſionem peccatorum, & participationem Euchariſtici Epuli, ipſi, te invitante, ſe accingant. porrò iſta quæ dixi non debere reijci metu amicitiæ lædendæ munuſcula eſculentorum, ſimul acceperis, continuò ad ægros in Noſocomium, ad vinctos in Cuſtodias, aut egentes alios tranſmitte. Probabit & commendabit videns populus talem acceptorum à te munerum uſum, & omni te deliciarum, aut quæſtuoſæ gratiæ ſuſpicione abſolvet. De diverſorio tibi, quando illuc perveneris,

ris, eligendo, prudenter inſpecto ſtatu rerum præſentium, decernes, ut aut in publico Xenodochio, aut in Ædibus Sodalium Miſericordiæ, aut in Domunculâ Templo vicinâ, prout magis expedire videbitur, habites. Si contigerit te à me in Iaponiam vocari, ſcribes continuò ad Rectorem hujus Collegij, idque duabus tribuſve vijs per naves totidem iſthinc Goam versùs ſolventes, rogans eum ut provideat aliquem è noſtris idoneum juvandis & conſolandis civibus iſtius Vrbis, quem in eâ tibi ſtatione ſucceſſurum quàmprimùm deſtinet. Ad extremum te ipſum tibi ipſi præ omnibus impenſiſſimè commendo. nunquam tibi excidat memoriâ te membrum IESV Societatis eſſe. In ſingularibus quæ ſe illic offerent occaſionibus gerendarum rerum, quid magis è Dei Domini Noſtri obſequio ſit, ipſe te uſus & præſens experientia docebit. non eſt hâc ulla melior & certior prudentiæ magiſtra. Fac quotidianis tuis & tuorum quos in Religione diriges, precibus communi me Domino commendes diligenter. Poſtrema longæ Parænesεos hæc præſcriptio ſit: Singulis ſaltem ſemel Hebdomadis hanc Scripturam atten-

tè

tè totam relege: ne unquam in eâ præceptorum ulla te ſubeat oblivio. Dominus utinam Deus Noſter, te comitetur & iſto itinere deducat: idemque tamen permaneat hic nobiſcum. Vale. Goæ Menſe Ianuario An.CIↃIↃXLIX.

Franciſcus.

EPISTOLA V,

P. SIMONI RODERICO

Societatis IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

QVi has Tibi reddet literas, homo eſt uſu hîc aliquo mihi notus. Is in Luſitaniam proficiſcitur animo poſtulandi à Rege præmia operæ à ſe Reipublicæ navatæ: vehementerque à me inſtitit, vt commendatitias in eam rem ad Te Literas darem. Agnoſco equidem, nec ipſi diſſimulavi, longè quæſtuoſiorem ambitio-

bitionis artem inſtituere illum, agendo cum Deo, poſſe; impetrandâque ab eo ſuorum peccatorum veniâ; quàm meritorum ac rectè factorum terrenam mercedem à Rege mortali nundinando. Is tamen ab iſtâ vtique ſpe ac cogitatione, hîc quidem, deduci non potuit. Experiare iſthic cenſeo, ecquid animum cum Cœlo mutaverit. Et ſi forte illum mala periculaque navigationis opportuniorem cœleſtibus monitis fecerint, ſuade homini, ut Monachus potiùs iſthic hæreat, quàm hûc redeat Miles. Si perſuaſeris: næ Tu hominem miſerum ingenti affeceris beneficio; atque adeo lucrifeceris animam perditam. quod ſi defixus caducis animus ad tantum Philoſophiæ non aſſurgit, iuvetur ſanè in ijs quæ iuſtè poſtulat; & Te; quoad potes, conciliante conſequatur ex honorarijs quæ meruit longâ militiæ tolerantiâ, ſaltem quantum ad victum iſthic ei opus eſt. Id ego Te ut coneris ejus cauſa etiam atque etiam per Dei caritatem rogo.

Poſtquam omnes literas perſcripſi quas dare conſtitueram in Luſitaniam ferendas Petro Fernandez, functo in his Indiæ Tractibus munere Proëpiſcopi, appulerunt huc

Digitized by Google

Malacâ Naves quæ certò nunciant, Portùs Sinicos infenſos infeſtoſque Luſitanis eſſe. Non tamen hoc me deterrebit à tentandâ profectione in Iaponiam, quàm uti iam ſignificavi Tibi me decreviſſe, ita Deo iuvante ſuſcipiam. Non eſt enim alius fructus animi maior in hâc ærumnoſa vitâ, quàm vivere in magnis moriendi periculis, quorum adeundorum unica & vera cauſa fuerit ſolus Dei Amor, & ei gratificandi, dilatandæque Noſtræ Sanctæ Religionis ſyncerum ſtudium. Suavius, mihi crede, homini eſt in hiſce laboribus verſari, quàm ſinè illis pacatè, otioſéque vivere. Deus Dominus Noſter nos in ſuâ ſanctâ gloriâ coniungat. Vale. Cocino VIII. Kal. Februarias Anno CIƆIƆXLIX.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VI.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

NOn ſcribo Maieſtati Tuæ calumnias, iniurias, vexationes, quibus hîc exagitantur & opprimuntur qui recens ad Noſtram Sanctam Religionem acceſſerunt. Pater enim Frater Ioannes de Villa-comdea iſthuc proficiſcens cuncta ejus generis fusè veriſſiméque narrabit, & quaſi ſubijciet oculis Maieſtatis Tuæ. Debes illi viro, Domine, multas gratias ob labores ingentes & innumerabiles quos per hos Indiæ Tractus exhauſit in Divino tuoque obſequio, & ut conſcientiæ atque officij Maieſtatis Tuæ rationes expediret apud Deum. At in æſtimando Patris Fratris Ioannis merito, nolim à Maieſtate Tuâ ſolùm reputari contentiones, perpeſſiones, vigilias, & cæteras corporis ærumnas; vtcumque eæ multæ, graves, continuæque fuerint, quas pertulit. Ludus enim hæc ac remiſſio ſint, ſi comparentur

cum mentis angoribus, & diriſſimo tormento animi quo intimè lacerabatur ſpectans ſuis oculis, nec prohibere ullâ ratione valens, Præfectos Arcium & Procuratores Fiſci immaniter agere ferreque, & avariſſimè diripere miſeros Neophytos, in fide Chriſti, quàm nuper ſuſceperunt, teneros adhuc: quos ideo illi ipſi qui vexant Chriſtiani Magiſtratus fovere potiùs debuerant & beneficijs amplecti. Hoc vero, mihi crede Domine, Cordolium longè ſupra omnes corporis dolores acerbiſſimum eſt; atque adeo, vt ſic dicam, martyrij genus horrendum, cruciatibus quibuſvis tyrannicis atrocius, cogi patienter acquieſcere cum videas momento deſtrui alienâ culpâ, quæ tuo & aliorum longi temporis vehementiſſimo conatu, ærumnoſiſſimâque conſtantiâ, proximè faſtigium perducta erant. Hîc pro certo ferebatur, Regem Ceïlani pretioſa xenia ad Maieſtatem Tuam mittere, ob beneficia quæ à Te quotidiè accipit plurima. Habeat pro indubitato Maieſtas Tua; immanem in eo & acerbiſſimum Chriſti hoſtem Ceïlani regnare: &, quod penè dictu nefas eſt, ad nocendum Chriſti cauſæ,

ſæ, opprimendamque quàm poteſt maximè religionem, non aliâ magis potentiâ, quàm tuâ gratiâ tuiſque Donis autorari & armari. Veriſſima hæc ſunt; ſed vobis auditu fortaſſe non grata. quare equidem perinvitus ſcribo; præſertim cum id ne fruſtrà fecerim, metuam, Dum enim hîc de futuris æſtimatur ex præteritorum experientiâ, ſanè verendi cauſa eſt, ne in poſterum quoque maior longè ac clarior Tuæ Maieſtatis favor extet in illum profeſſum & atrocem Inimicum Chriſti, quàm in Religioſos Sacerdotes qui rem Chriſtianam Ceïlani curant. quæ palàm cernentibus, evidentia ipſa rerum voces interdum elicit liberas, quas pace tuâ, Domine, hîc ponam: Imperio Te Indiarum non ad amplificandum Chriſti Regnum uti; ſed ad corradendas opes humanaque dumtaxat ac temporaria Tibi ac Tuis conficienda commoda. Ignoſcat mihi quæſo Maieſtas Tua ſi tam clarè ac ſine ambagibus res vt ſunt exprimo. Hoc enim me ita facere cogit verus & ſyncerus amor ac ſtudium quo Tui Tuæque Salutis æternæ, Domine, teneor: cum audire mihi videar Dei Sententiam Supremo Iudicio decer-

nentis, aut potiùs quid decreverit extremo Tuæ mortis momento, declarantis; cujus neceſſitatis vim nemo eluctari quantumvis potens; nemo arte propriâ, ope-ve alterius cuiuslibet, valet effugere. Nec, quæſo, nimium confidat Maieſtas Tua ijs Mandatis quæ multa & gravia piè ac ſpecioſè inſeris Literis Regijs ad Prætorem, Præfectos, & cæteros Indiæ Magiſtratus, iubens ante omnia Religioni caveri & faveri Chriſtianæ. Ego enim, Domine, qui res uti ſe habent præſens intueor, clarè intelligo, nullam prorſus reſtare ſpem fore ut talibus umquam mandatis verè ac ſeriò deferatur. quare una mihi non in poſtremis cauſa eſt Iaponiam cogitandi, vt illas in extremas Orientis Inſulas fugiens, operam utiliùs, quàm hîc hactenus, collocem. Pater Frater Ioannes fert ſecum communicanda Maieſtati Tüæ capita quædam circa miſeros Chriſtianos Oræ Comorinenſis. Capiat Maieſtatem Tuam aliqua miſericordia illorum. neu gravere eſſe illorum Pater; Orphani enim ſunt, morte nuper Michaëlis Vazij, optimo ac veriſſimo Patre amiſſo. Quinque & quadraginta jam anni ſunt ex quo Epiſcopus quidam

dam Armenus, nomine Iacobus Abuna, Deo hîc & Maieſtati Tuæ inſervit. Homo eſt ex æquo ferè Deo carus ob virtutem ac Sanctimoniam; & Maieſtati Tuæ, ac omnibus ferè qui poſſunt aliquid in Indiâ, neglectus ac ſpretus. Deus illi ſic merenti per ſe conſulit; Nos eo haud dignans honore, ut inſtrumentis vtatur nobis ad conſolandos ſervos ſuos. Soli eum Ordinis Sancti Franciſci Patres ita curant, eâque amplectuntur benevolentiâ cui nihil addi poſſit; abſque quâ foret, iamdiù bonus ſenex confectus ærumnis efflaſſet animam. Liceat conſulere quod ſentio. Magnoperè autor ſum Maieſtati Tuæ, ut ad iſtum Bonum Præſulem ſcribi cures tuo nomine verbis honorificis & benevolis; indito Literis ijſdem, quod poſſit Gubernatoribus ac Procuratoribus monſtrari, mandato, præſertim Præfecto Cocinenſi, vt eum honorènt, hoſpitio excipiant, officijs & favore proſequantur; maximè cum quid petet, aut quâ re indigebit. Hæc ſcribens, non illi pio Antiſtiti prodeſſe ac gratificari me putabam, ſed Maieſtati Tuæ. Nam ei per beneficam Patrum Franciſcanorum caritatem, nunc quidem nihil

deeſt : Maieſtas vero Tua Hominis apud Deum gratioſi favore ac commendatione multùm eget ; quàm promereri tali poteris officio. Eo eſt ille vir, vel hoc nomine digniſſimus, quòd multum exhauſit laborum in excolendis Chriſtianis Sanctæ Thomæ : & nunc in ſuâ penè decrepitâ ætate obedientiſſimè ſe accomodat cunctis ritibus & conſuetudinibus Sanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ. Scio ſcribere ſolere Maieſtatem Tuam ad Patres Sancti Franciſci. ei faſciculo poſſet inſeri hæc ad Epiſcopum Armenum Epiſtolâ, quàm ſuadeo ſcribas omnibus favoris, æſtimationis, & affectûs ſignificationibus plenam. Deus Dominus Noſter imprimat penitùs menti Maieſtatis Tuæ claram notitiam Sanctiſſimæ Voluntatis ſuæ; ſuggeratque ſimul vires, & auxilium conferat ad eam ita plenè perfectéque exequendam, ut Tua Maieſtas gauderet à ſe factum Horâ extremâ mortis ſuæ. quando à Te, Domine reddenda Deo ratio erit totius anteactæ vitæ. Id decretorium æternitatis momentum citiùs aderit quàm Maieſtas Tua putet. quare danda maturè opera eſt ut benè ad illud paratus occurras. Regna & Principatus tranſeunt.

Digitized by Google

ſeunt. His nova ſuccedet & inopinatiſſima facies rerum: planè qualis ne cogitatione quidem ac ſuſpicione primâ, Maieſtati vmquam Tuæ in mentem venerit. Videbis enim Te per mortem ſpoliatum Regnis, & poſſeſſionibus eiectum cunctis, in alia longè diverſa contrudi terribilia, & tenebroſa Regna; in quæ duriſſimum & acerbiſſimum erit relegari ex illis alijs avulſum; præſertim ſi, quod Deus avertat, extra Paradiſum & ejus ſpem eſſes amandandus. Cocino VII.Kal.Februarias Anno CIↃIↃXLIX.

Tuæ Maieſtatis Servus inutilis.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VII.

P. SIMONI RODERICO

Societatis Iesv.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & ſavore. Amen.

NE mirere quòd ſcribam ad Te ſæpius. Nam & multi ſunt qui hinc ad vos proficiſcentes, literas à me quas ad Te perferant, petunt: & Ego perlibenter omnem occaſionem arripio compellandi tui: utique confidens fore, ut quæ à me ſcribuntur fructu animi mei magno, à Te pro amore mutuo, legantur non ſine voluptate. Qui Tibi hanc reddent Epiſtolam duo viri honeſti ſunt ac probi, optimique Chriſtiani, cives Malacæ Vrbis, ubi Domicilia & Familias habent. Cauſa illis fuit iſthuc navigandi, cura exolvendi ſe certis officijs obſequijſque ad quæ adſtringebantur. Narrabunt Tibi multa de Malacâ civitate, de laboribus in eâ noſtro-

ſtrorum, & fructu qui ex ijs provenit, quæ habent perſpectiſſima, utpotè cunctorum teſtes oculati. Ferunt etiam literas Patris Franciſci Perez, quibus puto illum, uti ſe facturum recepit, fusè, diſtinctè, ac minutim explicare quo ſucceſſu functiones Inſtituti Noſtri propriæ illic exerceantur. nec tacebunt de Sinicis Iaponiciſque rebus. in eâ enim Vrbe diù fuerunt, quæ commercijs illarum Terrarum & Gentium opportuna, optimè omnium novit quid in ijs geratur. Mirari ſe multùm aiunt amici mei ac familiares omnes, quòd navigationi tam longinquæ tamque periculoſæ me committam. Sed miror Ego magis modicam illorum fidem. Habet in manu ac ditione ſuâ Deus Noſter Tempeſtates Marium Sinici & Iaponici, quibus vehementiores negant uſpiam ullas exiſtere. Subſunt eiuſdem poteſtati venti omnes, ſcopuli, Syrtes ac Brevia, quæ plurima, inſidioſiſſimaque, ac infamia naufragijs ibi feruntur eſſe. Imperio idem ſuo continet Piratas omnes, quorum illic infinitum numerum prædicant, eorumdemque immaniſſimorum, quique ſoleant exquiſitis enecare cruciatibus quos capiunt;

præ-

præſertim Luſitanos. Cum igitur Deus Dominus Noſter ſub ſuâ ditione teneat hæc omnia, à nullo eorum quidquam timeo. Deum ipſum metuo ſolum; ne ob meam in ejus obſequio negligentiam, quodque ineptus inutiliſque meâ culpâ ſim in Regno ac Nomine IESV Chriſti Filij ejus inter Gentes quæ ipſum non norunt proferendo, iuſtè caſtigandum decernat. Extra hunc, omnes illos alios metus, pericula, labores, quæ tam formidoloſè Amici certatim intentant mei, non facio nauci, & ſecurus rideo; unuſque im me Dei Timor cunctos creaturarum metus extinguit; quippe quas nocere nemini ſcio poſſe, niſi cui & quatenus Conditor ipſarum incommodare permiſerit. Redeo ad duos Noſtros, oroque Te, pro eo quantum Dei ac Domini Noſtri Amor atque obſequium Tibi cordi eſt, ut paucis diebus quibus Vlyſſippone futuri ſunt, eos foveas, hoſpitio commodo excipi cures, in cunctis adiuves, prout poteris & res exiget. Ac cum, auditis, quæ multa illi vobis de Indiâ narrabunt, ipſos confectis negotijs remittetis hùc, fac eis deferendas ad nos tradas longas & accuratas literas, quæ

nos

nos omnia doceant de cunctis Societatis Noſtræ Patribus ac Fratribus, qui in Italiâ, Galliâ, Belgio, Germaniâ, Hiſpaniâ, & Aragoniâ ſunt: nominatim autem de benedicto & mihi ſingulariter caro Collegio Conimbrincenſi. Has Tu literas Malacenſibus Noſtris inſcribas cenſeo. Illis enim tradita earum autographa ab his duobus indidem civibus ad ſua reducibus, ſervabuntur ibi; & exſcripta ex ijs exempla ad nos è Malacenſi Portu, vnde ſingulis annis multæ in Sinas & Iaponiam naves ſolvunt, tot mittentur vijs, ut per vnam harum aliquam ſucceſſum habituram ad nos perventura ſint. Deus Dominus Noſter nos coniungat in ſuâ ſanctâ Paradiſi Gloriâ. Amen. Kalendis Februarij Anno CIƆIƆXLIX.

Tibi deditiſſimus & Tui Amantiſſimus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VIII.

P. Paulo Camerti Societatis IESV *Rectori Collegio Goani.*

PRoficiſcens in Iaponiam te Goano Collegio Præpoſitum, Per quantum Deo Domino Noſtro gratificari ſtudes, perque amorem quo P. Ignatium & IESV Societatem univerſam amplecteris, primùm ac ſuper omnia obſecro atque obteſtor, ut inſimâ demiſſione, attentiſſimâ circumſpectione, ſummâ ſemper in omnibus adhibendâ maturitate recti judicij, enitaris tranquillè, concorditer, amanter vivere, cum Antonio Gomezio, cumque omnibus noſtris variè per Indiam diſperſis. Equidem pro intimâ, quam habeo notitiâ omnium Societatis IESV Operariorum qui hodiè per hos Tractûs Deo & Eccleſiæ inſerviunt, facilè judico non indigere illos moderatore à quo in viâ Divini obſequij dirigantur: tamen ne illis plus merendi per obedientiam deſit occaſio; & quia Diſciplinæ Ordo ſic poſtulat; opportunum cenſeo aliquem ipſis cui obtemperent imponi.

qua-

quare fretus tuâ modeſtiâ , prudentiâ & Doctrinâ , factu optimum judicavi te ijs Curatorem Ducemque præficere , cujus imperio , cum limitationibus mox indicandis , ſubſint quicumque , vel Socij , vel externi Alumni , Goæ aut alibi , Rectoris Collegij Sanctæ Fidei reſpicere nutum & ſequi autoritatem hactenùs conſuevere . In hos eam poteſtatem exercebis , quoad ejus legitima revocatio tibi ſignificata ritè fuerit . Vide tamen quibus exceptionibus eam, juſtis de cauſis, reſtrictam velim . Primùm Antonio Gomezio jubeo plenum abſolutumque arbitrium jure quàm optimo competere in externos Seminarij Alumnos, ſive Luſitanos , ſive Indigenas . Eidem liberam attribuo adminiſtrationem vectigalium & totius pecuniæ Collegij , ut eam exigat à debentibus , & in uſus familiæ neceſſarios expendat , prout ipſi videbitur . nihil igitur intercedas quominùs ſic agat. ; aut facti rationem exigas . quæ item ad emiſſionem vel admiſſionem Alumnorum Luſitanici aut Indici generis pertinent , cuncta ipſius cognitioni ac judicio relinque ; boni conſulens quidquid ſtatuerit , nec in ullâ rerum talium autoritatem

inter-

interponens tuam . Si quid de his ſecus quàm ipſe , ſenties , conveni eum conſilio aut prece ; pro imperio nihil in cauſis hujuſmodi præſcribas . Caſtigationes etiam Puerorum utriuſque generis , uti & totum Ordinem Diſciplinæ ipſorum domeſticæ , ac diſtributionem officiorum , aſſignationem , electionem , rejectionem Miniſtrorum Convictûs , illi uni committo. & ut ijs ſine interpellatione aut contradictione tuâ , vel cujuſquam , ſecurè fungatur , jubeo . Atque hîc te iterùm pro rei momento rogo , perque obedientiam quàm Patri Noſtro Ignatio volens promiſiſti , cujus vi tibi hæc mando , adjuro & obteſtor quàm poſſum efficaciſſimè , ne ulla Te inter & Antonium Gomezium extet unquam animorum diſſenſio , altercatio verborum , ſimultatis initium aut ſpecies : ſed mutuis potius ſignificationibus conjunctiſſimæ ſemper voluntatis , ſummique invicem amoris , teſtatiſſima germanitas , & in commune bonum familiæ totius ſuâ cujuſque ex parte omni ſedulitate promovendum , unanimis conſpiratio , quæ ſui ſemper declaratione manifeſtâ , offenſioni ac murmurationibus intra & extra Domum anſam præcidat

Digitized by Google

dat omnem. Quoties Fratres Noſtri qui Promontorij Comorinenſis Incolas, aſſiduè vicos eorum concurſando, excolunt, vel Colano Nicolaus, Meliapore Cyprianus, Melchior Gonzalez Bazaino, Franciſcus Perezius Malacâ, Ioannes Beira cum Socijs è Molucco ſcripſerint ad te, implorantes tuam apud Prætorem aut Epiſcopum gratiam, quorum ipſis favor in occurſu negotij cujuſpiam neceſſarius fortè ſit, aut aliud quidvis officij vel ſubſidij ſpiritualis aut corporei, quo egere cumque ipſos contigerit, petentes; fac omnibus omiſſis, diligentiâ & caritate ſummâ efficiendis quæ poſtulant te impendas; agens etiam cum Antonio Gomezio ut quod ſuarum eſt partium in id ſtrenuè ac largè ſtatim conferat. Literis porrò quas ad ærumnoſos illos in Sole ac pulvere pondus æſtûs ac diei ſudore ſuo multo portantes ſcribis, cave ſtillam unquam vel minimam acerbitatis ullius inſpergas: Omnes potiùs apices amorem & ſuavitatem ſpirent. Objurgationis, querelæ, mentionis cujuſvis unde offendi aut contriſtari queant, odor omnis & umbra quàm longiſſimè abeſto. Ad victum, veſtitum, tuendam, reſtituendam valetudi-

X nem

Digitized by Google

nem neceſſaria quæ poſtulant promptè prolixè, liberaliter ſuggerite. miſereat enim vos laborum continuorum atque ingentium quos in Dei obſequio ſummâ vi annitentes tolerant, & diù noctuque, ſine humani ullius admixtione ſolatij, exantlant. quod de ijs potiſſimùm dixero qui Moluceníes & Comorinenſes Eccleſias curant. nam hi verè Crucis graviſſimæ onere moleſtiſſimo premuntur; qui ne ſub faſce gemant, curate, per Deum, quantâ maximâ ſolicitudine poteſtis, ne fruſtrà, ne bis requirant quæ illos deſiderare intelligitis, vel ad animorum ſolatia, vel ad ſubſidia corporum, quorum defectu languere ipſos quoque ac fatiſcere animos certum eſt. Hoc ego, juvandorum Fratrum in acie ſtantium per vos caſtra ſervantes, tam æquum tam cunctis prævertendum officium judico, ut non dubitem adjurare vos, & Dei Domini Noſtri & Patris Ignatij nomine, ne ad ſummam ejus alacriter exhibendi, cumulatè defungendi, diligentiam, reliqui vobis quidquam extremâ contentione faciatis. Te verò propriè quod attinet, rogo etiam atque etiam, Frater, ut continuis in virtutem profectibus accreſcas, exemplo cun-

ctis

ctis prælucens ſalutari, uti ſemper hactenùs feciſti. nullam ad me ſcribendi elabi occaſionem ſinas. Expecto autem copioſas literas quæ multa jucunda de te doceant; de familiâ hâc universâ, de conſenſione mutuâ, individuâque te inter & Antonium Gomezium caritate, de ſingulis noſtrorum Comorini Promontorium excolentibus, de Cypriano Meliapore degente, de Socijs quos naves hoc anno è Regno appulſuræ expoſuerint: qui & quot in ijs ſint dicendi ad populum inſigni facultate præditi, qui Sacerdotio initiati, qui Laici. Genera horum diſtingui, numerum ac ſpecies apponi, nomina, dotes, vires, virtuteſque ſingulorum fusè perſcribi poſtulo. Hujus tui mecum literarij commercij duæ ſaltem viæ certè ſuppetent. Solet enim bis quotannis navis regia Goâ ſolvere, Septembri quidem Bandam petens; Aprili autem ad Moluceníes Inſulas curſum intendens. Sed utraque obiter attingit Malacam, ubi noſter Franciſcus Perezius literas mihi inſcriptas accipiet, & non defuturis commoditatibus rectè ad me in Iaponem curabit. Fac, amabo te, hanc tibi à me relictam abeunte chartam ſemel quavis Hebdomade

 rele-

relegas, ut ſic non tantùm meorum mandatorum, ſed mei quoque abſentis memoriam refrices; quâ te velim incitari ad propitiandum mihi Deum tuis, Goenſium noſtrorum, & devotorum devotarumque tuarum precibus. Antonio Gomezio mandavi, ut ſi Concionatores è Luſitaniâ venerint, quoſdam eorum in circumſitas ſtationes mittat; uti Cocinum, ubi adeo deſideratur bonus è Societate Eccleſiaſtes; item in partes Cambajæ; puta in urbem Dium. Id ipſum tibi commendo. quare ſi naves hoc anno appulſuræ exercitatorum in dicendo Sociorum quandam copiam attulerint, age cum Gomezio de ijs opportunè diſpergendis, ut ij omninò à veſtrûm altero, quò indicavi deſtinentur. Quoniam vereor ut in tuis magnis regiminis multiplicis occupationibus ſatis liberum tibi facilè contingat otium ad me tot iſta quæ ſcire cupio, tam minutè ac diligenter ſcribendi; eam curam demandes cenſeo Dominico Noſtro, aut alteri cuipiam è Luſitanis domeſticis; quem jube ſedulò colligere, & in Commentarios referre quæ varijs occaſionibus de noſtris per miſſiones aut ſtationes ſparſis, præſertim de Gaſpare

Armu-

Digitized by Google

Armuziæ degente, ſubinde Goam ſcitu digna nunciantur. Ea tu ſcripta ſub navium ſtatis vicibus Malacam petentium diſceſſum, in faſciculum compinges mihi inſcriptum, cui manu tuâ adijcies ſi quid arcanò mihi ſignificandum habebis. Quid in varijs ex iſto Collegio pendentibus Sedibus geratur, quive ſit locorum ſtatus, quia præſenti ſpectare tibi nondum contigit; nec experientia te docuit quomodo vivatur in Orâ Comorinenſi, Meliapore, Colani, in Moluccis, Malacæ, Armuziæ, neminem ex ijs qui per ea loca operantur, ad te accerſes abſoluto imperio. fieri enim poſſet ut propter ignorationem rerum quæ tunc fiunt, ſecurim benè ceptis infligeres, & negotia proximè ſucceſſum diù optatum magno molimine promota, importunâ Miniſtrorum evocatione diſturbares, detrimento non facilè reparabili ſalutis animarum & Dei Gloriæ. Hæc mihi cauſa eſt ſcribendi (quod modò faciam) ad P. Antonium Criminalem, ne aut ipſe loco ſe moveat cujuſcumque accitu, aut quemquam ex ijs qui cum illo Chriſtianos Comorinenſes in Sacris erudiunt, de ſtatione decedere, quocumque revocante, patiatur, niſi ei rebus

Digitized by Google

præſentibus inſpectis, id ſine incommodo fieri poſſe videretur. Idem alijs mando Stationes alias tenentibus: ne aut ipſi cepta omittant, aut Socios laborum illic neceſſarios ab opere abripi ſinant, alióque abire, ſic corrupturos ſpes magnas, & occaſiones pretioſas perdituros dilatandi Chriſti Regni, receſſu intempeſtivo & Divini obſequij rationibus apprimè noxio. Conſultiùs igitur fuerit tuam in his autoritatem non interponere; nec aliquid pro imperio jubere quod an expediat exequi haud ſatis compertum habeas. Porrò ut nominatim acciri Goam à te quemquam è noſtris peregrè laborantibus veto, niſi priùs explorato judicio ipſorum, & conſenſu perſpecto; ita ſi qui eorum, cauſis urgentibus, injuſſu ad te venerint, benignè accipi & ſingulari caritate ttactari jubeo; adeoque perbenevolè curari, ſeu remedijs aut ſubſidijs egeant corporum: ſeu malè affecti animis, ſuâ ipſi, proprio conſulente periculo, voluntate, aut Sociorum de ipſis fraternè ſolicitorum ſuaſu, miſſuve, quæſitum ſpiritualem medicinam venerint, pœnitentiæ ac correctionis ſeceſsûſve per dies aliquot aſcetici. quæ tu illis officia impendes,

des, paternâ caritate, ne pereant aut detrimentum capiant, providens. Hactenus dicta ut obſerves ſedulò, te vehementer, Cariſſime Frater Paule, oro. Menſe Aprili Anno CIↃIↃXLIX.

Totus Tuus.

Franciſcus.

EPISTOLA IX.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

AVditis, Domine, ac ſæpe multumque conſideratis, quæ à varijs, ijſdemque idoneis, Autoribus, quippe in re præſenti verſatis, plurima & mira referuntur de inſigni quadam diſpoſitione quæ in Inſulis Iaponiæ cernitur ad accipiendam Noſtram Sanctam Religionem; putavi mihi vehementer atque inſtanter à Deo Noſtro Domino petendum, ut dignaretur ſenſu quodam intimo in animum meum immiſſo ſignificare, ecquid ipſi cordi eſſet,

me illò proficiſci; ſimulque daret vires ad perficiendum quod iuberet. Placuit Divinæ Maieſtati, ejus me voti compotem facere. Planè ſiquidem in animo meo ſentio, & penitus perſuaſus ſum, expedire ad Dei obſequium me in Iaponiam tendere. Ergo alacri vigens fiduciâ, moras abrupi omnes ex Indiâ ſolvens; vt jam haud dubiè vocantem, crebriſque ac vehementibus incitantem ad iſtud iter impulſibus Deum ſequerer. Eo curſu hunc Malacæ Portum tenuimus duo Socij mecum, & tres Iapones Chriſtiani recentes; ſed valdè boni, qui poſt plenè percepta IESV Chriſti Domini Noſtri vitæ ac Doctrinæ myſteria & dogmata, Goæ in Collegio Sanctæ Fidei baptizati ſunt. Omnes legere more noſtro, ac ſcribere didicerunt, recitantque Eccleſiaſticas Preces, ac ſtatis horis Divina meditantur. Movet illos atque afficit præcipuè conſideratio Laborum & dolorum Chriſti; Cruciſque ac mortis ejus recordatio, in quâ ſæpè magnis animorum ſenſibus & teneris affectibus verſantur. Meditationibus aſceticis Patris Ignatij mentem excoluerunt attentione ſummâ, miroſque inde fructus reportarunt clarioris

Dei

Digitized by Google

Dei notitiæ. frequentant ſponte Sacramenta Confeſſionis & Communionis: & ad hoc nobiſcum iter ingentibus deſiderijs vrgentur adducendorum ad Chriſti Religionem Popularium ſuorum. Pervenimus hùc, ſex quos enumeraui, Malacam pridie Kalendas Junias Anni CIↃIↃXLIX. Arcis Malacenſis Præfectus excepit nos omnes eximiâ caritate: prolixéque detulit quidquid à ſe optari ſtudij & favoris poſſet ad expediendum & promovendum hoc noſtrum iter, quod magnâ ſpe Deo inſerviendi, & Maieſtati Tuæ gratificandi, ſuſcepimus. mox verborum humanitatem officiorum ſedulitate ſuperavit. Ita enim elaboravit in quærendâ nobis nave commodâ, cæterâque opportunitate procurandâ tutò ac facilè pergendi quò tendimus, ut quæ quo primum die hùc appulimus liberaliter & benignè multa promiſerat, cumulatiſſimè repræſentaret. quidquid ejus poteſtatis fuit, in eo promptè, benevolè, vltrò nobis offerendo nihil ſibi ad ſummam humanitatem reliqui fecit: quæ vero ambitu & gratiâ exoranda ab alijs fuere, in ijs eblandiendis omni ſtudio, conatu omni efficiendis, tantum elaboravit, tamque inſigni te-

neræ

neræ in nos caritatis demonſtratione noſtrâ causâ contendit, vt facilè ſentiamus nos ſemper impares fore iſti ejus remunerandæ beneficentiæ; quâ maiorem efficacioremque ne à Fratre quidem germano expectare poteramus. Per quo Deum Dominum Noſtrum complecteris, amorem, oro obſecroque Te, Domine, vt quæ plurima hoc nomine Petro de Syluâ debemus, rependere vice noſtrâ Maieſtas Tua dignetur. Largè ſuppeditari iuſſit quidquid nobis opus fuit, non modo in viaticum navigationis hinc in Iaponiam; ſed in ſumptum etiam & victum commorationis illic longiuſculæ, & ædificationem Sacelli vbi ſacrum Miſſæ Sacrificium offerre Deo poſſimus. quàm propriè in rem largitus nobis eſt triginta modios piperis optimi electi ex omni copiâ quæ Malacæ fuit. Addidit multa ſpecioſa & magni pretij munera, Regi Iaponiæ offerenda: vt ijs ille delinitus faciliorem ſe admittendis nobis, & in Regno ſuo tolerandis præbeat. Hæc ita minutè narro Maieſtati Tuæ, quò intelligas quibus me beneficijs & honoribus afficiant Fideles tui ſubditi qui in Indijs ſunt. Equidem, Domine, verè mihi dicturus videor,

deor,

deor, neminem umquam in Indiam veniſſe, cui tantum vel honoris vel gratiæ tribuerent degentes illic Luſitani, quantum mihi detulerunt. Totum hoc debeo Maieſtati Tuæ, crebriſque tuis illis & efficacibus commendationibus mei ad eos quos negotijs Regni tui Præfectos habes per Indicos Tractus. Quos inter quoniam Dominus Petrus de Syluâ Præfectus Malacenſis in me iuvando, colendo, ornando inſigniter excelluit, ijſque me ſibi beneficiis obſtrinxit, quibus inopia & imbecillitas mea parem à me vmquam referri gratiam prohibent, peto vt me ſinas conſtituere in Liberalitate Tuâ ſupplementum egeſtatis meæ. Id conſequar ſi dignabitur Maieſtas Tua, & huic & alijs de me optimè meritis largiter in mei gratiam benefaciendo, ea cuncta repræſentare, quæ Ego ipſis cum debeam, exolvere non poſſum. Deus Dominus Noſter per ſuam Infinitam Pietatem & Miſericordiam illuminet plenè ac penitùs mentem Maieſtatis Tuæ ad clarè cognoſcendum ſuam Sanctiſſimam Voluntatem; addatque gratiam perfectè exequendi quæ ipſi placere noveris: ſic prorſus ut feciſſe gauderes in momento mortis tuæ. quando

do

Digitized by Google

do ſiſtêris ante Dei Tribunal redditurus rationem omnium quæ per univerſam vitam egiſti. Vehementer etiam atque etiam obſecro Te, Domine, ne pigrêris jam nunc præparare in illud ultimum periculum decretorij momenti quidquid expediri modò ac præverti poteſt. Morbus enim ſupremus & mortis ingruentis vicinia, ita mentem Languentis in angorum dolorumque, qui plurimi acerbiſſimique tunc ſæviunt, præſenti ſenſu miſeram defigit, ut illi nequaquam vacet alijs curis aut cogitationibus attendere, quàm quas illis horribilis ſcena rerum animo ſe ſe tum primùm obijciens, triſtiſſimas & inutiliter cruciantes incutit, quarum informare ſpeciem nemo poteſt qui non ſit expertus. Malacæ die Feſto Corporis Chriſti Anno CIƆIƆXLIX.

Maieſtatis Tuæ ſervus inutilis.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA X.

EIDEM.

QVoniam Regijs iſthinc miſſis literis iuſſiſti me, Domine, ſcripto referre ad Maieſtatem Tuam de ijs qui per hos Tractûs cum fide ac diligentiâ commiſſo à Te ſibi munere funguntur; ſic velim habeas: Duartem Barretum, qui negotia Regni tui nuper procuravit Malacæ, nihil in eâ functione omiſiſſe quod ab homine gnavo, induſtrio, fideli expectari poſſet. Ita enim proſpexit rationibus Fiſci, ita Negotiatoribus favit, iure, ſine perſonarum reſpectu ex æquo dicundo, ita denique in omnibus ſe geſſit, ut ejus iſte Magiſtratus honori apud has Gentes Maieſtati Tuæ fuerit. quippe cum ex hoc ſpecimine iudicantes Homines vulgò crederent, Te Miniſtros hùc Imperij Tui tales mittere, quos virtutibus quæ Tibi maximè probarentur, quibuſque ipſe abundares, inſtructiſſimos ſcires. Equidem ſic arbitror: Regum ac Principum latè imperantium in eo verti gloriam; ſi, quas

quas ipſi per ſe adminiſtrare non poſſunt ſuæ ditionis partes, ijs committant quorum exiſtimari ſimiles honeſtum ipſis ſit; quoſque Populi cum viderint, cumque fidem, gravitatem, æquitatem ipſorum uſu perſpexerint, ſtudio amplexi fuerint, expreſſam effigiem laudum ac decorum Principis abſentis in præſentibus ab eo miſſis ejus Vicarijs, ſpectare ſibi ac tenere videantur. Horum de numero ac genere optimo Miniſtrorum, qui ſummam ſibi felicitatis ponunt in perfectè obſequendo Regi ſuo, vel inprimis eſt Duartes Barretus: hoc nomine dignus quem Maieſtas Tua re ac dignitate auctum velit; cuiuſque, ob egregiè Tibi ac Reipublicæ navatam operam, remunerandi quærendas occaſiones putes. Ea quæ dixi ut faceret, multùm illi laborum exantlandum fuit; multæ (quæ copia hìc Improborum eſt) contentiones ſuſcipiendæ, certandaque certamina. Nec imputari poteſt in locum idoneæ mercedis, pro ſedulâ diligentiâ tot annorum, Præfectura, cuius memini, Malacenſis. Primùm quia caſu quodam factum eſt, vt parum ipſi quæſtuoſa foret; deinde quia tempus ejus totum explere non

non potuit . quare hinc pauper diſcedit. Dignare , Domine , ei couſulere , utique Homini quantamvis à Maieſtate Tua gratiam merito . Adiungat precor Deus Dominus Noſter multos annos ad vitam florentem & felicem Maieſtatis Tuæ : concedatque per ſuam clementiam Tibi , ut in hâc vitâ cognoſcas Sanctiſſimam ejus Voluntatem ; benignéque ſuppeditet vires animi abundantes ad eâ ſenſibus , operibus , affectibus agenda quæ ſupremo tempore feciſſe Te gauderes . Malacâ IX. Kal. Iulias Anno CIↃIↃXLIX.

Maieſtatis Tuæ ſervus inutilis.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XI.

PATRIBVS PAVLO CAMERTI, ANTONIO GOMEZIO, BALTHASARI GAGO, SOCIETATIS IESV. GOAM.

Gratia & pax Domini Noſtri Iesv *Chriſti ſint ſemper in noſtris Animabus. Amen.*

HOs paucos verſus curſim vobis exaro, quoniam ſcio deeſſe non poſſe, quin vos delectet noſſe, ut ſe iter hoc noſtrum habuerit, & de noſtro Malacam appulſu. Cocino ſolvimus VI. Kal. Majas, incredibilem illic priùs experti humanitatem Franciſcanorum Patrum. exceperunt nos ſummâ, nec fuci ullius ſuſpectâ, demonſtratione caritatis; quo illis nomine & debemus, & ſemper debere fatebimur plurimùm. In curſu Malacenſi conſumpſimus dies non totos quadraginta. Pervenimus Malacam valentes ac vegeti, cùm ego, tum Pater Coſmus Turrianus & reliqui, nullo languente, nullo ne nauſeâ quidem,

aut

aut tenui commotiunculâ tentato. Tempeſtate uſi ſumus toto curſu percommodâ. Piratarum Acenorum nec periculum nec ſuſpicio fuit. Adeò fortunare uſquequaque navigationem iſtam Deo Domino Noſtro placuit; cui maximas eo nomine & habemus & agimus, & rependi à vobis quoque poſcimus, Laudes & Gratias. Pridie Kal. Iunias in hunc portum Malacenſem exſcendimus. Excepit me Præfectus & univerſa Civitas à ſummis ad minimos, ingenti & benevolentiſſimâ ſignificatione lætitiæ. Primis ipſis congreſſibus Præfecto commendavi Iaponienſe noſtrum iter. Obtulit ad id prolixè quantum in ſe foret; moxque promiſſa in rem contulit non exiguâ diligentiâ. Hoc ille tam benevolo ſtudio, & nos & Societatem univerſam ſibi mirificè devinxit. Tantus enim eâ totâ curatione ejus eminebat in nos amor, ut ſuo ſumptu, noſtrâ propriè causâ, Luſitanam navim armare mittereque in Iaponem voluerit: feciſſetque, ſi reperiri navigium ad hoc aptum potuiſſet. Excluſus iſto conſilio, applicuit animum ad navem Sinenſis formæ, quàm *Iuncum* vocant. Cujus navarchus Sina, Latro nomine, licet Idola-

lolatra, familiam tamen Malacæ habet. Ab hoc pollicente ſe nos rectà perducturum in Iaponiam, Præfectus haud temerè credendum ratus homini Ethnico, Syngrapham exegit, quâ volens declarabat: ſe in iſtius promiſſi fidem opponere pignori uxorem cum re familiari universâ; eâ conditione, ut niſi noſtris ipſorum literis è Japoniâ relatis conſtitiſſet, rectè nos illuc fuiſſe perductos juxtà pacta, conjux quàm relinquebat Malacæ, & quidquid in Luſitanâ ditione poſſidebat, Fiſco manciparetur. Præterea nos idem Præfectus cunctis rebus ad navigationem iſtam uſque Iaponem, & ad ibi Domicilium figendum, neceſſarijs, providentiſſimè, ac liberaliſſimè inſtruxit. Impendit quinetiam nummos aureos ducentos in munera offerenda Regi Iaponiæ, quò eum conciliare nobis, & propitium habere in Evangelij promulgatione poſſimus. Imus continuo curſu in Iaponem, ſine ullâ in quoquam è Sinarum portubus morâ. Fortunabit, ut ſperamus, Dominus Deus Noſter navigationem iſtam; noſque ſalvos illuc perducet, ubi ſanctum ejus nomen glorificetur, primùm per nos innoteſcens cæcis illis Gentibus. Alfonſus

die

die Sanctiſſimæ Trinitati ſacro, primum Deo Sacrificium ritè obtulit, cum cantu & apparatu ſolemni, Diacono & Subdiacono miniſtrantibus. Proceſſit ordinata in pompam linteata multitudo Clericorum uſque ad Ædes Sodalitij Miſericordiæ, in quibus diverſabamur, novumque Myſtam, nobis quoque proſequentibus, ad majus urbis templum abduxerunt; reduxeruntque poſt Sacrum peractum eódem. In ipsâ functione myſterij ei adſtiterunt Proëpiſcopus & noſter Franciſcus Perezius, Diaconi partes obijt Pater Franciſcus Turrianus. Ego eodem die ad concionem dixi: mirificè delectavit, & veneratione affecit intimâ populum tàm auguſta ſpecies ſacrorum, quòd nunquam viderant primitias Divini Sacrificij adeò exquiſitâ ceremoniâ offerri. Expecto literas à vobis fusè ac diligenter ſcriptas, quæ me planè ac ſingillatim doceant, cùm de univerſo ſtatu Collegij, tum de ſingulis Patrum ac Fratrum illic degentium; ut quiſque valeat, quid agat, quantum proficiat, quâ induſtriâ, quo fructu, elaboret. Invidebitis mihi jucundiſſimum fructum animi, ſi me ullâ parte optatiſſimæ iſtius notitiæ fraudetis. Præterea ſci-

re aveo, quot qualeſve Socios è Luſitaniâ profectæ naves expoſuerint. qui numerus in ijs Sacerdotum, Clericorumve, quis adjutorum Laicorum ſit. ecquid illorum aliqui valeant concionandi facultate? quanta? & quibus ij alijs polleant dotibus? Hoc propriè argumento duo triave folia majoris chartæ velim expleri. Poſtremò de omnibus noſtris in Comorino, Colani, Meliapore, Armuziæ, Bazaini degentibus, facite ut ſciam cuncta, ſic tanquam oculis præſens ſubijcerem. ultrà iſtas à veſtrûm altero, P. P. Paule & Antoni, dandas ad me literas, cupio ſignificetis ſingulis Patrum Fratrumque Noſtrorum vobiſcum viventium, petere me majorem in modum, uti ne graventur mihi proprijs Epiſtolis exponere ſtatum animæ ipſorum. juvabit, pro meo in ſingulos peculiari affectu, cognoſcere quibus quiſque à Deo cœleſtibus recreetur donis, quâ pace gaudioque fruatur animi, quàm alacriter, obſequendo Deo Domino Noſtro, ad perfectionem tendat. Velim etiam, ut nomine omnium Indigenarum alumnorum unus aliquis ipſorum, puta Iacobus à Moſambico, ad me ſcribat. nec noſtri expectent dum mutuas

ab

Digitized by Google

ab ipſis eliciam præmittendis ad unumquemque meis ; ad quod ſicut mihi caritas abundat , ita (prout facilè omnes vident) otium non ſuppetit . Hanc Epiſtolam communicari cunctis ipſis volo . rogoque ut quiſque velut ſibi nominatim inſcriptam accipiat . Iſtæ porrò chartæ univerſæ , prout aliàs monui , mittantur Malacam ad Franciſcum Perezium , cujus curâ rectè in Iaponiam ad me deſtinabuntur . Cum ipſi vos quæſo mementote , tum date , amabo vos , operam , ut omnes Patres Fratreſque Noſtri meminerint , Deo impensè commendare quotidianis Sacrificiis ac precibus , planè uti meipſum , Dominum Præfectum Malacenſem , cujus tam luculenta in nos ac Societatem univerſam extant beneficia , ut ijs rependendis planè impares ſimus , niſi ſuccenturiemus Dei Domini Noſtri Omnipotentem beneficentiam in ſupplementum egeſtatis & imbecillitatis noſtræ , ne turpiſſimam ingrati animi conſciſcamus labem . Literas quas Vlyſſipone , Conimbricâ , Româ , P. Simonis aut aliorum è Societate recipietis inſcriptas mihi , ſcitis jam mittendas eſſe Malacam navi Bandam versùs ſoluturâ . ſin ad tempus

Digitized by Google

ad id non occurrerint ; imponantur certè Regiæ celoci Ternaten Aprili Menſe deſtinandæ , quâ etiam occaſione non prætermittetis Moluceníes noſtros latè de omnibus quæ in Europâ & per Indias memorabilia geruntur, certiores facere. Cæterùm quas in faſciculo Europæarum ad me literarum obſervaveritis ſigillo regio inſignes, de illis hoc peculiariter mando : reſignate exemplaria earum quæ primâ viâ venerint & legite, tum in faſcem iterùm compacta, Malacam, ut dictum eſt, mittite. Cur has literas velim à vobis, Pater Paule, & Pater Antoni, prælegi, ea cauſa eſt, quòd mentionem in ijs futuram arbitror duorum negotiorum, ad quorum plenam expeditionem, me abſente, veſtra erit opera neceſſaria. Scripſi ego dudùm ad Regem de Dominâ Iſabellâ olim Reginâ Molucarum (fuit enim Mater ejus qui ante Regem hodiernum illic regnavit) quæ matrona, meo cum ibi eſſem miniſterio, Chriſtianam ſuſcepit Religionem. Scripſi pariter de Balthaſare Velozo affini intimo Regis Molucenſis (habet enim ejus in matrimonio Sororem) homine Noſtræ Societatis amantiſſimo, & qui promovendæ conver-

ſioni

Digitized by Google

ſioni Ethnicorum ad Chriſtum, operam ſtudioſiſſimè utiliſſimam navat. De his capitibus duobus reſponſurum mihi Regem, pro cæterâ ejus benignitate, ſperare debeo; quinetiam veriſimiliter expecto; quædam regia diplomata, quæ iſtis ambabus de religione optimè meritis perſonis impetrare ſum conatus, iſtis ad me literis jungenda. Si mea me opinio non fefellerit, oro etiam atque etiam vos, ut iſta diplomata per navim regiam Menſe Aprili ad Molucas Goâ profecturam, ſummâ curâ noſtris Moluci degentibus commendetis. Sin Regis de his literæ tacebunt: nec ulla utrique, aut ſaltem alteri horum inſcripta charta regia toto faſciculo cernetur: tum vos ambo, Pater Paule & Pater Antoni, convenite confeſtim Dominum Prætorem, eumque magnoperè orate, ut inſpici jubeat num in faſce noviſſimè perlato Chartarum ad ipſum Regiarum reperiantur decreta penſionis annuæ Reginæ Iſabellæ perſolvendæ, aut certi honoris, vel immunitatis Balthaſari Velozo, Regis gratiâ, conceſſæ. Ea ſi fuerint inventa, impetrate à Prætore, cum ut cætera cuncta quæ ad plenum regiæ liberalitatis effectum repræſentandum opus

erunt ex ſe conferat ; tum ut ipſa diplomata vobis committat , curaturis ut ijs ad quos attinent , reddantur . Horum quod Reginam Iſabellam ſpectat, ſufficiet commendare noſtris Stationem Moluccenſem obtinentibus : Balthaſari Velozo ſuum cenſeo vos ipſi proprio faſciculo , cum literis veſtris, omni grati & obſequioſi animi ſignificatione inſignibus , inſcribatis ; id ſedulò agentes, ut intelligat: ſe cum præſentes noſtros beneficijs amplectitur , omnium ubique Sociorum mutuam ſibi gratiam , efficacibus ſemper in occaſione officijs teſtandam , obſtringere . Tibi jam Antoni Gomezi , maximoperè , ac quàm poſſum efficaciſſimè , commendo ut impensè reverendis , ac Beatorum , propè dixerim , honore proſequendis, Patribus Ordinum Sancti Franciſci , & Sancti Dominici, ſummam ſemper caritatem , demiſſiſſimam reverentiam , ſtudium obſequioſiſſimum in omnibus exhibeas , non modò univerſos eximiè colens , ſed ſingulis , ut quiſque occurrerit , per humaniſſima officia plenam fidem faciens veri ac ſynceriſſimi amoris . Omnem autem ab eis diſſenſionem , aut ſimultatis initium quodvis ac ſpeciem, cane pejus & angue

gue tibi cunctiſque noſtrorum vitandam ſtatue. In quo ſic habete: prævertendis odijs, invidiæque ac ſuſpicionibus ſeminatricibus diſcordiarum in ortu ipſo extinguendis, efficaciſſimam fore operam conſpectæ ſemper in ſingulis noſtrorum minimè fucatæ, ſed ex intimâ demiſſione mentis in externam humilitatem propenſæ modeſtiæ. Hos autem ſenſus atque affectus erga ſpectatiſſimos illos tam illuſtrium Religionum profeſſores, nolo teneatis concluſos mentibus. exerite in opus viſendis illis ſubinde officiosè, & quocumque per occaſiones, etiam ſtudiosè captatas, licebit, honoris atque obſequij genere demerendis. ſitque horum ipſe populus teſtis; ut ſpectator alioqui cupidus contendentium inter ſeſe Sacerdotum, nullum à vobis, aut veſtrâ ex causâ ſperandum ſibi tale ſpectaculum intelligat. Sed & ipſam plebem aut quidquid ibi cujuſvis generis hominum eſt, ut vobis adjungatis, benevoloſque reddatis, ipſorum causâ curandum eſt. ſic enim duntaxat prodeſſe ipſis ad ſalutem animæ poteritis. iſtius porrò non quæſtuoſæ, ſed religioſæ popularitatis, ars ſpeſque præcipua in eo ſita eſt; ut nullis non verbis,

factis,

factis, geſtibus in quotidianâ converſatione demonſtretis modeſtiſſimam compoſitionem ſeſe aſpernantis animi, & verè fraternam inter vos mutuò, tum promiſcuè ad omnes fuci expertem & promptam ad opus caritatem. Hoc, quantum ad amorem erga noſtros attinet; tibi præſertim Pater Paule, qui cunctis iſthic præes, dictum puta. & boni conſule orari te hîc quoque, & obſecrari à me, ut nihil prætermittas, quo reddere te amabilem Fratribus Noſtris qui à te reguntur poſſis, pluriſque referre putes diligi te ab illis ex animo, quàm tibi eos ad nutum obſequi. Quod ſequitur ad omnes iſthîc noſtros pertinet, quos jam nunc moneo, ſtent parati animis, intentique ad ſignum, ſi fortè animadverſâ rei melius in Iaponiâ, quàm iſthic gerendæ facultate, ad uberiorem eos meſſem evocavero frequentes. Auguror equidem deeſſe vix poſſe quin quamprimum à me illuc accerſantur aliqui; cæteris, ubi pignus ſpei primis ſucceſſibus acceſſerit, haud longo poſt intervallo ſecuturis. Date univerſi ſedulam operam, ut Domini Epiſcopi vivam ſemper & ex animo propenſam erga vos gratiam ſervetis. nolo au-

tem

tem contentos eſſe vos veſtram ei clientelam approbare meris honoris ſignis, & ſterili declaratione reverentiæ. ultra omnes ſignificationes venerationis infimæ, procedite, quantum ipſe ſinet, ad communionem laborum ipſius, & molis quâ prægravatur, ſolicitudinis Eccleſiarum, parte, quantam volet in vos deonerare, alacriter humeris tollendâ, ſublevate canitiem Patris Optimi, Chriſtianæ Religionis in his partibus ſupremi Moderatoris: in cujus exhauriendis omnis generis mandatis; atque adeò exequendis vel nutu ſuboſtenſis voluntatibus, non aliam volo vos Obedientiæ Veſtræ metam figere, quàm qui virium veſtrarum extremâ contentione conantium, ultimus finis eſt. Impertiam vobis deinceps curam quæ me coquit rependendi, pro mediocritate facultatis noſtræ, quantum debemus optimo & liberaliſſimo Regi noſtro pro magnis quibus non ceſſat nos afficere beneficijs; quantum Luſitanis in Indiâ degentibus pro ſtudio quo nos ingenti proſequuntur. Facilè video haud opis eſſe noſtræ, aliam illis referre gratiam, quàm procurandæ Luſitanorum, ubicumque ſive peregrinantur, ſive Domici-

lium

lium habent, æternæ ſaluti, per Eccleſiaſtica Inſtituti Noſtri miniſteria, ſolerter & conſtanter inſiſtendo. Ad hoc, opus præſertim eſt, Concionatoribus bonis, quales jampridem doleo in multis Luſitanorum, ſatis alioqui frequentibus & talis auxilij multum egentibus, miſerè deſiderari Colonijs. cui neceſſitati, ut grati animi officium non cogeret, inſtinctu communis caritatis ſuccurrere deberemus. Eâ nunc præ cæteris inopiâ laborant Cocinum, & Bazainum. Hæc me cauſa ſubigit imperare tibi Pater Antoni Gomezi, in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut eorum qui è Luſitaniâ proximè venturi expectantur, Concionatorum, unum confeſtim Bazaïnum, alterum Cocinum deſtines: etiam ſi duo tantùm advenerint; & reliquus poſtea nullus ſit veſtro Collegio Goano. nam iſthic eas partes tu ſuſtinere adhuc, ut feciſti hactenus, poteris. Vide ne moram in hoc Interponas ullam. nam præterquamquod ex animi mei ſententiâ & certo judicio ſic jubeo; etiam fidem in hoc meam obſtrinxi Domino Epiſcopo, cui ſcribo; me, ut id fiat, omni exceptione poſthabitâ, mandaſſe. Deus Dominus Noſter pro ſuâ infini-

infinitâ Miſericordiâ imprimat penitùs mentibus noſtris claram notitiam ſuæ Sanctiſſimæ Voluntatis ; & ſimul vires ſpirituales nobis ſubminiſtret ad ei obtemperandum, non minori perfectione obſequij, quàm quâ illi obediviſſe, in momento mortis noſtræ gauderemus. Expoſui vobis ſcriptis Cocino literis quàm neceſſarium ſit aſſignari Colani Societati Domum, in quam recipere ſe poſſint, & ex quâ prodire Patres Noſtri qui excolendis per Oram Comorinenſem Chriſtianis inſudant. in quam etiam congregari Seminarium, & ubi ſchola Inſtitui Puerorum illius Tractûs, valeat ; quò denique deportentur, & ubi curentur Operarij, qui ſuccumbentes oneri laborum illius miſſionis immenſorum, viribus ſubinde fatiſcentibus, in morbos incidunt graviſſimos. Age, oro te, mi Frater Antoni Gomezi, cum Domino Prætore, cumque primario Quæſtore, ut viam aliquam expediant tam non differendi Operis repræſentandi ; mittendâ quamprimùm ad Patrem Nicolaum Colani diverſantem aliquâ pecuniâ, vel alio ſubſidio, quò protinus inchoare rem tam urgentis usûs queat. Quæ mox ſubjungam te petunt

Pater

Pater Balthaſar Gage. egeo enim quadam in re tuâ operâ. Mandavi ſuperiùs Patribus Paulo & Antonio, ut me certiorem faciant de rebus domeſticis (hoc enim appellare vocabulo poſſum, quæ ad Perſonas, Domos, Acta, Sociorum qui ſunt in Indiâ, pertinent.) Atqui vel neceſſaria, vel utilis certè, mihi eſt notitia eorum quoque quæ aut peregrè, aut ab Exteris geruntur. Hanc tibi ego Provinciam ſepoſui, multâ fiduciâ caritatis in me tuæ. ne igitur, oro te, gravêre ſcrutari chartas & Commentarios è Luſitaniâ perlatos Europæarum rerum, ſciſcitari etiam ex appulſis inde, ſicque ex lectis auditiſve mihi excerpere, quæ referuntur ad hæc capita. Qui ſit ſtatus Romæ Societatis Noſtræ? Conimbricenſe Collegium quatenus creverit? An & quinam è noſtris utrobique ſeſe offerant ad veniendum huc adjutum nos? Negotium Miſſionis Æthiopicæ vigeat-ne adhuc, an omiſſum ſit? deſignatus-ne jam fuerit eò mittendus Patriarcha: & quàm mox ſoluturus nuntietur? Simon Noſter quid cogitet, quid agat? per Indiam quid moliantur Reverendi Patres Ordinum Sancti Franciſci & Sancti Domini-

mini-

Digitized by Google

minici ? quo fructu in Animarum culturâ elaborent ? utrum ipſis ex Europâ ſupervenerint ſupplementa ſuorum , præſertim Concionatorum ? velim etiam peculiariter me doceas ecquid valeat , ut floreat Optimus Amicus Noſter Coſmus Agnezius ? quibus Domum ejus ac familiam Deus Dominus Noſter favoribus fortunet ? Addas ad extremum de te ipſo , quibus cognitis gaudeam , de valetudine , de progreſſibus in viâ Spiritûs , de deſiderijs agendi magna , patiendi dura, pro Chriſti Gloriâ . Etſi hæc te ſpontè ac libenter meâ causâ , pro tuâ humanitate , facturum ſcio ; addo tamen , ne merito obedientiæ frauderis , præciſum ſic agendi imperium . Moneo ad extremum , ut proficiſcendi ſignum à me promptus ac procinctus expectes . accerſam enim te huc citiùs quàm opinaris . Iterùm te compello, Pater Antoni Gomezi , enixè commendans , ut ſi noſtri Comorinenſes ad te preces querelaſve ſuas , vel Chriſtianorum quos curant , detulerint , miſerè interdum oppreſſorum vi & injurijs Præfecti ; ad illos ſublevandos , omiſſis omnibus , incumbas ; utariſque ad id operâ Ruyzij Gonzalis , qui Patronus & Pater

cum

cum ſit infelicium illorum, idemque apud Prætorem gratiâ valeat, multùm ad illos protegendos & poterit & volet. Supereſt ut in hoc periculo ancipitis, longæ, laborioſæ navigationis noſtræ Iaponicæ, corroborari debilitatem noſtram veſtris univerſorum precibus expoſcam. Oro igitur vos pariter omnes, quotquot Goanum iſtud Collegium incolitis. dignemini quotidianis Orationibus & Sacrificijs opem Divinam implorare Patri Coſmo Turriano, Ioanni Fernandi, Paulo Iaponi, & Socijs ejus duobus Manuëli Chinæ, & Amatori, tum poſtremò mihi. Audimus hîc multâ de Iapone quæ ſpe optimâ nos implent operæpretij ingentis ex noſtrâ illuc profectione proventuri. narrant quippè albas ibi latè cerni ad meſſem fruges. tædere multos illic ſuperſtitionum avitarum. cupere non paucos audire de Chriſti Lege, cujus ad illos, cum non exiguâ commendatione, fama pervenit. Monſtrantur literæ quorumdam negotiantium in Siami Regno, teſtantes; appulſos illuc Iaponas aliquos, auditos fuiſſe cum dicerent: cupere populares ſuos adventum, in ſuas terras, Europæorum Sacerdotum, qui tradant

dant ipſis veram de Deo Doctrinam. In tantæ occurſum ſpei advolamus alacres, geſtientibus animis, & quodam augurio præſagæ fiduciæ, ſucceſsûs ſibi deſpondere quantoſvis audentibus. Vtinam modò donorum auxiliorumque cœleſtium, ſine quorum affluxu copioſo vanus omnis ad converſionem Gentium labor eſt, peccata noſtra ne intercipiant uberes allapſus. Valete. Malacâ die Feſto Corporis Chriſti Anno CIƆIƆXLIX.

Veſter in Chriſto intimus Frater.

Franciſcus.

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER V.

EPISTOLA PRIMA.

P. IOANNI BEIRÆ SOCIETATIS IESV IN MOLVCIS INSVLIS DEGENTI.

Gratia & Amor IESV *Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

DE Noſtris Fratribus variè per Indiam diſperſis, & ubique per Dei Gratiam in propagando Chriſti Regno non inutilem operam navantibus: itemque de ijs qui in Luſitaniâ rem gerunt: quo fructu omnes elaborent, copiosè vos docebunt qui profici-

ſcun-

Digitized by Google

ſcuntur iſthuc Patres: quæ mihi fiducia lucrifacit non parvum laborem ſcribendi permulta, commodiùs otioſiúſque per noſtros, plenâ inſtructos talium notitiâ, familiari vobis coràm ſermone referenda. de me narro tibi: deliberatum mihi ac planè jam certum eſt navigare in Iaponiam: quoniam idoneis autoribus comperi, optimè ad excipiendam cum ſpe fructûs, Evangelicæ Doctrinæ promulgationem diſpoſitas videri gentes illas. Proficiſcimur vnà ſex numero, tres Europæi, totidem Iapones. Hi & homines in primis probi, & Chriſtiani ſunt perboni. Chriſti Religionem ſuſceperunt Goæ; literas noſtrates ibidem in Collegio Sanctæ Fidei cùm legere tum etiam ſcribendo formare didicerunt. Menſem quiſque ipſorum integrum Aſceticis commentationibus impendit, fructu animi maximo; quem quotidianis huc uſque nec parvis cumulare augmentis pergunt. Incitantur omnes ad reditum in patriam deſiderio ingenti communicandi cognatis & familiaribus theſaurum quem invenerunt; & à vanis ſuperſtitionibus abductos Populares, Chriſto qui lux ſaluſque unica Mundi eſt, conciliandi. Ajunt cogitare illic aliquos è Potentibus

rerum, deſtinare legationem ad Regem Luſitaniæ, quâ Sacerdotes promulgatores Legis Chriſti ad ſe mitti poſtulent. Imus univerſi magnâ geſtientes fiduciâ fructûs non vulgaris (adjuturâ pro ſuâ Miſericordiâ debiles noſtros conatus Dei Domini Noſtri Omnipotentiâ) ex hâc profectione prodituri. Ego ſatis jam gnarus quantum in his partibus poſſit profici; ſi ultimas in illas appulſus Inſulas, plus illic meritò ſperari ex miniſterijs noſtris operæpretij clarè ſenſero, evocaturus vos illuc ad meſum, & ad meſſem uberiorem Operarios tracturus. quare comparate animos, & expedite impetum jam nunc, ut nihil vos teneat quominus viſis meis in Iaponem evocantibus literis, ſine ullâ cunctatione pareatis. Pater Alfonſus ad vos proficiſcitur ſtationem habiturus in Arce Molucenſi, concionaturuſque illic, cum ad Luſitanos eorumque Servos & Ancillas, tum ad Indigenas Chriſtianos liberos: explicaturuſque quotidiè Doctrinam Chriſtianam, quomodò ego ſolebam dum iſthic eſſem; ac ſemel quavis Hebdomadâ ad uxores Luſitanorum congregatas, Articulos Symboli & Decalogi præcepta declaraturus; traditu-
ruſque

Digitized by Google

ruſque præterea rationem ſalubriter frequentandi Sacramenta Pœnitentiæ & Euchariſtiæ. Mihi repetenti memoriâ quæ iſthic præſens vidi, opportunum videbatur: Patrem Alfonſum per annum ſaltem in Arce Ternatenſi commorari; quin &, ſi Tibi ex uſu præſenti rem æſtimanti utile apparebit, per ſpatium etiam longius. nam huic, ut dexter & gnavus eſt, plenè perfuncto miniſterijs illic neceſſarijs ad curam animarum, nec otium, nec induſtria, nec gratia videntur defutura, quibus veſtra Chriſtianorumque, quos varijs per iſtas Inſulas ſtationibus excolitis, negotia rectè tranſigat: providens tempeſtivè ex emporio illo ea quibus egetis; ac quoties uſus inciderit, veſtris Amicorumque veſtrorum cauſis Reguli Ternatenſis, aut Præfecti Quæſtoriſve Luſitani, favorem concilians: Manuël Morales & Franciſcus Gonzalez ad Te proficiſcuntur; ibi ſub tuo imperio futuri. Eſt quod gaudeas cum hos duos, tum Alfonſum prius memoratum iſthuc mitti. Sunt enim omnes ijs præditi dotibus, è quibus multum ſperare auxilij debeas. Expecto à te literas quæ meſſem uberem à te iſthic in Eccleſiæ horrea congeſtam

geſtam nuncient. & utinam narrarent Regis Filium jam factum Chriſtianum. (nam tale aliquid parare illum cognoveram) de Mauri verò Inſulanis, quid docebunt? num ſpem oſtendi redituros eos ad frugem, & reconciliandos nobis? de veſtris quidem Molucenſibus ſcire cupio ecquam ad credendum Evangelicæ Prædicationi inclinationem aut diſpoſitionem monſtrent. E finitimis etiam terris ſi quid ejus generis lætum ad vos perferetur, eo ne quæſo me defraudes. quàm me delectaret ſi reſcirem ex te, pandi oſtium Evangelio apud Macaſarem, Tollem aut Celebes à Chriſti Religione videri non abhorrere? de Regulo certè Molucenſi ne omittas indicare, ut ſe cum Chriſtianis gerit; ecquid & quantum Miniſtris Evangelicis & Religionis negotio faveat. cuncta ejuſmodi diligenter exequere, ex quibus poſſit ſtatui quâ proportione fructus iſthic labori reſpondeat, & an expediat operariorum in iſtis Tractibus numerum, ſubmiſſis augere ſupplementis. Fac etiam per te ſciant Romæ Pater Noſter Ignatius, Vlyſſipone Pater Simon Rodericus, quot apud vos ex Idololatriâ converſi ad Chriſtum ſint, quantum

tum Neophyti profecerint, quam in perſecutionibus conſtantiam oſtendant: quantâ concionum & Sacramentorum frequentiâ: quo quæſtu animarum, quave aſſiduitate, ac contentione Sacerdotes ſacris miniſterijs inſiſtant: tum cætera ejus formæ, quibus illic vulgatis ad Deum laudandum provocentur qui audiunt. Sed ad eam ſcriptionem & delectus adhibeatur rerum, omittendis quæ ſuggillatione aliquorum aut aliâ ingratâ mentione queant offendere, & tota ſtyli ratio ad Eccleſiaſticam gravitatem, prudenter accommodetur: ut tales ejuſmodi narrationes ſint quæ, ſimul perlatæ in Europam fuerint, ſpargi per manus, & publicis editionibus communicari etiam Exteris poſſint. nolo enim te fugiat expeti Commentarios illic tales ex tam longinquis partibus, & cupidè per Hiſpaniam, Italiam, alibique legi. quò magis convenit peculiari à nobis accuratione ac cautione hæc quæ illuc mittimus conſcribi, ut quæ in manus non amicorum ſolùm, ſed parùm etiam æquorum, interdum & invidorum infenſorumque ventura ſunt, omnibus, ſi fieri poteſt, ſatisfaciant, omnes ad Deo & Eccleſiæ Sanctæ gratulandum provo-

cent: certè nemini offenſionis aut ſiniſtræ interpretationis anſam præbeant legitimam. Simili quoque argumento des velim Encyclicas ad cunctos Fratres Noſtros per Indiam, quæ illos impertiant fauſtis nuntijs rerum apud vos ad Dei Gloriam feliciter geſtarum. Cum verò uſus inciderit poſtulandi aliquid à Domino Prætore, aut à Domino Epiſcopo; ut id tibi ſuo interventu conficiat, privatis literis rogabis Antonium Gomezium; à quo etiam, quod ad victum veſtitumque noſtrorum tibi erit neceſſarium, petes. huic quippe mandavi, ut vobis ad talia præſtò eſſet; ac vitæ ſubſidia, quibus vos egere ſignificaretis, per navem Goâ Molucum mitti quotannis ſolitam, rectè iſthuc perferenda omnia curaret. Poſtremò me de cunctis quæ circa labores veſtros, circa Prædicationis Evangelicæ ſucceſſum, circa Diſciplinam domeſticam, progreſſumque in virtutibus omnium noſtrorum, benè aut ſecus evenient, certiorem facere curabis, Epiſtolis minimè perfunctorijs, quas uti & ſuperiùs præſcriptas omnes ritè obſignatas & inſcriptas mittes Malacam ad Patrem Franciſcum Perezium, cui præcepi ut frequentibus in

illo

illo celebri Emporio navium quoquoverſum ſolventium opportunitatibus diligenter uteretur ad neceſſarium gubernationi Societatis inter nos commercium fidâ literarum tranſmiſſione committendum. Si quis Sociorum eam volens culpam conſciſceret, ob quàm eijci è Societate mereretur (ſcis autem talem in primis eſſe præfractam recuſationem obedientiæ) huic, juxta ea quæ tibi anno ſuperiori communicavi à me cum Domino Epiſcopo conſtituta, imperabis in virtute Sanctæ Obedientiæ ſub pœnâ excommunicationis, ut ſe quamprimùm ſiſtat Domino Epiſcopo, ejus deinceps arbitrio gubernandus, quoniam illum de cætero Societas non agnoſcet ſuum. Hoc ſic à me decretum, tibi injunctum eſſe clarè profitere ſingulis noſtrorum quos iſthic habes, ut quiſque intelligat quo ſuo periculo peccaturus ſit: nec ullus ſibi blandiatur, quaſi utcumque remittat ſtudium adipiſcendæ perfectionis, & in obtemperando tardus ac pervicax ſit, nihilò ſe tamen minus perſeveraturum in Societate certum habeat. Deus nos in ſuâ Sanctâ Gloriâ conjungat, nam in hac quidem vitâ tam diverſi peregrinamur, ut occurſuros

ros aliquando invicem, haud veriſimiliter appareat. Vale. Malacâ XII. Kal. Iulias Anno CIↃIↃXLIX.

Venit in mentem vereri, occupationes iſthic reputanti tuas, ut tibi ſatis vacet, quas dixi Patri Magiſtro Ignatio & Magiſtro Simoni ac Socijs univerſis per Indiam, propriéque de veſtris neceſſitatibus Goam, literas ſcribere. quare quod nunc occurrit ejus operæ tibi compendium ſuggero. Habebis, ut dictum eſt, Ternate Alfonſum Noſtrum. Ei cenſeo mitti jubeas è cunctis per Molucenſes Inſulas ſtationibus noſtrorum, narrationes, utcumque tumultuarias, modo veras & exactas rerum geſtarum, quibus exprimatur quæ miniſteria noſtri Sacerdotes, quâ contentione, quo fructu animarum exerceant: an & quas à quibus inſectationes patiantur, quâ adversùs illas conſtantiâ, quo victoriæ per Divinum auxilium ſucceſſu: quinam per illas Gentes habitûs ac diſpoſitiones animorum ſint; atque inde quæ ſpes in poſterum. Ex his ille, ut eſt non modò prudens, ſed etiam diſertus, idemque ſtylo ac manu valet, literas formabit veſtro omnium nomine in Europam & Indiam

qua-

quales illuc mitti expedit : prætereaque veſtra domeſtica negotia partim expediet cum Præfecto Ternatenſi, partim per Antonium Gomezium Goæ conficiet ; unum tibi duntaxat, quem deonerare in alium non potes, reliquum laborem faciens, ſcribendi ad me (quod planè volo & neceſſe eſt) de ſtatu, progreſſu in ſpiritu, talentis, virtutibus, aut imperfectionibus ſingulorum è noſtris qui tuo iſthic ductu militant. Occiſum te fuiſſe in Mauricâ, hîc dicitur ; ſed ſine certo autore. nec nos vano ſcilicet rumori credimus, ſperamuſque à Dei Domini Noſtri favore te in multos adhuc annos ad ejus obſequium vitam propagaturum. Si tamen contra quàm opinamur aut volumus, de te quidquam aut factum eſſet aut fieret, tum ſanè noſtros omnes qui vel in Moluccis jam ſunt, vel eò poſtmodum pervenient, Patri Alfonſo parere jubeo. quâ de re mandatum hîc adjungo ritè promulgandum in hæc verba: Pater Riberus & Nicolaus, ſi Ioannes de Beirâ ex hac vitâ migraſſet, obediant Patri Alfonſo. Manuël de Morales & Franciſce Fernandez qui eſtis in Molucis Inſulis, mando vobis in virtute Sanctæ Obedien-

dientiæ, ut ſi Ioannem Beiram mori contigerit, Alfonſum de Caſtro Superiorem agnoſcatis, eique obtemperetis. Si verò, quod potius reor & opto, Ioannes Beira vivat adhuc, ei ut veſtro Legitimo Præpoſito, ambos vos ad nutum obſequi volo & jubeo.

Franciſcus.

EPISTOLA II.

PATRIBVS PAVLO CAMERTI ET ANTONIO GOMEZIO SOCIETATIS IESV. GOAM.

Gratia & Pax Domini Noſtri IESV *Chriſti ſint ſemper in noſtris Animabus. Amen.*

ADmiratione huc modò appulſum me perculit majori quàm ferè queam verbis exprimere, præſens conſpectus Meſſis ingentis quam ex hâc Civitate Malacenſi, velut ex latifundio ſegetis uberrimæ, Chriſti horreis infert ſudor atque induſtria unius Coloni Evangelici Patris Franciſci Perezij.

Digitized by Google

rezij. Cunctis diebus Dominicis ac Feſtis manè concionatur ad Luſitanos in Templo Vrbis maximo: Veſpere ibidem rudioribus liberis aut ſervis utriuſque ſexûs, Articulos ſacri Symboli diligenter exponit. Semel per Hebdomadam in Æde ſacrâ Divæ Dominæ Noſtræ Deiparæ, congregatis magno numero uxoribus, tam Luſitanorum, quàm Indigenarum Chriſtianorum, orationem habet accommodatam ad earum captum ac ſtatum. Præter hæc diebus omninò ſingulis, in Æde ſacrâ Sodalium Miſericordiæ tradit atque inculcat laborioſiſſimè elementa Chriſtianæ Doctrinæ multitudini permagnæ Puerorum. Vltrà iſta quæ ſufficere poterant uni homini abundè occupando, Pœnitentium non facilè numerabilium confeſſiones unus excipit. Ergò hic non deſes aut iners in vineâ Domini operarius eſt; utique cujus tam indefeſſam tamque aſſiduam videmus contentionem, ut cibi ſomnique capiendi ſpatio neceſſario fraudetur. Spero equidem non auditurum illum à Domino illam è Sacrâ Parabolâ increpationem: *quid hic ſtatis tota die otioſi?* quippe quem nullâ ferè diei ac noctis horâ quiſquam inveniat non in-

ten-

tentum operi extrahendarum è cœno peccati animarum, & promovendarum ad ritè ſerviendum Deo Domino Noſtro, qui eas condidit. Ad eum è ſacro pulpito dicentem tantus concurſus fit, ut concionem Templa vaſtiſſima non capiant. Idem porró in conſuetudine familiari mirabiliter comis atque affabilis, cunctos obvios occurſu primo allicit, populo univerſo ſummis æquè ac infimis ſingulariter gratus, Præfecto juxtà civibuſque univerſis in delicijs eſt, ac propter inſatiabile ſtudium lucrandarum Chriſto Animarum, viri paſſim Apoſtolici, ac Deo in primis chari, exiſtimatione commendatur. Fateor vobis, Fratres mei; puduit me mei cum hæc vidi: & ſubijcientem oculis quantum opimorum ſpoliorum Eccleſiæ Theſauris homo unus imbecillus & continuè ſemilanguidus, Deo juvante, indeſinenter adjungat, ſenſu quodam verecundiæ me intimè confudit propriæ ignaviæ conſcientia. Sic enim habetote: tantam aſſiduè vim hominum Franciſci Perezij privatis aut publicis ſermonibus ad vitam ſerio emendandam excitari, quanta detinere ſatis occupatos poſſet ſex ipſos benè exercitatos confeſſionibus audiendis Sacer-

cerdotes, totâ die nihil aliud agentes. Et tamen idem vir ſuper hæc omnia in Sodalitio Miſericordiæ partes cumulatè implet omnes Capellani (ut vocant) domeſtici. quod ſpiſſum ac multiplex ſcitis eſſe miniſterium. quid hìc dicam, niſi confitear iterùm, pudore non dubio ſuffundi me oportere, meique ſimiles, qui ſani & valentes parùm agimus, interim dum Infirmi ac valetudinarij, tot ereptarum ex orci faucibus prædâ locupletantur animarum. Perezij Socius Rocchus de Oliverâ, non minùs & ipſe ſtrenuè atque utiliter operam navat. Scholam regit numeroſam Puerorum, quorum alios legere noſtrates literas ac manu pingere, alios Grammaticam Latinam docet. idque tam dudùm cepit, ut jam emeriti permulti, percurſo Doctrinæ, cujus ſunt capaces, orbe, redierint Domum, candore morum, & rectis omnis generis exemplis demonſtrantes, non ſine gratulatione parentum ac popularium, quanta ſit differentia benè inſtitutæ, & incultæ Pueritiæ. legunt illi expeditè, ac quantum opus eſt intelligunt vulgatas ſummulas Doctrinæ Chriſtianæ, & preces Eccleſiaſticas è libro recitant; modeſtiâ jam eâ quæ ſpectan-

ſpectantes ad Deo laudes grateſque reddendas provocet . nam nihilò minus vultu habituque compoſiti incedunt , quàm iſthic Novitij Religioſorum Ordinum . Juramentum aut verbum inconditum , ne leviſſimum quidem , & ex ijs quibus faciliùs ignoſcitur , ex ore ipſorum quiſquam audierit . Inter alia multa quæ in hoc genere laudabiliter Rocchus Noſter inſtituit , hoc valdè probatum eſt : quòd ſæpe producit in pompam longâ ſerie diſpoſitos , per binaria ſibi altrinſecus reſpondentia, Diſcipulos ſuos , demiſſis oculis , paſſu gravi & lento , alternis cantantes Litanias , aut ejuſmodi ſacra carmina . Expetuntur vulgò hæ viſu gratiſſimæ ſupplicationes , cohoneſtandis præſertim funeribus , quoties hîc mori Chriſtianum accidit . Feretrum defuncti adultiores ipſorum humeris ſubeunt , & uſque ad ſepulturæ locum portant . nullus non eorum Orationem Dominicam , Salutationem Angelicam , Symbolum Apoſtolicum , alias aliquot Chriſtianarum precum formulas ad unguem callet , ac è memoriâ quavis occaſione reddit inoffensè : nullus non Miſſæ Sacrificio (cui quotidiè ſummâ reverentiâ omnes interſunt) decorè miniſtrare novit .

novit. Primo mane ad Scholam conveniunt, ſub meridiem poſt auditam in Templo, quam Perezius quot diebus iterat, explicationem Doctrinæ Chriſtianæ, ludo iterùm ſe reddunt, Oliveræ Magiſtro daturi operam. Auditâ redditâque lectione, cæteriſque perfuncti Scholaſticis Exercitijs, omnes ſimul genibus poſitis, altâ & conſonâ voce, precationes ſacras pronunciant. Hæc mihi coràm ſpectanti conſolatione incomparabili perfundunt animum. Orate, quæſo vos, Deum ut jam parta conſervet, benè cepta promoveat, principia incrementis cumulet, ad Laudem & Gloriam ſui Sancti Nominis, majuſque obſequium ipſius Divinæ Majeſtatis. Alfonſus in Molucas proficiſcitur, unus ibi facturus quod hîc duo jam memorati Perezius & Olivera faciunt. Ægrè quidem hinc eum amoveo, quod, ut ſatis ex modò dictis confido vos intelligere, pernecessaria hoc loco fuerat ejus opera. Sed cum prævertendum ſit quod magis urget; vos oportet quamprimùm ſupplemento deſideratiſſimo huic opitulari Stationi. Ergò huc mittite ſine morâ Sacerdotem è noſtris unum, cauſis conſcientiæ dijudicandis tritum, qui

Digitized by Google

Francîſcum Perezium tot diverſis negotijs oppreſſum, parte ſaltem oneris audiendarum quotidiè Confeſſionum levet. non facilè alia per Indias Luſitana Colonia plùs hâc Vrbe Malacâ Confeſſarijs bonis indiget. Incredibilis quippe huc undique confluit, occaſione variâ commercij, multitudo cùm Europæorum, tùm Indorum; quorum illi omnes, hi magno numero Chriſtianam profitentes Religionem, opus habent pro humanâ fragilitate remedio Sacramentalis Pœnitentiæ, cujus Miniſtros niſi nanciſcantur opportunè, in maximo & præſentiſſimo verſantur ſalutis Animarum æternæ diſcrimine. Itaque ſi intra hunc annum milleſimum quingenteſimum, quadrageſimum nonum quidam appulerint è Luſitaniâ Sacerdotes Noſtri, facilè vobis fuerit, quendam è veſtris, cujus iſthic locum recens appulſi ſuppleant, Anno ſequenti quinquageſimo, nave quæ menſe Aprili Goâ Malacam tendit, huc mittere. Menſe, inquam, Aprili. nam etſi ſcio eſſe aliam Menſe Septembri ſolvere ſolitam hùc Goâ navem; nolo tamen hoc tam neceſſarium in hâc urbe ſupplementum in ſecundam differri navigationem. Videte præ-

terea

terea num Domi ſit aliquis Fratrum Noſtrorum, utcumque Laicus, hactenus tinctus literis, ut & legere & formas Elementorum pingere calamo, docere pueros queat. Talem magnoperè cuperem ei quem priùs deſignavi Sacerdoti huc venturo aſſignari Socium, qui ſupplere quadamtenus vices poſſet Rocchi Oliveræ, cui anno ſequenti neceſſarium Goam iter eſt, ſumendo ibi Sacerdotio, quo inſtructus quamprimùm Malacæ ſe reddat. quare mandatum hîc relinquo ſolvens in Iaponiam, ut anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo, navi quæ menſe Novembri ſtatum Goam versùs ſolvendi tempus habet, imponatur modò memoratus Rocchus de Oliverâ, cum Ioanne Bravo Novitio, quem iſthic Grammaticæ ſtudijs vacare cupio. Igitur omninò volo, atque adeo vobis, Pater Paule Camers, & Antoni Gomezi, in Virtute Obedientiæ impero, ut Menſe Aprili anni proximi, aut ſi vis improviſa ineluctabiliter obſtaret, quo primùm tempore fieri poterit, duos quos dixi, Sacerdotem audiendis confeſſionibus aptum, & alium è Socijs idoneum Scholæ regendæ, Malacam deſtinetis. Scribo ad Patrem Nico-

Digitized by Google

laum, ut præſit invigiletque Noſtris Meliapore degentibus, ijs item qui per Oram Comorinenſem, quique Colani, morantur. ac pariter Comorinenſibus mando, ut Patri Nicolao obtemperent, ad eumque referant de rebus ſuis, quoties aut pro ſe ſubſidio, aut pro Chriſtianis quos curant favore ac patrocinio opus habuerint, ſcriptis ad illum Colanum, vel Cocinum literis (nam ultrò citróque per illas Vrbes negotiorum causâ commeat.) Eidem porrò Patri Nicolao imperavi, ut quæcumque deſiderari cognoverit à Comorinenſibus, continuò Goâ petat. Te verò Pater Antoni Gomezi, volo quæcumque is poſcet ſtatim exequi, commendoque & injungo quàm poſſum enixiſſimè, ne quidquam in eo Tibi ad ſummam diligentiam & officioſiſſimam caritatem reliqui facias. Pater Nicolaus ſubſit Patri Paulo, prout illi præſcriptum inde abiens reliquiſſe memini. Alumni Goenſes, ſive Luſitani, ſive Indigenæ, arbitrio Patris Antonij Gomezij regantur. Antonius verò ipſe Gomezius, prout mandavi, Patri Paulo Camerti ſubjectus ſit. cui eidem qui Bazaini, quive Armuziæ ſtationem habent, quatenus juſſi & diſtinctiùs

ctiùs explicui, obedient. ut res iſthic hoc Ordine ac Diſciplinæ tenore procedant, curare impensè vos ambos iubeo, & me de cunctis quæ contingent certiorem facere. Valete. Malacâ x. Kalendis Iulias Anno CIↃIↃXLIX.

Veſter in Chriſto intimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA III.

PATRIBVS ET FRATRIBVS COLLEGII CONIMBRICENSIS SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

ET ſcripſi ego vobis fusè Menſe Ianuario Superiori, & cunctos in his Tractibus variè ſparſos, è ſtationibus quemque proprijs, prout ſingulis mandaveram, ſcripſiſſe confido, quàm uberes & lætos Animarum fructus Indica ferat vineâ; &, non

 in

in regijs modò præſidijs, verùmetiam in reliquis oppidis Barbarorum, Sanctiſſima Chriſti Fides quàm feliciter adoleſcat. Iaponicæ in Malacenſi Portu navigationis capeſſendæ gratiâ profectus hùc ſum ex Indiâ Menſe Aprili, duobus è Societate Noſtrâ Comitibus, altero Sacerdote, altero Laico; itemque Iaponijs Neophytis tribus, quos priùs ſatis inſtructos fundamentali myſteriorum Chriſti Domini Noſtri ac Fidei Catholicæ notitiâ, ſacro antea lavacro tingendos Goæ curaveram. Imbuti ſunt elementis Chriſtianæ Doctrinæ in Noſtro Collegio Sanctæ Fidei, ubi & legere noſtrates literas, & manu formare didicerunt. Exercitijs quinetiam ſpiritualibus dederunt menſtruam operam, attentione ſummâ, ſtudioque maximò ex illis proficiendi. nec Deus defuit bonæ ipſorum, quam præparaverat, voluntati. quippe intimis mentes eorum affecit ſenſibus beneficiorum ingentium, quæ ſe à liberaliſſimo ſui Creatore accepiſſe, tùm primùm gratè recolebant, damnantes lugenteſque priorem ſuam in ijs agnoſcendis cæcitatem. unde in tales exardeſcebant mutuæ in Deum caritatis, religionis, virtutumque ſimilium affectus qua-

Digitized by Google

qualibus omnes nos qui cùm ipſis agebamus, ſi pariter afficeremur, præclarè nobiſcum agi putaremus. nunc legendi ac ſcribendi more noſtro peritiâ quam pararunt expeditè utuntur, cognoſcendis plerumque ſcriptis Myſteria Chriſti declarantibus, & Pſalmis ac cæteris Eccleſiaſticis precationibus ſtatâ quot diebus horâ è ſacro libro recitandis. quod agentes cum interrogaſſem aliquando, quam iſtiuſmodi voluminum partem majore animi guſtu è chartâ oculis ſubjectâ pronunciarent; reſponderunt: hiſtoriam tormentorum, & necis Chriſti. & fidem dicti facit, quòd eos vidimus non ſolùm omnia teneræ commiſerationis ſigna edere ad quamvis fortè oblatam Domini IESV dolorum ac mortis mentionem aut recordationem, ſed ultrò etiam eò animum referre, ſubindéque recurrere, & eâ conſideratione nunquam non commoveri vehementer. Tempore illius menſtrui, de quo dixi, Goæ ſeceſſûs, miris illos cœleſtium ſuavitatum perfundi gaudijs, & in dulces ſæpe lachrymas reſolvi videbamus. Ante porrò quàm in eâ commentationum Aſceticarum palæſtrâ exercerentur, pluribus illos menſibus te-

nueramus in memoriæ mandandis Articulis Chriſtianæ Fidei, Myſterijs vitæ Chriſti; causâ Incarnationis Filij Dei in utero Mariæ Virginis, ac totâ ratione reparationis humani generis, Domini IESV morte ſponte ſuſceptâ perpetratæ, mente comprehendendâ. Sæpiùs ex eis percontatus ſum, quænam ex omnibus Legis Chriſtianæ Sacramentis, uſu ipſis ſalubriora viderentur? conſtanter reſponderunt, palmam præſtantiæ, ob cauſam utilitatis & univerſalitatis ad omnes conditionum ac temporum opportunitates extenſarum, ſe duobus maximè tribuere myſterijs, Sacramentalis Pœnitentiæ & perceptionis Chriſti Corporis in Sacrâ Euchariſtiâ. Addebant, tam aptè ſibi videri cohærere inter ſeſe cuncta Religionis Chriſtianæ dogmata, univerſamque Diſciplinam, ut neminem ſani judicij putarent, poſtquam ea cognoviſſet, poſſe non probare. Audivi unum ex ipſis, cui nomen eſt, Paulo à Sanctâ Fide, cum altè ſuſpirans exclamaret: O vos infelices Iaponiæ Populos, qui creaturas adoratis quas Deus, ut vobis ſervirent, fecit! Tum ego illi, quid ita, inquam, Paulè, iſthuc loqueris? Ille ad me: miſe-

ror,

ror nempe, repoſuit, Populares meos, qui Soli ac Lunæ Divinos honores habent, cum iſthæc ſidera Miniſtri ſint agnoſcentium Dominum IESVM, juſſu ejus diù noctúque lucem hominibus præferentia, quâ illi ſcilicet utantur ad gloriam intelligendam IESV Chriſti Dei Filij. Sed ut ad iter noſtrum revertamur, pervenimus in hanc Civitatem Malacenſem Tres è Societate, cum Iaponibus totidem, pridie Kal. Iunias hujus Anni CIƆIƆXLIX. Occurrerunt exſcendentibus conſentientia dicta plurimorum, mira certatim de ſpe optimâ ſucceſſum habituræ in Iaponiâ Prædicationis Evangelicæ nunciantium; è literis quas monſtrabant ab Amicis Luſitanis mercatoribus illic negotiantibus noviſſimè acceptas. Horum in unis legebatur; Dynaſtam quendam in illis Iaponum Inſulis ſanè opulentum ac potentem, cupere Chriſtianum fieri. jamque deſtinaſſe ad Prætorem Indiæ, Legatum, qui nomine ſuo ab illo peteret, mitti ad ſe Doctores Chriſtianæ Religionis, à quibus ad Fidem erudiretur. In alijs ad me propriè datis ſcriptum reperi: Luſitanis aliquot negotiatoribus, recens appulſis in certam Iaponiæ regionem, & hoſpitium

ubi

Digitized by Google

ubi diverſarentur quærentibus, loci Regulum obtuliſſe quaſdam Ædes idcircò habitatoribus vacuas, quod eſſet experientiâ compertum, eas à lemuribus infeſtari ſolere vehementer. Ingreſſos eò Luſitanos, ignaros ejus vitij (nam id Iapones aſtutè diſſimulaverant) mirari per noctes aliquot ſolitos, ſibi decumbentibus veſtes & lectulorum pallia detrahi, nemine dum circumſpicerent apparente. Tandem aliquem ex ipſorum familiâ Puerum nocte intempeſtâ viſo ſpectri horrendi conſternatum, voce maximâ paris perturbationis indice cunctos excitaſſe; ita ut ex ſtratis exilientes, cum armis ad vociferantem accurrerent; quaſi vim nocturnam à furibus illatam repulſuri. Sed cum obſeratas fores, incolumem ac ſolum reperiſſent famulum, ex eo percontatos, cur exclamaſſet? audiſſe nihil aliud, niſi viſum ſibi terrificum oblatum, quod tamen ad Crucis ſignum à ſe formatum evanuiſſet. Hinc deinde idem Puer multas Crucis formas varijs per ædes locis, & ad Oſtia conclavium appoſuit. Explorabant interim conſcij rei Vicini, ut ſe in infeſtâ Domo advenæ hoſpites haberent; & videlicet mirabantur, tandiu eos illic in-
noxiè

noxiè degere. Itaque nocturno illo Pueri elamore ac ſtrepitu accurrentium cum armis fortè audito, poſtridie quærebant, quam ob cauſam eâ nocte trepidaſſent? Luſitanis verò rem uti contigerat referentibus, faſſos ultrò Iaponas, Ædes illas pridem baberi malo quopiam Dæmone infeſſas, etiam rogaſſe, quoniam hæc peſtis frequens eſſet in illis tractibus, ut ſi quid contra eam parati remedij afferrent, indicare aut communicare ne gravarentur. Ad quæ Luſitanis reponentibus: nihil eſſe ſigno Crucis ad maleficos abigendos Dæmonas efficacius; mox tum experimenti, tum reſponſi famâ paſſim latè diditâ, Cruces è chartâ, ligno, aut ſimili materiâ formatas in ferè cunctarum ejus oppidi Domuum oſtijs eſſe conſpectas: videlicet Indigenis, larvarum ſtygiarum incurſus ſæpe pati moleſtiſſimos ſolitis, oſtenſum contra illas amuletum cupidè uſurpantibus. His adjungebant eædem inſcriptæ mihi literæ: Videri optimè diſpoſitam excipiendæ Prædicationi Evangelicæ Gentem illam: quoniam circumſpecta ſit & prudens, è momentis rationum res æſtimans, eademque in primis curioſa cognoſcendi quidquid affertur

novi.

novi. Quocirca magnam equidem, Divino fretus auxilio, ſpem ingredior fructûs ingentis in aliquibus, & fortè in univerſis extituri Iaponibus; magnâ vi errantium illarum Animarum, ad Eccleſiæ Sanctæ ſe gremium aggregaturâ; niſi noſtra peccata obſtiterint, quominus Deus Dominus Noſter, nobis ſuæ gloriæ miniſtris uti dignetur. Neque his tamen ego tam lætis auſpicijs in hanc expeditionem vocantibus ſtatim parui. multum exinde diuque deliberavi mecum explorans, omnibuſque veſtigiis indagans Divinæ circa id ſigna Voluntatis. Poſtquam autem intimis animi liquidò percepi ſenſibus; planè Deo cordi eſſe, & ad ejus obſequium expedire, proficiſci me in Iaponiam, totus ſtatim in id conſilium incubui tam irrevocabiliter, ut mihi viderer, ſi à cepto deſiſterem, ipſis quoque Idololatris Iaponibus nequior ac deteſtabilior futurus. Et me in propoſito confirmat, quòd hoſtem humani generis multa movere video, ut me ab hac cogitatione dimoveat; ex quo non obſcurè ſcilicet illum apparet, magnam inde rebus ſuis cladem perniciemque formidare. Sed quidquid ille tumultuetur ac contra obij-

ciat,

ciat, imus tamen inanium ſecuri terriculorum. jamque ſtamus in procinctu ſolvendi, convaſato inſtrumento incruenti Sacrificij, quò litandâ primùm ilic Sacrâ Hoſtiâ, Chriſti Regis Noſtri nomine terrarum ac Gentium illarum quaſi poſſeſſionem adeamus. qui primi ſucceſſus cepto reſponderint, anno vertente (ſi Deus dederit) meis inde perlatis ad vos literis plenè cognoſcetis. Conſtitui jam nunc, à primo ſtatim appulſu Regem ipſum totius Iaponis, ubicumque fuerit, adire; exponereque ipſi quæ mandata ad ipſum habeam ſummi Gentium omnium Imperatoris Domini Noſtri IESV Chriſti. Audio in comitatu Regis illius magnam ſemper adeſſe Literatorum manum, ingenti ſubnixorum ingenij, doctrinæ, facundiæque fiduciâ. Horum obſtituram nobis eruditionem: Deo fretus, non ſanè reformido. nam quid boni ſcire poſſunt qui IESVM neſciunt? qui verò nihil omninò aliud niſi Dei Gloriam & Chriſti manifeſtationem in ſalutem Animarum, curamus aut quærimus, quid tandem damni aut periculi magnoperè pertimeſcere debemus? utcumque nos nudos & inermes, inter infe-
ſtas

ſtas non Gentis modò feræ, ſed Dæmonum etiam irritatiſſimorum acies, & tegere ne lædamur, & adjuvare ut vincamus, Deo, ſi voluerit, eſt facile: ſin ei aliud placeat, nihil quod ipſi libuerit, ducimus acerbum. In his bellis, etiam cadens, victor eſt: ſi occumbente duntaxat corpore, non ſuccumbat animus. una planè quæ per conſenſum in culpam accipitur, pertimeſcenda plaga mentis eſt. Sed cum Deus Dominus Noſter det omnibus gratiam ſufficientem ad ſibi ſerviendum, abſtinendumque à peccato, confidimus de Divinâ ejus Miſericordiâ tale haudquaquam nobis ab eo auxilium negandum. ac quia totum bonum aut malum noſtrum in benè aut malè utendo Dei Gratiâ ſitum eſt, multam collocamus fiduciam, primùm in meritis Sanctæ Matris Eccleſiæ Sponſæ Iesv Chriſti Domini Noſtri; deinde peculiariter in meritis omnium qui in Iesv Societate cenſentur, ac univerſorum utriuſque Sexûs, quotquot iis ſuadentibus aut dirigentibus Deo ſerviunt: ita ut horum ſimul omnium amplectente nos patrocinio, ſuffragiiſque apud Dominum juvantibus, ſperemus nos fideli cooperatione, benè uſu-

ros

Digitized by Google

ros offerendâ nobis in tempore Dei Domini Gratiâ. Ingenti ſolatio nobis eſt quod Deum ſcimus, intimorum cordis humani ſenſuum arbitrum, clarè perſpicere, quid cupientes, quid ſpectantes, quo voto, aut cuius rei deſiderio ad iter hoc Iaponienſe moveamur. Cum enim nobis ſimus conſcij, nihil planè nos aliud iſtâ expeditione ſequi aut captare, niſi ut animas hominum ad Imaginem Dei Creatas ad ſui Conditoris agnitionem perducamus: utque ſupremus Autor rerum omnium, à creaturis, quas in ſimilitudinem ſuam condidit, prout dignus eſt laudetur; poſtremò, ut imperij Sanctæ Matris Eccleſiæ Sponſæ Iesv Chriſti limites promoveantur, & ſpatia laxentur; imus alacri vigentes fiduciâ, & velut accepto ſpei pignore, certâ expectatione præſumere audemus, omninò ſucceſſuram in lætos exitus hanc Iaponienſem peregrinationem noſtram. Adversùs porrò minas omnes apparatuſque Diaboli, haud dubijs jam quaſi clarigationibus bellum acre, quò nos hoc curſu deijciat, denunciantis, duo quædam me ſuſtentant. Prius certa, ut modò dixi, perſuaſio perſpectiſſimæ Deo rectitudinis mea-

mearum in hoc itinere cogitationum: Alterum indubitatiſſima notitia abſolutiſſimi Dominij Divinæ Voluntatis in res creatas univerſas; ita ut nulla earum quidquam agere, niſi Deo permittente, queat. quâ lege teneri Dæmonas ipſos, nec quantumlibet cupiant, poſſe nocere cuiquam, niſi licentiâ ſæviendi à Deo impetratâ, in Iobi cernitur hiſtoria, cui viro Sacræ Literæ teſtantur, hoſtem licet immaniſſimum Diabolum; ne minimum quidem, ſine Dei nutu atque arbitrio, incommodare potuiſſe. Hæc eò diſſero quod exploratiſſimum habetur, hunc quem mox tentare conſtituimus, Malacâ in Iaponem trajectum, præſentiſſimis diræ mortis eſſe periculis obnoxium, ob ſævam vim atrocium procellarum & inobſervabiles inſidias latentium ſcopulorum ac Syrtium; denique ob feros incurſus infeſtantium illud mare Piratarum; quæ diſcrimina quàm non ex vano timeantur, exemplis naufragiorum & ſervitutum, pro experiri curſum iſtum audentium numero increbeſcentibus, perſpicitur. ut jam tertiam quamque è ſolventibus ex hoc aut finitimo quopiam portu versùs Iaponem navibus, aliquo è tribus memo-

Digitized by Google

memoratis exitio abſumi, pro re uſu compertâ, nec ferè humanitùs evitabili vulgò celebretur. Hæc ſæpe mihi reputanti veniebat in mentem vereri: ne plerique Societatis Noſtræ pleni literarum homines, ubi has in partes ad Evangelizandum miſſi, præſens in experimentum venerint gravium laborum ancipitiumque diſcriminum capitis ac vitæ, qualium aleam ferè quotidie jacere, negotij quod tractamus, & rerum ut hîc ſe habent, conditio ſubigit: religione quadam animi tangantur, quaſi temeritatis in hoc culpa conſciſcatur, &, quod ſacræ literæ vituperant, Deus quodammodo tentetur. Sed poſtquam de re totâ cogitavi otioſiùs, facilè me revoco, deponoque metum iſtum omnem; confidens, à paternâ Dei Domini Noſtri erga Societatem providentiâ ſuaviter procuratum iri, ut illuſtria talenta eruditionis & eloquentiæ, quæ iſti ad Societatem attulerint, ita noſtris Diſciplinis domeſticâque inſtitutione temperentur, ut ſemper in poteſtate ſint Divini Spiritûs, ipſos, uti & cætera membra Societatis, animaturi. Quod ni fieret, multùm equidem illis metuerem, nec poſſem animo conquieſcere, objectum

Digitized by Google

continuò mentis oculis circumferens, quod à Beato Patre Noſtro Ignatio audiſſe me recordor : Veros Societatis IESV Filios, multum in eo contentionis ponere debere, ut ſeipſos vincant, modoſque exquirere excutiendi à ſe terrores formidoloſarum rerum, qui homines impediunt à conſtituendâ in Deo plenâ ſpe ac totâ fiduciâ. Etſi enim viva fides ac ſpes ejuſmodi, gratuitum Dei Donum eſt, quod ille quibus eſt ipſi libitum tribuit : tamen plerumque id illis indulget, qui ſibi acriter ipſis imperant; nihilque omittunt quo poſſint conſequi plenam affectuum omnium ſuorum ſubjunctionem, ex verâ caritate, ſub Divini obſequij gloriæque rationes. Latum eſt, mihi credite, diſcrimen inter eos qui Deo fidunt, inſtructi tamen cunctis rebus ad victum uſumque neceſſarijs: & eos qui idem iſtud faciunt, in ſummâ deſtitutione & extremâ egeſtate, in quam ſe ultrò Chriſti causâ imitandi, conjecerint, vitæ ſubſidiorum omnium. Ac quod eſt inde conſequens, multùm item intereſt, inter eos qui fidem ſpem fiduciamque in Deo collocant extra mortis pericula; & eos qui Deo fidunt, & in illo ſperant, dum ſpontè ac

volen-

volentes, quò ei gratificentur, in diſcrimina ſe mortis evidentia obijciunt, horum vitandorum aut adeundorum poteſtatem & plenum arbitrium habentes. Sanè mihi videtur qui ſic elegerit in continuis vitæ periculis vivere, ex mero ſtudio Deo ſerviendi, omni alio reſpectu aut fine rejecto, brevi tempore ſenſurus tædium vitæ præſentis, & deſiderium mortis, quâ citò transferatur ad vitam meliorem, & regnet cum Deo in Cœlis; quando hæc quam vocamus vita, mors potiùs longa eſt, & exilium à Gloriâ, quâ ut fruamur, ſumus conditi. Dicunt mihi Fratres Noſtri ac Socij Iapones qui nobiſcum in Iaponiam proficiſcuntur, fore ut offendantur qui ſacris illic præſunt, ſi nos videant carne aut piſce veſci. quare imus certi, quantavis opus fuerit diætæ ſeveritate, talis offenſionis occaſionem tollere. Ajunt qui illinc veniunt magnam eſſe ibi multitudinem iſtius generis hominum quandam Religioſæ Vitæ ſpeciem, aſceſi ſeverâ, præferentium. Eoſdem confirmant, autoritate pollere ad populum maximâ; ita ut ex horum nutu pendeant ſummi juxtâ infimique, promptis ad omne mandatum obſequijs. Hæc vobis

refero, ut ex his pro veſtrâ prudentiâ æſtimetis, quantæ nobis quamque vehementes dimicationes in Iaponiâ paratæ ſint, & pro veſtrâ caritate contendatis impetrare nobis à communi Domino, quotidianis veſtris Sacrificiis & Orationibus, auxilium neceſſarium ad tam acres adverſarios vincendos. Equidem ſic ſpero: ſuſtentatum illic iri nos meritis & ſuffragijs omnium Filiorum Sanctæ Societatis Iesv. Die Natali Sancti Ioannis Baptiſtæ hujus Anni CIↃIↃXLIX, aut nocte illum diem præceſſurâ, ſoluturos nos ajunt. decretum eſt curſu recto uti, & per ducentas ferè leucas ex alto ſpectare famoſum Sinarum Regnum, nuſquam exſcendendo, aut terræ admovendo navem, quoad Iaponem tenuerimus. quod nautæ loquuntur fieri poſſe die decimo aut quinto decimo conſequentis menſis. Id ubi, Deo favente, contigerit, expectate longas meas & plenas literas, quibus vos certiores faciam, de terræ illius ſitu ac qualitate, de Gentium illam colentium naturâ, indole, moribus, legibus, ſuperſtitionibus, erroribus, ſtudijs, Academijs, Doctrinâ, ejuſque diſcendæ exercitijs, ac tradendæ Methodo. Delectavit me ali-

aliquando Paulus Noſter, narrans de quodam Cœnobio ſuæ Patriæ, ubi Sodales permulti literis dant operam. his ajebat præeſſe Seniorem quendam, excellere Sapientiâ inter omnes viſum, qui ad Domeſticos idemtidem in unum cœtum coactos verba facit: tum jubet ſeorſum unumquemque per ſpatium horæ unius commentari ſuper præſcripto argumento, hoc videlicet, aut ſimili: quid dictura videri poſſet Anima corpori, in extremo ſuæ ab illo disjunctionis Articulo? quid cogitatura, cum jam ſoluta nexu materiæ, Tartari aut purgantium ſub terris ignium (nam harum & hi rerum notitiâ ſunt perfuſi quadam) acres cruciatus experitur? Horâ talibus conſiderandis impensâ, ſolere Magiſtrum illum Diſcipulos ſingillatim percontari, quid quiſque meditando invenerit: & pro rei merito quam protulerit, laudare plus minuſve; vel etiam ſi parùm memorabile prompſerit quidpiam, reprehendere. Addebat Cœnobitas iſtos perorare ad populum ſolitos quintodecimo fermè quoque die, audirique magno concurſu Virorum ac Mulierum, parique attentione ac ſenſu animi; lacrymari quinetiam inter audien-

Digitized by Google

dum pleroſque non rarò, præſertim fœminas: maximè cum, quod ſæpe fit, Orator pictam oſtentat tormentorum inferni tabulam. Hæc Paulus, quæ coràm ſpectaverat referens. Quæſivi ex illo, num recordaretur alicujus Sententiæ, quam ex hiſce concionibus excepiſſet? Reſpondit: affirmaſſe aliquando quendam ex iſtis Oratoribus, cui dabat operam: Virum improbum ac Mulierem nequam, pejores Diabolo eſſe, quoniam quod Diabolus per ſe non poſſet, per malos viros & fœminas ageret, ut in furtis, falſis teſtimonijs, ſimilibuſque ſceleribus cernitur, quæ Diabolo duntaxat ſuadente, pravis hominibus exequentibus, fiunt. In eo fermè omnes conveniunt qui de Iaponibus quæ viderunt narrant: eſſe Gentem cupidiſſimam ſciendi. Ego quæ me uſus & experientia præſens de ijs docuerit, copiosè vobis diſſeram. Deus Dominus Noſter per ſuam Infinitam Miſericordiam nos in ſuâ Gloriâ conjungat. nam in hac vitâ haud ſanè ſcio quando aut quâ ratione, conſpectum ſperare mutuum poſſimus. Obedientia tamen id efficere poſſet: nam quæ difficillima videntur, facilè obedientia quando vult, expedit.

dit. Valete. Malacâ x. Kal. Iulias Anno CIↃIↃXLIX.

Servus inutilis omnium Fratrum meorum Societatis Iesu.

Franciſcus.

EPISTOLA IV.

PATRIBVS PAVLO CAMERTI, ANTONIO GOMEZIO, SOCIETATIS IESV. GOAM.

Gratia & Amor Domini Noſtri Iesu *Chriſti adſint ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

Ex quo ſcripſi vobis ſatis fusè, cauſa incidit cur expedire judicarem convenire vos iterùm paucis his verſibus; unde intelligatis: occurriſſe hîc mihi veterem Amicum in paucis carum, nomine Chriſtophorum Carvallium. Homo eſt cœlebs, virtutis apprimè ſtudioſus, locuples, honeſtus, optimarum artium & partium.

Hunc ego, pro ſtudio quod profiteor procurandæ omnium ſalutis, inſtiti hortari, & per noſtram amicitiam, perque Dei Amorem obſecrare, deſineret aliquando tumultuoſam & deſultoriam vitæ vagæ rationem, periculis frequentibus cùm rei familiaris ac capitis, tùm, quod longè pluris intereſt, æternæ ſalutis graviſſimis expoſitam. quouſque ſemper peregrinus, ubique hoſpes, nuſquam niſi precariò diverſaretur, nunquam in ſuo quieſceret? nullum colligendi ſui, rationeſque componendi conſcientiæ vacuum ſpatium haberet? Ad ea ille oſtendit haud ſe aſpernari benevolum monitum: quin & ſibi jam ſubnaſci tædium faſſus eſt infiniti erroris. Sat ſe habitaſſe in navi, portumque ac ſtationem tranquilli ſtatûs cum deſiderio reſpicere. Velle denique Domicilium alicubi figere, & quæ multa variâ nec infelici negotiatione comparaſſet, colligere ſub familiare tectum, ubi opes abundè congeſtas in eos uſus verteret, quos Miſericordiâ, Religio, gratuſque in largitorem Deum animus, denique conveniens deflexæ jam ætati quies, & corporis cura poſcerent. dum hoc ſermone proveheremur, opportunè re-

cur-

currit animo memoria bonæ illius Matronæ, quam ob maternum in Societatem Noſtram affectum quotidianâ officiorum ſedulitate teſtatiſſimum, Matrem vulgò noſtram conſuevimus vocare. Ergo Carvallio propoſui conjugium cum hujus Filiâ: Puellæ bonam indolem, virtutem ac morum honeſtatem ex vero commemorans. Haud ſurdo cantatum. movit hominem plurimùm mea, laudes ac dotes Virginis ſine fuco exequentis, oratio. quid multa? promiſit ſe illam conjugem ducturum. nec dubito quin, pro ſuâ cæterâ veracitate, jureque amicitiæ, quod ſanctè ſemper mecum coluit, fidem polliciti facto repræſentet, in re præſertim, quam ſibi amplam, utilem, honorificam, ad pacem tranquillitatemque vitæ accommodatam planè agnoſcit. Itaque non dubitavi totam rem ſcriptis literis communicare Matri noſtræ, uti minimè dubiam, ſi ipſa annuerit; quod quin ſit factura, atque adeò tam ſplendidam viri probi & divitis affinitatem in felicitatis parte numeratura, nullus dubito. Etſi autem ita ut videtis promotum negotium eſt; quia tamen multa ſemper executioni deſtinatorum interveniunt; &

taci-

facilè provideo haud in expedito rem iſthic futuram, niſi pro virili adnitamini; Oro vos ambo atque obſecro, ut memores prolixi ſemper in nos animi, quotidianæ Liberalitatis, benevolentiſſimæ Caritatis Matris noſtræ, ſic apud vos ſtatuatis: hanc vobis diuinitùs offerri pretioſam occaſionem rependendi tot ejus beneficijs unam quidem, ſed ſui momento inſtar multarum habituram, grati noſtri vicem ac remunerationem officij. Satagite ergò cum per vos ipſi, tum imploratâ atque adhibitâ eódem Primarij Quæſtoris gratiâ & operâ, ne ſucceſſu tam proſperæ opportunitatis afflicta illa Familia fruſtretur. efficite, inquam, omni conatu, ut ſolitudini honoratiſſimæ Viduæ, orbitati optimæ atque innocentiſſimæ Orphanæ, modo iſto quem Divina utrique conſulens Providentia offert, ſubveniatur. In adducendo quò erit opus Chriſtophoro Carvallio, non puto multum vobis operæ futurum. novi ejus conſtantiam & fidem: nec timere poſſum ne dictum revocet, aut præſtare abnuat quod eſt mihi pollicitus. Quæſtori ut in partes attrahatur, ſufficiet allegare, quod verè poteſtis, dignum eſſe negotium in

quo

quo perficiendo autoritatem experiatur ſuam, quippe quod ante omnia Dei Domini Noſtri ad laudem obſequiumque pertineat: deinde ex quo Domûs ipſius curæ commendatæ, ſpectatiſſimæ Fœminæ ipſi propinquæ, Pupillæ Virginis lectiſſimæ opem ab eo & patrocinium expectantis; ſtatus, ſalus, quietis ac ſpei rationes univerſæ pendeant. Confido equidem adjuturum pro ſuâ bonitate Deum Dominum Noſtrum, ut cum hæc illi probo & Sapienti dicetis homini, perſuadeatis facilè quod volumus. Iam quoniam probè ſcitis habere in manu Matrem noſtram diploma regium ritè conſignatum, quo ei conceditur, ut quam functionem publicam (officium vulgò dicunt) vir ejus Didacus Froëz (cuius anima Dei Gloria fruatur) dum viveret exercuit, eam cum ſuis omnibus emolumentis transferre in eum poſſit, cui filiam dare conjugem voluerit, & videlicet hoc ipſum in partem dotis imputare; impetrare oportebit à Prætore, ut id Officium aſſignari alteri permittat, numeratâ in ejus pretium pecuniâ quæ ad ſummam dotis Puellæ abſolvendam conferatur. cauſa cur id neceſſe ſit, hæc eſt: quia Chriſtophorus Carvallius eâ clarita-

ritate ijſque eſt opibus, ut infrà ſuam dignitatem exiſtimet eâ functione implicari. præſertim cum jam illum, ut dixi, tumultuum & tricarum tædeat, otiumque in conjugio, & à præteritis laboribus vacationem captet. verebar equidem ne hic nodus eſſet negotij, non defuturis fortè iſthic, qui verbis, prout ſonant, diplomatis hærendum, & pro ſcripto contra ſcribentis mentem ac manifeſtam æquitatem ſtandum contenderent; iſtâque calumniâ, Regis beneficium intercipere, & orbam Virginem cum Matre Viduâ fortunis evertere niterentur. Ejus generis ſi quid intervenerit, agite, oro vos, contra incumbite, conamini, omni contentione certate, per vos ipſi, per Quæſtorem, & ſi cujus alterius favor ad id ſuffragatioque futura putetur utilis, ut Prætorem, &, quorum ea poteſtas eſt, Regios Miniſtros pertrahatis ad benignè interpretandam Regis in hoc privilegio concedendo voluntatem. quis enim non videt id ſolum ſpectaſſe Majeſtatem ejus, ut Filia Froëzij ex mercede Patri debitâ proficeret: nec voluiſſe, ſi viro eam deſponderi contingeret minus apto ad paternam adminiſtrandam

Præ-

Præfecturam, idcirco Pupillam inopem parte magnâ patrimonij mulctari. obtinebitis ſpero equidem, Deo defenſore Viduarum, & Patre Orphanorum adoperante, cauſam æquiſſimam; quam ita vos capeſſere tantaque urgere inſtantiâ cupio, ut non putem ſine flagitio & turpi labe ingrati animi, quæ in Societatem univerſam fœdè redundaret, vos poſſe in hoc tanto Matris noſtræ negotio quidquam induſtriæ ac diligentiæ omittere: quoad iſtas Deo probatas confici nuptias, & per has Matronæ de nobis inſigniter meritæ, Virginiſque modeſtiſſimæ ſtatui, ſecuritati, dignitati optimè conſuli, perruptis quibuſcumque obſtaculis evincatis. Facili & morigero ad omnia quæ in rem opus erunt utemini Carvallio. nam is præterquam, ut dixi, mihi promiſit, & eſt fidei vir integerrimæ; etiam ſatis indicavit, plurimi ſe facere affinitatem iſtam: atque adeò magnam ſpem cæteræ quietis, & per quantum vitæ ipſi ſupereſt deſideratiſſimæ tranquillitatis, in iſto matrimonio conſtituere. Satis, opinor, vobis & declaravi, & ni fallor, approbavi votum hoc meum; cujus me factum per vos compotem ſi veſtris literis cognovero,

vero, lætiſſimo me impertitum à vobis nuntio, & magno affectum beneficio putabo. Deus nos in ſuâ gloriâ conjungat. nam utrùm in hac iterùm vitâ viſuri mutuò ſimus, in ambiguo nunc quidem eſt. Valete. Malacâ, Pervigilio Natalis Sancti Ioannis Baptiſtæ An.CIϽIϽXLIX.

Veſter in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA V.

Ioanni Bravio recens in Societatem admiſſo.

CAriſſime Frater: Velim Te ſingulis diebus hunc Religioſæ vitæ Ordinem conſtantiſſimè tenere. Manè cnm primùm evigilaveris accinges te ad meditandum aliquod myſterium vitæ Chriſti; incipiendo à Sanctâ ejus Nativitate; & ſic continuâ ſerie procedendo uſque ad ejuſdem triumphalem in Cœlos Aſcenſum. Argumenta meditationum habes ordine digeſta in Libro Exercitiorum Spiritualium. Per dimidiæ ſaltem horæ ſpatium in hac ſacrâ commentatio-

tione verſaberis , eâ prorsùs attentione devotioneque animi , cæteriſque obſervationibus ac formulis quibus te meminiſti Aſceticas menſis unius exercitationes obiviſſe. Procedes diebus ſingulis ad novam conſiderationem ; itaut ubi (exempli cauſa) feriâ ſecundâ Chriſti Natalem fueris contemplatus, feriâ tertiâ Circumciſionem ejuſdem conſideres : & ita conſequenter , quoad menſe vertente univerſis percurſis Domini Iesv Actis, ad omnium clauſulam, glorioſam ipſius Aſcenſionem pervenias. Hinc porrò revolves iterùm orbem eundem à principio , gradum faciendo ab uno myſterio ad aliud contiguum; & ſic dies menſis inſtantis per omnia veſtigia prioris trahens. In fine cujuslibet horum Exercitiorum renovabis vota quæ ſemel emiſiſti; præſertim tria illa præcipua Caſtitatis Obedientiæ & Paupertatis. Ea , inquam, iterùm concipies , Deoque offeres, inſtaurando inflammandoque eodem affectu intimo, quo ea primùm nuncupaſti. Hâc iteratione votorum , præter alios fructus , hebetabuntur impetus concupiſcentiæ ac ſtygij hoſtis ad prava te impellentium . quare nunquam illam omittas, cenſeo. Poſt pran-

dium

Digitized by Google

dium & brevem à meridie quietem, repetes meditationem matutinam, in eâque par ſpatium horæ dimidiæ, idem myſterium expendendo, conſumes; adjungendâ ſimiliter ad finem inſtauratione votorum. Hoc tibi fixum atque immobile in diurnorum actuum varietate duret ſemper. nec ulla tanti avocatio vel occupatio ſit, quæ te prohibeat ſolidam quot diebus horam Chriſti Domini Noſtri vitæ Sanctiſſimæ piè recolendæ addicere. in quo, habebit commoditatem hæc quam inſtitui partitio. ut horæ dimidium ex antemeridiano tempore, tantumdem è pomeridiano in id ſeponas. Expeditum ad hoc fore præ cæteris videtur, id ſpatium quo, vergente ad veſperam die, Pater, quicum degis, Franciſcus Perez Scholam habet Catecheticam. tunc tibi vacabit veſpertinæ iſti orationi attendere. noctu antequam ſomno te dedas, voca conſcientiam ad calculos, inquirens in cogitata, dicta, facta diei totius, explorans quoque, num quid omiſeris quod debuiſſet à te fieri. Sic cuncta diſcutiens quaſi mox Sacramentali Confeſſione apud Sacerdotem purgaturus animum. acrem etiam Pœnitentiam perperàm actorum aut malè

præ-

Digitized by Google

prætermiſſorum, ex causâ Dei, quem ſummè diligas, offenſi concipiens; tum Chriſtum IESVM enixè orans ut ignoſcat tibi, emendationemque pollicens, denique recitato *Pater* & *Ave* ſic te compones ad quietem, ut Divina cogitanti, diemque poſterum tranſigere ſanctiùs paranti, ſopor obrepat. Expergiſcens poſtridie, mente continuò ſursùm erectâ, dum veſtes ſumes, dum manus ac faciem lavabis, memoriâ repetitis lucis heſternæ lapſibus, petes à Chriſto Gratiam eos hodiè vitandi. Inde meditatione matutinâ defungaris, uti pridiè feceras, atque ad eundem modum reliqua continenter exequare; in hocque vitæ ordine tam conſtans eſto, ut nullo alio quàm valetudinis impedimento, fas tibi putes vel tantulum de illo remittere; ac cujus tandem cumque intervenientis obtentu cauſæ, ſanus modò ac valens, vel diſtuleris, vel non expleveris præſcriptorum quidpiam, Religioni ducas, & culpam in Patrum conventu fatearis, pœnam ultrò infligi poſtulans negligentiæ quâ rem tanto tibi opere à tuo Moderatore commendatam vel præterieris, vel perfunctoriè tranſmiſeris. De cætero quidquid ages, quocumque

Digitized by Google

tendes, qualicumque in occupatione vel remiſſione verſaberis, acri ſemper conatu arrectæ mentis vires totas in tui ubique vincendi contentionem exere, cupiditates frange, à quo ſenſus abhorrebit amplectere; appetitum in primis innatum laudis & excellentiæ contunde, nihil uſquam parcens, quoad ſuperbiâ radicitùs evulsâ, infra omnia deprimi te libens ſuſtineas, contemni etiam gaudeas. Ac ſic habe: ſine iſtâ demiſſione, ſine hoc in pravos animi motus imperio, nec tibi nec alijs te bonum eſſe, nec Deo placere, nec in Societate Iesv perſeverare poſſe. Patri cum quo vivis in omnibus obtempera, exequens alacritate ſummâ quidquid, quantumvis moleſtum operoſumve, mandaverit. nunquam illi obſtans, aut contrà quidquam excipiens qualibet ex causâ. planè ſic illum ſemper audiens, ſic ad nutum dirigentis te per omnia inflectens, ut ſi præſens Pater Ignatius eadem juberet. Quibuſcumque cujuſque generis ac modi tentationibus pulſari te ſenſeris, eas ſtatim ingenuiſſimè univerſas Moderatori tuo enuncia; unicam eam eſſe vitandi ne ijs ſuccumbas rationem, certiſſimè perſuaſus. præter quam utilitatem

ineſt

ineſt etiam magnus animi quæſtus iſti perſpicuitati fatendi motus arcanos cordis. magna enim, & magnæ mercedis pignus afferens, per eam initur à Deo gratia, propter laborioſam plerumque victoriam naturalis pudoris: magna etiam ſecuris infligitur ſpebus & inſidioſis machinationibus Hoſtis Tartarei, cujus præcipua nocendi facultas in latendo ſita, exarmatur ſi pertrahitur in lucem, planéque ipſe perverſis ſuis optatis excidens, ijs ipſis, quos captabat, incolumibus & ſecuris ludibrio eſt. Vale.

In Cellâ ſolitariâ Sanctæ Mariæ de Monte prope Malacam, nocte quæ diem præcedit Natali Sancti Ioannis Baptiſtæ ſacrum An. CIↃIↃXLIX. mox ſoluturus versùs Iaponem.

Tui amans ex animo.

Franciſcus.

Digitized by Google

EPISTOLA VI.

D. PETRO DE SYLVA PRÆFECTO MALACENSI.

IN Iaponiam denique non venti magis propitij, Domine, quàm tua nos beneficia perduxerunt. quippe ad fortunandum iſtum curſum, ſecundùm Dei Domini Noſtri benevolam Providentiam, plurimùm (quod gratè fatendum eſt) valuit tua in nos ad hoc procinctos iter humaniſſima liberalitas, quâ non ſolùm viaticum amplum, navigium ex præſenti copiâ optimum, cunctáque id genus quæ erant ex uſu amantiſſimè providiſti, nodos interim omnes & moras negotij, eminente ſemper autoritatis tuæ favore amputans; ſed ad gratiæ cumulum dona præterea multa pretioſaque adiecisti, quibus huius Terræ Principum neceſſariam nobis benevolentiam pararemus. Cum his ſalvi atque incolumes, Deo iuvante, XVIII. Kalend. Septembris fauſto, & auſpicato die; videlicet Aſſumptæ in Cælum Deiparæ Sacro, appuli-

pulimus Cangoximam , Patriam Pauli Sanctæ Fidei ; cuius gratiâ à Præfecto Loci, & Ædile , univerſoque Populo ſanè amanter ſumus excepti . Pauli ejuſdem fidi noſtri comitis ſtatim emicuit Religionis haud fictè ſuſceptæ zelus . Noctes dieſque totas Parentibus , Cognatis , Amicis , omnis ætatis , ſortis ac generis proponere Chriſti Doctrinam ac ſuadere inſtitit , tam efficaciter , vt jam quando hæc ſcribo , Matrem & Vxorem , Cognatos Cognataſque ac conſanguinitatem univerſam vtriuſque ſexûs , cæterorúmque Amicorum ac veterum Familiarium non exiguum numerum , Chriſtianos effecerit . Eſt hæc Terra ; quantum hactenus potui perſpicere , ita nunc aptè ac tempeſtivè diſpoſita ad excipiendos Cœleſtis Doctrinæ ſatus , vt ex eâ , ſi cultura non deſit , uberes iure optimo ſperentur fructûs animarum . Natio hæc eſt hominum in quâ vel plurimum ſupra perturbationes Ratio valet . Nec quæ peccant plurima contra recti iudicij autoritatem præſcribunt ; errant enim ferè per ignorantiam , ut appareat emendaturos , ſi doceantur . Itaque imperium Rationi ſuum mali etiam mores quodam-

Digitized by Google

modo integrum relinquunt : dum non palàm contra ejus interdictum uſurpantur : ſed precariò & furtim, ac quaſi citrà præiudicium obrepunt. quare licentia obſequendi vitijs, nequidquam reclamante Ratione, non adeò in hâc Gente uſu invaluit, ut ubi ſcienter, inverecundâ paſſim malitiâ, peccatur. Iremus jam nunc Meacum, vbi Iaponiæ Imperator & præcipui Gentis Principes degunt, ſi tempeſtivitas ventorum ferret. Aiunt, poſt quinque hinc menſes ſtatum expectari Eteſiarum eò ferentium exortum. Tunc, ſi Deus dederit, illùc navigabimus. quæ multa & mira de illâ Regiâ Iaponiæ Civitate celebrantur, ijs plenam adiungam fidem, ſi præſens perſpexero. Sex & nonaginta millia Domuum in eâ cenſeri referunt. Duo Luſitani qui ibi fuerunt, quorum vnus adhuc in Iaponiâ verſatur, aiunt ſibi videri Meacum Vrbem Vlyſſipone ampliorem. Ædes omnes è materiâ ſunt, contignationibus & tabulatis more noſtrate ſurgentibus exſtructæ. Anno, ſi Deus annuerit, ſequenti ex præſenti de his experientiâ copioſis ad Te literis diſſeram. Magna mihi ſpes è Chriſti IESV propitio favo-

favore animum complet, fore ut magna Iaponiæ pars, ob eam, de quâ dixi, Rationis ad liquidum perſpectæ in hâc Gente autoritatem, Noſtram Sanctam Religionem amplectatur. Atque huius, qui tam veriſimiliter expectatur, ingentis fructûs bona pars Liberalitati & Humanitati illi tuæ imputabitur, quâ nos & voce atque operâ coràm, & ſcriptis quò fuit opus efficacibus mandatis, & donis ex tuâ copiâ ſpecioſiſ conferendis, quibus Regis Iaponiæ gratiam eblandiamur, hoc noſtrum conſilium Chriſti legis in hoc Regno promulgandæ; ex infinitis & noſtræ imbecillitati inſuperabilibus difficultatibus explicaſti. quæ res facit, vt cum Dei auxilio confidam, per Te abſolvendum & in pleni ſucceſsûs promovendum lucem, quod Dominus Comes Almirantes Pater Tuus olim inchoaverat. tantò maiori apud Deum tuo merito, quòd ille navigationum ad Orientales hos Populos vel inſtitutarum vel frequentatarum non alium ferè quàm quæſtûs temporarij Luſitano Regi fructum attulit: Tu longè felicior hâc noſtrâ tam benevolè navigatione iuvandâ, æternam amplificationis Regni Chriſti & propagationis Di-

vinæ Gloriæ utilitatem procuraſti. Hoc ſcribo ut intelligas, quàm obſtrictus Deo ſis, qui Te ad rem tantam elegerit; & iſtud tam laudabile Noſtræ Sanctæ Religionis per has Oras dilatandæ propoſitum menti penitùs tuæ inſeverit. Nec deerit, mihi crede, quin primùm quærenti Dei Regnum humanæ accumulentur opportunitates. Regi enim quoque, niſi fallor, & Regno, quorum rationes ſummâ fide ac diligentiâ procuras, uberes proventus noſtra hæc Iaponienſis Expeditio promittit. Sacaium eſt Civitas maritima, princeps Emporium Iaponiæ, itinere bidui Meaco diſtans. In eâ Vrbe, Deo iuvante, facilè impetratu erit, vt detur ius Domicilij Procuratoribus Regis Luſitaniæ, facultaſque ædificandi Apothecas ubi merces Indicas Europæaſque cuſtodiant, donec eas per otium commutent cum pretioſiſſimis quibuſque Iaponicæ terræ metallis, artificijs & fructibus, argento præſertim atque auro, quæ ex omnibus ferme hiſce Inſulis in hunc ditiſſimum illorum Tractuum portum maximâ copiâ vænum importantur. Id quò faciliùs commercium vtrimque quæſtuoſum ineatur, ſuadere conabor

Regi

Regi Iaponiæ ut Legatum in Indiam mittat, qui ſpectatâ illic abundantiâ rerum ad vitæ uſum opportuniſſimarum, quibus caret Iaponia, deſiderium earum ſuis rediens moveat: & ſic eos proniores ad mutui mercatûs conditiones admittendas reddat. unde fiat, ut non ægrè inter Indiæ Proregem & Regem Iaponiæ conveniat, tum de cæteris legibus Commercij, tum propriè de Portorio ac ſcripturâ Luſitanici Fiſci, Sacaij, vti dictum eſt, conſtituendis. Multùm confido in Domino Iesv fore ut ante duos annos ſcribam Tibi, habere nos Meaci Templum Deo dicatum in honorem Sanctiſſimæ Deiparæ Dominæ Noſtræ; ut qui deinceps in has Inſulas navigabunt, in horribilibus illis Sinici Archipelagi procellis invocare poſſint Divam Virginem Meacenſem. Quod ſi tantum mihi fidei tribueres, vt ſumere me ſineres Officium Procuratoris in his locis tui, ſpondere auſim effecturum me ut quamcumque rei ac pecuniæ tuæ partem mihi commendatam hoc nomine volueris, eam Tibi pluſquam centuplicato fœnore auctam repræſentem; idque lucro à periculis itinerum & naufragiorum plane

nè ſecuro; certæ mercaturæ felicitate, quali nullus ante Te Præfectus Malacæ innocentius vberiuſque lucrum fecerit. Scire aves quod hoc genus ſit compendioſiſſimæ nundinationis? miſſis ambagibus dicam. Induc ſodes in animum largiri nobis quod dividamus egentibus harum terrarum Chriſtianis, qui modò ſunt, & qui mox fient. Huius ſic collocatæ ſortis, præſto, fideiuſſore Chriſto, plus quam centuplum in Cœlo Tibi reddendum, non obnoxium ventorum aut fluctuum incerto, neque armis inſidijſve Piratarum. Hæc ſcribens verebar ut ſatis parato in præſens eſſes animo ad iſtam iaciendam ſperandæ in Cœlo commutationis aleam; quâ nihil tamen eſt ſecurius. Scio Vos Præfectos Malacenſes excelſis animis, quamquam ſatis alioqui experrectis ad lucrum, hanc tamen certiſſimam artem utiliſſimi compendij plerumque negligere ſolere. Latro Nauarchus Noſter hîc Cangoximæ diem obijt. Inſervivit nobis ex animi ferè noſtri ſententiâ navigatione totâ; nec nos tamen ei reddere vicem in portu atque in morte potuimus. Ipſi enim mori libuit in ſuperſtitione ſuâ: neque illud ſaltem

tem nobis reliquum fecit, quo alijs Amicis in Chriſtianâ profeſſioue defunctis referre poſt mortem gratiam poſſumus, commendando eorum animas Deo; quando miſer ſuam animam in Infernum proiecit, ubi nulla eſt redemptio. Multi hinc Iapones ad vos navigant, ad id conſilium impulſi ſermonibus Pauli Noſtri mira de Luſitanorum Virtutibus narrantis. Oro & obſecro Te per quantum Deo debes & Tuæ nobilitati, excipe illos honorificè ac liberaliter, & da operam ut apud Luſitanos copioſos & honeſtos, à Te iuſſos omnem illis humanitatem exhibere, ſplendidè commodéque diverſentur. Magno id illis (mihi crede) invitamento erit ad Chriſti Religionem amplectendam, ſi vera de Luſitanis retuliſſe Paulum, experimento ipſi proprio compererint. Dominicus Diazius cui has committo Tibi reddendas literas, Amicus meus ſummus eſt, nec minus mihi carus quàm ipſe me diligit. Humanitas enim ejus & in nos benignitas per aſſiduam conſuetudinem longæ navigationis, continuis officijs perſpecta mihi eſt. Singulari me beneficio affeceris, ſi homini de me optimè merito, quàm deberi à

me

me profiteor, nec exolvere poſſum, Tu gratiam rependeris. Deus Dominus Noſter dies vitæ tuæ in multos propaget annos, Teque ſalvum & florentem, ut Tu & Domina Vxor Tua optatis, in Luſitaniam reducat. Vale. Cangoximâ Nonis Nouembris An. CIƆIƆXLIX.

Tuus in Chriſto.

Franciſcus.

EPISTOLA VII.

P. ANTONIO GOMEZIO SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

QVoniam Epiſtola quàm III. Nonas, hoc eſt nudius tertius, ad vos communiter omnes qui è Societate Goæ degitis, dedi, tam prolixa eſt, tamque diſtinctè perſequitur ſingula, vix quidquam

Digitized by Google

quam ſupereſt quod ad te propriè ſcribam præter hoc unum : obverſari te continuò menti memoriæque noſtræ : nec unquam ceſſare affectum meum ab ardenter optando tuæ animæ plus gratiæ ac profectûs ſpiritualis, quàm fortaſſe tu ipſe tibi cupias. Omnium quidem Fratrum Noſtrorum per Indiam ſparſorum, quos tibi commiſi, gerere te curam velim, ut ad perfectionem indefeſſo contendant ſtudio : cæterùm præ cunctis ſcito commendare me teipſum tibi : nihilque magis velle aut majoris momenti ducere, quàm Te toto conatu incumbere ad promovendum provehendumque ſemper in melius tuum animum. quo in negotio ſi vigiliam etiam acerrimam remitti vel paululùm à te ſcirem, haudquaquam te idoneum arbitrarer cui ſalus aliorum, aut omninò quidlibet rei majoris rectè committeretur. Si verò (quod potiùs reor, & Deum, ut annuat, veneror) tu alacris & ſtrenuus ad ſcopum ſemper animo propoſitum ſummæ Dei Gloriæ tui perfectione procurandæ, irrevocabili perges impetu currere, obſtaculis quibuſvis eluctandis, idque mihi certò noſſe contigerit; haud deſperarem poſſe fieri, ut te

ali-

Digitized by Google

aliquando huc accerſam, mittendum Meacnm aut Bandum, hoc eſt in arces ipſas ac Caſtra Iaponicæ ſuperſtitionis, ubi amplam nanciſceris facultatem tua ſancta deſideria explendi. Cave omittas ſcribere mihi fusè ac prolixè de cunctis Fratribus Noſtris qui vivunt per Indias, deque ijs qui in Luſitaniâ quique Romæ degunt, exponens quid quiſque agat, quo fructu in Vineâ Domini laborent. magnam conſtituo ſpem fructûs animi, ſolatijque ingentis in tuarum ejus argumenti lectione literarum: quo ne me defraudes oro te; nec chartæ in hoc parcas aut operæ. utique cum me non otioſiſſimum, ut ſatis noſti, tam verboſis literis, quales ſunt heſternæ illæ, vos de omnibus quæ vobis grata utiliaque fore autumo, haud pigeat certiores facere: cujus à vobis diligentiæ vices gratas expecto ſcilicet ac flagito. Quos iſthinc huc in Iaponem advoco, ut ſe quamprimùm, remoris omnibus expediant, præſtóque ad condictum ſint, dare te volo ſedulam operam; atque autoritate ad hoc urgendum eâ uti quàm tibi plenam rerum iſtiuſmodi contuli. Scis modos id efficaciter & ſuaviter efficiendi, accommodatè

ad

Digitized by Google

ad cujuſque captum ac genium. Pater Coſmus Turrianus tui amantiſſimus ſcribit tibi, ac, pro ſuo vehementi erga te affectu, multa optat, quæ tibi ut conducibilia modò ſint, vereor. matureſcent adhuc cruda, ſuo tempore. articuli opportunitatum expectentur. Interim ſic habe: majora me tibi & ampliora deſtinare, quàm tu ipſe, aut hic perſtudioſus tui Pater, cupiatis. adeóque vix aberit, quin ante quàm tertius ab hinc annus evolvatur, literas à me accipias quibus huc evoceris ad aliquam ex celeberrimis horum Regnorum Academiam iturus, ubi fortaſſe uberioribus quàm autumas Divinarum conſolationum illapſibus fruêris, & aliquantò numeroſiora congeres animarum lucra quàm quantum iſtud eſt quod ex tuis in excolendâ Indiâ laboribus percipis. Verùm hæc aliàs. quod nunc inſtat; quia verebar ne quis in aliquem è Socijs, quos huc acerſo, tuus fortè tibi tenerior affectus obreperet, ut ſpecioſo prætextu fas putares excipere ac retinere iſthic quempiam, alio in ejus ſubrogando locum, etiam atque etiam edico: cave attentes quidquam tale. ac perſuaſum habe, fo-

re,

Digitized by Google

re, ſi, quod abſit, hoc faceres, ut graviter in re momenti maximi contrà tui Præpoſiti diſertum imperium, contra tuum ipſius officium, delinqueres; & culpam conſciſceres haud leviter à Deo vindicandam. Id quod ego tuâ etiam causâ ſtudens prævertere, mando tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut planè omnes ad quos ſcribo nominatim hùc evocans, nemine prorsùs quocumque obtentu prætermiſſo, aut mutato, confeſtim expedias, & ut ad tempus ſolvendarum in has terras navium procincti ad curſum præſtò ſint cures. Per naves quæ Goâ in Armuziam non ferè ante Martium ſolvunt, fac mittas illuc exemplar Epiſtolæ meæ longioris ſcriptæ II. Nonas, ante hoc triduum, ſimulque quàm ſcribo propriè ad Magiſtrum Gaſparem, jubens eum venire ad nos quamprimùm. ut eâ ille maturè acceptâ comparare ſe poſſit ad occurrendum iſthuc tempeſtivè ante Aprilem anni ſequentis, navibus uſurus illo tempore Orientem versùs vela facere ſolitis. nam & nos eodem Aprili Menſe ad hunc curſum Goâ ſolvimus. Si quem ex à me vocatis mori contingeret, age de alio ei ſubſtituendo cum

Patre

Patre Paulo ; & quem concordi judicio ad id ambo probaveritis , huic in virtute Obedientiæ à me præcipite , ut cum alijs veniat . Singulis enim illorum ne mercede obedientiæ fraudentur , præceptum hùc navigandi , pro poteſtate imponendum cenſui . Videtur mihi expedire , ut ij ducant ſecum duos Adjutores Laicos ; aut ſaltem unum . Hos oporteret , præterquam induſtrios ac ſtrenuos ad neceſſaria miniſteria domeſtici usûs , quantumvis humilia , etiam eſſe homines perſpectæ virtutis , quos ſatis confidi poſſet , in quibuſvis occaſionibus peccandi , tutos à lapsûs periculo futuros . Atque id pro rei momento iterùm inculco . Eligantur , inquam , ad id viri conſtantiæ in bono probatiſſimæ ; quorum innocentia ſecurè queat exponi vel pellaciſſimis illecebris tentationum , quales utique abundant in terrâ , ob lubrica præcipitia , ſupplantatrice non cautè per eam gradientium , parúmque aut attentorum ad vitandos , aut fortium ad frangendos , dum occurrunt , inſidioſiſſimè paſſim ſparſos laqueos animarum . Porrò dum hi parantur ad diſceſſum , vos per otium tranſigere vellem cum Pratore , ut is literas ſcribat ad Regem

 Iapo-

Iaponis, muneraque, quæ ejus nomine cum Epiſtolâ reddantur, adijciat. Valebit id ad commendandam iſtis Gentibus Prædicationem Evangelicam, cujus, præter inſitam divinitùs vim, etiam externis hiſce teſtimonijs adjutæ, tantum non temerè fructum expecto, ut florentem in Iapone Chriſti Eccleſiam converſione plurimorum brevi coalituram exiſtimem. Quia verò ſuâ quiſque allectandus eſcâ eſt; nec aſſuetos rationibus putandis temporalium lucrorum perinde oſtentationes ſpiritualium utilitatum movent; facite ut diligenter exponatis curatoribus iſthic Fiſci Regij, non vulgarem ſe præbere facultatem novorum vectigalium magni quæſtûs ac pretij Regi è Iapone parandorum. Siquidem facilè impetrari poterit, ut in urbe maritimâ Sacajo, quod eſt princeps Emporium totius Iaponiæ, Domus publicè aſſignetur Procuratoribus Regis Luſitaniæ, cum Apothecis mercium Europæarum, quæ cum auro argentoque probatiſſimis, quorum illuc metallorum è fodinis hujus terræ uberrimis, magna vis importatur, grandi quæſtu permutentur, conſtituto ibidem portorio & ſcripturâ, ingenti utique compendio Fiſci

Re-

Regis Luſitanici. Abſque hâc objectâ ſpe malè metuo (quàm vellem vanam hanc meam & falſam ſuſpicionem eſſe!) valde inquam vereor, ut adducantur, qui regias iſthic utilitates curant, ad expediendam Iaponem versùs navem magnam Regis nomine, unâ propriè de causâ importandorum eò Prædicatorum Evangelij. nos porrò gaudebimus, vel per occaſionem Chriſtum annunciari; etiam in lucro poſituri, quòd ſaltem in acceſſorio terrenæ pecuniæ Regnum cœleſte computetur: Miniſtris hîc neceſſarijs ſalutis animarum tutò, ubi matura meſſis vocat, invehendis, navigio præcipuè deſtinato ad conſtitutionem humani commercij. quin ſi haud prona iſthic res eſſet, pro præſenti fortè Indiæ ſtatu, mitti Legatum ac navem Regis, aut Proregis nomine, poſſet Prætor de ſuorum Cognatorum aut Neceſſariorum aliquo benemereri, concedendâ huic legatione liberâ cum Privilegio Iaponici mercimonij quæſtuoſiſſimi. Hic verò, niſi fallor, perlibenter ſumptu privato bonam Onerariam armaret in iſtum curſum, unde veriſimillimè, ac quaſi certò, expectaret emolumentum omninò maximum. Videtis qui ſunt iſthic locupletes

Inſtitores, quæ facultates, quæ vota ſingulorum. horum cuipiam ut ſalivam Iaponici quæſtûs moveatis religionis rationibus nunc utilem, offerte, immo & quibuſcumque conducibile creditis, quem his adjunctum mitto Catalogum mercium magno hîc ſtatim vendibilium, quibus iſthic abundatur. Harum numerum congeri quàm maximum oporteret in navim hùc mittendam, cujus Dominus ſi pigretur ſe diſcrimini committere, Procuratorem ei præficiat, cui rectè fidat. nos quoque pro virili annitemur ad cooperandum citæ diſtractioni rerum apportatarum; & pro præſenti notitiâ ſpondemus, ingens planè ſic negotianti lucrum oſtendi. Hæc ſi aptè in tempore quibus oportet allegaveritis, exiſtet nempe qui excitetur indicio parabilis theſauri, ad quidvis pro ſpe tali paciſcendum. Ac tum periculum non erit ne navis minùs firma deligatur. Eam utique cui tantam rem committent ſuam, vel omnium inſtructiſſimam ſtudebunt eſſe, nihil curæ ac ſumptui parcentes. nos verò ſic conſe uemur ut Præcones Evangelici eidem impoſiti navigio, quàm poteſt fieri tutiſſimè, quò nunc opus eſt mittantur. Habes

cogi-

cogitationem meam de modo procurandi Trajectûs commodi Sociorum iſthinc in has Inſulas. de quo illud præterea moneo, quod experientia nos docuit. Tutò ac citò tranſmittere inde hùc volenti, ſolvendum eſſe Goâ Menſe Aprili, Malacâ verò Menſe Iunio. quare date operam, ut navis huc ventura cum toto onere, ac copioſo viatico, annonâque omnis generis, cùm Goâ tùm Malacâ vela faciat tempore quod indicavi; nec qui eam regent, ullâ ſe ratione induci patiantur ad deflectendum obiter ad portus ullos Sinarum, quocumque prætextu negotiationis quæſtuoſæ, aut comeatuum inde parandorum, quos aliunde copiosè providiſſe oportuit. ac ne in Inſulas quidem obvias exſcendant mercaturæ gratiâ; niſi neceſſitate urgente Aquationis curſim ac citrà moram feſtinandæ. Sic enim habeant, & expertis credant, recto nec interpellato ſtatione ullâ curſu navigari debere Malacâ in Iaponem à periclitari graviſſimè nolente. qui ſecus faxit, aleam jaciat, præter quàm damnoſiſſimæ tædioſiſſimæque moræ, capitalium etiam diſcriminum. Temporis quidem quanta jactura fiat ex utriuſque viæ comparato ſuc-

ceſſu cognoſcite. quatuor menſium cum dimidio, in ſummâ tarditate, curſus eſt rectus Malacâ in Iaponem: Si deflectatur ad Sinas, vix menſibus ſeptendecim poſtquàm Malacâ ſolverit navis Iaponem tenebit. Ac quia ſcio quantum Avaritia ſub ſpei præſentis illicio apud Inſtitorum animos valeat ad ſubita conſilia ſecuris promiſſorum obijcienda, è re putarem arte quadam ſubtrahi materiam negotiationi Sinicæ: curarique à vobis ne plùs piperis onerariæ imponatur, quàm quantum Iaponico abſumendum commercio ſatis iſti norunt. Alioqui ſi conſcij ſibi ſint tantæ mercis illius copiæ, ut profligatâ Sinenſibus parte redundante, abundè ſuperet quòd Iaponibus vendatur, vix tenebuntur in viciniâ Sinicorum Portuum, quin cupiditati obſequantur, & curſum interpellent; quidquid contra ſuadeat tempeſtas, & vectores reclament. Ergò cum navigium, quo Patres vehendi ſunt, onerabitur; impetrate ab ijs, quorum hæc poteſtas eſt, ne piperis ſupra octoginta capſas imponatur. Is fermè numerus eſt, qui Sacaij citò & lucro maximo poteſt diſtrahi. Aliud præterea præmuniri vellem ad tantò efficaciùs frænandam

dam naviculariorum aviditatem. Orate Dominum Prætorem, qui vobis id non ægrè gratificabitur, ut diplomati, quo Rectori navis hùc venturæ Noſtros in Iaponem deportandi curam demandabit, diſertè adſcribi jubeat: vetare omninò ſe, ne mercimonij causâ in Sinarum Portus exſcendat. quia enim extrema tempeſtivitas cogitantibus Iaponem Sinis, in Kalendis Auguſti defixa eſt; adeout niſi ſaltem eo die vela dent Eteſijs inde adhuc in menſtruum ferè ſpatium ſpiraturis, rerum illic maritimarum periti deſperent Iaponiam illo anno tangi poſſe: manifeſtum eſſe Malacâ ſolventes ſub finem Iunij, ſi negotijs ſe implicent in emporijs Sinarum, haud expeditos ad navigationem fore ſub initium Auguſti, mora enim illic neceſſaria occaſionem abſumeret viæ Iaponicæ, cogeretque rursùm expectari uſque ad annum vertentem, quam vocant *motionem*, hoc eſt auram & tempeſtatem accommodatam ad eum trajectum, ſtato duntaxat illo tempore recurſuram. quod quia gravi Prædicationis Evangelicæ, quæ Regi præ omnibus cordi ſit, detrimento fieret, ſeriò ſe denunciare: qui id committat, noxam in-

 cur-

Digitized by Google

curſurum quali ſubjacent qui Regis Imperio ſcientes adverſantur. utique cum eâ ſolùm ritè ſtipulatâ conditione recti cursûs ſine diverticulo tenendi, Patres in Iaponiam pervehendos acceperit, alteri, ex Regis mente, navi & navarcho commendandos, niſi hoc iſte recepiſſet. Socijs qui verſantur in Promontorio Comorinenſi mittes exemplum deſcriptum Epiſtolæ prolixæ, quàm III. Nonas ad vos dedi. Simul aliquid affulſerit certæ ſpei è Meaco, ſtatim ſcribam ad vos fusè, uti & Noſtris Fratribus Conimbricenſibus, & Patribus Romanis. Si Dominicus Carvallius nondum ſit initiatus Sacerdotio, petes à Domino Epiſcopo ut illum ordinet. Fac Amicum tibi teneas, & omnibus officijs demerearis, Ruizium Gonzalem. nam illum habere benevolum noſtrâ intereſt, cum ejus curæ commiſſi ſint Chriſtiani Comorinenſes, unde Patres Societatis Noſtræ, qui in illo Promontorio Res Eccleſiaſticas curant, quotidie in multis, ejus Viri favore indigent. De Melchiore Gonzale, deque Collegio Bazaïnenzi, ac de Franciſcanis qui illud priùs tenebant, an Fratres eorum Ordinis recèns è Luſitaniâ venerint; denique

an

Digitized by Google

an id Collegium, uti ſemel Noſtræ Societati eſt traditum, ita adhuc ab eâ gubernetur, & porrò in perpetuum gubernandum ſperetur, ſcire cupio ex te. quare fac primis literis, me de his omnibus plenè doceas. Addes de Patre Nicolao; quo fructu Colani laboret: atque an ſedulò urgeat rem quam illi enixè commendavi, ſummè neceſſariam ad erudiendos in literis Filios Chriſtianorum Comorinenſium, & juvandos Patres Noſtros qui in partes illas mittuntur. quibus quidem Patribus, ut nullâ in re quâ indigeant deſis, te etiam atque etiam rogo. quin ultrò invigila petitiones & deſideria illorum occupans; cunctiſque occaſionibus apud Prætorem & Præfectum ærarij Regij, ut eis ſubminiſtrentur quæ opus ſunt ſatagens; quin etiam ubi urgente neceſſitate expeditior eis ſubveniendi ratio aliunde non occurret, è re familiari Collegij iſtius illis interim conſulens. Cupio præterea diſcere tuis literis; ecquid expectati è Luſitaniâ Societatis Noſtræ Concionatores adhuc Goam appulerint, quot ij ſint, quibus ſinguli dotibus præditi? Si verò advenerint; in eorum diſtributione, ante omnes habeatur

ratio

ratio Civitatis Cocinenſis, quæ quantùm boni Oratoris operâ egeat, ſcio. Hæc omnia quæ tibi ſcribo, ſcripta etiam putentur Patri Paulo, cui communicabis; ad quem ſpectabit aſſignare Concionatoribus loca in quibus prædicent, & eos illuc pro poteſtate mittere. Iſthùc proficiſcuntur Bonzij Iapones duo, qui verſati ſunt in Academijs Meacenſi & Bandenſi. Facite illos in cunctis omni benevolentiæ ſignificatione demereamini. Amore quippe atque humanitate Iaponica ingenia conciliantur. Omni ratione ſatage, ut multâ ſis apud Dominum Epiſcopum gratiâ, itemque apud ejus Vicarium, ſummum eis amorem veneratione conjunctum exhibens, eis ad nutum inſerviens, & in cunctis obtemperans. ſunt enim Majores noſtri: ac quidquid conficiendum cum illis erit incomparabiliter faciliùs & citiùs, obſequio ac demiſſione peragetur. Iterùm oro te: in expediendis hùc conſtituto tempore quos advoco Patribus, nihil tibi ad ſummam diligentiam reliqui facias. Si conſilijs noſtris Deus faverit, & labores adjuverit, accipietis aliquando à me literas ante annum vertentem Meaco ſcriptas. Dominus

nus Noſter cumulet vos tantâ hîc gratiâ, tantâ in Paradiſo Gloriâ, quantam ipſe mihi cupio. Cangoximâ Nonis Nouembris An. CIↃIↃXLIX.

Superioribus à me dictatis, hæc adſcribo manu propriâ. Per Domini Dei Noſtri Amorem, obſecro te, da ſedulam operam, ut te omnes ac ſinguli Noſtræ Societatis Fratres ament plurimùm. Id conſequêris, præſentes bonis verbis & benignis officijs, abſentes crebris & perhumanis conſolans literis. Magnoperè te velim ſtatum habere locum ac tempus, quo Doctrinam Chriſtianam continuè rudibus explices. ac cuperem id à te fieri in Templo Epiſcopali; ibidemque præterea Dominicis ac feſtis diebus, mane te dicere ad populum è ſacro pulpito, poſt meridiem ad mancipia & Pueros Chriſtianorum, Articulos Fidei declarare linguâ ipſis notâ, prout ego faciebam cum iſthic eſſem. Et hoc, ut exemplo ſis alijs. Vehementer oro te, ut ad me minutatim ſcribas de ſtatu interiori tui animi. Scis quantum gauderem, ſi cognoſcere me iſto indicio contingeret quæ anxiè ac cum acri ſolicitudine cupio de progreſſu ad perfectionem tuo I-

In-

Inter multa quæ mihi nuntiari lætiſſimā poſſent, illud vel in primis numeraverim, ſi multorum concordibus teſtimonijs diſcerem, impensè amari à te à cunctis Societatis Noſtræ Fratribus; ſive qui tecum ſub eodem tecto vivunt, ſive qui alibi propè aut procul in alijs Domicilijs aut Miſſionibus verſantur. Caros illos omnes eſſe tibi ſi audiam, gratum quidem fuerit; ſed dimidium tantum afferret gaudij. ut id plenum ſit, perſuadear oportet, tum te in eos omnes affici tenerrimè, tum ab ijſdem viciſſim impensè diligi. Vale.

Tuus in Domino.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VIII.

PATRIBVS GASPARI BARZÆO, BALTHASARI GAGO ET IACOBO CARVALLIO. GOAM.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

CVm in his Iaponiæ Regnis præſens animadvertam diſpoſitionem optimam ad inſignem profectum Noſtræ Sanctæ Fidei: & aliunde memoriâ repetam inflammata deſideria quibus dudum æſtuatis Divinæ promovendæ gloriæ, adiuvandis Proximis in ſuarum inueniendâ ſalute animarum; in eam fiduciam ingreſſus ſum ut ſperarem, pro ea quam veſtri habeo notitiâ, non defuturam vobis, Deo Domino Noſtro iuvante, virtutem atque Humilitatem interiorem, quarum ope ac præſidio poſſitis efficere quod cupitis, & antiquorum aliquando fieri compotes votorum. Mando itaque vobis in virtute Sanctæ Obedientiæ, ad veſtrum maius meritum,

tum, vt, niſi quemquam veſtrum valetudo impediat, Vos, Magiſter Gaſpar, Balthaſar Gage, & Iacobe Carvalli, veniatis in Iaponiam, vbi ego ſum, mox iturus, Deo iuvante, Meacum; ubi, ut ſpero, me reperietis. Vos verò Balthaſar Gage & Iacobe Carvalli, toto itinere obedietis Magiſtro Gaſpari, de cuius Prudentiâ & Humilitate confido, functurum illum tali Præfecturâ, quâ par eſt attentione ac diligentiâ. Quia certiſſimum habeo vos, ſtatim vt hæc videritis, nullam moram hùc proficiſcendi facturos, ſic ſuadente perſpectiſſimâ mihi veſtrâ omnium religione, ac perfectione mentis ad obediendum, vel cum mortis periculo, paratiſſimæ, amore illius, qui prior factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem, nihil iam dictis addam, quod ad vos & iter hoc veſtrum attinet, ſperans vos, Deo deducente, ſalvos hîc mihi atque incolumes brevi ſiſtendos. Scribebat hæc manu propriâ Veſter ac Veſtri amantiſſimus in Chriſto frater, Cangoximæ Nonis Novembris, Anno CIↃIↃXLIX.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IX.

P. Paulo Herediæ Cocinum, ut ibi Collegio præeſſet, miſſo ſub finem Anni 1551.

HÆc tibi, quæ Cocini uſu teneas, mandata præſcribo. Primum omnium quantum erit in te ſitum, induſtriâ & contentione omni adhibitâ, da operam ut totius illic Populi Tibi concilies amorem; præſertim autem Sodalium & Moderatorum Ædis Sacræ Matris Dei, ſolicitè exquirens & ſedulò adhibens omnes vias & rationes eis certò perſuadendi, te non aliud in votis habere, quàm obſequi voluntati eorum, & augere pro virili religionem ac venerationem Populi versùs iſtam Sanctam Domum Matris Dei. Itaque eos crebrò perofficiosè inviſes, & ad eos cum fiduciâ confugies in tuis ſpiritualibus neceſſitatibus dubiorum & anxietatum, conſilium poſtulans. Neceſſitates verò corporeas Pauperum tuam opem implorantium referes ad Sodales Miſericordiæ, cauſas apud illos miſerorum per te agens, & inde

de ijs ſubſidia procurans, quæ videlicet ex tuâ domeſticâ inopiâ ſuggerere non poſſis ipſe. quod profiteri te convenit; efficereque ut intelligant Pauperes, id quod à te accipient, è penu tuâ non depromi; ſed Sodalitatis Miſericordiæ liberalitate donari. Ac cum iſtâ occaſione inopes ad te accurrentes exponent penuriam quâ laborant rerum corpori neceſſariarum, tu viciſſim illos admonebis de inopiâ, quam minùs ſentiunt, cuique conſulere parùm curant, opportunorum ad ſalutem animæ ſubſidiorum. quorum tamen copiam in promptu habeant, ſi uti velint: quare ne id negligant hortaberis; magnoperè ſuadens, ut mentem ad Deum vertant, ipſum orent, adorent, myſterijs ritè uſurpandis Confeſſionis & Euchariſtiæ ſibi propitient; ad quod tuam illis paratam exhibebis operam; oſtendens te ipſis illo functis officio primario, nequaquam defuturum in cæteris commoditatibus vitæ ac victûs, iſtâ de quâ eſt dictum ratione, impetrandis. In uſu cum hominibus omnis generis promiſcuo, id enixè affectabis, ut modeſtia in te tumore vacua æquè à cunctis obſervetur, neminem non benignè ac de-

demiſsè alloquendo ; ſingulis cùm Eccleſiaſticis tùm Sæcularibus honorem quantus cuique competit prolixè deferendo . Si quid fructûs ex tuis miniſterijs extabit; ejus laudem haud appetes , vel ultrò delatam accipies: ſed totam in ſolidum ijs tribues quos tibi autores adjutoreſque, ádeoque præcipuos effectores piorum iſtiuſmodi operum fuiſſe, gratè ingenuéque profiteberis . Id ſpectanti & in eo elaboranti tibi ut bonum per te nomen Noſtræ Societatis augeatur , perſuaſiſſimum eſſe convenit ; tum te duntaxat navaturum in hoc operam , & voti ejus compotem futurum , cum ingens demiſſionis, & alieniſſimæ à faſtu omni modeſtiæ paſſim ſpecimen præbueris . etenim qui te verè humilem aſpicient , & tui , quem intuentur , cæteros. quos non vident, Socios arbitrabuntur eſſe ſimiles , veram ſcilicet informabunt ideam Religioſorum Societatis IESV , Inſtitutumque id impertient eâ quam deſpicientia ſui facilè à quibuſvis impetrat approbationem gratiâque . una ea via eſt famæ Societatis propagandæ . quod faciliùs intelliges , ſi memineris eos qui primi laboribus in Eccleſiæ obſequium ſuſcipiendis huic Ordini

Digitized by Google

celebritatem pepererunt, omnium id quidem exercitio Virtutum, ſed præcipuè neglectûs humanæ gloriæ, ac ſui depreſſione, quàm cæterarum fundamentum agnoſcebant, exemplis ubique clariſſimis edendis id fuiſſe aſſecutos. Hos tu imitando, & te dignum iſto nomine probabis, & ejus exiſtimationem promovebis. aliud iter ſequendo aberrares videlicet, ac quod illi conſtruxerunt everteres. Ante omnia memento, autoritatem apud Populum, gratiamque ac plauſum multitudinis, Dei ſolius donum eſſe; quod ille largiturus ſit illis duntaxat, quos eâ virtutum ſoliditate roboratos videat, ut eos jure confidat iſto tam inſignis efficaciæ talento rectè ad ſui ipſorum, & hominum quibus juvandis vacant, ſalutem uſuros. Quos autem ita comparatos cernit, ut fructum, ſi quem ex ſuis miniſterijs referent, ad propriam derivaturi jactationem ſint, meritò mulctat iſtâ gratiâ, non vertens in eos ſtudia Hominum; nec aſpirare ijs à puppi ſinens auram favoris popularis; ne dona Dei contemnantur imputata conatibus humanæ induſtriæ, & diſcrimine ſublato Sanctorum & Imperfectorum, tepidi ac minùs accu-
rati

rati in Dei obſequio, mendaci ſuffragio ſucceſſuum, & falsò Famæ præconio in ſpeciem virtutis exquiſitæ ſubornati, honorem Operarijs verè Apoſtolicis debitum à plebe imprudenti conſequantur. Tu itaque fac Divinum Numen continuè atque inſtanter ores; ut tibi ſenſu mentis intimo noſſe tribuat, quæ quamque gravia ex te obſtacula opponas profectibus Evangelij, impediens vitio tuo nè Deus quantam vellet ſui notitiam indulgeat iſti quem malè curas Populo, cui ſcilicet ad perſuadendum quæ opus eſt, autoritate idoneâ deſtituaris, tuâ culpâ; quòd iſtud Cœli munus fervore ac fidelitate debitis non promerueris. Quando ſtatis quotidie temporibus juxta Noſtræ Societatis uſum, actiones tuas ad calculos revocas, inquirens ecquid in ijs pecces, ne omittas ſeveriſſimè diſcutere quemadmodum te geras in adminiſtratione Verbi Dei ex Eccleſiaſtico pulpito, Sacramenti Pœnitentiæ è ſacro Tribunali: in promiſcuis denique ſermonibus ac congreſſu quotidiano cum hominibus, accuratè obſervans quæ in his aut negligenter omittis, aut agis perperàm; ſerióque decernens, ac mox fideliter exequens, neceſſariam emen-

dationem. Hanc enim ſi ſtatim à culpæ notitiâ adhibeas, non cunctabitur Benigniſſimus Dominus cum ſuis ultrò donis tuæ pœnitentiæ occurrere: ac ſuis in te cumulandis gratijs, detrimenta præterita in profectûs uberrimos vertere. Nolim autem (quod multi faciunt) te ſpem conciliandi tibi populi in humanis artificijs conſtituere; callidéque graſſari ad gratiam celebritatemque Vulgi eblandiendam, ijs obnoxiè faciendis aut dicendis quæ grata jucundaque multitudini eſſe perſpexeris. Indigna Evangelij præcone iſta ſedulitas eſt; quippe quæ, præter quàm individuam trahit comitem pruriginem vanæ gloriolæ à Populo captandæ per ſanè periculoſam, etiam eſt injurioſa Chriſto Domino Noſtro: quippe cujus honorem iſtiuſmodi Prædicatores, quem ſpectare ante omnia deberent, ſuæ ipſorum famæ poſthabent; in primis quærentes laudem propriam; eaque adeptâ, ut jam optati compotes, facilè remittentes ardens ſtudium Divinæ Gloriæ per veram ad Deum converſionem animarum, ſummo conatu procurandæ. Hæc quæ dixi hactenùs acri mentis attentione perpendas cenſeo: deſque operam ut iſtiuſmodi ſenſi-

bus,

Digitized by Google

bus, intimos tui animi ſinus imbuas, penitúſque perfundas; haud ſinens evolare ſi quid, prout ſolet, Benigniſſimus Dominus tibi Divina Meditanti Cœleſtis illuſtrationis afflaverit: ſed id diligenter in libellum ad memoriam conferens. Magna pars, mihi crede, veri profectûs in Spiritu Deo ſervientium, in hac obſervatione & ſolicitâ recogitatione notitiarum iſtiuſmodi, orando ac commentando perceptarum, ſita eſt. Etenim Si momentaneis iſtis aliquando dignatus quiſpiam Divinæ Lucis radijs, veritates per eos detectas literis conſignaverit, longè alio videlicet animi motu fructuque iſtam ex intervallo ſcripturam releget, quàm ſi non eſſet expertus quæ chartæ illevit. quinetiam luculentas illas formas quaſi fugitivas retrahet, iterúmque reguſtabit vivos ſenſus, aut eorum certè clariori recordatione ſaluberrimè vegetabitur ad ferventer operandum ſapiendumque prout convenit ex præſenti uſu. Latum enimverò diſcrimen ſaporis ac guſtûs ſpiritualis eſt inter vulgares lectores iſtiuſmodi rerum à Sanctis è congreſſu cum Deo recentibus ſcriptarum, & eos qui propria in ijs, & aliàs experta recognoſcunt;

quâ memoriâ & ſenſu intimo qui carent, parùm ſanè tali lectione proficiunt. Propterea Autor magnoperè tibi ſum Ephemeridum hujus generis ſedulò conficiendarum, diligenter in Codicillis annotando, quæ tibi quotidianas commentationes obeunti arcana lumina Divinitùs affulſerint: ea in maximo pretio habendo, teque illis indignum reputando, ac tantò, ut par eſt, deprimendo profundiùs, quantò te per iſtâ Deus dignantiùs extollit. Pone in eo ſedulam & efficacem operam, ut tibi ne deſit copia fidelium & perſpicacium Amicorum, qui & ſatis oculati ſint, ut quos in concionando, in audiendarum Confeſſionum ratione, in cæteris id genus functionibus defectûs admittis, videant; & ſatis liberi ut te de illis ſyncerè moneant; ac tu lapſus tuos per hunc modum cognitos emendes ac præcaveas, prout convenit. In ſacro Confeſſionum audiendarum miniſterio feſtinationem perfunctoriam vitabis, & patienter attendes negotio, quò in majorem certioremque profectum Pœnitentes promoveas. Itaque cum ſub manum venient qui & egeant & capaces opis ſint, & alioqui vitæ ſtatum ſatis habeant compoſitum, ut

ijs

ijs & libeat & vacet dare operam excolendo animo, auditis eorum culpis, ipſos jube ſuſtinere per dies aliquot, comparando ſe ad veram deteſtationem peccatorum ex dolore Dei Omnipotentis & ſummè amabilis offenſi. Ad hunc finem præſcribe illis Commentationes pias, de Morte, de Iudicio, vel de pœnis damnatorum apud Tartarum, ex quibus intelligentes quàm atrocibus ſe malis implicuerint peccando, odium tædiumque pravè antehac actorum tale concipiant, ut ex contrito corde veras extundant lachrymas, & propoſitum emendationis, cui rectè fidi poſſit in vitæ conſequentis durabilem innocentiam, eliciant. Hoc maximè in ijs obſervandum, quibus inter irritamenta peccandi, & benè operandi obſtacula vitam agentibus, pro humanâ fragilitate non tutò creditur ſine pignore, pollicentibus in tempus futurum meliora. Ejuſmodi ſunt qui graves ſimultates exercuere cum nondum reconciliatis Adverſarijs, qui amoris flagitioſi commercia nondum ſic abruperunt, ut in lubrico rediturae occaſionis ſatis tuti à lapſu putentur: denique qui rem alienam detinentes, reddendi moras hactenùs nexuerunt.

Hos omnes poſt Confeſſionem exercebis Aſceticis meditationibus ad ſtatum ipſorum accommodatis, & ſic demùm, ubi ſatisfeciſſe videbuntur, abſolves & dimittendo adhortaberis, ad ſe crebrò deinceps ſiſtendum Sacro Tribunali Pœnitentiæ. Quoties incidet ut ij quibus aures confitentibus das, pecuniæ malè partæ conſcij, eam ad te deferant pro arbitratu erogandam in Pauperes, quòd ejus Domini non extent, ex eâ tu nihil unquam ad tuum aut Collegij uſum, quantâvis premaris inopiâ, conferes; ac neque arbitratu tuo perſonis aut familijs egentibus diſperties, ſed totam Præfectis Sodalitati Miſericordiæ conſignabis, ab illis prout videbitur diſpenſandam. Sic præcidetur aditus ſuſpicionibus de te parùm honeſtis, & autoritatem promovendo Dei Cultui neceſſariam dementibus. Eâ ſemper circumſpectione ac prudentiâ te adhibe in congreſſibus & colloquijs omnis generis hominum, quibus ad bonum promovendis quotidianam navas operam, ut nullâ unquam quantâvis fiduciâ familiaritatis, excidat tibi loquenti vel agenti quidquam quod illi ſi, quod poteſt fieri, & tu pro eventuro habe, à te averteren-

rentur, exprobrare jure poſſent. Hæc cautio cùm ad tuum ipſius, tum ad eorum quos excolis profectum permagni momenti eſt. Peccata confeſſis cum ſignificatione pœnitentiæ, & abſolvi poſcentibus, ne annuas antequam ſatisfactionem repræſentaverint, in triplici præſertim genere, odiorum, amorum, & injuſtæ detentionis rerum alieni juris. Iube priùs reconcilient palàm cum Inimicis gratiam, procul amoveant offendicula pudicitiæ, iniquè occupata Dominis reponant: expleant denique ſi quid aliud præverti ad ſecuritatem expediat; nec ſolâ promiſſione defungantur. nam cum hominibus horum Tractuum tam promptis & liberalibus ad obligandam Fidem, quàm ad exolvendam tardis ac ſegnibus, cum arrhâ in manu tranſigendum eſt.

EPI-

EPISTOLA X.

Quibuſdam Mercatoribus Luſitanis recens appulſis in Iaponiam.

QVod hujus inſcriptio Epiſtolæ veſtra quibus mittitur de more nomina non præfert, minùs mirabimini cum quod res eſt, ſcietis: hanc ipſam mihi fuiſſe ſcribendi cauſam, ut ea cognoſcerem. Oro ergò vos ne gravemini edere qui ſitis? quo nomine vocetur quæ vos huc advexit navis? aveo etiam noſſe Malacæ quid agatur? pacata ne illic & tranquilla cuncta reliqueritis ſolventes? Hæc brevi ad nos reſcripto, peto, dignemini exponere: atque interim quæſo boni conſulatis, ſuggerere me vobis, ut aliquantum temporis occupationi veſtri negotij ſuffuremini quod recognitioni conſcientiæ impendatis. Mihi credite, iſta demùm eſt mercatura longè omnium quæſtuoſiſſima, ex quâ lucrum provenit haud paulò & uberius & certius, quâm ex commutatione mercium Europæarum cum velleribus aut pannis

nis ſericis Sinenſium ; utcumque iſtâ negotiatione fructus pecuniæ ipſi ſorti ac capiti æquetur . Cogitabam , ſi Deus annuerit . veſtris literis acceptis continuò iſthuc excurrere ad ſalutandos vos , Deus Dominus Noſter pro ſuâ Immensâ Clementiâ teneat nos ſemper omnes ſuâ Divinâ manu, & nos conſervet in hac vitâ per ſuam gratiam conſtantes & fixos in obſequio ſuæ ſupremæ Majeſtatis. Amen. Amangucio Kal. Septembris An.CIƆIƆLI.

Frater in Chriſto Veſter.

Franciſcus.

Sequentis Epiſtolæ inſcriptio exterior in Autographo Archetypo Romæ ſervato ſic ad verbum habet : *A my en Chriſto Santo Padre Ygnatio*, vnde nos ejus titulum qui ſequitur, expreſſimus.

Digitized by Google

EPISTOLA XI.

MEO IN CHRISTO SANCTO PATRI IGNATIO. ROMAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

VEriſſime Pater mi, accepi modò Malacæ, hùc appellens è Iaponiâ, Literas Tuæ Sanctæ Caritatis. quæ quoniam de vitâ ac valetudine tam cari ac venerabilis mihi capitis quod optabam docuerunt, ſcit Deus Dominus Noſter quantâ meum animum voluptate compleverint. Multas equidem in ijs iucundè legi ſuavitatem ſpirantes tuam pietatemque ſententias; quas & identidem, fructu animi mei præcipuo, retracto mente verſans, & quodammodo reguſto; præſertim autem illa extrema verba, quibus velut caritatis quodam ſigillo Epiſtolam obſignaſti. *Totus tuus, adeo ut nullo vmquam tempore obliviſci tui poſſim. Ignatius.* quæ ego ut

illic

illic cum dulciſſimis lachrymis legi, ita & flens hîc deſcribo, revocans ſuauiſſimam memoriam temporis elapſi, & illius ſynceri ac Sancti Amoris, quo me ſemper amplexus, nunc quoque proſequeris; prætereaque reputans, me ex tot illis atque ingentibus laboribus periculiſque Iaponiæ, à Deo, tuis potiſſimùm precibus inflexo, votiſque in me paternis obſecundante, fuiſſe liberatum.

Numquam exprimere ſcribendo poſſem quantum debeam Iaponibus: quandoquidem in eorum gratiam Dominus Noſter clarâ me notitiâ intimè imbuit innumerabilium culparum mearum. Nam hactenus evagans extra me, quamdam velut abyſſum malorum in meâ conſcientiâ penitùs conditam non perſpexeram: quoad in illis ærumnis & angoribus Iaponiæ, apertis aliquando mentis oculis, dedit mihi Bonus Dominus manifeſtè cernere, ac quaſi præſentis experientiæ ſenſu tangere, quàm valdè neceſſarium mihi ſit exiſtere aliquem qui perattentam perque ſedulam mei curam gerat. Videat igitur quid agat Tua Sancta Caritas, dum tam Sanctas Animas Patrum ac Fratrum Societatis

qui

qui in his degunt regionibus, gubernationi meæ ſubijcis: mihi vero per ſolam Dei Miſericordiam modò evidenter innotuit; tam malè me paratum rebus ad iſtam Præfecturam benè fungendam neceſſarijs, ut ſperare potiùs debuerim commendari me à Te curæ ac Providentiæ Fratrum meorum, quàm ipſos mihi committi regendos. Adiungit deinde Tua Sancta Caritas, ingenti deſiderio teneri Te videndi me adhuc ſemel ante finem huius vitæ. Novit qui mei pectoris intima pervidet Dominus Noſter, quàm vehementem quamque dulcem impreſſionem teneri affectûs animo penitùs meo inſinuaverit hæc ita blanda ſignificatio præſtantis amoris erga me tui. Equidem quoties tua illa verba mente reputo (reputo autem ſæpiſſimè) iniuſſæ mihi lachrymæ oculos complent; nec poſſunt teneri quin ſuaviter erumpant ad ſolam illam mihi iucundiſſimam ſpeciem quæ obverſatur cogitanti, fieri poſſe ut te iterùm amplectar: quod etſi video difficillimum; tamen nihil eſt quod Sancta Obedientia efficere nequeat. Per ſtudium quo ardenti flagras obſequendi ac gratificandi Deo Domino

No-

Noſtro , unam à Te peto gratiam, quam, ſi præſens adeſſem , poſitis humi ante tuos ſanctos pedes genibus ſupplex rogarem ; ea autem eſt , ut hùc mittas virum aliquem Tuæ Sanctæ Caritati penitùs perſpectum & plane probatum , Rectorem præficiendum Collegio Goano . nam homine quem Tu elegeris, quemque manu , ut ſic dicam , iſtâ tuâ idoneum formaveris , vehementer eget id Collegium. Cur omnino arbitrer neceſſarium deſtinari hùc à Te viros præſtantes & ſupra vulgarem modum Virtute ac Doctrina præditos , ad Academias Iaponiæ mittendos , hæc cauſa eſt . quoniam qui ſunt illic expertes Literarum , ſed alioqui prudentes homines ; cum de ſuis erroribus convincuntur , eò ſe recipiunt , ut dicant ; eſſe in ſuâ quoque Gente Doctorum Virorum copiam , qui totam vitam ecquiſitis commentationibus & infinitâ lectione tranſegerunt . Eos , quoniam quæ nos affirmamus , pernegant , prius eſſe revincendos adiungendoſque nobis ; ut ſic rectè poſſint , qui eorum autoritate nituntur , & ipſi accedere . En cur Literis ac Doctrinâ opus ſit . Conſtantia vero ac

pa-

patientia inſignis virtutumque cunctarum cumulus, plane requiritur in ijs qui tantis ſe dimicationibus obiecturi ſunt. Venient ſiquidem pauci & inopes Advenæ contra nomen univerſum ac famam glorioſæ, ac multâ ſui rerumque ſuarum admiratione ſubnixæ Nationis, quæ tota in ditione Bonziorum eſt, primas illic dignitatis exiſtimationiſque tenentium. quod qui audeant, palàm eſt multa paſſuros, ubi eos vndique quos irritaverint Crabrones inceſſerint; neque laturos impunè, ſimul, quod primùm & neceſſariò faciendum, Bonziorum Sophiſmata diſſolverint, mendacia redarguerint, ſordes & arcanas artes, quibus Plebem credulam pecuniâ emungunt, in lucem protrahere publicam ceperint. Equidem ex ijs quæ ſum expertus illic præſens, videre jam hinc videor, væſani Sacrificuli quam impotenter erupturi ſint, cum aderit coràm, qui negare in os ipſis ſuſtineat: poſſe illos, quod gloriantur, arcanis ſacris, eruere flammis, addictas jam Orco animas: cuius ridiculæ iactantiæ, ſi palàm falſitas coarguatur, quæſtûs eorum pars maxima perierit. cum verò Sodomiti-

mitica flagitia ; quam illi abominandam obſcœnitatem in ludi ac propè laudis parte numerant , meritis obiurgationum aculeis configentur , nempe iſtos velut compunctos ſtimulo in ſuis lutulentis lacunis immanes apros , ruituros impetu væſano ad eos dirumpendos , qui Margaritas ante ipſos proiecerint , eſt conſentaneum. Quare , vt dixi , horum hiſque ſimilium promulgatores illic dogmatum , deeſſe non poterit , quin acriter oppugnentur, diréque vexentur , ut animæ ipſis ſuæ, iuxta Evangelicum Verbum , in ſuâ ſibi duntaxat poſſidendæ patientiâ ſint : quâ propterea egregiè inſtructos , firmitérque præmunitos eſſe oportet , qui ad ea diſcrimina ſe obijcient . Scribo itaque ad Patrem Simonem , aut eo abſente ad Rectorem Collegij Conimbricenſis , ne ullos hùc ad Iaponicas Academias ituros mittat , quos Tua Sancta Caritas non viderit , planéque perſpectos probaverit . Iterùm atque iterùm dico ; maioribus quàm vulgò creditur certaminibus & ærumnis exercebuntur . Adibuntur importuniſſimè : nullam diei , nec interdum noctis horam à moleſtiſſimis interpellatoribus vacuam habebunt : in-

terrogationibus alijs ſuper alias ſine fine urgebuntur: vocabuntur à principibus Viris, quibus negare nefas ſit. Subtrahetur per hæc quotidianis Orationibus, Meditationibus, receptui mentis ad Deum, & Spiritualibus id genus Exercitijs tempus. non vacabit Miſſam celebrare. Saltem primis, quibus ibi conſpici cœperint diebus, præ turba Sciſcitantium, quos repellere non expedit, vix perſolvendi penſi Eccleſiaſticarum precum, vix cibi ſomnique capiendi ſpatium erit. Nationis id vitium ejus eſt, nullà verecundiâ negotium faceſſere, hoſpitibus præſertim & peregrè appulſis, qualibus ferè contemptim vtuntur, & protervè illudunt; etiam innoxijs, & nullâ re moleſtis. quod ſi jam ijdem, quæ Iaponijs ſunt ſanctiſſima, inſectari & incomitiare audeant; ſi in Sectas ſuperſtitionum invehantur; ſi vitia publica ſale ſatyrico non parcè defricent, virgulâ cenſoriâ non perfunctoriè feriant: ſimul præfractè negaverint eos, qui ſemel Infernis addicti ſint ignibus, ex ijs ullo poſſe piaculo, ullâ viventium amicorum aut parentum largitione aut religione liberari; magnam ſtatim procel-
lam

Iam invidiæ ſubeant neceſſe eſt, indignaturo paſſim optimo quoque in eos, qui de Carorum ipſis jam defunctorum animabus tam durè ſentiant; pleriſque novam Religionem velut infirmam imperfectamque contempturis, quod vltrò fateatur: nihil ſe remedij ſemel damnatis habere quod afferat. Talium curæ rerum & huius generis ibi quæſtiones agitantur, idcircò quod in illius Gentis literis & traditionibus antiquis multa Inferni mentio eſt: Purgatorij, admodum nulla. Hæc cum ita ſint, res ipſa loquitur, opus illic eſſe robuſtis ingenijs, exercitatis in dialecticâ, populari facundiâ diſertis, agilibus ad quocumque ſequendum & prævertendum errantes. qui plauſibiliter valeant fucatis veri ſpecie mendacijs larvam detrahere, retexendis ſophiſticis argumentationibus, & falſorum dogmatum inconſtantiâ, ac ſecum colliſione demonſtrandâ. Erubeſcunt enim & incredibiliter confunduntur iſti Bonzij, vbi malè cohærere ac pugnare inter ſe ſe ea quæ docent, palàm oſtenditur; aut quando ita conſtringuntur ratiocinatione neceſſariâ, ut expedire ſe nequeant. Ad has dotes animorum,

Digitized by Google

accedat oportet robur corporum, par ferendis algoribus rigidiſſimarum hyemum. Nam Bandus, Academiarum Iaponiarum primaria, in partibus earum Inſularum maximè ſeptentrionalibus ſita eſt. nec multùm inde abſunt Academiæ cæteræ, compertúmque illic eſt, ſolertiâ ingenioque ferè præſtare, qui ſub Cœlo frigidiori naſcuntur. Victum quod attinet, unica ferè oryza annonam conficit: etſi reperitur & aliquantum tritici, nonnullaque olera, legumina, cibique ejus generis, tenuis omnes, nec valdè ſalubris, ſucci. vinum aliud non habent, quam quod ex oryzâ exprimunt arte quadam, perrarum, & idcircò ſupra modum carum. Maximum tamen incommodorum eſt anxietas continua in periculis vitæ quotidianis. Non ſunt apti ad huius terræ culturam ſenes, vtique quibus deeſſent vires ad neceſſarios labores; nec adoleſcentes, niſi ſi quibus defectum ætatis, virtutum magnitudo manifeſtis experimentis perſpectarum, ſuppleret: alioqui potius quàm aliis proſint, ſe ipſos perdent. Peccatorum omnis generis irritamenta illic & occaſiones ſunt. Præterea teneriores ibi quam uſquam ani-

mi

Digitized by Google

ni hominum facillimè offenduntur quavis ſpecie minus recti exempli , in ijs extante qui ſe aliorum Cenſores ferunt . Hæc ita minutim , ut dixi , ſcribo Magiſtro Simoni , aut ejus vice Rectori Conimbricenſi . Gratiſſimum mihi eſſet ſi Tua Sancta Caritas ſcribere Conimbricam dignaretur , vt quos deſtinarent in Iaponiam , priùs ad te Romam mitterent . Veniebat mihi in mentem : aptos ad eam expeditionem videri fore Belgas , aut Germanos , qui Caſtellanam aut Luſitanam Linguas noſſent . Vtrumque id genus tolerans laborum eſt , tum naturali habitu & educationis uſu duratum ad patientiam Bandenſium frigorum . Veriſimile putabam non paucos ex hiſce Nationibus duabus , in varijs Hiſpaniæ Collegijs , & Italiæ vivere , in quibus forte multùm utiles non ſint : quod nativâ elegantiâ popularis linguæ careant ; qui ſi transferrentur in Iaponiam , excellenter ibi operam navarent , & magnis ſe fructibus commendarent . Putavi præterea ſuggerendum Sanctæ Caritati Tuæ , ut , ſi tibi videretur , iuberes haberi ſeveriorem delectum eorum , qui ex Collegijs Hiſpaniæ , & Luſitaniæ

mittuntur in Indiam, ibi victuri. Præſtaret duos tantum anno quolibet hùc ſolvere, dum tales eſſent, quales hæ regiones requirunt, primùm ſatis provectos in perfectione ſpirituali; poſtea & Doctrinâ; & facundiâ præditos quantâ opus eſt ad concionandum, & Confeſſiones audiendas. Et hos cuperem tuo iuſſu peregrinari Romam, antequam ad nos navigent. Nam & iſtæ itinerum probationes ad eos formandos conferunt: quid poſſint ipſis oſtendunt; ad labores durant; adverſus pericula futura, præteritorum innoxiè aditorum recordatione, confirmant. Denique ſic conſequemur, vt hîc in concurſationum Apoſtolicarum ſudoribus novi non ſint: quales deprehenduntur qui ſedentes hùc nave delati è patriâ, unde nunquam exierunt, campeſtrium laborum, & pedeſtrium peregrinationum uſum nullum habent. Sane tot hîc illecebræ ad mollitiem, tanta tamque pellacia, non modo ad ceſſationem, atque deſidiam, ſed etiam ad nequitiam invitamenta ſunt, ut eorum virtus qui hiſce animarum periculis obijciendi ſunt, exquiſitis priùs experimentis probanda videatur;

ne

ne ſi qui minus idonei obrepſerint, pro ſperatâ nobis conſolatione ipſorum adventûs & convictûs, negotium potiùs moleſtiſſimum faceſſant, ea committentes, ob quæ ipſos è Societate amandare ſit neceſſe. De his videat quæſo Tua Sancta Caritas, an è re ſit Magiſtrum Simonem per Te admoneri. Neque qui è Societate nunc ſunt Amangucij, neque qui, cum hîc jam verſentur in Indijs, anno proximo, vel alijs conſequentibus, ſi Deus volet, in Iaponiam ituri ſunt, idonei mihi videntur, qui mittantur ad illas Academias. Verum hi vacabunt interim addiſcendæ linguæ, cognoſcendiſque Dogmatibus Sectarum, ut cum venerint ex Europâ, quos expectamus è ſinu tuo Patres, Domeſticis ipſis & fidis uti poſſint interpretibus in concertationibus adverſus Bonzios. Veriſimilis mihi ſpes eſt profecturam plurimum, & largè amplificandam Amangucianam Eccleſiam. Sunt enim jam ibi Chriſtiani multi, & inter illos non pauci valdè boni; ac novi quotidiè plurimi Catechizantur, & baptizantur. Vivo in ſpe magnâ, fore ut Deus Dominus Noſter nobis ſervet Patrem Coſmum

Turrianum, & Ioannem Fernandez, nec ſinat ab Idololatris interfici, primùm quia prima, & præſentiſſima periculorum jam videntur evaſiſſe, furijs illis Bonziorum primâ offenſione inflammatis, morâ dehinc mitigatis, & ſenſim conſeneſcentibus. Deinde quia multi, vt dixi, ibi Chriſtiani ſunt, & inter eos non pauci dignitate & autoritate præſtantes, qui magno ſtudio invigilant diù, noctuque conſervationi Noſtrorum. Ioannes Fernandez, etſi nihil niſi Laicus eſt; tamen, quòd expeditè utitur linguâ Iaponicâ, & quidquid illi ſuggerit Pater Coſmus Turrianus, aptè ac diſertè in eam transfert, utiliſſimus eſt illic. Nunc totus eſt in explicandis, quotidianâ ad populum dictione, omnibus Myſterijs vitæ Chriſti. Quoniam eam perſpexi in Iaponibus indolem, ut & Religionem Chriſtianam ſatis ipſis oſtenſam facilè probaturi, & ſemel ſuſceptam tuituri conſtanter, atque in Poſteros perpetuaturi videantur, in eorum culturâ quantoſvis labores benè collocatos puto. Quo in ſenſu reficit ac conſolatur me ſpes quam in Tuâ Sanctâ Caritate repoſitam habeo, confidere me iu-

iubens mittendos hùc à Te Sanctos aliquos Patres, quos rectè Iaponicarum ſuperſtitionum Magiſtris poſſimus opponere. Id faciendi præcipua tibi cauſa ſit excellentia quædam Nationis Iaponicæ mihi perſpecta ſuprà cæteras hactenus in hiſce Tractibus detectas. In quarum nullâ, quæ quidem ſuis legibus vivat, & Regi Luſitaniæ non ſit ſubdita, ſatis veriſimiliter videtur ſperari poſſe Chriſti Religionem perenni firmitate radicandam. Vna ex omnibus, & ſola; quantum ſapio, Iaponia videtur inconcuſſam, æternamque ſervatura Chriſtianæ Sanctitatis Profeſſionem, ſi eam ſemel arripuerit: quod utique non ſine ingentibus Evangelicorum Præconum ærumnis, ac contentionibus eventurum eſt. Sina, quæ Regio eſt patens latiſſimè, pacatiſſima, temperata magno numero exquiſitarum legum; uni paret Monarchæ, cui ad nutum obeditur. Opulentiſſimum eſt Regnum, cunctis ad vitam humanam neceſſarijs abundans. Freto modico dirimitur à Iaponiâ. Gens pollet ingenio, & ſtudijs inſudat, legum præſertim, & Iuriſprudentiæ humanæ, Politicæque rationis, cuius exquiſitè pernoſcen-

dæ

dæ ingenti plerique cupiditate flagrant. Vultus illis candidi, imberbes, oculi parvi. Liberalis pleriſque indoles, pace in primis gaudent, quæ fundatiſſima, ſine ullo belli metu, inter ipſos viget. Niſi quid novi obſtaculi ſupervenerit quod iter deſtinatum intervertat, ſpero me hoc anno, ſecundo & qinquageſimo ſupra ſeſquimilleſimum, navigaturum ad Sinas, quo me vocat ſpes operæ ad ingens Dei obſequium navandæ, in magnam utilitatem cum Sinicæ Gentis, tum Iaponicæ. Nam ſimul innotuerit Iaponibus, Sinas Chriſti Legem fuiſſe amplexos, veriſimile eſt multum illos remiſſuros de pertinaciâ, quâ pravis ſuis ſectis adhærent. Adeoque magna me ſpes tenet, tam Sinas, quàm Iaponios operâ Societatis à ſuis Idololatricis ſuperſtitionibus abductos, adoraturos Chriſtum IESUM omnium Gentium Salvatorem. Obiter quiddam referam quod in uſu mutuo iſtarum Gentium ſingulare, ac mirum obſervatur. Sinica, & Iaponica diverſæ linguæ ſunt; adeo ut qui ijs utuntur invicem non intelligant: quod tamen Sina ſcripſerit, legit, & percipit literatus Iapon; ſed cum ſono ſcriptum exprimit,

mit, ne ab ipſo quidem ſcriptore, ſi præſens adſit, quid dicat cognoſcitur. Nempe literæ Sinicæ non vocis humanæ ſonos varios, ut noſtri literarum characteres, ſed res protinus ipſas exprimunt; ideoque ſunt innumerabiles? Diſcunt autem, qui Doctrinæ nomen affectant Iapones, literarum iſtarum poteſtatem; hoc eſt, non quod verbum aut vocabulum indicent; ſed quam rem deſignent. Sublevando autem Elementariorum, & Magiſtrorum labori hoc excogitarunt compendium. Proponunt in tabulâ literas Sinicas, cuique imponendo pictam effigiem ipſius rei, quam ſignificat. Exempli gratia, qui character homini deſignando inſtitutus eſt, ei forma expreſſa hominis incumbit. Sic in cæteris. Inde fit vt admoniti conſpectu ſigni Iapones lectores, eaſdem quidem res cogitationi ſubijciant, quas Sina ſcriptor in mente habuit; ſed dum voce quod legunt efferunt, vocabula Iaponica res illas denotantia pronuncient: quæ Sinæ audientes, quid ſibi velint prorſus neſciunt: uti nec viciſſim ſi coram Iapone Sina eamdem ſcripturam voce adhibitâ legens exprimat, Iapon haud intelliget quid ver-

ba

Digitized by Google

ba ſonent. Scripſimus linguâ Iaponicâ librum explicantem Origines Mundi, & cuncta vitæ Chriſti Myſteria. Eundemque deinde librum Sinicis characteribus deſcripſimus, quod exemplar cogitamus ferre nobiſcum euntes ad Sinas; ut interim dum linguæ notitiam paramus, ſpecimen poſſimus dare Sinis ſcripto ipſis noto expreſſum eorum quæ afferimus. Oro, atque obſecro Sanctam Caritatem Tuam, per quo Deum Amore proſequeris, quóque ejus obſequij ſtudio flagras, fac tam ipſe Tu, quam univerſa Societas, quotidianis me Veſtris Sacrificijs, & precibus Deo impensè commendetis. Peto inquam, & rogo, interprete ac conciliatrice Sanctâ Caritate Tuâ, Patrum omnium, præſertim Profeſſorum, procurari mihi ſuffragia, & efficaces interceſſiones ad communem Dominum, quæ iunctæ cum totius militantis Eccleſiæ meritis, cumque precibus omnium Beatorum, qui dum viverent de Societate fuerunt, & cum univerſæ triumphantis Eccleſiæ conſpirantibus in idem votis, impetrent mihi à Deo Domino Noſtro gratiam intelligendi clarè in hâc vitâ quid Sanctiſſima ejus Voluntas à

me

Digitized by Google

me optet, ſimulque auxilium ac vires, integrè ac perfectè, quidquid innuet aut injunget exequendi. Cocino IV. Kal. Februarij Anno CIↃIↃCLII.

Minimus filius, idemque in exilio maximo.

Franciſcus.

EPISTOLA XII.

P. PAVLO SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſint ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

PAter Paule, ad te iſthuc proficiſcuntur Manuël de Morales & Franciſcus Gonzalez. Simul advenerint, viſis meis hiſce literis, convenies Dominum Epiſcopum in ſuo Palatio Epiſcopali, diceſque ipſi: te reddere ac reſtituere Dominationi ejus priorem horum, hominem ratione Sacerdotalis Ordinis ipſi peculia-

Digitized by Google

liariter ſubditum , nec jam obligatum ullâ Religioſæ Familiæ Obedientiâ ; quippe cum per me , prout literis ad te datis ſignificaverim , votis ritè ſolutus , & à Societate abdicatus ſit. quare homine talentis ad Eccleſiaſtica miniſteria non inutilibus prædito , utatur deinceps pro arbitrio , pleno jure ; utique cum eum à ſuo corpore rejectum , & in manus ejus repoſitum Societas Jesu liberæ ipſius poteſtati permittat. Ipſi poſtea Manuëli de Morales declarabis te illum , prout à me per literas juſſus ſis , è Societate dimittere. Amandabis ſimiliter Franciſcum Gonzalem ; & huic quoque denunciabis ſuas ſibi res habeat in poſterum ſeorſum à nobis ; nec hos diverſari de cætero in Collegio ſines , aut ullam communicationem , etiam conſuetudinis & colloquij , habere cum noſtris. Moleſtiſſimum mihi eſt ea iſtos commiſiſſe quæ neceſſarias mihi cauſas afferunt ad hoc extremum conſilium veniendi. Sed quod me magis angit , malè metuo , ne non in his duobus ſolis deſitura porrò ſit iſtiuſmodi animadverſio. Scit Dominus Deus Noſter quàm acri confoſſus intimè cordolio hanc Epiſtolam ſcribam. Exiſtimaveram

hùc

hùc rediens inventurum me aliquam requiem à multis quos peregrè nuper exantlavi laboribus. nunc vice ſolatij, acerbiores moleſtiæ occurrunt, litium vitioſâ perturbatione commiſſarum, contentionum, diſcidiorumque à populo in offenſionem publicam erumpentium. non hæc ſcilicet abſens mandaveram. Sed, quantum reperio, vel exigua, vel nulla Obedientia in quibuſdam eſt. Laudetur in omnibus Deus ſemper. Melchiori Gonzalez mandabis, ſcriptis Bazaïnum, ubi eſt, literis, ut continuò inde Goam veniat; ſic enim pro poteſtate me jubere. Balthaſarem Nuñezium tecto excipies & ibi tenebis uſque ad meum iſthuc adventum. Adoleſcentem iſthuc proficiſcentem, cui Thomas Gonzalez nomen eſt, non admittes Domum antequam ego advenerim. Dicas interim illi: ſi Deo ſervire in Societate velit, conferat ſe in Noſocomium, ibique infirmis miniſtret quoad Goam perveniam, quod brevi, Deo juvante, futurum ſpero. Adi à me Dominum Epiſcopum, eique manus meâ vice oſculare, ac dices: majorem in modum cupere me ſiſti quamprimùm Dominationi ejus Illuſtriſſimæ, ſpe-

ſperando ſuavem animi fructum ac conſolationem ex ejus dulciſſimo congreſſu. Tum me ſignificaturum ipſi quantum me obſtrictum ſentiam favoribus & beneficijs ejus tantis, ut ijs pro merito æſtimandis, nedum rependendis, me ultrò profitear imparem. Summo teneor deſiderio Fratres iſthic omnes meos reviſendi, Patres præſertim, è quorum colloquio conſolationem expecto non modicam. Valete. Cocino. pridie Nonas Februarij Anno CIↃIↃLII.

Totus Veſter in Chriſto.

Franciſcus.

EPISTOLA XIII.

P. MELCHIORI NVNNEZIO SOCIETATIS IESV; BAZAINVM.

EGo Franciſcus perſpectam habens tuam Melchior Nunnezi, virtutem ac prudentiam, & ei ſatis fidens, ſubeſſe tibi jubeo Domum iſtam Bazaïnenſem; ac pro pote-

poteſtate mando, ut & iſtius univerſæ Familiæ regendæ, & recipiendorum adminiſtrandorumque Vectigalium, alendis per varia loca Socijs iſthic aſſignatorum, curam ſuſcipias: imperans, ut ex quo primùm die iſtius à me tibi commiſſæ Præfecturæ ritè poſſeſſionem adieris, non ſolùm qui Fratres aut Patres Bazaïni degunt te Rectorem agnoſcant, tibique ut tali ad nutum obediant; ſed etiam quicumque deinceps Socij quavis occaſione iſthàc tranſibunt, Dium aut alia loca petentes, interim dum iſthic erunt tuæ ditioni ſubjecti ſint. niſi ſi quem aut ego, quod ex meo Chirographo conſtet, aut Rector hujus Goanæ Domûs, Sanctæ Fidei (cui, me abſente, ſicut Patri Ignatio obtemperabis) tuo imperio exemerimus. Ita ex animi mei ſententiâ ſtatuo: & in hujus meæ voluntatis indicium ac fidem, huic chartæ manu propriâ ſubſcribo. Goæ in Collegio Sancti Pauli, pridie Kalendas Martias Anno CIϽIϽLII.

Franciſcus.

Apponam hîc monita & mandata

Digitized by Google

quorum ductu regimen te iſtud exercere pervelim. Incipiam à curâ Vectigalium, quæ Rex, aut ejus nomine Prætores Indiæ, percipienda Societati liberaliter attribuerunt, non ſolùm in uſum Bazaïni degentium Sociorum; ſed & eorum qui in hac Domo Goanâ habitant, atque in Stationibus huic ſubjectis. Circa hæc primùm volo te diligenter inire rationes cum noſtro Melchiore Gonzale qui collectioni & diſpenſationi iſtiuſmodi cenſuum longo jam tempore præfuit, exactè ab eo reſciendo, quantum ejus pecuniæ acceperit, vel accepto tulerit, quantum in nominibus reliquerit. Ac quidquid ejus compereris perſcribe-ſis ad me diſtinctè: ſcire enim aveo; præſertim autem ſummâ fide profitere, quantum idem Gonzalez Tibi præfecturam ineunti numeratò conſignaverit. Iam in expenſione pecuniæ iſtius magnam te habere rationem par eſt neceſſitatum Sociorum hîc degentium, & hujus Goanæ Domûs ære alieno preſſæ, tum Sedium Cocinenſis, Colanenſis, Comorinenſis, quæ omnes vitæ ſubſidia Goâ trahunt, aut potiùs expectant. Sæpiùs enim miſeri poſtulant, quàm impetrant. & plerumque

con-

conflictari longâ inopiâ coguntur . quod me intimè conſcium ipſorum egeſtatis, penitùs excruciat . etſi enim, pro ſuâ ceterâ munificentiâ, Rex propria illis quæpiam ſubſidia decrevit, tamen ea ferè non ſolvuntur, ob difficultates ærarij; Fiſcalibus cenſibus per illos tractûs malignè provenientibus. Quocirca æquum cenſeo te ſic ex iſthic perceptis aut percipiendis annuis reditibus ſumptum facere in noſtrorum qui tecum vivunt alimenta, & veſtitum, ut ultra meram neceſſitatem in eo non prodeas: ſed (per Dei obſequium & caritatem oro te) reputes, quàm non ſit conſentaneum, te & tuos, quod fonti aſſideatis, redundare ſuperfluis, dum Fratres Veſtri, quoniam procul pondus ferunt æſtûs & diei, utcumque indidem aquandi jus habeant, miſeriâ & ſquallore conſeneſcere. Fac igitur obſecro te, quantum, res etiam vivum reſecando, poteris conſequi, ut quamplurimùm ex uſu veſtro iſtius pecuniæ ſuperſit, quod opportunè ſubminiſtres Goani hujus Curatoribus Collegij, unde ipſi ſubveniant Socijs in Comorino Promontorio, Colani & Cocini Regnum Dei promoventibus conatu & ærumnâ maximis: Ergò

Digitized by Google

gò ſi cujus iſthic fabricæ moliendæ cogitatio naſcatur, cave ſuſcipias, niſi planè perſpexeris inevitabiliter neceſſariam. Præterea in quotidiano victu, tuo, noſtrorum, & Alumnorum Seminarij, frugalitatem adhibe, cui expenſa quàm minima ſit ſatis. In quo tamen adverte; me per hæc parſimoniam uſque ad ſordes odioſam importunamque non præcipere: apage id quidem. quin planè veto, quidquam omnino ſubtrahi veris neceſſitatibus Domûs & Familiæ iſtius. Tantùm peto, ut ratione & commiſeratione habitâ inopiæ extremæ quâ premuntur, in Orâ præſertim Comorinenſi, Operarij Evangelici, redigat ſe intra fines arctæ ſufficientiæ Veſtra Caritas, tantiſper dum aliundè conſulatur illi afflictiſſimæ Eccleſiæ, in quâ (quod flens memoro) tot parvuli ſine Baptiſmo moriuntur, idcircò quia deeſt unde miſerrimo illic ſuſtententur victu Sacerdotes Noſtri, qui ſi adeſſent, &, prout eſt opus, concurſando aſſiduè luſtrarent illa infeliciſſima mapalia, tempori occurrerent, Infantibus ante Chriſto regenerandis, quàm vitâ decederent. De modo exigendi vectigalia hoc in mentem veniebat admonere. non videtur expedire, ut

ea

ea per te ipſum, aut per ullum è noſtris exigantur. Sed utendum ad hoc operâ unius aut plurium Amicorum Laici Ordinis, quos quaſi Procuratores tuâ vice conſtituas. In horum delectu habeatur primùm ratio probitatis & Religionis; ut ij ſint qui in vitæ uſu juſti & æqui habeantur, & veræ in Deum pietatis ſpecimen edant frequentandis Pœnitentiæ Euchariſtiæque Sacramentis: qualibus etiam conveniret pias aliquot Commentationes, ex ijs quæ ad primam Spiritualium Exercitiorum Hebdomadem pertinent, à vobis tradi. Cuperem deinde copioſos & Domi locupletes homines, ſi talium idoneorum adeſſet copia, ad munus iſtud legi. Ad hos tenuibus in hoc genere præoptandos hæc me potiſſimùm movet ratio. Non exigua pars hujuſmodi cenſuum corrogatur è plebe inopi Opificum ægrè diurno manupretio victitantium. Hi plerumque, cum, ut fit, ad diem ſolvendo non ſunt, niſi Exactores vectigalium moram indulgeant, damno ſuo maximo vexantur. Eam facilè gratiam impetrent à divitibus, præſertim Viris bonis, & ad Miſericordiam propenſis; qui è re amplâ domeſticâ, nullo incom-

modo, in anteceſſum conferre valent quod mox recipiant. Anguſti à re familiari ferè ſunt ad talia inexorabiles, & jure ſummo agunt, pignerantes & prenſantes acerbè debitores miſeros, ſi quando in numerato non habeant unde ad præfixum terminum ſolvant. Super omnia, per quantùm obſequi ac gratificari Deo Domino ſtudes, oro & obſecro te, cave ne in offenſionem cujuſquam incurras, aut juſtam præbeas occaſionem querelarum. Id aſſequêris ſi te demiſsè modeſtum & ab omni ſpecie faſtûs alieniſſimum ſemper populus obſervaverit. quare auſpicari Præfecturam edendis publicè tui depreſſionis exemplis debes, obeundis palàm omnis generis officijs humilibus, in Noſocomijs, in Cuſtodijs, miniſtrando egenis, rudi plebe ac pueris docendis. Hæc in primis popularia amorem in te multitudinis accendent. Porrò quos tui amor præoccupaverit, ij haud temerè interpretabuntur in partem ſequiorem Acta tua dictáve. Vide autem, ne ſic benè auſpicato tibi, præproperâ fiducia ſucceſſuum primorum perſeverandi tædium oggerat: quin longanimiter contende, ut ex bono in melius proficias, &

id

Digitized by Google

id te facturum autumet populus . nam ſi remiſeris induſtriam , non conſiſtes in lolo quæſitæ gratiæ , ſed altiùs quàm emerſeras corrues . utique cum in ejuſmodi qui deſinit progredi, retrò vel invitus rapiatur .

EPISTOLA XIV.

CVIDAM E SOCIETATE IESV ARMVZIÆ DEGENTI.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore . Amen .

SCit Deus Dominus Noſter quantò mallem te alloqui præſentem , quàm abſenti ſcribere . Plurima quippe ſunt quæ verbo coràm , multò & breviùs & efficaciùs tranſiguntur , quàm lento & ad ſubita exceptionum muto commercio literarum . Iuvit quidem audire à recens iſthinc profectis quæ de te referunt : ſed aliquantò plus juviſſet accipere ab ijſdem Epiſtolam à te datam quâ rationem redderes fructûs

quem iſthic facis, aut ut caſtigatiùs loquar, quem per te Deus facit, quemque faceret, ſi ſatis poſſet tibi fidere; ſed omittere cogitur propter obſtacula culparum & defectuum tuorum, quæ ipſius deſiderijs opponis. Hæc nempe impediunt, ne per te ſe manifeſtet. Cujus impedimenti accuſare te ipſum aſſiduè deberes: doleréque cum pudore ac Pœnitentiâ, quòd vitio tuo non ſis aptum in Dei manu Inſtrumentum ad magna & præclara quæ parat; damno ingenti, & uni tibi imputabili, tum gloriæ majoris ad ipſum, ni per te ſtaret, rediturae; tum multò uberioris extituri fructûs animarum quibus curandis vacas: in quas ò quanta Dei dona & Cœleſtes favores intercipis, eo ſolo quòd talis non es qualem eſſe par fuerat! Quare memento, ſolicitè tecum reputare: quàm ſeverè ratio in ſupremo judicio repetenda ſit à Te bonorum quæ Deus fieri vellet & facere paratus eſt; ſed ea ne faciat, tu impedis. Hoc tibi pro poteſtate impero, ut Domino Proëpiſcopo te valdè obedientem præbeas. ut non niſi eo probante ac volente concioneris, Confeſſiones audias, Miſſam celebres. & adverte

hoc

hoc non à me conſuli, ſed mandari; atque adeo in virtute Sanctæ Obedientiæ prohiberi, ne quacumque tandem ex causâ diſcidium cum Proëpiſcopo facias, aut ſimultatem unquam ullam cum illo ſuſcipias. quod tranquillè ac cum bonâ ejus gratiâ poteris efficere, in hoc incumbe. confido enim eum, pro meâ de virtute ac caritate ipſius opinione, ſi te humilem ac morigerum viderit, promptiorem fore ad liberaliter concedendum quod opus fuerit, quàm te ipſum ad petendum. Alijs Sacerdotibus multam exhibebis venerationem, ac reverentiam. cavebis autem diligenter ne quemquam eorum ſpernas, aut ullâ contemptûs ſpecie offendas. Amicos omnes habe: præluce ijs exemplo obediendi Proëpiſcopo. ſic imitatione Sacerdotum pariter omnium condiſcet Populus plenam atque integram, quam Paſtori ſuo Proëpiſcopo debet, obedientiam. Atque hunc exempli fructum tanti velim æſtimes, ut planè ſtatuas, te præeundo cunctis, ſpecimine humilitatis & obedientiæ, longè plus quàm concionando proficere. Cave ſingularitatem affectes, oſtentando te Mundo & auram captando popularem; quin potiùs

tiùs ab omni ambitu celebritatis ac famæ vanæ abhorrere te demonſtra. Multis è Noſtrâ Societate multùm nocuit iſta jactantia & ſtudium arrogans ſingulariter eminendi. Multos è Societate dimiſi ex quo è Iaponiâ redij, quia eos iſto vitio inter alia infectos reperi. Attende tibi ac ſolicitè cave ne quid committas ob quod tu quoque dimittaris. Vt eâ quâ par eſt animi demiſſione in Societate vivas, tecum reputa: quantò tu Societate plus egeas, quàm Societas Te. Propterea vigila ſemper, nec Tui unquam obliviſcere. nam immemor ſui, quî ſperetur memor futurus aliorum? Hos tibi verſus exaro dictante amore tui vero ſynceroque, inſtigantibus lævis hîc increbreſcentibus nuncijs: haud tantum in te modeſtæ demiſſionis, tantum obedientiæ conſpici, quanto eſſet opus ad publicum iſthic exemplum. Mandavi Magiſtro Gaſpari, ut ad te ſcriberet. cauſa mandandi fuit, quòd cum is uſum magnum iſtius Gentis atque urbis, commoratione ibi longâ, paraverit, ſperabam poſſe illum tibi opportuna & perutilia ſuggerere ad rem illic gerendam, prout ad majus Dei Domini Noſtri

ſtri obſequium expedit. quocirca literis ejus par autoritatis pondus ac meis tribues; quin iis ſic tanquam à me ſcriptis deferas, & quod præcipient exequaris, jubeo. ne tractationi Matrimoniorum intricari te ſinas, moneo; neve illos qui raptu Conjuges pararunt, abſolvas unquam ſine expreſſo mandato ac bonâ veniâ Proëpiſcopi. & hoc ut ita facias, mando tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ. Quando Magiſter Gaſpar ivit Armuziam. certas illi Regulas præſcripſi, quarum illic ductum ſequeretur. Ejus, Parænesis exemplum audio ab eo relictum iſthic. Legas illud velim ſemel quavis Hebdomadâ, ut memoriâ ſemper recente præceptorum in eâ digeſtorum, ijs in operando dirigaris. quo te juvandum confido ad rectam ineundam Deo inſerviendi rationem. Pro eo quanti referre arbitror ad majus Dei obſequium, exhiberi à te Proëpiſcopo ſummam demiſſionem & Obedientiam; impero tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut hâc iſtius indicatrice Præcepti Epiſtolâ visâ, coràm Proëpiſcopo poſitis humi genibus procidas, veniamque ſupplex petas inobedientiarum & culparum quibus ei hactenùs

ctenùs moleſtiam faceſſiviſti. tum illi manum oſculaberis, profitens; te juſſu meo id facere. Inde ab illo audies quid velit à te fieri, obedienterque quidquid juſſerit exequêris. Quo autem iſta tua cum Proëpiſcopo conſenſio non exigui ſit temporis; ſed fixa firmáque ſemper duret: ſingulis deinceps Hebdomadis eum ſemel inviſes, oſculaberiſque manum ejus, demiſſionis pariter & obedientiæ ſpecimen id illi ac pignus exhibens. Cave autem hoc unquam omittas, etiamſi reluctetur natura, judicioque ac genio tuo proprio vim in eo te facere magnam oporteat. Totum enim id planè ſic debet fieri, ut confundatur malus Dæmon autor diſcordiarum & inobedientiæ. Diligenter attende ne dicendo ad populum de Sacro Pulpito perſtringas aut pungas quemquam, ne curioſas, & ſpeculationis nimis attenuatæ, aut eruditionis ambitioſæ Doctrinas oſtentes. Verùm, argutijs & farraginibus iſtiuſmodi omiſſis, argumenta ſolida graviter pertracta. Peccata in quæ paſſim multi è populo incurrunt, objurga cum magno zelo Divinæ Gloriæ, ſed cum pari ſemper modeſtiâ. Peccatores ipſos, etiam ut tales

palàm

palàm agnitos, & latêre non curantes, non tamen pro concione reprehendes : ſed privatim conventos fraternè monebis. Atque de toto hoc genere ſic habe : jucundiùs mihi fore tantulum à te fructum fieri quantulum exprimit hæc lineola —— multeſima pars verſiculi unius, ſine tumultu ex cujuſquam offenſione nato ; quàm tam ingentem, ut ei deſignando vix ſufficiat linea totum verſûs prælongi, quàm latè patet, ſpatium exæquans, hoc modo :

————————————————————————

ſi magnum illud operæpretium, inter querelas læſos ſe ferentium plurium, aut etiam unius, ſtrepitu & certaminibus extorquendum eſt. Et quia certiſſimè perſuaſus ſum præcipui hanc rem momenti eſſe ; atque adeo hinc pendere ſpem ac facultatem omnem veri profectûs animarum ad Dei Gloriam procurandi, commendo impensè tibi, ut hoc monitum altè defigas in animo, ſemperque uſu teneas ; functiones omnes tuas, præſertim ſacras, adminiſtrans placidè cum amore ac blandâ ſignificatione caritatis, ſine impetu incurſuve iræ ac ſonoro conflictu obſtantium. De fructu

quem

quem per te Deus facit in iſtâ Civitate, ſcribas mihi velim fusè, ſingillatim ac minutim, diſtinctè referens; quàm benè tibi cum Proëpiſcopo, cum reliquis Sacerdotibus conveniat; ut tu illos obſerves, ut illi te viciſſim ament. denique quæ quantaque tua ſit apud populum gratia; an ullo rumore aut querimoniâ cujuſquam interpellata. Eas literas Goam mitte. Etſi enim vigeſimus ab hoc dies meæ hinc profectioni conſtitutus eſt, dabo tamen in mandatis hujus Collegij Patribus, ut mihi ad Sinas, quò tendo, Epiſtolas tuas perferendas curent. Ibi eas videndi, & ex ijs, quæ volo nunciantibus, gaudendi cupidiſſimus expectabo. Res Iaponicæ valdè proſperum, Dei Beneficio, curſum tenent. Ibi remanſerunt Pater Coſmus Turrianus & Ioannes Fernandez intenti excolendis ijs qui jam plurimi Chriſti Religionem ſuſceperunt, quique quotidiè ſuſcipiunt. Callent ambo linguam illius Gentis, & ſtrenuo uſu Inſtrumenti tam neceſſarij fructûs longè uberrimos metunt. Navigant illùc hoc anno aliquot Fratres Noſtri, adjuturi eos, & participes futuri laborum, ſupra quàm exprimere ſcribendo queam, ingen-

tium,

tium, & ſine ullâ comparatione ſuperantium labores utcumque maximos, quos hiſce in Partibus cæteri Socij exantlant. Hæc indico tibi, ut continuè Divinam illis opem impetrare ſtudeas, quotidianis tuis Sacrificijs & perpetuis Orationibus. Quando ad hoc Goanum Collegium literas dabis, ne omittas inſerere faſciculo Epiſtolam brevem quidem, ſed omnibus infimæ tuæ venerationis & devotiſſimæ obedientiæ conteſtationibus inſignem, inſcriptam Domino Epiſcopo; in quâ etiam ei rationem reddes eorum quæ iſthic agas. Hoc enim illi debetur, tum quia Prælatus Noſter eſt, tum quia ſumma extat ipſius in nos caritas; & in omnibus quæ poteſtatis ejus ſunt impensè nobis favet. Hanc Epiſtolam tantâ libertate ſcripſi tibi, ut homini virtutis & perfectionis non vulgaris, qui moneri boni conſulat, atque adeò reprehendi utiliter malit, quàm inanibus adulatiunculis lactari, quia ſano judicio & guſtu, ſalubria diſcernit à noxiè dulcibus. Blanditias videlicet & verba ad gratiam compoſita fueram adhibiturus, ſi cum homine infirmo ac debili me agere putarem. nunc fiduciâ roboris & ſoliditatis tuæ, non dubita-

bitavi diſſimulationem omnem abijcere, panderéque tibi ſine ambagibus ſenſus intimos meos. quo nomine Deo Grates referas cenſeo, quòd te talem fecit, cui crudam & ſine condimento, non imprudenter potuerim apponere veritatem. nempe iſta tibi ſapientia, cujus ad gradum tam ſublimem progreſſibus longis profeciſti, facilè inſpirat contemptum malè ſuadarum aſſentationum; præ quibus objurgari potiùs appetis, quàm à verentibus tuam, ut imbecilli ac teneri, offenſionem, obnoxiè, nec ſyncerè, collaudari. Pueris hæc aut Novitijs conveniant. fortibus in Dei militiâ fecerit injuriam, qui parvulorum eos paſcendos lacte, ac molli nutriciorum Indulgentiâ confovendos duxerit. non priùs, mihi credas velim, expedivi calamum ad hæc exaranda tam ſimpliciter ac nudè: quàm Divini Spiritûs imploratâ luce, ſenſi ejus impulſum incitantem ad audendum tibi ſcribere eo ſtylo quo cum perfectis, & inchoantium aut parum provectorum debilitates ſupergreſſis, agendum eſt. Ac quoniam per Dei Miſericordiam citò in Gloriâ Paradiſi videbimus invicem, verbum non addam, poſtquam te oravero; ut

ut memor ac reputans quanto tui amore, cujus teſtem Deum habeo, has ad te literas dederim, pari tu eas ſuavitate mutui affectûs excipias; illud idem legendo ſpectans, quod ego ſcribendo intuebar, Dei Domini Noſtri majorem gloriam, & majus bonum Animæ Tuæ mihi cariſſimæ. Vale. Ex hoc Goano Collegio Sanctæ Fidei, xi. Kalendis Aprilis Anno CIƆIƆCLII. Hanc Epiſtolam oſtendes Domino Proëpiſcopo.

Tuus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

Digitized by Google

EPISTOLA XV.

P. SIMONI RODERICO SOCIETATIS IESV IN LVSITANIAM.

Gratia & Amor IESV *Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

SCripturus mox ad te fuſiùs de rebus Societatis in his terris noſtræ, hanc ſegregatam, & peculiarem paucis abſolvam Epiſtolam, cuius argumentum idem, & Tabellarius, Andreas Carvallius erit. Hunc ego perbonum Iuvenem, valetudinis gratiâ remittendum ad vos cenſui. Hîc enim ægrè vitam trahebat, & quâ ætate, atque indole eſt, Medici ſperabant Patrij Cæli hauſtu reparari vires ejus morbo proſtratas, & in integrum poſſe reſtitui. De illo hoc peregrè rediens, concordi omnium qui hîc ſunt teſtimonio, comperiebam; nulli eum noſtrorum his in locis degentium, dotibus Naturæ, profectibus Doctrinæ ac donis Gratiæ cedere, magnamque

que in ejus iuventutè ſpem paſſim Maiores natu collocant, ob virtutes quas in eo poſuit Deus Dominus Noſter, quaſque per ſuam Miſericordiam augebit. Equidem ita eſſe ego quoque arbitror ut dicunt; & libenter huius ſpei Te gaudio impertio, optans tecum, vovenſque ut creſcat in mille millia hîc Frater Noſter, & Societatem expectato fructu cumulet. Oro ergo Te per Dei Domini Noſtri Amorem, atque obſequium, Cariſſime mi Frater Simon, vt Andream Carvallium eâ iſthic caritate excipias, quâ & ego & ipſe ſperavimus excipiendum eum, & recreandum à Te. Quid in hiſce Partibus novi contigerit, copiosè, ac minutè perſcribam ad vos, Deo iuvante, antequam ſolvam Cocinum verſus; quod futurum puto circiter quintumdecimum ab hinc diem. Deus Dominus Noſter nos in Paradiſi Gloriâ coniungat; nam quando in hâc vitâ congredi coràm, & amplexari mutuò poſſimus, equidem non video. Illud pro certo habe, dulciſſime Frater Simon, inſculptam animo penitùs meo me quocumque circumferre Imaginem Tui, cuius obiectu Te in ſpiritu continuè cerno. Iamque il-

lud, quo diù propè impatienter exarſi, te præſentem oculis corporis ſpectandi, deſiderium fero leviùs, illo me aſſiduè interiori deſiderati Capitis aſpectu conſolante. Vale. Scribebam Goæ VI. Kal. Aprilis Anno CIƆIƆLII.

Tuus in Chriſto.

Franciſcus.

EPISTOLA XVI.

PATRI MELCHIORI GONZALEZ SOC. IESV BAZAINVM.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

AB homine tibi cognomine, Melchiore Gonzalez, literas tuas accepi, quas legi cum non exiguâ voluptate. Vtinam det Tibi Deus Gratiam bonum iſthic odorem Noſtræ Societatis ſpargendi, quando tanta extat in nos offenſio iſtius Populi.

Per

Digitized by Google

Per ego te quantum inſervire ac gratificari Deo Domino ſtudes, oro & obteſtor quàm poſſum inſtantiſſimè, da operam efficacem conciliandis tibi ac Societati hominibus, nihil quod tuarum ſit partium, quantumvis arduum, in hoc prætermittens. Si fueris humilis & prudens, magna me ſpes tenet, te plurimum, Deo juvante, fructum relaturum. Mitto iſthuc ad Te Franciſcum Henriquez, ut Tanæ commoretur cum Manuële. Oſorius poterit remanere vobiſcum, attendendo rebus domeſticis; & Barretus Scholas literarias habendo: Te Spiritualibus Miniſterijs vacante, converſando cum omni hominum genere piè ac ſanctè, Doctrinam Chriſtianam explicando, concionando. Ac conciones quod attinet, placuit plurimùm quod ſcribis de apparatu, formâ & totâ ratione, quam in ijs tenere inſtituiſti. Inſiſtas viam iſtam cenſeo; & quàm frequentiſſimè potes te ſic exercita. Spero enim, fiduciâ non defuturi favoris Dei Domini Noſtri, Te, ſi fueris humilis, in magnum Concionatorem evaſurum. Franciſcum Lopez in hoc Collegium deſtinabis cum primâ nave quæ iſthinc ſolvet. Quæ tibi ſcri-

Digitized by Google

pto mandavi de modo iſthic rem Evangelicam gerendi, fac crebrò relegas. Multa de his alia te docebit ipſe uſus, & experientia ſucceſſuum, ſi fueris humilis & prudens, atque attentè circumſpicias quæ occurrunt, conſiderans & ea comparans cum monitis & mandatis hinc acceptis. Franciſcus Henriquez Tanæ, quò mittitur, tuæ gubernationi ſubjectus deget. Ac velim te illi pro imperio mandare, ut diligentiſſimè caveat à quoquam offendendo; ut ſe mitem & inſigniter patientem in omni occaſione præbeat. Aliunde porrò inquires per fidos exploratores, an juſtam ille aut alius è noſtris, cuipiam illic offenſionis anſam offerat. Id ſi compereris, impigrè occurre opportuno repræſentando remedio. Sic te tibi primùm ipſi, deinde alijs invigilare velim. Quod ſi quem noſtrorum deprehenderis in peccato graviori in publicam offenſionem erumpente, ac non ſine ratione irritante in nos populum, hunc confeſtim è Societate dimitte. nam quos dimiſeris ego jam nunc pro ritè dimiſſis habeo. Quoniam tantum confido tuæ prudentiæ, ut certum habeam, neminem à te niſi juſtis de cauſis dimittendum.

dum.

dum. Circa reditus annuos iſtius Collegij, curabis: ut potiùs in ædificationem Spiritualium templorum, quam ſenſibilium ac materiariorum impendantur. Ex hoc ſecundo genere ſacrarum Ædium ſaxo aut ligno excitandarum, in eas tantum pecuniam inſumes, quæ prorsùs erunt neceſſariæ, quarumque ſine graviſſimo incommodo publico, recuſari conſtructio non poſſit. ſi quæ ornatûs tantum ſplendidioris aut ſpeciei auguſtioris obtentu proponuntur, eas ut quibus præverti urgentiora res exigat, in commodiora differenda videri tempora, excuſa. Quod ergò ex vectigali abundaverit, Pueris Indigenarum, prout tibi præcepi, in ſanâ Doctrinâ & probis moribus educandis abſume. Hæc enim ſpiritualia templa ſunt quibus Deus magis honoratur; ſiquidem hi Pueri quando in viros adoleverint, bonis exemplis & communicatione Doctrinæ perceptæ Inſtrumenta Deo erunt rerum ad ejus Gloriam & hominum ſalutem maximarum. Ante hos dies paucos iſthuc miſi Paulum Guzaratè, qui in hoc Collegio multis annis inſtitutus eſt. diſertus hìc multùm eſt linguâ populari, & ſatis à Doctrinâ paratus

Digitized by Google

tus ad tradenda Chriſtianis Indigenis elementa Fidei. Poterit quin etiam utiliter ad populum dicere, ſi quod interioris illi eruditionis deeſt, Noſtri, non ita ut ille linguâ vulgari prompti, opportunè ſuppleant; digerendis illi argumentis & materiâ ſubminiſtrandâ concionum. Probo quod ſcripſiſti de cenſu Collegij; videri tibi fideliter curandum, ut juxtà Regis mentem tabulis ejus fundationis ſignificatam, expendantur. Id ego quoque ſic omnino volo fieri, tum quia juſtitiæ officium ita præſcribit; tum ne offendatur populus animadvertens, quod abſit, hoc negligi. Poſtquam tamen omnium iſthic Pauperum, juxta diplomatum præſcripta regiorum, abundè conſultum neceſſitatibus fuerit, ſi quid ſupereſſet, non eſt dubium, quin rectè, ac Rege non invito, conferretur ad juvandos quos hîc habemus Pauperes; præſertim iſthic natos, & olim utiles futuros, ut in Paulo Guzaratè nunc probatur. Quare ſi è veſtiario Inopibus iſthic è Collegij vectigali diſtribui quotannis ſolito, quædam panni volumina, uſui præſentium redundarent, ea poſſes mittere huc ad nos (ſi tamen ſine querelâ vel offen-

offenſione cujuſquam id fiat.) Habemus enim hîc Seminarium Alumnorum quibus veſtiendis peropportunè advenirent. cum eo tamen, ut dixi, ut nihil quidquam ſubtrahatur omnino ulli egenorum Bazaïnenſium, quibus primatus in uſu iſtius regiæ gratiæ de jure competit. quocirca vide, ut plenè illic priùs cunctorum votis, ad conſcientiæ noſtræ exonerationem, & Dei majus obſequium, ſatisfiat. Hoc expleto, ſi nihil inde, quod huc aſpergatur ſupereſt, nos iſto ſubſidio, æquo ſcilicet animo carebimus. Tu de cætero totum te impende continuo exercitio dicendi ad concionem, audiendi Confeſſiones, viſendi ac ſolandi ægrotos in Noſocomio, vinctos in carcere, ac ſimilium operum caritatis in proximos; promptè accurrendo ad cuncta ejus generis officia, quoties te invitabunt iſti propriè Curæ dediti Moderatores Sodalitij Miſericordiæ. In talibus ſi ſtrenuè cum Caritate & Humilitate miniſtraveris, nanciſcêris, Deo dante, Gratiam & autoritatem apud Civitatem; & quamlibet parùm diſertus ſis, illâ ipsâ tamen, quantulamcumque poteris exerere, zeli & modeſtiæ comitatu corroboratâ,
dicen-
Digitized by Google

dicendi facultate, in populo motus ingentes ciebis animorum, & fructum colliges uberrimum. Tantum vide, (quod iterùm etiam atque etiam commendo) ut arctam cum Proëpiſcopo conſenſionem & amicitiam teneas, ut cum alijs Sacerdotibus qui iſthic degunt, cum Præfecto ac Magiſtratibus Regijſque Miniſtris; denique cum univerſo Populo, prudenter, humaniter, demiſsè, benevolè te geras. Mihi crede: ſpes ampli ſucceſsûs in perorando è ſacro pulpito, non eſt ſita in exquiſitione Doctrinæ, in elocutionis elegantiâ, in pompâ & ſpecioſo choragio facundiæ. Caput & compendium artis eſt ijs probari & placere quos alloquare, & priùs paraſſe claves cordium quàm aurium aditum tentes. Perſuadebis quod voles, ſi te qui audiunt amaverint, & facilè plurimos Deo conciliabis, ſi à te neminem abalienaveris. Proximo Septembri, quo tempore ſpero me futurum Malacæ, fac illic mihi tunc occurrant plenæ ac copioſæ tuæ literæ, quibus me doceas diſtinctè ac minutatim de fructu tuorum miniſteriorum. Scribes etiam, multò ſcilicet crebriùs, pro viciniâ & copiâ quotidianâ hìc inde commean-

meantium, Patribus hujuſce Collegij. Deus Dominus Noſter nos conjungat in Gloriâ Paradiſi. Amen. Scribebam Goæ hodiè III. Nonas Aprilis An. CIↃIↃLII.

Tuus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

S.FRAN-

Digitized by Google

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER VI.

EPISTOLA PRIMA.

P. GASPARI BARZÆO SOCIETATIS IESV.

PETIS à me, mi Gaſpar, ut quoniam multus eſſe ſoleo in commendandâ humilitate, & tu ipſe intelligis quanti ea virtus pretij ac momenti ſit; etiam ejus exercendæ quandam Methodum ſuggerere ne graver. Equidem libenter in eo argumento verſor:

ac

Digitized by Google

ac quoniam tuâ cauſâ volo plurimùm, & tibi audiens circumſtrepere plauſûs concionum, interdum (ut eſt amor ſolicitè anxius) vereor, ne dum te ſentis placere omnibus, incipias ipſe tibi non diſplicere; adſcribam hîc quæ in mentem veniunt, idonea ni fallor, ut velut amuleti vice tibi ſint, ad prævertendam vim noxiam blandi veneni arrogantiæ, per auram popularem, inter gratulationes, inſidiosè ad incautos adrepentis. Ante omnia toto animo incumbe ad captandam ex ipſo ſucceſſu tuarum ad Populum Orationum, occaſionem magis ſemper ac magis tui deprimendi: clarè intelligendo ac profitendo: nihil in eo tuum eſſe, totam laudem ad Deum, tuæ qualiſcumque facultatis, & profectûs ex eâ nati te audientium, unicum Autorem, fideliſſimè referendo. Quin etiam agnoſcas oportet, debere te Populo fructum iſtum univerſum. Potes enim ac debes credere: Deum Dominum Noſtrum motum devotione bonæ iſtius Plebis ſitienter inhiantis, addiſcendis ijs quæ ad Religionem & ſalutem animarum pertinent, donare tibi, quamquam eâ gratiâ non digno, artem & vires docendi eos prout opus eſt, &

ex ipſorum voto promovendi. Ergo te nihil aliud niſi Miniſtrum eſſe alieni Beneficij, tibi nullâ ex parte imputabilis: quippe cum & tua intelligendi lux, & agendi vigor, & ipſa docilitas permotioque Auditorum, Dei utique ſint munera, non tuis, ſed Eccleſiæ, ac Pij Populi meritis conceſſa. Atque hinc cauſam debes ducere populi amandi, Te illi ferens obſtrictiſſimum, quòd ejus reſpectu tibi Dominus Doctrinam & Eloquentiam communicet; quas ſi tibi uſurpes, & in bonis tuis numeres, ingratus injuſtuſque ſis, à quo illæ, ac quorum gratiâ tribuantur, illiberaliter ignorans. Reputare præterea te convenit, ſi quid operæpretij, quod lucro imputari queat, ex tuis laboribus exiſtet, fructum eſſe precum ac ſuffragationis Sociorum, qui varijs per orbem locis Deo militantes, Fratrum ſuorum alibi decertantium conatibus Divinam opem implorant; & quia caritate ac demiſſione ſummâ id faciunt, impetrant ut Deus Dominus Noſter nonnunquam uti dignetur operâ Filiorum Societatis, ad ſuam ipſius gloriam ſalutemque animarum procurandam. Hæc ſi perſuaſa menti tuæ intimo aſſenſu teneas,

Digitized by Google

neas, næ tu nunquam titillaberis quantiſvis acclamationibus ac laudibus applaudentium tuæ dictioni concionum: ſed quò altiùs extollêris, eò demiſſiùs te deprimes; certiſſimè intelligens iſtius dotis, tuo tibi periculo ad profectum aliorum creditæ, ſeveriſſimam à te olim repetendam eſſe rationem: cujus in adminiſtratione nihil propriè tuum poſſis agnoſcere, præter culpas plurimas imprudentiæ, negligentiæ, ingrati denique animi erga Deum qui largitus eſt, erga Populum in cujus utilitatem eſt data; poſtremò adverſus Matrem Tuam Societatem IESV; cujus evictus precibus Benigniſſimus Dominus aliquo tuos labores ſucceſſu fortunat. Iuverit etiam fructum, quantuſcumque provenit, comparare cum longè uberiori, proventuro ſi non interciperetur tuo vitio. quare debes incumbere quàm maximâ poteris inſtantiâ ad exorandum Deum, ut tuæ menti cœleſtem lucem indulgeat, quâ intimè illuſtrante liquidò videas, quanta per tuos defectus ac quotidianos lapſus obſtacula opponantur Divinæ in te operanti Bonitati, prohibitæ planè aſſequi quod optat, imperfectione ac labe Inſtrumenti quod adhibet;

ideo-

Digitized by Google

ideoque omittentis manifeſtare ſe clariùs, & quæ ad ſuam Gloriam ſalutemque mortalium magna tuo interventu deſtinaverat, peragere. neque hos ſenſus jactare te verbis apud homines magis, quàm Deo inſpectori cordium exhibere penitùs animo conceptos velim. Erunt hi quaſi ſtimuli ſalubriter excuſſuri gloriationem vanam, quibus compunctus collectuſque in attentionem tui, adeò non diſſolvêris in ſupinam ſecuritatem, ut potiùs inſtes ipſe tibi, & ſolicitè invigiles, circumſpectans undique ne quid imprudens pecces, ne uſpiam ruens impingas, ne vel publicè agendo vel tractando privatim, offendas apud Populum; quem, ut dixi, gratè ac reverenter intueri, tanquam cauſam indultæ tibi à Deo Gratiæ, te ſemper æquum eſt. Tibi porrò in hiſce verſanti meditandis majorem in modum commendatum velim, ut quas Deus pro ſuâ beneficâ conſuetudine illuminandi accedentes ad ſe, tuæ menti ſatagenti quæ illi placent intelligere, notitias infuderit, ſcriptò comprehendas ad memoriam. nam & ſic altiùs imprimuntur animo, actu ipſo & morâ conſcribendi defigente: & ſi fortè, ut fe-

rè

Digitized by Google

rè contingit, longa dies earum Imagines hebetaverit, aut penè aboleverit, eæ relectione Commentariorum, quibus præſenti experimento conſignatæ ſunt, rursùs tanquam recentes admoventur ſenſibus animi, dum illarum Archetypa quodammodo ex Ectypis reparantur. & tunc quaſi venâ iterùm repertâ metalli unde hauſeris; ſcrutans ibidem profundiùs novas opes erues, pro fundamento utens altioris ſtructuræ, faſtigio ipſo priùs detectorum. Sic enim Dei communicare ſeſe geſtiens Sapientia ſolo gratuitæ Miſericordiæ inſtinctu, amat vigilantes ad ſe, è luce in lucem, è crepuſculis per adultiora lumina provehere ad plenum meridiem, continenti augmento fulgorum. quo in genere quia ſolet prolixiùs favere propriæ vilitatis depreſſiones meditando indagantibus; ne dubites quin perſeverans longanimiter in iſto Sancto Exercitio humilitatis, & notitiæ intimæ defectuum tuorum, magnis inde profectibus, non perfectionis modò propriæ, ſed ſucceſſuum etiam ingentium in procuratione ſalutis alienæ cumulandus ſis; & uſu experturus, quod re ipſa veriſſimum, non omnes intelligunt: in unâ demùm ſyncerâ

ſui deſpicientiâ totam ſpem ſitam eſſe veri & magni fructûs ab Evangelico Præcone referendi ; fructus autem ſolidus & plenus non eſt, quem qui colligit, perit: ſuâ pernicie alijs conſulens. Quocirca per ego te, quo Deum proſequeris, amorem, per quantum debes Patri Noſtro Ignatio & IESV Societati univerſæ (ſcis autem quàm multùm utrique debeas) oro & adjuro ſemel, iterùm, tertiò, quantâ ſummâ contentione & efficaciâ valeo, inſiſte continuè hiſce exercitijs depreſſionis tui. Si enim illa (quod abſit) intermitteres, malè metuerem (Deus omen avertat) ne animæ tuæ jacturam patereris. prout profectò non negaveris, & fando auditos, & oculis perſpectos à te multos, qui quod non eſſent in humilitate fundati, poſtquam alijs prædicaverant, reprobi facti ſunt. quorum numerum ne augeas, etiam atque etiam moneo, cave. Atque horum infeliciſſima exempla nollem equidem ſemel cognita tuo ex animo effluerent. Retracta-ſis illa & revoca; otiosè obijciens intimis mentis tuæ ſenſibus, luctuoſiſſima ſimulacra Plurimorum, quorum ex ore perorantium è ſacris Pulpitis Conciones, quàm quæ tibi dant operam,

ram, denſiores pependerunt: qui elegantiùs diſertiùs, admirabiliùs, quàm Tu, dixerunt: quorum perſuaſi Orationibus plures multò, quàm quot unquam ad meliorem frugem te adhortante ſe receperint, idola colere & peccare deſierunt: quibus poſtquam Deus Inſtrumentis uſus fuerat ad mortales quamplurimos, è Diaboli tyrannide ac viciniâ Tartari ad Chriſti Regnum Cœlique felicitatem transferendos, denique miſerrimis contigit, ad æternos inferorum ignes damnatione juſtiſſimâ detrudi: quoniam ſibi arroganter attribuerunt Gloriam quæ ſoli Deo debebatur; quoniam Mundi faventis auram & inanes plauſus avidè captarunt; quoniam inflati humanis laudibus, vanâ ſui opinione tumuere; unde in ſuperciliosum elati faſtum, Cœli fulminibus in ſuperbos intortis occurrerunt. Colligant ſe in modeſtiam, juſto conſtricti metu, qui hæc vident. circumſpiciat ſe quiſque, & acri attentione rationes ineat conſiliorum ac votorum. Si rectè calculos poſuerit accepti ac redditi, non eſſe cur glorietur, abundare unde metuat, & quare ſe deprimat, intelliget. nam in toto iſto negotio, quantiſcumque geſto ſucceſſi-

ceſſibus, Procurationis ſalutis hominum, quid tandem eſt quod imputare jure nobis ad gratulationem & decus proprium poſſimus? nihil hìc omnino noſtrum præter quos multos benè ceptis inteximus errores, infidelitates, imprudentias. Hæc noſtri peculij ſunt. nam converſiones hominum opera ſunt Dei, ſuam gaudentis oſtentáre bonitatem eò mirabiliùs, quò Inſtrumentis ea efficit ineptiſſimis; nos videlicet adhibens viliſſimos & omni opprobrio digniſſimos miniſtros ad ſuam manifeſtandam Hominibus gloriam. Vide ad extremum ne tibi unquam obrepat, ut tui comparatione cum alijs Socijs minùs ſpeciosè operantibus, eos præ te contemnas, quaſi obſcuros & ad magna inutiles. At tu potiùs certâ tibi perſuaſione ſubijce: ex illuvie ac tenebris vilia Domi officia tractantium iſtorum, ſplendores tuos naſci. Hos, inquam, Fratres Tuos humiles Dei causa ſordidis miniſterijs intentos, ab eo cui devotè ſerviunt, impetrare tibi vim ac facultatem quæ te clarum efficit. quibus ideò plus longè debeas, quàm illi tibi. Tali præoccupatus ſenſu intimo, nunquam hos deſpicies, ſed penitùs amabis ac venerabe-

ris,

ris, infra ipſos te deprimens, magno tui animi profectu.

EPISTOLA II.

EIDEM PATRI GASPARI BARZÆO SOCIETATIS IESV.

In Nomine Domini Noſtri IESV *Chriſti Amen*.

EGo Franciſcus indignus Præpoſitus Societatis IESV per hos Indiarum Tractus, fretus tuâ, Magiſter Gaſpar, humilitate, virtute, prudentiâ; cæteriſque Dotibus quæ te ſatis idoneum regendis alijs efficiant, mando tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ ut Præfecturam capeſſas hujus Collegij Goani Sanctæ Fidei, Rectoriſque nomine ac poteſtate illi præſis. Iubeo præterea ſubeſſe autoritati Tuæ Patres omnes ac Fratres Luſitanos Societatis IESV quicumque citra Promontorium bonæ ſpei hùc, & hinc uſque Malacam, Moluccum, Iaponem, ubicumque harum regionum degunt. Eos quoque qui poſthac è Luſita-

niâ, vel alia quavis Europæ parte in has Provincias & Domos Societatis advenerint meo regimini commiſſos, univerſos tuæ poteſtati ſubjectos volo; niſi ſi quem nominatim Rectorem hujus Collegij Goani deſtinaret Pater Noſter Ignatius, quem jam per literas rogavi, expoſitis prolixè rationibus, cur id neceſſe videatur, ut mittat hùc virum aliquem in primis experientem, & cui fidat plurimùm, ad moderandum hoc Collegium, & regendos noſtros omnes qui in circumſitis Stationibus aut Miſſionibus ex eo pendent. Si ergo quiſpiam è Societate cum mandato à Patre, Noſtro Ignatio, aut alio Præpoſito Generali Societatis IESV, ritè ſubſcripto, quod exhibeat, Goam appulerit ad regimen capeſſendum hujus Domûs & Sedium illi contributarum, impero tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ, & hoc mandatum iſti chartæ conſignatum relinquo, ut tali viro ſtatim decedas, eique gubernacula Goani Collegij, & ejus appendicum, nullâ interpoſitâ morâ in manus tradas, ipſum te illi ſubijciens, & in omnibus obtemperans. Sin quis è Luſitaniâ veniens miſſum ad hoc ſe diceret, nec tamen oſtenderet literas ritè ſub-

ſubſcriptas à Patre Noſtro Ignatio, aut alio pro tempore Præpoſito Generali Societatis Iesv. hunc vero Rectorem agnoſcas, aut in eum præfecturam à me tibi creditam transferas. Si tamen is idoneus ad gubernandum videretur, & tu ſubſidio egêres, poſſes illi delegare partes tuas; & committere vicariam poteſtatem revocabilem ad nutum; ſalvo ſemper jure tuo ac dominio ſuperiori, cui non minùs ipſe dum vice tuâ præeſt cæteris, quàm quivis aliorum tibi & illi parentium ſubjectus ſit. nam Te, Magiſter Gaſpar, planè volo, & pro poteſtate mihi traditâ decerno, quoad aliud Generalis Societatis ſtatuerit, unum iſti Goaro, ſupremâ poſt meam autoritate, Collegio præeſſe, imperaréque noſtris, ut dixi, omnibus per has regiones degentibus: quibus univerſis mando in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut obtemperent Tibi Magiſtro Gaſpari Barzæo Goani Collegij Rectori: quò ſcilicet prævertantur incommoda quæ poſſent conſequi, quæque aliàs magnâ cum perturbatione ſecuta meminimus. Ac ſi quis huic meæ maturo conſilio ſancitæ, ac ſatis cunctis declaratæ voluntati refragaretur, vel eam eludere cavil-

Digitized by Google

lando per arbitrarias interpretationes attentaret, aut ſe ipſe Rectorem ferens, aut tibi debitum obſequium pernegans, eum ego tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ mando, ut è Societate eijcias, quantiſvis alioqui egregijs dotibus fuerit præditus; potioribus enim caret: quæ ſunt humilitas & obedientia. quod dixi de Vicario tibi ſubſtituendo, eò commemoravi, quò liberiùs poſſes excurrere Goâ interdùm ad viſenda Cocini, Bazaïni, & Colani Collegia, Stationemque Comorinenſem. Experientia quippe me docuit; ex hujuſmodi Collegiorum Sediumque luſtrationibus, & magnum noſtrorum in ijs degentium fructum, & ingens ad Dei Domini Noſtri obſequium ac gloriam operæpretium exiſtere. quare id factites cenſeo: ſed tali modo ac tempore, ut Collegium Goanum quàm minimum poſſit capere ex tuâ abſentiâ detrimentum. Hæc quæ hactenus hîc ſtatui, ne quis fortè Noſtrorum Patrum aut Fratrum leviora arbitratus, negligere aut minoris quâm opus eſt audeat ducere, iterùm edico tibi, ac pro poteſtate impero, ut ſi quis Sociorum obedire tibi perinde ac mihi detrectaverit, eum confeſtim è

Socie-

Societate amandes. nec te habeat ſolicitum quaſi fortè aliquem iſtorum propter inſignia Eloquentiæ, Doctrinæ, facultatiſve alterius decora, deſideratura deinde Societas videatur. nam iſtiuſmodi Refractarij plùs longè damni quàm emolumenti noſtro ſemper inferent Ordini. cui proinde qui conſulunt, meritò lucra parva negligant graviſſimis emenda detrimentis; cum quibus rectè compenſetur admiratio, vel etiam offenſio, ac murmur populi, ejectionem Operariorum, quorum honeſta ſpecies labes occultas celat, facilè improbaturi. quare nihil cunctans aut dubitans abſcinde audacter à noſtro corpore membra noxia; rumorum timorumque, me autore, ſecurus inanium. Quo de genere illud quoque pro imperio veto: ne quemquam eorum quos ego ante meum in Sinas diſceſſum è Societate dimiſero, tu iterùm in eam ullâ unquam ratione admittas. quin edices per cuncta tuæ ditioni ſubjecta loca, ne quiſquam uſpiam noſtrorum quemquam iſtorum tecto vel hoſpitio Societatis excipiat. Vectigalia Collegij jam fixa, dona extraordinaria quæ interdum Rex largitur, jura omnia & nomina hujus Familiæ Goanæ quæcumque

que

que illi competunt liberali conceſſione Domini Noſtri Regis, aut vices ejus Majeſtatis hîc gerentium Prætorum, cuncta exiges ac repetes curâ in id & attentione præcipuâ impensâ, vel per te ipſum, vel per quos ei muneri viſos idoneos præfeceris. dabiſque operam ſedulam, ut & plenè integréque colligantur; & fideliter expendantur in alimenta & cæteros uſus neceſſarios Patrum ac Fratrum Societatis hanc Domum incolentium, & ex hac aliò miſſorum; quales niſi juventur inde neceſſarijs corpori ſubſidijs, ſervire negotio animarum, cujus gratiâ mittuntur, prout opus eſt, nequeunt. Ex annuis reditibus Domus ſeponatur quantum abundat inevitabilibus expenſis, in æris alieni diſſolutionem. cætera inſumantur in victum & cæteros uſus, ſed merè neceſſarios, Noſtrorum, tum in hoc Collegio, tum in Sedibus ei annexis degentium, ac præterea Puerorum ab Indigenis in Noſtram Diſciplinam traditorum, & Orphanorum hujus terræ. Datum in hoc Collegio Sanctæ Fidei. VII. Idus Aprilis Anno CIϽIϽLII.

Subſcripſi in Teſtimonium veritatis.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA III.

EIDEM.

POſt ſuperiùs ſcripta, hæc peculiariter commendanda viſa ſunt. Ego tibi, Magiſter Gaſpar, Rector Collegij Sanctæ Fidei Goani, mando in virtute Sanctæ Obedientiæ; ne ex hac Inſulâ Goanâ toto triennio exeas: niſi intra hoc ſpatium trium annorum adveniat hùc aliquis è noſtris ritè miſſus à Generali Præpoſito univerſæ Societatis IESV, cum literis id teſtantibus, ut ejuſdem hujus Collegij regimen capeſſat. Talis enim ſimul adfuerit, & tu ei gubernationem hujus Collegij reſignaveris, ſolutus eris hoc meo præcepto, & novo Rectore, cui tu, ut alij, ſuberis; mittente, poteris liberè proficiſci quò is cumque juſſerit. Iterùm commendo & mando in virtute Sanctæ Obedientiæ omnibus qui per hos Indiarum Tractus me ſuperiorem agnoſcunt; ut ijdem obtemperent tibi, Magiſter Gaſpar, & tuæ gubernationi ſubſint. Ac ſi quis obedire tibi renuerit, primùm oſtendes illi has meas literas quibus

Digitized by Google

bus jubeo: ut quotquot mihi ſubjecti ſunt, tibi pariter, ut mihi ſi præſens adeſſem, ſe morigeros & dicto audientes exhibeant, tum ſi in contumaciâ perſtiterit, eum è Societate dimiſſum res ſibi habere jubebis ſuas. Item commendo & mando in virtute Sanctæ Obedientiæ omnibus & ſingulis Societatis Iesv meæ poteſtati commiſſis, ut ſi quis hîc comparuerit à Noſtro Patre Ignatio aut alio Præpoſito Generali Societatis Iesv Rector hujus Collegij delectus, & ritè inſtitutus, quod ex literis ab eo ſubſcriptis conſtet, hunc ſtatim univerſi Superiorem legitimum agnoſcant, eique ſe ſubijciant & obtemperent pariter ac præſenti mihi. Sin qui id facere detrectaverint, rogo & commendo eidem Rectori, niſi aliud ei Præpoſitus Generalis mandaverit, ut iſtos inobedientes, è Societate dimittat. ut certò conſtet de meâ in his decernendis plenâ & fixa voluntate, huic chartæ manu propriâ ſubſcripſi. Goæ vii. Idus Aprilis CIↃIↃLII.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA IV.

EIDEM.

CVm certas facultates & Privilegia Summi Pontifices Societati IESV per Præpoſitos Generales communicanda conceſſerint: & Pater Noſter Ignatius diplomatum, quibus hæ conceſſiones exprimuntur, exemplis ad me miſſis, etiam poteſtatem mihi tribuerit, eos è Noſtris quos rectè uſuros iſtâ gratiâ cenſuerim, ejuſmodi Pontificiorum munerum participatione per me aut alios adſpergendi: Ego exiſtimans tum Te, Magiſter Gaſpar Rector hujus Collegij Goani, tum eos qui tibi ſubſunt, harum attributione facultatum pleniùs inſtruendos ad tantò uberiorem reportandum proventum animarum, quarum in culturâ verſamini, idcircò & eas ipſi Tibi plenè communico; & confiſus tuâ ſatis perſpectâ prudentiâ, committo inſuper eidem tibi vices meas, ut omnia iſta Pontificijs Bullâ ſignatis literis indulta nobis Privilegia omnis generis, diſpenſare ac impertiri poſſis quibus & quatenus ad Dei Domini Noſtri

ſtri majus obſequium expedire judicaveris. Goæ VII. Idus Aprilis CIↃIↃLII.

Franciſcus.

EPISTOLA V.

EIDEM PATRI GASPARI GOANI COLLEGII RECTORI.

VT iſtâ quam tibi demandavi Goani hujus Collegij & Sociorum per hos tractûs gubernatione, rectè ad tui & aliorum animi fructum defungi valeas, hæc in procinctu peregrinationis longinquæ, ſcriptò expreſſa mandata relinquenda tibi cenſui, quæ te majorem in modum velim ſæpiùs abſente me legere, memoriâque præſenti ſemper amplecti: quod horum ductu conſilioque Monitorum in omni cujuſquemodi negotiorum adminiſtratione, ad eum quò unicè aſpiramus Divinæ majoris Gloriæ ſcopum te utiliter dirigendum exiſtimem.

Ante omnia ſatage ut in continuo intimæ tui depreſſionis ſenſu defixum teneas ani-

Digitized by Google

animum, juxtà ea quæ tibi aliàs poſcenti de hoc genere præcepta tradidi: quotidianâ ea Meditatione recolens, ijſque altè penetrandis inſiſtens, quoad inſculpas indelebiliter tuæ menti, tum quæ tibi ſuggeſſi, tum quæ illa ipſa commentanti tibi Deus per ſuam Miſericordiam inſpirare dignabitur. Cum Patribus, ſive qui Domi tecum vivunt, ſive qui alibi degentes tibi ſubſunt, age ſemper cum magnâ modeſtiâ, affabilitate, indulgentiâ, ſine aſperitate ullâ vel faſtu; niſi ſi qui eorum tuâ moderatione & humilitate abuterentur. Tunc enim, intuens duntaxat utilitatem ipſorum, non autem quaſi Dominium ſanciens proprium, & tuæ autoritatis contemptum ulciſcens, poteſtatis tuæ ijs modicè caſtigandis ſpecimen edes, præciſè quantum opus erit, ut & prolapſi ſubleventur emendatione neceſſariâ, & Fratrum Noſtrorum qui culpam viderunt, offenſio ſalubri coërcitionis exemplo deleatur. Quidquid à Patribus aut Fratribus contra obedientiam peccabitur, aliquâ pœnâ vindicetur: & in hoc Sacerdotum ſupra Clericos aut Laïcos nihil eximij ſors habeat. Si qui è tibi ſubjectis ſuperbè ſe tecum gerent;

rent; & opinione ſui tumidi, ſupercilium elatum ac frontem duram opponent tuis nutibus; eos tu viciſſim preme, plus imperioſæ ſeveritatis quàm benignæ affabilitatis ad illos adhibens. Ergò pœnas iſtis maximè pro culpis quotidianis publicas injunge: ac omni ratione provide ne debilitatem in te aliquam hi ſentiant, ſeque timeri putent; ideóque impunè ferre cùm alia acta perperàm, tùm præſertim quæ contra Moderatorum Imperium delinquunt. nihil magis confirmat in audaciâ, provehitque ad rebellionem contumaces ſubditos, quàm experimentum infirmitatis in Præſidibus; quos ubi animadverterint circumſpectare ac vereri, nec audere pœnas indicere, reverentiam majoribus debitam & obſequium negantibus, immane quantum inflantur, uſque ad inſolentem præfidentiam; in quâ ſucceſſu ipſo corroborati perſeverant; immò creſcunt ſemper, pernicioſiſſimis quieti publicæ augmentis. Fac igitur omnino quod jubeo. nec te reſpectus ullus aut metus judiciorum ſermonumve teneat, quo minus quod debes exequaris. Sunt è Subditis quidam non pervicaces aut Refractarij, at debiles & obliviosi, qui

jussa

juſſa Majorum non ullo contemptu migrant, ſed interdum negligunt, ignaviâ quadam ac imprudentiâ. Hos coërce benigniùs, reprehenſionum acerbitatem temperans ſerenitate vultûs ac frontis; ac neceſſariò piaculo erroris, pœnæ levis indictione defungens. E Fratribus Laïcis ſi quos videris ſuprà ſortem ſuam arrogantiæ quadam ſpecie efferri, da operam attentiſſimam ut deprimas, viliſſimis quibuſque applicans usûs domeſtici miniſterijs, tum ijſdem, quoad iſtâ opinione ſui ſubnixi apparebunt, vultum ſemper gravem ac ſeverum aſpernabundè offerens. tumoris remedium id frigus fuerit. quo icti ſi ſe contrahent; tum ſanè licebit de faſtidio remittas; ipſis jam in modeſtiam ſubmiſſis, temperato ſtatim deſpectûs rigore, quaſi gratulans, ut ex comparatione contrariorum è contrarijs ceptis eventuum, per ſe intelligant, quid expediat: interimque pernicioſum errorem deponant, quo ſibi blandientes iſtiuſmodi homines interdum credunt; ſe neceſſarios Societati eſſe: quam tamen ſuperbis non egêre, ex eâ ſecum, quandiu plùs æquo ſibi arrogant, Rectoris auſteritate, ſi ſapiunt, ſentient.

Cave unquam adducaris ut in Societatem admittas homines exiguæ induſtriæ, parvi judicij, modici captûs, infirmarum virium, nulli admodum rei benè gerendæ idoneos; aut quos ſuſpicari poſſis, tædio inopiæ domeſticæ potiùs quàm Deo ſerviendi ſtudio, animum ad Religionem appellere. Quos tu, aut Pater Morales admiſeritis, velim per te ipſum exerceas commentationibus Aſceticis per menſem; neque ad id Vicario utaris aliquo è Fratribus. Toto illo tempore acri eos attentione obſervabis, penitùs explorans, quoad intimè pernoſcas. Abſolutis exercitijs occupabis illos vilibus officijs, puta curæ infirmorum in Noſocomijs publicis, miniſterijs domeſticis culinæ, aut id genus obſequijs humilibus. Dum meditationibus vacant exiges ab eis diligenter rationem conatûs quem adhibuerunt in rectè, juxtà præſcriptam formulam, obeundis Orationibus ſolitis. in quo ſi eos ignavè ac tepidè verſari certò deprehenderis, vel eos remittere unde venerant poteris, maturè Societatem exonerans: vel ſi ſpes emendationis alluxerit, amovere ad dies aliquot ab exercitio ſacrarum Commentationum;

velut

Digitized by Google

velut in pœnam eos privans honore; quo ſe indignos præbuerunt ſuâ negligentiâ, ut iſtâ velut notâ confuſi, acriùs deſiderent redire in ſtadium cum Socijs, & pariter ac illi legitimo ſpatio certare.

Circa votorum nuncupationem hanc regulam tenebis. Primum edices cunctis quos ad probationem admiſeris, ne ullâ ſe Deo promiſſione obſtringant, niſi re priùs tecum communicatâ, & tuo in id aſſenſu impetrato. idque potiſſimùm inculcabis in principio exercitiorum. quos ſatis probatos vota ritè concipere oportuerit, ij diſertè polliceantur Paupertatem, Caſtitatem, & Obedientiam. Sed priùs admoneantur; contractâ ipſos, vi Religionis iſtius, eò duntaxat uſque obligatione ſtringendos, quoad in Societate perſtiterint; è quâ; ſi (quod Deus prohibeat) propter ipſorum culpas à Rectore, aut alio qui ab eo poteſtatem acceperit, amandentur, ſoluti prorsùs manſuri ſint omni vinculo ejuſmodi votorum. Porrò hæc vota concipiantur te præſente, pronunciantibus qui vovent, ex formulâ ſcriptò à te traditâ, verba quæ hanc eorum oblationem indicant. ritûs etiam cæteros ijs, prout convenit an-

ante præſcribes: In quibus ſit: ut ſacris operante Sacerdote, ac venerandum Chriſti Corpus miniſtrare parato, ipſi priùs clarâ voce pronuncient formulam votorum, tum continuò Sacrâ Euchariſtiâ impertiantur. Hæc obligationis votorum ex perſeverantiâ in Societate ſuſpenſio, eò magis in hiſce Indiæ Partibus eſt neceſſaria, quòd minùs multa ſunt hîc Cœnobia Religioſorum Ordinum alterius Inſtituti, ad quæ tranſmitti poſſint qui Noſtrâ Religione ſemel ritè ſuſceptâ, inepti ad eam deprehenduntur. Quare ut libertas abſcindendi à ſe membra noxia, ſine quâ ſtare Noſtra Societas nequit, integra ei conſervetur, omninò expedit declarare voventibus, nexum quo ſe implicant, nuncupandis Religionis votis, legitimâ ipſorum è Societate per ejus Præpoſitos dimiſſione reſolvendum. Scribes ad Socios ubicumque horum Tractuum degentes, vetans ne quiſquam uſpiam ipſorum, te inconſulto, ullum in Societatem admittat, & admonens, ſi fecerit, irritum id fore; quòd poteſtate ad id legitimâ careant: quare ſi qui ſe offerant, quos idoneos putent, perſcribant ad te quibus ij dotibus ac facultatibus ad operam Divino obſe-

obſequio in Societate navandam ſint prædi- ti. Reſponſo à te accepto, quo non ab- horrere te ſignifices ab ijs albo Sociorum adſcribendis, tum ſanè ſpem illis dari cer- tam optati aſſequendi nihil vetet. adeoque vel mitti ad te, ſi juſſeris, Goam pote- runt; vel ſi malueris, præcipies, ut ibi- dem ab aliquo Noſtrorum ad hoc idoneo Aſceticis commentationibus menſtruo ſpatio exerceantur, & ſic interioribus noſtræ Di- ſciplinæ probationibus admoveri incipiant; quamquam univerſim conducibiliùs putarem, ubi non obſtiterit impedimentum inſuperabile, vocari eos ad hoc Colle- gium. ibi enim videntur commodiùs & certiùs explorandi. Tamen, ut dixi, rem totam permitto arbitrio tuo; ſecuturi vi- delicet in hoc & alijs, verè & unicè, quod rectiſſimè ad majus Dei obſequium credideris tendere. Omnibus per hos Tra- ctus Præſidibus Domuum, aut Stationum Societatis, ubi negotium procurandæ ſalu- tis Animarum vel primariò à noſtris geri- tur, ſolis illic Eccleſias proprio Paſtore deſtitutas regentibus, vel ordinarijs loco- rum Sacerdotibus ſubſidiariam navantibus operam, commenda diligenter, ut ſingu-

lis omninò annis ad Noſtrum Beatum Patrem Ignatium accuratè ac copiosè ſcribant, exponentes ſingillatim quidquid boni Deus per ipſos efficere dignatur in ijs locis & gentibus quas excolunt. Sed caveant ſedulò ne iſti narrationi quidquam interſerant quo ullus legentium poſſit offendi. reſecent ſi quæ ſunt inemendabiliter peccata, ſine operæpretio vulganda, cognoſcenda cum ſcandalo. qualium inauſpicata mentio Lectores inutili moeſtitiæ, ſcriptores juſtæ reprehenſioni imprudentiæ ſubijciat. Indicare ſatis habeant quæ noſſe juvet, quæ memorari dignum ſit. Propagationem Regni Dei, victorias gratiæ, converſos ad Chriſti Religionem Idololatras, emerſos è cœno criminum ſceleratos. Addant ſi qua ſpes ſe oſtendat ulterioris brevi profectûs extituri. Mittant & alias eodem argumento, pari delectu compoſitas literas ad univerſos per Europam Socios, per quas ijs communicent ad Dei Gloriam & Solatium mutuum, ſucceſsûs laborum ſuorum, citrà ſugillationem ullius, querelam intempeſtivam, aut importunam enunciationem tacendorum. Eæ inſcribi poterunt partim Socijs Conimbricenſibus, totâ per ipſos

Hiſpa-

Hiſpaniâ ſpargendæ; partim Romæ degentibus, ac quoquoverſum per Europam reliquam diffuſis Patribus & Fratribus Societatis. Præterea tu privatim ad Rectorem Collegij Conimbricenſis de ſtatu ac fructu tui hujus Collegij Goani ſcribendo indicabis ea quibus illum gaviſurum cognitis arbitrabere. nec verò ad hujus judicium ſolius, ſcriptionis tuæ formam exigas. alios cogita plurimos cujuſquemodi Ordinis illud tuum ſcriptum (nam talia cupidè viſuntur & latè ſparguntur) expenſuros; quorum timere ac prævertere cenſuras, pudoris ac prudentiæ tuæ fuerit: quin & inſuper dare operam, ut non ſolùm ſine offenſione, verùm cum profectu legentium, curioſitati poſſit publicæ ſatisfieri iſtis à te digeſtis Indicarum rerum narrationibus vulgandis. Propriè Noſtrum Beatum Patrem Ignatium edoceas accuratè ſcriptis literis cenſeo, quanti, ad Dei Gloriam promovendam in his Indiæ Partibus, & profectum majorem animarum procurandum, interſit impetrari per eum iſthic à Summo Pontifice, Noſtræ per hos Tractûs Societati gratias ſpirituales, puta Indulgentias Plenarias iis propoſitas qui ad Pœnitentiæ & Euchariſtiæ

Sacramenta ritè acceſſerint. Oporteret autem redire aliquoties per annum, feſtis ſcilicet celebrioribus, ſacri ejus lucri opportunitates populis oblatas, nec uno brevi tempore cunctis ſimul locis indici. Quoniam cum exigua hìc copia ſuppetat Sacerdotum, præſertim idoneorum cauſis conſcientiæ peritè dijudicandis, ſpatium non anguſtum dandum eſt multitudini confitentium ad explicandos ſinus omnes animi, & piacula neceſſaria explenda. Tum Patribus otium præberi convenit, quo ex Vrbe vel Pago uno ritè impertito Pontificiæ Indulgentiæ fructibus, ad alium tranſmigrent ſimili beneficio donandum. Admone autem ut curet, ſi poſſit fieri, conceſſiones iſtas gratiarum mitti hùc ritè conſignatas diplomatibus ſubſcriptione legitimâ & ſigillorum appenſione firmatis, quæ ad Fidem ſuſpicioſioribus faciendam oſtendi queant. non enim in hiſce regionibus deſunt qui ægrè adducantur ad pro indubitatis admittenda Indulta ejuſmodi, niſi formulis atque indicijs undequaque certiſſimis comprobentur. Expediret etiam diſertè iſtis bullatis diplomatibus exprimi, velle Pontificem extendi ſui hujus Beneficij uſum fructumque in

omnes

omnes cujuſcumque ſexûs, ætatis, Ordinis, Chriſti Fideles, qui ultrà caput Bonæ Spei uſque ad extremum Orientem Inquilini, vel Indigenæ, aut quavis ex causâ peregrinantes, diverſantur. Faciliùs perſuadebis Patri Noſtro Ignatio ut in hoc elaborare non gravetur, ſi, quod verè potes, magnificè prædicaveris fructum Animarum, qui ex Iubilæo hùc ab illo ſemel antehac miſſo planè ingens ac ſtupendus extitit. Quod Iubilæum, cum iſto, quod indicavi, anguſtiarum temporis, brevi die præſcriptâ, urgeretur incommodo, ſi tamen tam inſigniter profuit, inferes quantò plùs ſperandum inſignis lucri ſit ex Plenarijs Indulgentijs per ſpatia plurium annorum in certas feſtorum recurrentium ſolemnitates aptè deſcriptis. Expromas in hâc causâ cenſeo tuam omnem perſuadendi vim, nihilque reliqui tibi facias ad ſummum conatum evincendi, ut in eo Pater Ignatius impetrando quantum poteſt enitendum exiſtimet. addens etiam me hoc ab ipſo majorem in modum contendere, in Beneficij ſingularis parte numeraturum, ſi meis inflexus precibus, hiſce populis tantam Cœleſtium utilitatum occaſionem gratificari non

dedi-

dedignabitur. Scribas etiam ad Magiſtrum Simonem, aut Rectorem Collegij Conimbricenſis, orans, ut eâdem hac de re cum Rege agant; expoſitoque fructu immenſo qui ex ejuſmodi promulgatione Indulgentiarum colligendus certò eſt, impetrent ab ejus Majeſtate, ut ſuis Romam Literis negotium adjuvet, aut potiùs pro ſuâ ſummâ illic autoritate, atque apud Pontificem gratiâ, conficiat; curans diplomata ejus generis Patri Ignatio conſignari, quippe inſcripta Societatis IESV Collegio Goano, ut Patrum illic degentium arbitratu publicentur. Hinc enim fiet, ut Populi procuratis & miniſtratis per eos deliniti gratijs, ſtudio ipſos & veneratione majori amplectantur; quâ vulgo acceptiores labores ipſorum, ac ſic omni paſſim hominum generi utiliores evadant. Poſcentes Societatem, utcumque non ineptos, cave admittere feſtines in ætate adhuc nimis tenerâ. Prorsùs verò reijce quos ad ea pertinere hominum genera conſtiterit, quibus nominatim Pater Ignatius Noſtri Ordinis aditum voluit ſemper eſſe obſtructum; quorum, ut ſcis, unum eſt, trahentium Originem à Gente Iudeorum. attende prætere-

rea

rea ne quem admittas non egregiè dotatum facultatibus ad rem benè gerendam in aliquâ parte propriorum Inſtituti Noſtri miniſteriorum, accommodatis. Si verò funditùs rudes literarum ſint, utcumque polleant ingenio, in Spirituales Operarios adſciſci planè veto. quin ubi exceptione carentium multitudo ſe oggereret, Tu tamen turbam vita. Paucos ex pluribus, digniſſimos è dignis excerpens ſelige, pro numero locorum & munerum, habitâ ſimul ratione caſuum contingere ſolitorum; ut nec deſint quos mittas quocumque res vocat, & morbo, aut morte deficientibus ſubſtituas; nec tamen abundent otioſi, aut numero Domum gravent. Promoveri ad Sacerdotium Sociorum quemquam non ſatis literatum, & morum innocentiâ uſu plurium annorum abundè probatâ conſpicuum, haudquaquam ſines; quandoquidem id Pater Ignatius tam disertè prohibuit. & ſi taceret ille, res ipſa loquitur: triſtiſque recordatio incommodorum quæ ex hoc fonte orta graviſſima ſenſimus, deterrere ab eo nos ſatis debet. neque fucum tibi faciat ſpes eximiæ Religionis in idiotâ eminens; quaſi eâ compenſari Doctrinæ defectus queat. nam has

ſpes

ſpes eventus non raro coarguit ; occaſionibus larvam excutientibus ; & ferè ad extremum unoquoque ſe talem prodente qualis revera eſt . quare lynceum te velim in penitùs introſpiciendis receſſibus mentium. nec ſtatim capi lachrymulis inter preces fuſis , aut ſuſpirijs excuſſis pectore quorundam dum ſacra meditantur : at quoad certis experimentis perſpexeris , acriter imperare ipſos pravis affectibus naturæ, iram, cupiditatem , pervicaciam ſemper frangere ; abhorrere vehementer ab omni captatione inanis gloriæ , certo iſtis judicio ne tribuas decus abſolutæ omnibus numeris & uſquequaque conſummatæ Sanctitatis.

Ordo caritatis poſtulat , ut priùs & magis , domeſticis quàm externis conſulatur. Quare vide ante omnia, ut primùm ergà Fratres Noſtros , erga Pueros & Orphanos Indigenarum, Alumnos hujus Domûs, partes officij paterni planè omnes expleas ; animis horum & corporibus ea ſolicitè procurando quibus egent . Hac curâ perfuncto licebit quod ſupererit otij ac virium effundere ad benemerendum de alienis quoque . Hoc tibi & nomine Patris Noſtri Ignatij præcipio , & ex animi mei ſententiâ quàm

poſ-

poſſum impenſiſſimè commendo. quippe habeo perſuaſiſſimum, præcipui hoc monitum momenti eſſe. nec ferè tolerabiliùs errare illos, qui oculis hominum probare ſe, ſpeciosâ ſuperficie contenti, nihil penſi habent intima mentium rimantibus Dei obtutibus ſatisfacere, quàm qui ſecuri querelarum domeſticarum, Civitatis captant gratiam, ſeſe perperàm arbitrantes officium expleſſe, cujus primo ac potiori capite neglecto, in poſterioribus duntaxat & acceſſorijs totum præpoſterè conſumpſerint ſtudium. Aberrant totâ viâ qui ſic agunt. quorum in numerum ne venias, ſingulis te cupio diebus hujus admonitionis meæ refricare memoriam. Spiſſum adeo ac multiplex iſtius tibi commiſſæ Præfecturæ negotium video, ut manifeſtum ſit, cunctas ejus partes obiri à te uno nequaquam poſſe. quare cum neceſſe ſit Vicarijs te uti qui ſingularia multa pro te curent; duo in hoc tenere te cupio: prius, ut quos ad quidque adhibebis, peritos rei quæ committitur noveris; alterùm ut ſedulò ijs invigiles, rationemque ſubinde repetas actorum; nec ſi quid peccaverint inemendatos ſinas. quare tibi velut in altâ ſpeculâ loca-

to, Generalem in omnes vigiliam demandatam puta, in quâ prout inconniventer intentéque, oſcitanter aut remiſsè verſabere, ita benè aut malè ſubditis conſules, & vel officio ſatisfacies, vel reum te perages malè adminiſtratæ poteſtatis. Potiſſimam hujus injunctæ tibi providentiæ partem ea miniſteria ſibi vindicant, quorum utilitas patet latiùs. Quocirca præcipuè intentum eſſe te oportet, primùm Noſtrorum Orationibus ad Populum è ſacro pulpito; deinde auditioni Confeſſionum: Præterea colloquijs eorumdem, ac converſationi cum Externis; poſtremò Tractationi piorum operum: Concionatores & formando ad veram eius functionis ideam, & probando ac corrigendo cum opus fuerit: Confeſſarios admonendo & erudiendo quantum eſt ſatis, tum prout licebit explorando, ut ſe gerant: Poſtremò ſatagendo, ut Noſtrorum congreſſus familiares cum varijs generibus hominum, frugiferè ac religiosè obeantur, ac tum ante inſtruendo, tum poſt examinando; quò exactè dirigantur ad perfectionem Inſtituto Noſtro conſentaneam. De Sociorum prædicandi causâ peregrinantium, aut per ſtationes hinc diſſitas variè ſpar-

ſparſorum ſtatu actiſque, ut quàm frequentiſſimis, ijſque fidis nuncijs, fias certior impensè cura. Scribes ijs crebrò, nec perfunctoriè; ſed cuncta minutim explicans. Iubebis viciſſim ſæpe illos ad te copioséque reſcribere. Huic commercio ſedulò attendes: per otium conſiderans quas accipies literas; nec niſi meditatò tuas dictans. denique, quod res eſt, ſtatuens: magnam officij tui partem eâ diligentiâ contineri. Super hæc, Externos qui è locis ubi Noſtri degunt venerint, curiosè de ijs interroga, ut ſe gerant, quâ exiſtimatione ſint, quid à Populo dici de illis audierint? Scribas ad me Malacam pleniſſimè de cunctis hujus Collegij rebus, de ſingulis Noſtrorum ad Evangelizandum miſſis, ubi quiſque, quâ ſtrenuitate, quo ſucceſſu elaboret. cave curſim defungaris. hære in ſingulis: ad infima deſcende. Adde quo loco ſint res etiam politicæ illorum Tractuum nam & hæc noſſe noſtra intereſt. nec omittas quid aliorum quoque Profeſſores Ordinum ad Dei Gloriam & ſalutem Animarum, quo eventu moliantur. Adjunge quid è Luſitaniâ recentibus nuntijs feratur. de Noſtris Conimbricenſibus, Roma-

manis, ubicumque per Europam degentibus, quid fama memoret, quid ſcripta noſtrorum indicent. Quæ literæ, præſertim à Rege, à Magiſtro Simone, à Romanis Amicis ac Patribus mihi inſcriptæ tibi reddentur, earum, ſi pluribus, ut aſſolet, exemplis venerint, unum exemplar Malacam ad Patrem Franciſcum Perezium deſtinabis. nam huic mandabo, ut eas ad me deſcriptas, non unâ viâ dirigat. Sin unicum illarum exemplum acceperis, aperies & deſcribi à fido amanuenſi curabis. tum Archetypo retento, Apographum mittes Perezio. Hoc annis ſingulis exequi ſolicitè memento. Efficies omnino, ut Patres qui Bazaïni, Cocini, Colani, per Oram Comorinenſem, in Sancti Thomæ; degunt ſemel quotannis ad me ſcribant accuratè ac fusè. minimè vellem hoc ab illis aut à te negligi. Vehementer etiam atque etiam commendo, ut tu ac Patres omnes, morigeros vos & planè obedientes Domino Epiſcopo præſtetis: diligentiſſiméque caveatis, ne quidquam ullâ unquam in re ipſi faceſſatis moleſtiæ; ſed contrà ſtudeatis in cunctis, quantum maximè poteſtis, inſervire ac gratificari Patri tam bene-

Digitized by Google

benevolo atque indulgenti, tot nominibus merito, nt cunctis obſequijs pietatem ipſi ſummam rependamus. Patribus qui extra Goam degunt, mandabis ut Dominum Epiſcopum ſcriptò identidem venerentur, brevibus literis, quæ fructum duntaxat animarum quem ex ſuis laboribus Deo adjuvante colligunt, nuntient. Addant eodem quidquid verè poſſunt in ejus Vicarijs loca illa tenentibus laudare, prolixè commendando ſi quid benè ad utilitatem publicam gerunt. quidquid item alij Religioſi & Sacerdotes, concionando, ſacra cætera miniſteria obeundo, lucris Eccleſiæ apponunt, liberaliter celebrent. Si nihil ſit boni quod referant, ſileant de his; nec ſuarum eſſe partium putent querelas de Proëpiſcopis vel alijs Evangelicis Miniſtris ad Epiſcopum deferre. non deerunt qui deferant. quin etiam nollem ſi cujus alterius negotij cum Epiſcopo tractandi neceſſitas inciderit, id iſtiuſmodi Epiſtolis inſeri, quas ad conſolandum & recreandum bonum Patrem merè comparatas velim. Ergò dum tale quid occurret, ſeorſum ſcribatur. Seriò admonebis noſtros omnes meo nomine, ut multam obedientiam ubique Proëpiſcopis exhibeant:

beant: denuncians, mihi fore moleſtiſſimum, ſi audire alicunde contigerit litem ullam aut controverſiam exortam inter ullum Proëpiſcoporum & Patres Societatis qui loca illi ſubdita excolunt. Addes cupere me, diſtinctè memorare ipſos in literis quas ad me dabunt, quàm benè illis cum Proëpiſcopo conveniat. Gratiſſimum etiam mihi eſſet, efficere ipſos, ut ipſi Proëpiſcopi literis ad me ſcriptis teſtarentur, quàm benè & quanto fructu Patres Noſtri in ſuis Territorijs laborent. Hoc iterùm pro rei momento inculco, provide etiam atque etiam, oro te, atque omni ratione ſatage, ut in Arcibus præſertim Luſitanorum, Noſtri qui ſtationes illic habent, conjunctiſſimè cum Proëpiſcopis vivant, nec quacumque tandem ex causâ ullam cum ijs contentionem ſuſcipiant. Ac quò plus hæc commendatio apud ipſos habeat ponderis, diſertè perſcribe ijſdem literis quibus hoc mandabis, me in Sinas ſolventem ſcriptum in hoc Collegio mandatum tibi reliquiſſe, eijciendi è Societate quoſcumque noſtrorum qui apud Proëpiſcopos offenderint, aut cum ijs ſimultates quoquomodo ſuſceperint. Ages poſt meum diſceſſum

cum

cum Domino Epiſcopo, ut ſi ei videatur, ſcribat de Iobelæo ad loca ubi Patres Societatis ſunt, jubens illud promulgari, quò Animarum fructus ex eo qui ſperatur poſſit exiſtere. Laxatum huic Iobelæo ſpatium eſt in totum hunc annum 1552, ut commodè valeant eo frui quotquot in Arcibus Luſitanorum variè ſparſis per Indias, procul interdum ab opportunitate purgandi animum per Confeſſiones, degunt: quibus illa morâ poterit conſuli, ſubmittendis ex alijs in alia loca ubi opus fuerit, Noſtris Patribus. Ea mihi cauſa fuit procurandi, ut in hunc annum univerſum facultas lucrandi tam inſignem gratiam extenderetur. Si fortè inter Patres qui hoc anno è Luſitaniâ venient, aliqui eſſent facultate dicendi ad Populum plùs quàm mediocri præditi, unum ex ijs cenſeo Dium mittas cum Laico adjutore, mandata ei tradens quæ olim ſcripſi Sedem Armuzianam tenentibus. Ea ſunt, ut ſcis, editionis quaſi duplicis. nam & tibi eam primùm Stationem adeunti multa præcepi. tum ei qui tibi ſucceſſit in eo munere quædam addidi. Scripti utriuſque ſcio exempla ſupereſſe. Horum copiam

fac habeant ſi qui Dium mittentur ; enixè commendans ut lectitent ac ſedulò obſervent . Inter appulſuros è Luſitaniâ Noſtros proximo navium adventu , ſi quem animadvertes , non illum quidem exercitatiſſimum in dicendo , aut à quo ſperare liceat motûs ingentes Concionis ; non ineruditum tamen , ſed qui videatur pro & animi & corporis viribus , futurus patiens laborum , hunc navigatione quæ fit Goâ Malacam flantibus Aprili Eteſijs , eò deſtina ; ut Malacâ Iaponem petat opportunitate primâ , illic conjuncturus operam cum Coſmo Turriano . Verùm provideas oportet , ut pecuniolæ aliquantulum alicundè emendicatæ eò ſecum ferat , unde ipſe ac Socij victitent : nam Operarijs adhuc Evangelicis illa terra laborum duntaxat , ferax eſt . Bonorum quæ agant , malorum quæ patiantur habent affatim , ſubſidiorum vitæ ac ſolatiorum corporis nihil fermè . quare adhibe animum ad eos utriuſque generis auxilio juvandos , in eoque ſummo ſtudio contendere te velim . ac præterea tuis aliorumque precibus ac Sacrificijs à Deo impetrare ſatage , ut eſſe ipſis propitius dignetur, tum illùc euntibus per tot diſcri-

mina

mina vaſti & infeſti maris, tum illic inter ærumnas ac pericula verſantibus. Si, quos Claſſis è Luſitaniâ expectata nobis hoc anno Patres advehet, ij pariter omnes eloquentiâ ſimul & eruditione ſupra vulgarem excellerent modum; ita ut nullus eſſet eorum qui non plus facultatis ad dicendum è ſacro pulpito habere videretur, quam Noſter Antonius Heredia qui Cocini eo munere fungitur, volo unum ex his maturè Cocinum mittas ſucceſſurum illic Herediæ, & mandatum ei à te allaturum conferendi ſeſe in Iaponiam. Sed priuſquam hoc decernas, explora diligenter ecquid omninò veriſimillimum ſit utiliùs iſtum, & uberiori quàm Herediam fructu, concionandi officium Cocini geſturum. niſi enim de hoc ſatis conſtet: ac contrà prudenter exiſtimetur, parem duntaxat & nihilò ſuperiorem dicendi vim huic recens advecto & Herediæ competere, nihil puto eſſe cauſæ debere cur quidquam illic mutetur. quocirca relicto ubi eſt Herediâ, illum alium novum Concionatorem in Iaponiam mittas cenſeo. Simile quidpiam injungo circa Melchiorem Nunnezium qui Bazainenſi præeſt Collegio, & Concionatoris ibi-

Digitized by Google

dem munus exercet. Vellem, inquam, ſi copiam Oratorum inſignium Luſitanæ naves attulerint, unum ex ijs Succeſſorem Nunnezio dari: talem ſcilicet qui & magnos animorum motus concitaturus in Populo dicendo, & domeſticæ adminiſtrationi, etiam rei pecuniariæ & vectigalium, quæ Bazaïni ad alimenta Operarum Evangelicarum Societati Rex aſſignavit, prudentiâ & attentione par futurus videatur. Tum verò Melchior Nunnezius, Bazaïnenſi procuratione liber, Eteſijs Aprilis Malacam naviget, inde Iaponem petiturus. Gauderem equidem, pro eâ quam teneo notitiâ dotium Melchioris præſtantium, & illâ Bazaïnenſi occupatione ſuperiorum, talem hominem expeditum illinc, ſubſtituto idoneo ſucceſſore, poſſe transferri. Doctrina enim, quâ eſt inſigniter excultus, illic multò eſſet utilior quàm Bazaïni modò eſt. Id porrò ſi fieret, moveri Herediam Cocino haud expediret; cùm alijs de cauſis, tum quia Iaponienſes anguſtiæ plus uno augeri Socio non exigunt, nunc quidem: cæterùm tu omnem (quod ſolet dici) funem move, nihilque conatûs ac contentionis omitte, quoad efficias, ut ſaltem unus

hoc

hoc anno in Iaponiam; Comes illic futurus Coſmo Turriano, naviget. Cum Reverendis Patribus & Fratribus Ordinum Sancti Franciſci & Sancti Dominici, tàm tu, quàm Noſtri omnes Goani Collegij, veram ſemper amicitiam, omnibus, quod ad vos attinet, Religioſæ caritatis plenè cultam officijs, tenete: ac diligentiſſimè, quod in vobis eſt, cavete, ne ullam cuiquam illorum, quiſquam veſtrûm diſſidij anſam præbeat. Si ab illis diſcordia ceperit, cujus ſignificationes è ſacro ipſis pulpito erumpant, Vos ijs reſponſare arbitro populo, per Deum, abſtinete. dicant illi quod ſuus illis zelus dictaverit: Vos ſilendo caritatis & obedientiæ debitum explebitis. diſertè quippe veto vos contentionis funem cum ſtrepitu, quolibet prætextu, ducere: nolo, inquam, quantumvis læſi, utcumque immeritò infamati vobis videamini, verbum unquam publicè mutiatis, quo veſtri doloris & ſenſûs injuriarum indicium capere vel minimum Auditores queant. Planè nihil tanti eſt, quo Populi offenſio ejuſcemodi ex conflictibus naſci ſolita penſetur. Si tamen ex impunè contra vos frequentatis declamationibus Adverſantium

 ori-

oriri ſcandala cum Dei offensâ conjunctam cerneretis; incertumque, non ſine damno animorum, hærere Vulgus, dubium utri diſſentientium credat; deferetis rem ad Dominum Epiſcopum, & eum orabitis, ut vocare ad ſe dignetur eos à quibus palàm traducimini; ac auditis coràm vobis accuſationibus eorum, & poſt illas veſtris defenſionibus, controverſiam ſuo judicio finiat, pacemque reddat rebus, ac querelis conciones turbantibus modum ponat. quandoquidem nos, item ut Patres illi, unum cuncti pariter ſpectamus, nimirum ut Dei cultus augeatur, & Animæ ad ſalutem proficiant. Iſtâ interpoſitione autoritatis Domini Epiſcopi, ſatis (quantum veſtrarum eſt partium) præcavebitis, ne & Dei Majeſtas, & Populi ſimplicitas, ejuſmodi certaminibus offendatur. Denique conciliatam per hunc modum vos inter & memoratos Patres Gratiam, alere atque augere conabimini, viſendis interdum ijs, & omni Religioſæ caritatis officio proſequendis. Parochos hujus Civitatis, & quocumque titulo Eccleſiarum ſingularum Præſides, omni benevolentiæ ſignificatione demeremini; gratificantes ijs prolixè ſi quid poſtulent,

quod

quod in manu veſtrâ ſit ; concionantes quoties rogabunt in templis ipſorum curæ commiſſis ; & in omni occaſione occurſuum aut congreſſuum ſic agendo ac loquendo , ut illi vos ſibi eſſe amiciſſimos planè perſuaſum habeant . Negotijs ſæcularibus cave Te aut Socios implicari quocumque prætextu ſinas . Cum hæc ad vos deferentur , reſpondete : vobis ab adminiſtratione Verbi Dei ac Sacramentorum , vix ſupereſſe tantum otij , quantum eſt neceſſarium Orationi & ſtudio , quibus vos comparetis ad ſacras functiones perorandi ad populum & in Pœnitentiæ Tribunali jus dicendi . non poſſe vos , niſi perturbato caritatis ordine , præhabere procurationi Salutis Animarum & cultûs Divini , quæſtum terrenarum rerum , & curas humiles temporalium proventuum . Sic tricas ejus generis à te ac tuis cunctas excuties . ni facias ; grave tibi ac Societati damnum illaturus . nam ſcito eâ portâ Mundum in Religioſas Domos plerumque irrumpere , cum ſummâ pernicie Religioſorum ac Religionis . In congreſſibus eorum qui te conveniunt introſpice ſolerter quid quiſque ſpectet . nam ſunt qui ſpiritualis profectûs,

ſunt

ſunt qui temporalis commodi causâ nos adeunt. quin etiam ſatis conſtat reperiri non paucos, qui Confeſſionis Sacramentum quæſtui obtendant, noſtris ſe Sacerdotibus in aurem admoventes, potiùs ut occultorum rei domeſticæ vulnerum ac familiaris inopiæ, quàm peccatorum indicium afferant. Ab his etiam atque etiam ut tibi caveas, moneo. Adeoque ne in errore diù hæreant, maturè iſtis denuncia: nec erogatione pecuniæ, nec ſuffragatione favoris humani poſſe te ipſis prodeſſe. Colloquia porrò cum talibus breviter expedi. nam largi verborum ſunt. & ſi aurem indulſeris, multum tibi otium abſument ſine operæpretio. quoniam id genus ad ſenſum ſpiritualium detrimentorum ferè occallüit; totâ mentis attentione in deſiderio corporeorum, quibus egent, ſolatiorum unicè defixâ. Ejuſmodi ergò, ſeu viri, ſeu mulieres, cujuſque ordinis aut generis tandem ſint, vide ut paucis abs te dimiſſos, procul habeas, velut fucos tuo mellificio infeſtos: qui merè terrena ſapientes, quem implicare ſibi potuerint, citiùs è Cœlo detrahant, ceſſare à ſalutari animarum ſubſidio importunis de cibo corporum interpella-

pellationibus cogentes, quàm ipſi eius quantolibet conatu è vilium, ubi deſident, curarum cœno quodam attollantur. Hoc mandatum eò inculco inſtantiùs, quod ſummè tibi neceſſarium clarè perſpicio. nec penſi quidquam habeas quid clàm queſturi aut murmuraturi de te ſint iſti nundinatores humanorum è religione quæſtuum, ubi tuam, ſuæ cupiditati minùs quàm vellent morigeram ulciſci conſtantiam incuſando conabuntur. contrà ſac ſentiant: nullâ te judicij eorum verecundiâ teneri, nullo reſpectu offenſionis angi vel minimùm. nec committas ut teneritudinem in te ullam, formidinemque ſuſurrorum introſpiciant. nam hoc quidem te à Mundo haud ſatis alienum demonſtraret; quaſi deliberabundum, ei-ne an Chriſto, cui Sacramento dixiſti, placere ac probari potius cenſeas: quod transfugij ſit inſtar à ſacrâ militiâ, & flagitioſa defectio à propoſito perfectionis irrevocabiliter ſectandæ. In curâ Alumnorum Seminarij, quod conſtat è Filijs Indigenarum & Orphanis, ſummam adhibe diligentiam, ne quidquam ipſis ad victum veſtitumque, ad medicamenta cum morbis tentantur, deſit. Provide vel in primis

ſoli-

ſolicitè ut aſſiduè accuratéque erudiantur, cum in Chriſtianæ Legis Elementis, tum in Literis, pro cujuſque captu. Cogita hoc ſpectaſſe illos qui hoc Collegium Regijs cenſibus, hoc ipſum deinde Regem ſæpiùs efficaciſſimè mandaſſe, ut in hoc Goano Gymnaſio Pueri Goanorum Civium bonis moribus & bonis artibus imbuerentur. Iſti officio in te deonerato, ne ullâ in parte deſis, proſpice. Veteres circa hæc querelas noſti; ne te ac Societatem invidiæ ſimili obijcias omni contentione devita. Quoties naves in Luſitaniam curſum intendent, dabis literas ad Regem, breves & accuratione peculiari ſcriptas, quibus ei compendiò indices fructum animarum qui & Goæ, & locis cæteris per Indiam Miniſterio Sociorum legitur. Ad hoc maturè congregabis narrationes eorum quæ alibi geruntur, ex quibus decerpens præcipua, ſcriptum concinnabis, quod cum voluptate ſperes à Rege & Regni proceribus legendum. Alijs deinde literis rem hujus Collegij familiarem ejus Majeſtati commendabis; quantum illi deſit, ut poſſit par eſſe ferendis oneribus quibus ſubjacet, exponens. Commemorabis quid certorum quotannis cenſuum col-

colligat, quid extraordinarij donativi, quando acceperit. Hoc diſtinctè declarari expedit, idcirco quod intelligo decernere ſubinde Regem, ut quædam extra ordinem provenientes pecuniæ, à Fiſcalibus Goano Collegio tribuantur. in quo an Regiæ ſemper liberalitati fidelitas ejus Miniſtrorum exactè reſpondeat, neſcio. edoctus Rex quantum acceperis, ſi quid minùs quàm juſſerat numeratum viderit, refundi videlicet curabit. Adjunges de Patribus qui ex hoc Collegio Evangelizandi gratiâ in loca varia mittuntur, eos plerumque, ubi quò deſtinantur pervenerint, gravibus illic ab rerum neceſſariarum inopiâ difficultatibus impediri, ne rectè officio fungantur. quare ſuggeres, dignum videri cæterâ Religione ac munificentiâ Majeſtatis ejus, mitti hùc diploma ritè obſignatum quo præcipiatur, ut quibus in Arcibus Luſitanis Stationes Patrum Societatis ſunt, earum ex ærario & Apothecis Regijs neceſſaria illis cùm alimenta, tùm cætera ſubſidia ſuggerantur. Aliud præterea diploma expediri mandet quo propriè injungatur Præfecto Malacenſi, ut in Iaponiâ degentibus Patribus pecuniam è Fiſco ſubmittat, unde illic tole-

rare

rare vitam poſſint : quoniam ab Indigenis nihil aut parùm expectari talis auxilij queat, propter terræ ſterilitatem ; & ex eâ paupertatem Incolarum. Eadem iſta tria capita Vectigalium Collegij Goani, curæ Patrum in Arcibus degentium, & Iaponienſis Stationis ſuſtentandæ, commendabis enixè proprijs literis Patri Magiſtro Simoni, aut Vlyſſiponenſis Collegij Rectori, ut ea vivâ voce ac præſentibus officijs efficaciſſimè promoveant apud Regem. Iterùm autem moneo, ut memineris, quas, præſertim ad Regem, dabis literas circumſpectè ac meditatò ſcribere. videbuntur enim & judicabuntur à plurimis. Vale.

Franciſcus.

EPISTOLA VI.

EIDEM.

HÆc tibi circa duos è noſtris ut me profecto exequaris, mando in virtute Sanctæ Obedientiæ. Si Antonius Gomezius toto hoc anno digreſſus è Dienſi, ubi degit

Digitized by Google

degit, Statione fuerit, ut aliò, quocumque prætextu aut eventu ſe conferat, reſignabis hanc primam chartam, & quod in eâ præſcribo facies, exemplum ejuſdem mei ſcripti mittens ad eundem Antonium Gomezium, Autographo penes te retento, & per inſcriptas eidem tuas ſignificans quæ jubeo in chartâ memoratâ, quam obſignatam relinquo.

Poſtquam naves ituræ in Luſitaniam vela in altum dederint, etiamſi eatenus Antonius Gomezius in Statione Dienſi quietus permanſerit, aperies Secundam chartam quam ſigillo munitam hîc linquo. & hujus ſimiliter Apograhum ad illum mittes; Archetypum verò oſtendes Domino Epiſcopo, & eum rogabis, ut ritè teſtari ne gravetur, congruere per omnia cum Autographo Exemplum. cum hâc Domini Epiſcopi Fide, chartæ meæ Apographum Gomezio mittes. rogans ſimul Dominum Epiſcopum, ut ei deinceps tanquam ſibi ſubdito ſcribat, & pro poteſtate imperet quò ire quidve agere ipſum velit. melius tamen eſſet, meo judicio, ſinere ipſum hærere in Vrbe Dienſi.

Si Andreas Carvallius, quem juſtis de cau-

Digitized by Google

cauſis redire in Luſitaniam juſſi, datâ operâ omiſerit occurrere ad tempus; naveſque ſine ſe ſiverit abire, ſtatim eum è Societate dimittas jubeo. nec ullâ ratione patiare (nam hoc ego planè veto) promoveri ad Sacros Ordines Diaconatûs & Sacerdotij in Indiâ, quantumvis Dominus Epiſcopus proficiſceretur hoc anno Cocinum. quod ſi idem Andreas Carvallius, contrà quam illi mandavi, Goam veniat. ne illum in Collegium admittas, quippe non amplius noſtrum. nam hunc, ſi adverſùs præſcriptum meum hoc anno huc veniat, jam nunc è Societate amandatum volo. Id tu illi ritè ſignificabis, & ſuas ſibi res jubebis habere. Simul Dominum Epiſcopum meo nomine etiam atque etiam orabis, ne illum Diaconatu aut Sacerdotio initiet.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VII.

PATRIBUS COLLEGII GOANI

A Sancto Franciſco in Sinas ſolvente obſignata relicta cum præcepto eam reſignandi ſi Gaſparem Barzæum mori, ſe procul agente, contingeret.

IN Nomine Domini Noſtri IESU Chriſti. Reputans mecum brevitatem noſtræ vitæ, ac mortis cunctis hominibus certiſſimæ incertiſſimam unicuique diem & horam; ac metuens ne quam in turbationem incidat hæc Domus, ſi eam neceſſe foret eligere ſibi Rectorem in locum morte ſubtracti Magiſtri Gaſparis, priuſquam Pater Noſter Præpoſitus Generalis Rectorem huic Collegio præfeciſſet, exiſtimavi mearum eſſe partium prævertere, quoad poſſum, ante meum in Sinas diſceſſum, incommoda quæ ex tali inopinato caſu naſci poſſent, conſtituendo jam nunc aliquid certi, & deſignando perſonam quæ interim dum à Româ à Præpoſito Societatis Generali conſtitutum aliud innotuerit, tùm hujus Familiæ, tùm cæterarum

Societatis Stationum à Promontorio Bonæ Spei uſque ad extremum Orientem, Providentiam gerat; cuique ut Superiori Noſtri omnes Sacerdotes, Clerici aut Laïci obedire in omnibus debeant. Si ergò Patri Magiſtro Gaſpari humanitùs aliquid, quale dixi, contingeret, Rector eſto Domûs hujus Michaël de Morales; ac ſi eo tempore hinc abſit, accerſatur ſtatim, ut huc ſe conferens regiminis poſſeſſionem adeat; & jam tunc incipiant Patres & Fratres univerſi tàm Goæ degentes, quàm alibi, ei obtemperare tanquam vero cunctorum & legitimo Rectori. Quoad autem ille venerit, præſit vice Rectoris Pater Paulus, qui Patri Michaëli de Morales ſtatim atque huc advenerit, regimen reſignet, & illi, ſicut reliqui omnes Noſtri deinceps ipſe quoque ſubjectus ſit. Ac ſi vel antequam gubernationem capeſſeret, vel poſt eam initam, idem ille Michaël Morales morte ſubtraheretur, tunc Rector eſto Magiſter Melchior Nunnezius, quem pari jure cunctis Præpoſitum jam nunc conſtituo, & agnoſci volo, ſi fortè Deo placeret Patrem Gaſparem Barzæum & Michaëlem de Morales ad Paradiſi gaudia ex hac

vitâ

vitâ transferre, ante quàm Pater Noſter Præpoſitus Generalis Societatis IESV Rectorem huic Collegio præfeciſſet. Hæc porrò ita putavi decernenda, tum ut alijs obviam eatur malis quæ inde oriri pronum eſt, tum ut vitetur neceſſitas congregandi unum in cœtum Patres omnes qui per Indias varijs & valdè inter ſe diſſitis in locis Evangelicæ Prædicationi vacant, quos ab iſtis Stationibus, & Miniſterijs quæ in ijs exercent, non puto poſſe avocari ſine gravi Animarum quas curant incommodo, & pari detrimento Divini obſequij. His de cauſis in virtute Sanctæ Obedientiæ mando & impero Patribus & Fratribus Societatis IESV per Indias degentibus, ut exequantur quod hac chartâ perſcriptum eſt. ac quoniam ita ex animi mei verâ ſententiâ poſt maturam deliberationem, ad Majorem Gloriam & obſequium Dei Domini Noſtri, ſtatuo & decerno, ut nemo qui hanc chartam viderit dubitare de meâ voluntate poſſit, ei ſubſcripſi manu propriâ, hac die VIII. Idus Aprilis An. CIↃIↃCLII.

Franciſcus.

EPISTOLA VIII.

PATRI GASPARI BARZÆO RECTORI COLLEGII GOANI SOC. IESV.

DE modo ac ratione agendi ſine offenſione cum hominibus hæc putavi præſcribenda, quæ & te obſervare magnoperè velim, & à cunctis Noſtræ Societatis Tuæ gubernationi ſubjectis exigere. Mulieres, cujus eæ cumque ætatis, ordinis, gradus ſint, nemo noſtrorum alloquatur alibi quàm in loco publico, puta Templo; nec in Domibus viſat, niſi periclitantes extremâ neceſſitate infirmitatis minantis mortem, ad quam eas Chriſtianè obeundam comparare oporteat excipiendâ Confeſſione peccatorum. Ac ne tunc quidem conveniantur niſi viris aut conſanguineis ipſarum præſentibus: vel ſi familiares apud eas deſint, honeſtis è viciniâ perſonis; nunquam autem omninò ſine arbitris; iiſque idoneis ad teſtimonium. quare ſicubi fœmina viri expers, & orba parentibus, convenienda Domi ſuæ ſit, ne illuc ingrediatur

tur è Societate quiſquam aliter quàm adjuncto ſibi comite viro probo, & pro tali habito, cùm à cognatis & neceſſarijs Mulieris, tum à vicinis, & Vrbis aut totius Pagi incolis, quò ſuſpicionibus eatur obviam, & ſermonum materia truncetur. ac ne tali quidem circumſpectione comitatuque adeantur, niſi, ut dictum eſt, in extremis periculis graviſſimi languoris. Ergò quotieſcumque morbo haud ſontico tentatæ, prohiberi non putantur, quo minùs vel ſtatim, adnitendo paululùm, vel non ita multò poſt; foras prodeant, omnino in templis expectentur. Quin & in hoc genere cavendum ne multiplicentur, etiam ad graviter ægras, noſtrorum acceſſus ultrà quàm ſumma flagitat neceſſitas; deturque univerſim ſevera opera, reſecandis etiam (quod dicitur) ad vivum rebus, ut quàm maximè incidatur, & in rariſſimum extenuetur uſum noſtrorum hominum cum iſto ſexu commercium, lucri utique exigui, periculi maximi; quo ſpes incerta non magni plerumque ad Dei Gloriam operæpretij, ancipiti jaciendâ innocentiæ ac bonæ famæ redimitur aleâ. Itaque ne in Matribus quidem familias quæ templorum noſtro-

rum terunt limina ; licet multam oſtentent propenſionem ad bonum , erudiendis adhortandiſque, nimium vellem operæ atque otij noſtros impendere. Cauſa mihi ſic judicandi eſt , quòd inconſtantes in propoſitis , verboſæ in congreſſibus ferè ſunt fœminæ: unde ſequitur & temporis plurimùm ijs alloquendis perdi, & certi ac ſecuri fructûs colligi perparum . Quantò igitur eſt compendioſiùs cum viris earum multum eſſe , ijs informandis & ad omne decus excitandis immorari ? nempe illos capaciores monſtratorum, tenaciores decretorum naturâ eſſe conſtat . cum ijs quod confeceris , fixum ſtabit : ſi quid promiſerint, præſtabunt . Illi Deo adjuncti & uxorem & familiam component totam . In ijs ergò potiſſimùm elaboretur . hos otioſiùs , diligentiùs Operarij Societatis excolant ; quippe agros ubi tutiùs ſeritur , abundantiùs metitur . Magnum (mihi crede) iſta cautio rumorum, nugarum tricarum, offenſiuncularum everriculum eſt . quare ut à cunctis tuæ curæ commiſſis inconcuſsè teneatur enitere fortiter . Si rixa exarſerit inter Conjuges , & Noſtros ijs pacificandis experiri operam ſuaſerit caritas , ejuſmodi conciliatio-

tio-

Digitized by Google

tionis ſequeſtri ; ſic habento ; longè plus momenti ad negotij ſucceſſum ſibi conſtituendum in patientiùs audiendo , diligentiùs admonendo Marito , quàm Vxore . Viros igitur adoriantur , dextrèque abductos à negotio perpellant ad ſemel purgandum animum Confeſſione Generali , ad quam priùs ſe comparent modico ſeceſſu & meditatione aliquâ earum quæ primâ menſis Aſcetici Hebdomadâ tradi ſolent . Tum ubi peccata vitæ totius viro exponenti Sacerdos Noſter dederit operam ; ſuaviter adducat ; ut libens patiatur differri ſibi abſolutionem Sacramentalem in dies aliquot , quibus ſe ſacris commentationibus ac piaculis , tum de vitâ emendandâ ſerijs deliberationibus exerceat . Sic affecto , & ad totum ſe Dei obſequio impendendum confirmato , facilè nimirum perſuadebis quæ ad pacem domeſticam cum uxore ſtabiliendam pertinent ; ac mali fonte obſtructo , colliquijs jurgiorum exareſcentibus , miraberis te duo capita ſanaſſe cum uni duntaxat medicinam adhibueris . Quod ſi Tibi aut Noſtrorum cuipiam talia tractantibus , mulier ſeorſum adiens , exponat : magnis ſe urgeri deſiderijs Deo ſerviendi . ad id , impedimentum

ſibi eſſe ineluctabile contubernium Viri; quippe lævi diſſolutique ac morum incompoſitorum. habere ſe legitimas abrumpendi ab eo convictûs cauſas, quas etiam ſe poſſe judici probare ſperet; ut res ſibi ſuas deinceps habere autoritate publicâ liceat. Hæc & id genus alia quæ plurima ac ſpecioſa contexere valent ac ſolent iſtæ, cavete vos moveant, ad cogitationem divortij probandam. Omninò perſeverate ſuadendo, ut cum viris maneant. æſtûs illi Religionis teneri citò in Sexu inſtabili langueſcent. tunc & ſua decreta & veſtra conſilia damnabunt. Finge conſtantes fore. Tamen & Mariti periculum, &, quæ ferè nunquam his deeſt, offenſio publica, graviora mala ſunt, quàm ut ijs præponderet fructus animi devotulæ unius, viduitatis bonis præmaturè jam in matrimonio frui occupantis. Cæterùm in negotiationibus iſtiuſmodi, vitate diligenter coram arbitris virum culpare; etſi penes eum culpam reſidere palàm foret. Privatim conventum blandè hortamini ad Confeſſionem Generalem. in eâ, ſumptâ occaſione ex ijs quæ fatebitur, eum objurgabitis; ſed leniter, atque ita ut appareat, vos eo quod ipſe ſibi peccando intulit damno

no ipſius cauſâ dolere, potiùs quàm uxoris de ipſo querentis injurijs commoveri. nam hoc cavendum vel in primis putatote: ne vos plus Mulieri favere, impenſiúſque quàm ſibi conſulere, Vir ſentiat, aut ſuſpicari jure poſſit. ſecurim ſpei ſucceſsûs magnam hæc ejus infligeret opinio. Ergò utcumque crimen ipſius ſit, non tamen id ille unquam à vobis audiat. ubi eum ad hoc ultrò fatendum perduxeritis, tum damnare quod ipſe accuſat, ſine invidiâ licebit. Sed & tunc detrahenda judicio acerbitas eſt. Sic vituperate quod factum perperàm ipſe qui peccavit dolens prodit, ut condolere vos ipſi magis quàm ſuccenſere teſtificemini. Amor, benignitas, ſyncera caritas in reum veſtra, in verbis, in vultu emineat. ubique homines humaniter curari gaudent: ſed hoc magis nuſpiam uſuvenit quàm in Indiâ. vitreum ad offenſiones genus, vehementiâ reſilit ac frangitur; manſuetudine ducitur ac flectitur quò velis. Precicibus hic & blanditijs quidvis impetres, minis & duritiâ nihil prorsùs. Quare, iterùm moneo, etiam atque etiam attendite, ne vobis unquam excidat; ubi vir ac mulier vobis arbitris diſceptant, aut ipſi corám,

Digitized by Google

ram, aut eorum advocati fautoreſve, ut virum, utcumque culpæ affinem, ſugilletis. Excipiunt cupidè voces illas & ijs incredibiliter inflantur indomitæ animæ mulierum, & ſemper imminentes in occaſiones deprimendorum Maritorum, ubi ſibi faventem quaſi auram fori ſenſerint, Religioſorum ſcilicet hominum, quos diremptores litium legerunt, temerè indicatis ſecundùm ipſas præjudicijs triumphant, eoque deinde ſemper licentiùs proſiliunt in querelas & criminationes conjugum ſuorum, cum ſui ipſarum excuſationibus ſine fine ac modo coacervatis, rabiosâ loquacitate inculcandas ſtultè patulis auribus parùm prudentum Sacerdotum. Ego verò adeo non vituperandum audiente uxore virum judico, ut etiam diſſimulare debere Sacerdotem arbitrer, credere ſe, Mulieris diſſidium domeſticum narrantis, defenſionibus allegatis pro ſe, quibus perſuadere nititur, nullam ejus culpæ partem imputari ſibi poſſe. Veriſimilia licet memoret & vera; tamen expedit non excuſari eam ab Interprete conciliationis; ſed ſeriò moneri de magno quo uxor tenetur officio virum honorandi, perpetiendique mores ejus. Addant: hanc fœminis

minis

minis impoſitam à Deo Legem plerumque ab ipſis violari non opinantibus, præ iræ perturbatione aut affectûs, nimiâque ſuæ innocentiæ fiduciâ, dum ſibi plus æquo favent, & cauſas indignandi viris offerunt, cum eos patientiâ, demiſſione, obſequio delinire ac placare debuerant. quare ipſas par ſit accuſare ſe, tum quoque cum ſua illas videtur abſolvere conſcientia: impensè autem ſemper incumbere in ſtudium & exercitium æquanimitatis, tolerantiæ, obedientiæ, humilitatis, quò viris ſubditæ vivant, prout Chriſtianis mulieribus ſcripturæ Apoſtolicæ præcipiunt. Sic ubi abundè purgaverint apud Viros ſuſpiciones uxoribus favendi, caveant viciſſim ne apud Mulieres offendant, jure ſuſpecti, tanquam ipſis iniquiores, in gratiam Virorum: quare ne his quidem præ ſe ferant credere dum culpam à ſe in uxores conferunt. Sed jugum ſtateræ rectum ſuſtineant, neutrorſum declinando, & aurem, quod dicitur, Reo ſuam ſervent, non condemnando quemquam niſi auditum, & comparatâ defenſione cum crimine. Ita rem adminiſtrando, prætterquam offenſionem negotio pernicioſam alterius contendentium vitabunt; etiam ad veri-

rita-

ritatem propiùs accedent. ferè quippe in talibus uterque in culpâ eſt, plus quidem hic, minus alter: reipſa pars delicti ſua cuique competit: ut juſtiùs agat qui ambos inſimulet, neutrum planè abſolvat; cunctanter ac circumſpectè audiens admittenſve quæ allegant pro ſe quiſque. Compendioſior hæc ad ſcopum optatæ conciliationis via eſt, ſecuriúſque occurrit querelis & ſermonibus malè feriatorum. Ad extremum qui ſe fruſtrà in his laborare deprehenderit omnia conatus, Partes quas adducere in concordiam deſperat poſſe, ad Dominum Epiſcopum, aut ejus Vicarium remittat: idque neutrâ exacerbatâ vel à ſe appellatâ duriùs. pronum enim eſt humanæ infirmitati erumpere in querelas adversùs eos à quibus non impetratur quod æquum autumat qui petit. quare niſi mediator parùm felix valdè prudens ſit, patietur excidere ſibi aculeos verborum, aut ambos litigantes aut alterum perſtringentium, quaſi parùm placabiles & æquos. unde nihil lucretur niſi odium ejus quem punxerit, & forte contemptum amborum, deprehensâ conciliatoris imprudentiâ, ſerò ſe agnoſcentium in delectu arbitri erraſſe. ne igitur præter

oleum

oleum & operam, etiam alterius vel utriuſque diſſidentium gratiam perdatis; conamini patienti exhibitione benignitatis, & prudenti honorificentiâ verborum, placatos ſaltem ambos vobis benevoloſque dimittere. Ac in univerſum oro, ut collecti animo attentique adhibeatis vos in omni cum hominibus cujuſquemodi congreſſu. Semper memores: ſpectaculum nos expoſitos Mundo huic nequam, obſervari aſſiduè intentis obtutibus exploratricis invidiæ, ac pronæ in ſiniſtra judicia Pravitatis, omnem anſam malè de nobis opinandi ac loquendi paratæ arripere; tum proprio inſtinctu, tum inſtigatione mali Dæmonis, irrequieti noſtri ac pervigilis Adverſarij; adeoque ſic habetote: inter omnes imprudentiæ lapſus eſſe illum perniencioſum maximè, qui ultrà præſens incommodum, noxam in poſterum luendam ſerit. Rapimur ſcilicet; ut nobis quidem videmur, zelo mero Divinæ Gloriæ, ſed illo curſu in rectum intento ruimus; & nihil penſi habentes quid agamus aut loquamur, dum Religionis negotium urgeamus, ea committimus aut dicimus, quibus erubeſcendum aut dolendum poſtea nobis ſit, ſub acri ſenſu ex his natorum detrimentorum

ingen-

ingentium; quæ cum circumſpectione prævidiſſe, moderatione præcaviſſe debuiſſemus, nunc temerè conſcita in longam abundant inutilis ac ſeræ materiam pœnitentiæ. Suſpecta in primis ſit iræ prolapſio, cujus irritamenta paſſim obvia in occurſu tot ſcelerum, facilè præcipitant zelo abreptos, niſi veſtigium in lubrico pedetentim ponant, & in voces aculeatas erupturienti linguæ frænum attrahant modeſtæ lenitatis, abſque quâ fervor omnis objurgantium ſine fructu exardeſcit. quotus enim quiſque eſt qui excandeſcentis reprehenſoris perturbatâ increpatione fiat melior? nunquam igitur aliter quàm ſedatè arguatis quos emendari expedit. nec emineat ira in verbis ad curationem prolapſorum ex perturbatione comparatis. alioqui exemplum mali potiùs quàm remedium objeceris. nam omnem iracundiam vitio paſſim vulgares homines adſcribunt; adeo non parati credere: Dei caritate accendi fervorem ſacrorum hominum in peccantes impotenter ſtomachantium, ut certo inde teneri experimento arbitrentur, eſſe ipſos aliorum ſimiles, & nihilò ſeciùs quàm plebejas animas, vehementium affectuum agi ferrique intemperijs. Cum Religio-

ligioſis aliorum Ordinum & omnis generis Sacerdotibus quavis de cauſâ vobiſcum altercantibus, demiſsè vos ſemper obnoxiéque geretis; dantes, ex præſcripto Apoſtoli, locum iræ ac perturbationi, ſi qua in ipſis appareat. Idque non ſolùm quando veſtra vos conſcientia reprehenderit: ſed etiam quando clarè perſpexeritis, & innocentes vos, & illos in culpâ eſſe. nec tunc ultionem de vos iniquè vexantibus majorem expetatis, quàm veſtrum humile ſilentium defenſionem veſtri juris modeſtè omittens, quando eam apud aures præjudicio & irâ obſeptas nequidquam allegandam intelligitis. Ac tum recipientes vos intus in arcanum mentis, commiſeramini ſortem eorum qui temerè ruunt, contra quàm fas & æquum fuerat, agentes: quos utique ſeriùs ocyùs Divina Vltio excipiet, aſperior multò, ſeveriorque quàm vos aut ipſi ſuſpicemini. Quare aſſiduè preces apud Deum pro ipſis fundite, condolentes infirmitati & imprudentiæ illorum; diligentiſſimè autem caventes, ne ullâ in re dolori veſtro indulgeatis, vindictâ de ijs qualicumque præſumendâ, vel cogitationibus & votis tacitis dira ipſis imprecantibus, vel ſermone ac

ver-

verbis apud obvios traducentibus iniquitatem eorum ; multò autem minùs factis quæ ipſis viciſſim noceant . hujuſmodi omnia quæ caro & ſanguis, hoc eſt corruptæ naturæ pravitas, imperfectis ſuggerit, graviſſimi periculi, damni maximi vobis fore, niſi reijciatis, putatote . Planéque id certum citra ullam dubitationem habeatis: Deum plurimas Gratias & inſignia beneficia largè conferre ſolitum ijs, qui graves impugnationes ſine ultionis deſiderio patienter ejus causâ perferunt; omnem impetum reponendæ injuriæ, Divinæ Caritatis ſuavitate opprimentes . Tunc enim quaſi obligari ſe Miſericordiſſimus Dominus ſentit ad abundè compenſandum quod injuſtè aufertur: & tantò plùs ornandos ac bonis cumulandos quos calumnia deformat, violentia ſpoliat; nec tamen de ſtatu mitis ac tranquillæ mentis indignatio deturbat; quantò licentiùs infeſtantur . Ipſis quoque injuriæ autoribus qui vobis iniquè obſtant, & pia cepta diſturbant, peculiariter curabit ſuo tempore meritam ignominiam rependere. quæ omnia facere omittet, ſi vos ipſi partem ullam ultionis attingatis, & vel infeſtis affectibus læſæ mentis, vel querelis lin-

guâ

guâ prolatis, vel agendo quod poteſtis, ut veſtris vexatoribus ægrè ſit, vindictam per vos exequi conabimini. Si verò (quod Deus avertat) ſimultates inter vos & Religioſos alios exardeſcere contingeret: cavete ne coram Prætore vel Præfecto, aut omninò quovis Sæcularium præſente, cum illis jurgemini. Offenduntur mirum in modum viſis auditiſque talibus ſacrorum hominum eruptionibus homines Laïci. quare ſi Religioſi illi in vos fuerint è ſacro pulpito invecti, aut ſermonibus apud plebem vos infamaverint, adibitis Dominum Epiſcopum, rogabitiſque, ut, ſi ei videtur, illos accerſat, & coràm utriſque causâ cognitâ, ſtatuat quod è re videbitur ad contentiones componendas, amovendamque offenſionem publicè perniciosſam. Ac dicite Domino Antiſtiti, me ipſum orare, ut facere id ille per ſe occupet, ſopiatque maturè controverſias iſtiuſmodi, ne in cognitionem Magiſtratuum Sæcularium, aut omninò, ſi poteſt præverti, in notitiam Populi veniant. Cæterùm planè veto, utcumque illi contra vos ad concionem declamaverint, viciſſim vos Apologias & defenſiones juris veſtri è ſacro pulpito exequi. Satis ſit, ut dixi, referre vos rem ad Epiſcopum, &

Digitized by Google

ab illo impetrare, ut adverſarios veſtros coram ſe citatos vobis præſentibus audiat, cognitiſque ritè cunctis, quomodocumque lites finiat, ſcandalaque ex ijs eruptura in exitioſiſſimam populi offenſionem, autoritate ac ſapientiâ prævertat ſuâ. In quo advertatis velim: haud eſſe ſitum Societatis honorem in ſtrenuè propugnando coram plebe jure noſtro, causâque argumentis evincendâ apud homines, & applauſibus auditorum emerendis, quo loco & tempore id fieri non decet. Dei judicio negotium totum ſtat. ſi Deus improbet quod agimus, falſus populi favor veram noſtram apud Deum non abſterget infamiam. Illud ergò ante omnia curemus, ut cum Deo nobis conſtet officij ratio, ut Deo autore operemur, eodem approbatore non falsò gloriemur. nunquam autem ille probaverit, ducere nos contentionis funem cum gravi perturbatione publicâ, qui utique ſuos vult dare locum iræ, tumultûs compeſcere, tranquillè vivere, cum pacem etiam odientibus eſſe pacificos. In his ut ita vos geratis non tantùm ſummoperè commendo, ſed pro imperio etiam mando ac planè jubeo. ut, inquam, veſtram ipſi cauſam, quantumvis publicè laceſſiti, non agatis: ſed ad Dominum

num

Digitized by Google

num Epiſcopum confugiatis, ejuſque judicio ſtetis, illum ſuppliciter orando, ne cunctetur pacem ſtabilire, ubi homo Inimicus diſcordias ſeminat. Tandem ſuper omnia te ipſum commendo tibi ipſi. Fac ſemper recorderis te membrum Societatis IESV eſſe. Hæc tibi ſuggeret cogitatio, quid in quavis occaſione conveniat te facere. Vale. Goa. XVII. Kal. Maij An. CIↃIↃLII.

Franciſcus.

EPISTOLA IX.

EIDEM PATRI GASPARI BARZÆO RECTORI COLLEGII GOANI.

CIrca curam rei familiaris hujus tibi commiſſæ Domûs, hæc tibi ſeorsùm & diſtinctiùs putavi commendanda. Chartas & tabulas Authenticas, quibus fundus & quaſi Patrimonium hujus Collegij continetur, puta diplomata Domini Noſtri Regis, per quæ attribuit huic Collegio vectigalia Pagodibus erepta, donationes & aſſignationes cæteras literis ejus ritè conſignatis expreſſas, & à

Digitized by Google

Prætoribus qui ante hunc fuerunt agnitas & confirmatas, ea, inquam, ſcripta omnia & monumenta Archetypa ſedulò colliges; & in unum congregata penes te habebis. In agendo cum externo Procuratore Domûs; & cum Coſmo Agnezio, qui omnium ad Collegij Censûs ſpectantium & magnam poteſtatem propter autoritatem Magiſtratus, & peritiam habet plurimam, eum familiaritatis in colloquiorum frequentiâ & cæterorum diligentiâ officiorum adhibebis modum, quem Collegij rationes poſtulant. Tractabis igitur cum ijs quamdiu & quàm intimè opus fuerit ad efficaciter ſtabilienda quæ nutant & parum certi proventûs uſu deprehenduntur vectigalia Collegij. nam annuorum redituum qui olim Pagodum Sacrìficulis addicti, Evangelicis Operarijs alendis attributi modò ſunt, magna pars non ſolvitur, ijs qui debent contumaciter negantibus. in alijs quoque non paucis jura minimè dubia Collegij per vim iniquam & recuſationem ſatisfaciendi fiunt irrita. quare inſta & ſatage apud iſtos, ut certi contra hæc remedij quidpiam expediatur. Mihi videbatur utile (vos expendite utrum ita ſit) intentari publicè formulâ ſolitâ minas Anathematis, impetratis ad hoc literis

à Ma-

Digitized by Google

à Magiſtratu Eccleſiaſtico, in eos omnes qui cenſus huic Collegio debitos ſolvere detrectant, aut quoquomodo bona ejus detinent, in rem deducendas, niſi ſpatio præſcripto, quæ malâ fide poſſident, reſtituerint, & ſuas conſcientias exoneraverint, prædâ injuſtè quæſitâ legitimis Dominis reddendâ. Hæc tamen & ejus generis quædam in vulgus odioſa, puta cum prehendi oportet atque in carcerem condi Redemptores vectigalium negligentes in repræſentandâ penſione, per externos adminiſtrentur. ſic enim fient cum minori Societatis invidiâ. Pecunia univerſa & totum ærarium domeſticum in manu & ſub clave tuâ eſto. tu ſolus inferas, tu promas. Te diſpenſante, ac Miniſtris tradente, ſumptus fiant in uſus quos judicaveris verè neceſſarios, cùm Fratrum Noſtrorum, tum Alumnorum; ac præterea Operariorum Evangelij peregrè rem Chriſtianam curantium. Hi miſeri magnis plerumque premuntur anguſtijs ex defectu earum rerum ſine quibus tolerari vita nequit. & quod caput eſt abſiſtere à ceptis præclaris compelluntur, ingenti animarum quas curabant detrimento, ubi diù fruſtrà expectaverint promiſſa ſubſidia, ineluctabili neceſſitati ſuccumbentes. præverte

Digitized by Google

oro te, æquâ & ſapienti diſtributione proventuum Collegij: ex quibus primùm, ut par eſt, conſules domeſticis, noſtris & externis, deinde ſubmittes ad Socios qui apud Comorini Promontorium & Inſulas Mauricas exttemâ inopiâ laborant, item in Molucis & in Iaponiâ degentes, unde adjuventur ad victum miſerum parandum; quo ſi careant auxilio, magna opera infecta dimittere; & ſpes ingentes corrumpere, gravi Regni Dei incommodo, cogentur. Hos nominavi qui extra Luſitanorum arces inter Indigenas vivunt, quòd eorum durior hoc in genere ſors eſt. Stationem qui habent in Regis præſidijs, aut alioqui in locis ubi concurſus & coloniæ frequentes Europæorum ſunt, inopiâ tabeſcere, & à cepto juvandarum animarum cibi defectu abſiſtere non ſinentur, id quod facilè illis eveniet peregrè inter alieni generis homines, partim infeſtos, partim egenos, fame perituris, niſi à ſuis procul miſſum demenſum accipiant. Ante omnia magnoperè volo à te ſolicitè curari, ut æs alienum à Collegio contractum diſſolvatur. nam detineri rem alienam ab eo qui poteſt reddere, nefas eſt, ad Dei offenſam & maculam animi pertinens; ac præterea juſtam populo præ-

bens

bens offenſionis cauſam. quare, iterùm etiam atque etiam inculco, cave id negligas. quin omnem conatum & contentionem adhibe, ut nulla tam juſto & inſtanti officio mora interponatur. Hoc ut facere poſſis, ædificia ne inceptes nova, nec abſolvas inchoata. Etſi enim anguſtè habitamus: tamen id quod magis urget prævertendum eſt. Perſolutis debitis, tum ſanè ſenſim attollere ſtructuras, & perducere ad faſtigium licebit. In univerſum autem vide: ut longè poſterior tibi cura ſit ædificiorum quæ lapide ac cæmento congeruntur, quàm Spiritualium Dei Templorum. Hi ſunt Socij & Alumni tuæ fidei commiſſi, in quos alendos, fovendos; in primis verò ad profectum virtutis excitandos, primarium tuum evigilare ſtudium par eſt. Sunt tamen (ſcio) ædificia quæ differri nequeunt. puta maceriæ circumdantis hortum domeſticum, & obſtructio aditus Ædium, ſi quis uſpiam præter oſtium patet. nam ſeptis & firmis & nuſpiam hiantibus muniri undique Religioſam Domum, diſciplinæ ac famæ ſic intereſt, ut nulla ſit talis operæ legitima dilatio. talia ergo utique quocumque ſumptu ſtatim expedi. Deinceps opus habeo præmunire te adversùs teneritudinem animi aut

verecundiam negandi quandam, quâ te forte conſtrictum reperies, quando te (quod non deerit) flagitabunt externi egentes multi, ut ipſis è Collegij ære largiaris, aut Redemptores vectigalium, remitti partem penſionis, allegantes multa, & obtendentes inopiam domeſticam, rogabunt. nec deerunt qui ad te aures confitentibus præbentem accedentes, narrabunt anguſtias familiæ, famemque ſuam ac ſuorum, obſecrantes ut dones quo egent. His & ego compatior: ſed emolliri talibus, ultrâ quàm fas eſt & Deus ſinit, veto. nam ex alieno largiri, furtum eſt. ut ergò iſta cum audies, invidiam duritiei conferrè in me poſſis, en tibi manus adſtringo. ac conceptis verbis pro poteſtate impero, ut cunctis iſtiuſmodi flagitatoribus dicas: ære alieno prægravatam Domum hanc, vix habere unde victui quotidiano Sociorum & Puerorum Seminarij ſuppeditet. Tamen alijs eandem oneribus urgeri, ſuſtentandorum Patrum qui peregrè Evangelium Prædicant, Noſocomij publici inſtruendi, multiſque ſimilibus: quas ob cauſas me tibi præcepto ex obedientiâ impoſito, quale ſine Dei offensâ tranſgredi nequeas, mandaſſe, ne ex Collegij cenſibus quidquam ulli do-

nes,

nes, quoniam quidquid inde ſubtrahatur deſuturum omninò ſit domeſticorum neceſſitatibus, quibus explendis quantum annuorum percipitur fructuum impar eſt. Cæterùm ab hoc quæſtuoſo genere Pœnitentium, cibum corporis, non animæ remedium è Confeſſionis Sacramento captantium, plurimùm tibi caveas, & paucis ac præciſis te quamprimum verbis expedias, ſuadeo. Acrior iſtis multò fortunæ, quàm conſcientiæ vulnerum ſenſus eſt. nil niſi terrena ſapiunt. toti ſunt in ſpe ſtipis eblandiendæ, quidquid illis ad animi profectum diſſerueris, ſurdis cecineris. Te ipſum, niſi excutis, implicent & avocent à potioribus. Multi Patres Familias Luſitani poſtulant dari ſibi agros Collegij in feudum. An hoc ſit è re Collegij dubito; & vereor, ſi hæc exempla frequententur, ne grave aliquando huic Familiæ detrimentum afferant. Tu ſedulò rem diſcute: & cum Procuratore & Amicis Domûs maturo habito conſilio, ſtatue quid circa hoc factu optimum ſit. debet aliqua hoc Collegium, debentur & illi multa. Ergò ut callere ad unguem te volo quorum & quanto in ære ſis: ſic & ſedulò exquirere, quantum & penes quos reſideat æs tuum.

utriuſ-

Digitized by Google

utrinſque generis tabulas diligenter confice. quamquam patiar equidem te minus ſolicitum in computando quid ab alijs exigendi jus habeas, quàm in recognoſcendo, & quamprimùm exolvere conando, quod jure ſuo alij à te repetunt. Satagas in hoc, & contentione ſummâ certes cenſeo. Idque ipſum potiſſimùm alleges ijs qui donari ſibi poſcunt: debere te, & quantocyùs diſpungere nomina ſtudere; quare in hoc conferre quidquid inevitabilibus expenſis tam numeroſæ Familiæ ſupereſt, nec quidquam eſſe inde quod poſſis arbitratu tuo tribuere, quibus benè vis & quorum inopiæ condoles: cum omnia exhauriant, ac nec ſic quidem ſatis habeant, alimenta, veſtitus, remedia Sociorum domeſticorum & peregrinantium, Puerorum Seminarij, ægrorum Noſocomij, præter fabricas urgentiſſimæ neceſſitatis, & alia non pauca. nec ſpecioſus hic ſit obtentus & quæſita excuſatio: ſed revera ita facias; diù noctùque invigilans in ſuffurando ſumptibus quotidianarum neceſſitatum, quantum omninò potes, ad reddendum quibus es obnoxius. Experientiâ utare cenſeo œconomiæ magiſtrâ, ut quod uſu didiceris juviſſe, frequentes ſtudioſè: quòd nocuiſſe, aut

parùm

parùm profuiſſe deprehenderis, vites ſedulò. Acriter priùs explora quibus confidere aliquid paras. rari enim reperiuntur fideles diſpenſatores. Elige hos, quantum potes, è numero eorum qui tibi ſolent aperire confitendo conſcientiam, ſaltem ſemel in menſe, ac toties Sacram Euchariſtiam reverenter ſumunt. Cupio, ut magna pars argumenti literarum quas ad me Malacam Septembri dabis, per Franciſcum illic Perezium curandas, ſint capita hæc duo, Prius, quantum vobis; alterum, quantum à vobis debeatur. Addes eodem, de cætero curſu domeſticarum rerum, de fructu operæ à te & alijs impenſæ, ecquid & quatenus Goani cives ex concionibus, alijſque ſacris miniſterijs, proficiant. quid novi nuncietur è Regno, quid ſucceſſerit circa negotium Pacis ac Belli, de Patribus peregrè degentibus. ſcribe de cunctis fusè ac diſtinctè, amanuenſem adhibens bonæ manûs ac lectu facilis. Redemptorem vectigalium elige locupletem & honeſtum, Mercatorem ferè aliquem ex urbanis noti ſplendoris; non pauperem, ne ad lites veniendum ſit. Vide annon ſit compendioſius emere duos, quos Domi teneas lotores pannorum, quàm dare lineam veſtem domeſtici usûs ex-

ter-

ternis fulloniam factitantibus, mundandam. Prӕterea ecquid præſtet alere Fratrem è Noſtris Horto domeſtico Præfectum, & culturæ olerum peritum, quàm externo ad hoc uti artifice. nam video multum expendi in victum & mercedem tum Hortulani, tum Æthiopum ipſi ſervientium. Poſſet ea cura demandari cuidam è noſtris Adiutoribus, adjunctis ei mancipijs duobus ad hoc ipſum emptis. In his & alijs id genus exquire attentè quid factu ſit optimum; cùm per te inveſtigans, tùm adhibens in conſilium externos peritos talium, Deum timentes, & huic Collegio benevolos. Alvaro Alfonſo remiſſi ſunt ex penſione ab ipſo debitâ Pardai quingenti, tantò æquiùs exiges ab eo, ut maturè ſolvat quingentos alios quos debet. Cave profuſus ex alieno velis eſſe. memento famis & egeſtatis Fratrum Noſtrorum pondus diei & æſtûs in Stationibus huic Domo contributis, magno ſuo ſudore portantium. recordare illorum qui in Iapone, qui in Moluccis, qui in Comorini Promontorio graves ærumnas ſine ſolatio perferunt. Choranum mittas cenſeo ſingulis dominicis Dominum Auguſtinum Sacerdotem externum, idoneâ ei mercede conſtitutâ. non probo ibi reſi-

reſidere unum è Noſtris Fratribus . ergò illum qui jam illic eſt, Domum revoca . Ex ijs qui Domum admittentur , dabis operam , ut tempore primæ probationis reſcias , quam vitæ ſectam in ſæculo tenuerint , quam artem exercuerint , aut calleant . quò nimirùm intelligatur quæ pars domeſticæ procurationis , quæve officia vel miniſteria rectè illis mandari valeant . Michaëlem Moralem jubebis aliquoties apud Templum Epiſcopale ad populum dicere , admonens priùs illum & præparans , ut id tali loco prout par eſt faciat . & poſſetis , ſi tibi videretur , alternis id tu & ille facere , ſuâ cuique Hebdomade tributâ . ſtatue circumſpectis cunctis quid videatur optimum . Cave obliviſcaris quod tibi mandavi de Balthaſare Nunnezio . quin id quoniam magni momenti judico , Tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ mando , ut planè totum exequaris , obire illum Aſceticas exercitationes jubens ; & eum miniſterijs humilibus Domi , non foris , applicans . Iaponas qui hîc ſunt , impensè commendatos velim habeas ; & tutò ac commodè ut in Luſitaniam navigent , cures . Puto è re fore , ſi exerceantur à te Meditationibus Aſceticis Fratres qui ad Societatem probantur , &

ex

ex ijs iſto modo intimè perſpectis quos idoneos repereris retineas, quos ineptos deprehenderis, dimittas. Cave autem adducaris unquam cujuſquam precibus, & quantovis multorum ambitu, ad quemquam in Societatem admittendum non inſtructum neceſſarijs ad eam juvandam dotibus. Chorani inſularis prædij, ruſticorumque ac operarum illic degentium curam per idoneos habe quantam res exigit: non enim per te nec per quemquam noſtrorum potes. dixi jam eò mittendum ſingulis dominicis Dominum Auguſtinum. Cætera item quæ opus ad hoc erunt, delectis quibus rectè fidas, adminiſtra. Franciſcum Lopezium ſimul huc advenerit, vacare jubebis Commentationibus Aſceticis, Generalem ejus Confeſſionem audies, miniſterio Culinæ, aut id genus humilibus obſequijs, addices. Matthæo ſex & triginta Pardaos quos mutuò dedit in Iaponiâ, ſtatim ac repetet, perſolves. Alvaro Alfonſo præfiges ſolutionis non diffundendam ampliùs diem, poſt Paſcha.

Franciſcus.

Digitized by Google

Patres & Fratres Societatis ubicumque ſint per Indiam, nec ad Regem, nec ad quemvis externum in Luſitaniam ſcribant, niſi miſſis hùc apertis literis: quæ in hoc Collegio referentur vel in faſciculum inſcriptum Regi, vel in alium cui nomen præfigetur aut Patris Magiſtri Simonis, aut Rectoris Sancti Antonij Vlyſſipone.

Franciſcus.

EPISTOLA X.

EIDEM PATRI GASPARI.

HÆc quoque in ultimo procinctu longæ ac dubiæ navigationis, dum nunquam ſatis præmuniviſſe Te, Mi Gaſpar, videor, iterans & in ſummam dicta colligens replico, quæ tu ſolicitudini præ amore nimiæ ignoſcens, tam ſæpè inculcari boni conſule. Ante omnia tui memento, Animæ tuæ proſpice. Scis enim quàm verè ſcriptum ſit: qui ſibi nequam, cui bonus? Patribus & Fratribus tibi ſubditis ſemper exhibe ſynceram caritatem, & amabilem modeſtiam,

Digitized by Google

ſtiam, aſperitatem & rigorem amove; niſi ſi quos ſenſeris benignitate abuti tuâ. His, ad profectum duntaxat ipſorum, non ad ultionem tuam, ſeveritatis aculeum quendam exere; præſertim ſi opinione ſui in ſuperbiam tumêre videantur: quorum faſtum comprimi & ipſorum & publicè intereſt. alioqui per ignorantiam aut fragilitatem errantibus, cum fructu eorum & ſine detrito Diſciplinæ interdum ignoveris. Arrogantibus indulgentia venenum eſt; mirabiliter inſoleſcunt & omnia perturbant, ſi Rectorem languidum & obſtare metuentem invenerint. Multitudo admiſſorum ſine delectu, non ſubſidium Societati, ſed impedimentum eſt. Pauci, ſed ſtrenui, ſed dotibus animi & corporis præditi maximis, inſtar innumerabilium illi ſunt. Tu vide ne gravare ipſam turbâ malis, quam vero robore ſupplementi lectiſſimi firmare. Admiſſos in verâ ſui abnegatione, mortificatione intimâ pravorum affectuum, indeſinenter exerce: Admove quin etiam miniſterijs humilibus externis, mendicandi oſtiatim pro Pauperibus, inſerviendi decumbentibus in Noſocomio publico, & quæ ſunt ejus generis uulgò probata. geſtu aut veſte inſa-
niæ

niæ ſpeciem habentibus, ſpectaculum eos multitudini præbere, me autore ne juſſeris. Talia enim & multis qui vident admirationem offenſioni affinem, & ipſis qui ſe ſic ludibrio propinaverint, gloriolæ titillationem, quaſi heroicum quippiam fecerint, non rarò commovent. Illud ſanè utilitatis compertæ frequentare ipſos cura. Fateri coràm Fratribus quæ in demandato ipſis officio peccaverint: pœnaſque eo nomine injunctas luere. His ſalubriter demittitur animus, acuitur induſtria. Cuncta porrò iſta ex ante ſumptâ cujuſque ſtatûs ac virium notitiâ adminiſtranda ſunt. non enim æquè omnibus apta ſunt omnia. quo quis juvabitur, idem alteri nocuerit. Prudentiæ moderatoris eſt cuique conſentanea præſcribere. Initiari Sacerdotio neminem Sociorum ſinas niſi ſcientiâ egregiè ornatum, & virtute multis annis probatâ inſignem. Sine hac obſervatione promoti, nunquam Inſtituto Societatis, expectationi hominum, ſatisfacient. utinam minùs multa extarent experimenta incommodorum ex hujus ortorum neglectu cautionis. Et externis & noſtris vacare juvandis debes, ſed cum idoneo diſcrimine: nempe ut memineris te domeſticis debita reddere

alienis, gratuita largiri. Ordo autem rectus eſt, priùs juſtitiæ ſatisfacere, deinde in liberalitatem effluere. Noſtrorum à te rationem Deus exiget, quos commiſit tibi. Alienis quod benefeceris, auctarium officij eſt, tunc ſolùm ad laudem pertinens, ſi à planè perfuncto curâ neceſſariâ ſupererogetur; flagitium eſt neglecto principali, diligentiam in acceſſario conſumere. ut qui turpis intùs, ſuperficie honeſtâ probari hominibus ſatis habet, iram in ſe Dei concitat: ſic qui Domi deſes, in Civitate ſe ſtrenuum oſtentat, ambitione ruens præpoſterâ, quò currit effuſiùs, hoc errat largiùs. Id metuens primò quod priùs, ſecundò quod ſecundarium, cura. Modus juvandi proximos, quò univerſalior, hoc melior. Itaque concionari, Chriſtianæ Religionis elementa palàm tradere, in Sacro Tribunali aures dare confitentibus, officia tibi ſunto potiſſima. In Confeſſione introſpice ſolerter quo quique animo ad te veniant. nam ſunt qui quæſtum fuco Religionis exerceant; ſub obtentu quærendi animorum remedia, corporum alimenta nundinantes. ferè comperi hoc genus hominum hebetiſſimum ad ſenſum ſpiritualium malorum. effundas in ventos quæ
de

de animi cultu, & ſpe vitæ ſempiternæ talibus dixeris. obnixi hærent terræ, quam ſolam ſapiunt. Tu hos citò dimitte. nec te angat quod de te quiritentur; aut ſperes occurrere vos invicem poſſe, cum altrinſecus in diverſa nitamini. de Mundo illi, tu de Chriſti Regno es. Pudeat Chriſti militem vereri ſuſurros vulgi profani, & ullo reſpectu tangi judicij eorum qui terrena Cœleſtibus præhabent. Deum ſequere cui Sacramento dixiſti; ſecurus quid contra te murmurent alienarum homines Partium. Immò ſolicitus ne quam in te illi ſuarum obtrectationum formidinem obſervent; erectâ fronte præ te fer; eorum te, ut non curas laudes, ita & vituperia contemnere.

Digitized by Google

EPISTOLA XI.

EIDEM PATRI MAGISTRO GASPARI BARZÆO RECTORI COLLEGII GOANI SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.

EX quo perveni Cocinum multas accepi literas Colano, & è Promontorio Comorinenſi. nulla non earum nunciat gravia incommoda ex defectu ſubſidiorum neceſſariorum & corporibus & animis, quibus Noſtri conflictantur qui locis illis Religionem procurant. Ex Orâ Comorinenſi ſcribitur, diem illic obijſſe Patre Paulum, virum magnæ perfectionis ac virtutis. Supereſſe ſolùm Patrem Henriquem Henriquez, nec alium reperiri è noſtrâ Societate Sacerdotem in toto illo tractu. quare is enixè petit, ut ſibi Socius mittatur, à quo juvari queat in adminiſtratione Sacramentorum, cui pro numero Chriſtianorum & diſtantiâ locorum defungen-

gen-

gendæ quantum ſit ſatis, haud unus ipſe poteſt par eſſe. Vide an iſthinc poſſis extricare Patrem Antonium Vazium, & cum eo Fratrem Antonium Diazium, quos tranſactâ hyeme in Oram Comorinenſem deſtinares tantâ tam miſerè Operariorum inopiâ laborantem. Sin tibi vel minùs ad hoc aptus, vel magis ubi eſt neceſſarius videretur Antonius Vazius, cogita de Franciſco Lopez, quem nuper Bazaïnum miſeram. Equidem, quod nunc ſuccurrit animo, alterum horum magnoperè gauderem in Comorinum mitti cum Antonio Diazio, vel alio adjutore probatiſſimæ virtutis, quem tutò poſſis ad talem eunti Provinciam Sacerdoti comitem adjungere. Per quantum Deum amas, oro te, adhibe omnem in hoc negotio curam. res enim eſt momenti non vulgaris. Pater Nicolaus multis difficultatibus urgetur Colani, & magnâ premitur inopiâ, non habens unde alat quinquaginta convictores ex Indigenarum Pueris, & duos treſve inſuper Filios Luſitanorum. cum præſertim ad eum curandi ſubinde Alumni tranſmittantur, quotquot per Oram Comorinenſem in morbum incidunt: & illud Colanenſe Collegium per ſanè tenuiter inſtructum ſit à cenſu annuo.

Digitized by Google

quare Pater Nicolaus ſuo jure poſtulat aliquod præſens ſubſidium è regijs penſionibus olim debitis Collegio, nec ſuo tempore ſolutis. nam illæ vix unquam integræ annis proprijs penduntur. Age, oro te, cum Domino Præcontore, ut quoniam id quod Rex illi Domui conſtituit, plenè numeratum non eſt, reſiduum nunc iſtud decurſorum fructuum ei, tempore tam neceſſario, repræſentetur, ac, ſi ei videatur, mandatum regium expediat Præfecto Colanenſi, ſtatim Collegio ſuppeditandi ſaltem centum Pardaos, quibus ruinæ Domûs illius miſeræ utcumque in præſens ſuſtententur. Per Dei Domini Noſtri Amorem te obſecro, da efficacem operam ut primâ poſt hyemem tempeſtivitate navigandi, ſolvat Comorinum versùs unus Societatis Sacerdos cum Laïco Adjutore, juxtà priùs dicta, qui Colano tranſeuntes, vi diplomatis regij quod ferent, memoratam pecuniæ ſummam à Præfecto receptam Patri Nicolao tradant. Ini ſummam eorum quæ à Rege Goano Collegio debentur; & ſatage apud Miniſtros Regios, maximè Prætorem, ut literæ ac diplomata expediantur quæ ad ſolutionem integram eorum efficaciter urgendam videantur ſuffectura. Idem ſimul age pro Domo Armuzianâ & Bazaïnenſi Collegio. Ac vide ne molli-

ter

ter aut obnoxiè negotia hæc tractes. fortiter, ac penè præfractè, tranſigi debent res iſtiuſmodi. dura nimirum eſt tota iſta natio Quæſtorum, Publicanorum, quocumque nomine Pecuniam regiam diſpenſantium. quantumlibet æquas, ſi lenes & verecundæ ſint, poſtulationes eludunt; nec niſi quod extorquetur laxant. non prece, ſed propè dixerim, convicio conveniendi ſunt: nec facilè moræ indulgendæ, quarum illi & prætextûs poſcendarum, & artes in infinitum extrahendarum, callere ſe quæſtuoſiſſimas, gloriari etiam inter ſuos ſolent. quare ubi modeſtè agere prævaricari eſt, importunè improbéque flagitetur; ac quoad expugnetur ut verba in effectum præſentem tranſeant, ne recuſaveris etiam ad jurgium & diſcidium uſque deſcendere. Aliter vix unquam vitabitur quin quæ Rex piè decrevit in uſus Religionis neceſſarios de ſuo impendi, per ejus Miniſtros avarè & nefariè intervertantur, perniciosiſſimo & irreparabili rei Eccleſiaſticæ & ſalutis Animarum detrimento. Ergò quamcumque honeſtam puta rerum tam inſignis momenti expediendarum rationem. Æs alienum iſtius Domûs ut quamprimùm diſſolvas omni contentione ſatage. Ac vel-

lem Elenchum Summamque exactam debitorum Collegij Goani literis ijs inſereres quas ad me Septembri proximo per naves tunc ſoluturas Malacam deſtinabis. quin cuperem te quoties ad me ſcribes, commemorare quantum à vobis, quantum vobis debeatur. utrumque ſimul noſſe juverit, & crediti debitique comparare rationes. Cum cenſus debiti Collegio à Redemptoribus aut quibuſcumque debentibus recipientur, cave ſtultâ & injuſtâ Miſericordiâ ijs indulgeas, ut partem ſubtrahant, quod annis præteritis eveniſſe non ſemel ſcimus, flagitioſiſſimâ negligentiâ; ex quâ ſcilicet conſecutum eſt, ut in Promontorio Comorinenſi, Colani, & Cocini multa pia opera, ad magnum fructum animarum inſtituta, & ſi continuarentur profectura, omitterentur, defectu ſubſidij Goâ illic expectati: quòd propter iſtas intempeſtivas remiſſiones exigentium vectigalia Collegij Goani, ex quo illæ aliæ Sedes pendent, ſuppeditari nequiret. Quocircà tum tu per te invigila, tum omni ratione cura, ut Procurator Collegij minimè diſſolutè ſe gerat in repetendis integrè debitis; damno ſuæ conſcientiæ Divinique obſequij, avaritiæ hominum gratificans. Patri

tri Antonio Herediæ neceſſariò ſubveniendum eſt. Hyeme tranſactâ, quæ prima ſe dederit occaſio, fac ei Cocinum rectè cures ſubſidium ducentorum quinquaginta vel trecentorum Pardaorum. Eâ ſummâ præſenti ſummè indiget ad perficiendum ædium ſeptum, & quædam alia urgentiſſimæ neceſſitatis, ac ſine quibus familia illic teneri nequit, aut omninò habitari, abſolvenda. Miſerrimè quippe hactenus, atque adeo intolerabiliter incommodè, diverſantur noſtri externique domeſtici. ne verò hæc legens atbitreris me, dum Colanenſi Collegio conſulo, Goani anguſtiarum oblitum. memini, ne dubita, & ſciens recolo. ſed comparatis omnibus tamen judico, planè oportere extremè laborantibus ſuccurri Fratribus. Idcircò numerum pecuniæ in expreſſam à me contraxi ſummam, quâ illi longè majore indigerent. ſed contemperanda invicem incommoda ſunt. Tu quod ex æquo & bono poteris, conſultrice adhibitâ prudenti caritate, primùm tuis iſthic convictoribus, tam Luſitanis quam Indigenis neceſſaria provide, deinde curam in Cocinenſes, Colanenſes, Comorinenſes extende. Subducas ad exactum velim quantum Alvarus Alfonſus

ſus iſti Collegio debeat. Vide etiam quantum illi remiſerint annis retrò elapſis præpoſterè benigni Collectores vectigalium Collegij, quàm tutâ conſcientiâ, ipſi viderint. æſtuarem equidem ſi repetendam à me crederem, ut certò ab illis repetetur, rationem iſtius inconſultæ indulgentiæ, ex quâ contigit incredibiliter deſtitui ope ad promovendum Dei Regnum neceſſariâ in Orâ Comorinenſi, Colani & Cocini, Operarios Evangelicos. Igitur effice, ut quantum omninò debet perſolvat in ſolidum, ſic habiturus unde tuæ primùm iſti Domui, tum ejus appendicibus quas modò nominavi Stationibus conſulas. Quàm ad rem Divini obſequij neceſſarium ſit temporalia non negligere, habes exemplum in hoc meo itinere tanti ad Dei Gloriam momenti, quod quomodo ſuſcipere potuiſſem, niſi tu diligentem operam navaſſes in colligendâ Armuzienſi Eleemoſynâ, quæ mihi hoc in curſu puppim & proram facit? quid foret ſi tu in hoc ceſſaſſes? nempe cogebamur omittere omnia; & tantam occaſionem propagandi Dei Regni nequidquam oblatam præterlabi ſinere? at quando redituram? ſed hæc hactenus. *Si* è Luſitaniâ Patres hoc anno ali-

qui

Digitized by Google

qui iſthuc appellant, memento, conatu omni ad perrumpenda obſtacula adhibito, efficere, ut eorum ſaltem unus anno proximo in Iaponiam naviget, futurus ibi Socius Patris Coſmi Turriani: prout eâ de re tibi reliqui ſcriptum mandatum; cujus modò refrico memoriam. Ei Patri adjungas velim Laïcum Adjutorem è Societate Comitem; & cures ut ſatis copioſo uterque viatico instruatur. Oportet enim poſt viæ ſumptûs, ſupereſſe ipſis unde victum compararent in Iaponiâ, terrâ laborum & ſpiritualium fructuum nobis feraci; pecuniæ ac commeatuum ſterili. Atque hoc totum, fac, ſi me amas, ut tibi etiam atque etiam cordi ſit. nam majorem in modum cupio, quia id expedire in primis judico, adjungi quam primum Coſmo Turriano alium è Societate Sacerdotem. Ac ſi nos iſta quam indicavi ſpes è Luſitaniâ deficeret, nemine ad id apto Patre Noſtro in navibus proximè appulſuris veniente, vide, obſecro te, ecquid ratione aliâ confici negotium hoc poſſet. uti ſi ſe tibi offerret ad ineundam Societatem, aliquis vel jam Sacerdos, vel aptus ad Sacerdotium, quo eum initiari facilè curares, quem ſatis, contracto pro temporis anguſtijs tyro-

tyrocinio, probatum, tibi videreris poſſe illuc deſtinare. Tali, ſi quem repereris, aut alteri ex priùs indicatis, ne copia tranſmittendi Malacâ in Iaponem deſit; ego in tranſitu providebo, rogans Præfectum Malacenſem, ut ſi Aprili proximo quiſquam è Societate Iaponem cogitans Goâ ſolveret, ei ne gravetur commodare favorem ſuum ad iſtum trajectum. In deliberatione de ijs admittendis qui Societati dare nomen cupiunt, diligenter inſpice: quibus illi animi & corporis ſint præditi dotibus. nec committas unquam, ut perſonis Domi & foris inutilibus Societatem oneres. Quos verò jam ad experimenta recepiſti, eos ſi explorans attentè deprehenderis, vel animi virtute vel ingenio, vel valetudine deſtitui quantis eſſet opus, ut ex ijs ſperare auxilium aliquod Societas poſſet, maturè ad ſuos remitte. Qui à te iſthic exercentur domeſticis miniſterijs ejuſmodi quæ tractationem cum externis, & liberam ultrò citróque commeationem requirunt, puta Obſonatoris, Diſpenſatoris, & ſimilibus, in eos acriter invigila, omni curâ explorans, tum quæ de ſe exempla præbeant, ſobrietatis, continentiæ, modeſtiæ; tum quâ fide res pecuniaſque creditas tra-

ctent,

ctent, expeditas ne ſemper & liquidas rationes referant accepti & expenſi. non enim ſcilicet te fugit, quam lubrica iſtiuſmodi negotiorum procuratio ſit, quamque imprudenter committatur hominibus non ſubnixis eximiâ temperantiâ, fidelitate, ſanctimoniâ, quæ & tutos illos, & nos ſecuros præſtent ab omni periculo lapsûs eorum, ſummo dedecori Societatis, & gravi offenſiovi Proximorum inſeparabiliter conjuncto. Melchiorem Nunnezium & Laïcum Adjutorem, qui cum Melchiore Gonzalez Bazaïno iſthuc venit, cura diù multúmque exercitari humilibus miniſterijs usûs domeſtici, videlicet coquinæ, alijſque id genus, nec eos prodire Domo ſinas. Ac ſi inter iſtas probationes animadverteris, haud eſſe hos ad Inſtitutum Societatis accommodatos, dimitte illos, & ſuas ſibi res habere jube. Franciſcus Lopez ubi Bazaïno redierit, Aſceticis commentationibus per otium exercendus eſt. Ad hæc infimis ſervitij familiaris officijs terendus. Ac vide ut in horum trium emendationem atque in ſpiritu profectum curâ vigiliaque peculiari immineas. non hoc de nihilo præcipio: cauſam utique habens verendi, ut tales ſint, quales cuperem, & ad Dei Gloriam perfectio-

Digitized by Google

ctionemque ipſorum expediret. Sed & in cunctos quoque cæteros exactâ ad cujuſque ſtatum menſurâ ſolicitudinis excuba, intentus ſemper ad eos præmuniendos, excitandos, promovendos. Quando, prout mandavi ſuperiùs, Sacerdotem Societatis cum Laïco Adjutore mittes in Promontorium Comorini, dabis ijs illuc deferendum alterum è duobus quos vobis reliqui, Calicibus ſacris. Cauſa ſic jubendi mihi eſt, quod me Comini ante hos annos aliquot, quendam Comorinenſis tractûs Chriſtianum miſiſſe Goam pecuniam ex quâ Sacer Calix compararetur. Eam pecuniam Collegij curatores tunc acceptam in domeſticos usûs expenderunt, Calicem hactenus non miſerunt, mittatur ergò jam, & nomen iſtud expungatur. Alium ex relictis Calicem dare poteris anno ſequenti Patri profecturo in Iaponiam. Ibi enim unicus tantùm eſt Calix. Quando ad me ſcribes Malacam, cave operæ parcas aut chartæ, neve defungi compendio feſtines. fusè ac ſingillatim cuncta exequere. magnam enim conſtituo ſpem peculiaris mei gaudij ex iſtarum percipiendi lectione literarum: quæ ſcilicet indicabunt quæ maximè volo de cunctis meis Fratribus, quique in iſto Col-

legio,

legio, quique in circumſitis Stationibus Deo militant. utere autem Amanuenſi qui benè literas formet, & cujus ſcriptura facilè legatur. inſcribes faſciculum Franciſco Perezio Malacæ. Porrò fac omninò ut Menſe Septembri literas iſtas ad me deſtines, nave tunc ſoluturâ Bandam versùs. Franciſcus enim Perezius diligenter curabit, ut ad me in Sinas perferantur. Scribes ad Cyprianum Noſtrum Meliaporæ degentem in urbe Sancti Thomæ, ut vivat concorditer cum omnibus, maximè autem cum Proëpiſcopo & cunctis illis Sacerdotibus. Atque huic homini ſine fuco & ambagibus loquaris cenſeo, clarè denuncians: tibi à me ſcriptò relictum in mandatis, ut eos qui ſe non præbuerint morigeros Rectori Collegij iſtius, è Societate dimitteres. conſequenter indica: te nullo cujuſquam reſpectu prohiberi poſſe ab exequendo quod tam graviter imperatum ſit. Hoc illi profitere *ad terrorem*, quò ſibi nimirum ille caveat, & ad ſe quoque pertingere vim minarum iſtiuſmodi ſentiat. Stephanus Ludovicus Borrallius, in ſacris Ordinibus progreſſus uſque ad Diaconatum, iturus iſthuc eſt. Hunc ego Iuvenem amo plurimùm; quoniam de Dei

favo-

Digitized by Google

favore ſpero fore illum Religioſum bonum. quidquid meo nomine petet à te, ipſi gratificare, alloquendo pro eo quoties volet & opus erit, Dominum Epiſcopum. nec ſola ſpes quam dixi me illi conciliat; ſed grati animi officium præterea me urget ad conatum rependendorum illi beneficiorum, quibus me ſibi plurimis obſtrinxit, inſerviens ſemper in omnibus & benignè adjuvans; quoties ejus opem imploravi. Hoc meum debitum gratiæ illi referendæ in te nunc transfero, quo in exolvendo, cave ceſſes aut langueas. Deus Dominus Noſter faciat te Sanctum & Beatum. Vale. Cocino VIII. Kal. Majas An. CIↃIↃLII.

Pater Antonius Heredia habet hîc librum ſibi utilem, ſed mihi magis neceſſarium illic quò propero, futurum. Conſtantinus ei libro nomen eſt, quem auferre ab eo cogor ad Sinas navigans. duo ejus iſthic exemplaria videre memini, unum penes Franciſcum Lopez, aliud in manu Patris Manuëlis de Morales. Alterum horum velim quamprimum mittas Patri Antonio Herediæ. nam eo, ut indicavi, multùm eget. Age ſedulò cum Domino Epiſcopo, ut quendam Sacerdotem Malabarem, nomine Ferranum,

citer

citet ad ſe, ac pro Imperio, ſub anathematis interminatione, dictâ die ſiſtere ſe Goæ coram ejus Tribunali jubeat. Impedit enim curſum Evangelij illic ubi eſt, Patribus qui negotium Religionis in Orâ Comorinenſi promovent, palàm adverſarius & noxiè infeſtus.

Totus tuus in Chriſto.

Franciſcus.

Digitized by Google

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI NOVARVM EPISTOLARVM.

LIBER VII.

EPISTOLA PRIMA.

P. CYPRIANO SOC. IESV, MELIAPORAM SANCTI THOMÆ.

VALDE malè percepiſti quæ tibi mandata Meliaporæ obſervanda præſcripſeram. Clarè oſtendis quàm parùm tibi adhæſerit ex converſatione Noſtri Beati Patris Ignatij. Plumùm improbo aggreſſum eſſe Te litigioſis formulis & Pragmaticorum miniſterio forenſi convenire Proëpiſcopum. ſemper ob-

ſeque-

Digitized by Google

ſequeris naturæ iſti tuæ vehementi. Quidquid dextrâ ædificas, lævâ deſtruis. Sic certò habe: incredibiliter offenſum me his quæ à te iſthic inurbanè & inhumaniter acta comperio. Si Proëpiſcopus aliter agit ac debeat, non utique tuis emendabitur reprehenſionibus; præſertim imprudenter, ut à te factum eſt, oggeſtis. Tam longo jam uſu inſueviſti nihil non obſequi voluntati tuæ propriæ, ut ubicumque moraris omnes offendas. ſpeciminaque tecum agentibus manifeſta paſſim edas intractabilis tuæ cujuſdam & aſperæ Indolis. Faxit Deus ut horum imprudenter actorum ſeria te aliquando ſubeat Pœnitentia. Per ego te quantum amas Dominum Deum, oro obſecroque, duro ut iſti tuo contumacique imperes animo; quæque hactenus peccaſti, rectè factis in poſterum compenſes. nec tibi aduleris, præfractiori naturæ imputans motus illos feros. non ea culpa eſt indolis, ſed indiligentiæ magnæ, neglectûſque damnabilis officiorum quæ te Deo, quæ te tuæ conſcientiæ, quæ te Proximis, Obedientiæ, Moderationis, Caritatis debitorem conſtituunt. Si minus hoc mihi jam affirmanti credis; at perſuaſiſſimum habe: in momento mortis clariſſimè id te perſpecturum.

rum. Etiam atque etiam rogo te nomine Noſtri Beati Patris Ignatij, ut per paucos hos dies quibus illa tibi hora ultima differtur, diſcas exerceaſque æquanimitatem, manſuetudinem, patientiam, demiſſionem modeſtam: ſic habe: humilitate quidvis abſolvitur. Si non potes tantum efficere quantum cuperes, age quod ex æquo & bono potes. Vi atque impetu nihil perficitur in his Indiæ partibus; & quod longanimitate, obſequio, modeſtiâ, Bonum haud dubiè ſuccederet, ab impotenter erumpentibus irâ, jurgio, intemperijs, ortu in ipſo corruptum extinguitur. fructus ſine offenſione ac tumultu proveniens, etiam ſi tantillus ſit quantulum hæc breviſſima lineola deſignet ——, præſtabilior multò majorque eſt quàm alius adeo in ſpeciem largior, ut ei videatur exprimendo tota impendenda, quanta tranſverſæ paginæ univerſum exæquet ſpatium, hujus formæ linea.

Multùm vereor ut quidquam allegatorum hactenus à me, ſufficiat revocando ad frugem tibi. Illud tamen & ſcio, & ſcire te jubens, certiſſimè denuncio: fore omnino ut tempore tui ex hac vitâ tranſitûs, acriter horum à

te

te perperàm actorum conſcientiâ pungaris. Gonzalus Fernandez mihi videtur tui ſimilis, acerbus, irritabilis, impatiens: uno ambo exemplo facti, pariterque ſoliti effrænium veſtrorum affectuum intemperiis, zeli ac Religionis ſpecioſum nomen obtendere. Magnifica nempe illa veſtra oratio eſt: Divinæ Gloriæ detrimenta, ſalutis animarum ferre taciti obſtacula non poſſumus. quid tum? reſarcitis ne, an cumulatis damna iſta ſtrepitu ac procellis certaminum odioſiſſimorum? Iterùm dico: quod humilitate ac modeſtia non impetraveritis à Proëpiſcopo, nunquam minis & jurgio extorquebitis. Per pietatem & obedientiam, quas & debere fatemini, & reddere velle non negatis Patri Ignatio, obteſtor ambos vos, ut ſubitò poſt hanc lectam Epiſtolam adeatis Proëpiſcopum, & poſitis uterque coram eo humi genibus, veniam ſupplices petatis eorum quæ parùm ipſi grata feciſtis omnium. tum illi manum oſculemini; ac ſi me conſolari plurimùm cupitis, facite audiam, ad pedum ejus uſque oſcula ambos ultrò deſcendiſſe, ut tantò certiori pignore ſanciatis pœnitentiam præteritorum, futuræque ſponſionem modeſtiæ, quâ ſanctè ipſi pollicebimini: nihil vos deinceps, quamdiu

Meliaporæ morabimini, contra ejus voluntatem acturos. Credite mihi: in horâ mortis veſtræ multùm vos delectabit hoc feciſſe. Fidite Deo Domino Noſtro, nec dubitate quin ſi veſtra modeſtia nota fuerit omnibus hominibus, impetraturi facilè ſitis quidquid ad Dei obſequium & ſalutem animarum pertinens petieritis. In hoc manifeſtè ambo vos, & veſtri amborum ſimiles, erratis, quod arbitramini, autoritatem apud omnes maximam ſolo Societatis IESV nomine, tanquam hereditario vobis jure tribuendam, antequam eam magnis & illuſtribus demiſſiſſimæ humilitatis experimentis paraveritis. Recordamini videlicet venerationis ingentis, quâ ſummi pariter & infimi Patrem Noſtrum Ignatium proſequuntur; & æquum cenſetis, pari vos à cunctis reverentiâ dignari: quantumvis virtutum earum quibus iſtam ille dignationem promeruit, nullum admodum ſpecimen edideritis. Atqui oportuerat primùm rectè facta imitari Patris Noſtri, & illa æmulari chariſmata meliora quæ Deum Dominum moverunt ad tantam ei concedendam apud omne genus hominum gratiam. Vana verò ac ſtulta eſt confidentia, paucis aut nullis palàm exhibitis virtutum illuſtrium exemplis, fructum iſtum obſe-

quij

quij favoriſque popularis, qui ſui depreſſionis infimæ merces eſt, vobis religioſæ demiſſionis oblitis expectare proventurum, & indignari niſi provenerit; Populo ad nutus omnes veſtros obnoxium ſe ac morigerum præbente. Non me fugit, diſertos vos in his excuſandis fore; ac mihi aſſeveraturos, ſi præſens adeſſem, judicaturum nihil à vobis in hoc quidem peccatum; quippe qui mero instinctu Dei Amore, ac ſalutis animarum ſtudio, iſtam contentionem ſuſceperitis. Atqui jam hinc vobis denuncio, & perſuaſiſſimum eſſe jubeo: æquam vos apud me in quantumvis accuratâ culpæ iſtius purgatione perdituros. ſine ullâ dubitatione ſic habete, cadetis cauſâ me judice. quin addo: crimen veſtrum meâ gravi moleſtiâ cumulabitis, ſi factum quod probari nequit, defendere conabimini: ſed viciſſim fateor nihil mihi poſſe contingere gratius quàm ſi vos audiam ultrò agnoſcere damnareque culpam in hoc veſtram. Ac præterita quidem, quæ refingi nequeunt, pœnitentiâ prout licet, emendentur: futuris omni cautione conſulatur. date quod ſupereſt, amabo vos, ante omnia ſedulam operam, ut cum Proëpiſcopo, cum Sacerdotibus, cum Præfectis, cum omni genere Magiſtratuum nun-

quam litibus jurgijſve committamini. utcumque palàm ab ijs peccari manifeſtum ſit: Malo, quod, bonâ fide, poteſtis, tranquilli remedij apponite: tumultuoſam & morbo pejorem abſtinete medicinam; nec irâ & intemperijs jaciatis aleam funditùs perdendi fructûs, quem modeſtiâ & manſuetudine potueratis maturare. Superiora dictavi, agnoſce in ſequentibus manum & cor meum.

O Cypriane, ſi ſcires quanto tui Amore hæc ad te ſcribo. profectò diù noctúque recordareris mei; & fortè non teneres lachrymas, reputando tenerrimam ardentiſſimamque quâ te flagrans amplector caritatem. Vtinam paterent in hac vitâ pectorum arcana. cerneres clarè, mihi crede, Frater mi Cypriane, inſculptum te penitus meo animo. Vale. Aprili Menſe Anni CIϽIϽLII.

Totus tuus, ut nunquam poſſim tui obliviſci.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA II.

MAGISTRO GASPARI BARZÆO RECTORI COLLEGII GOANI SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

MAgiſter Gaſpar; Scribo ad Dominum Epiſcopum de gravi negotio Amici mihi cariſſimi, cui nomen eſt, Alvarus Gentilis. Ab hoc cum officij & ſalutis æternæ rationes flagitent, ne differat ampliùs legitimum Matrimonium cum Muliere, ex quâ, illicito contubernio, liberos ſuſcepit; tamen is adhuc cunctatur, impulſuque novo indiget, ut neceſſarium conſilium expediat. Perſpexi magnâ præoccupari ejus animum Domini Epiſcopi exiſtimatione ac reverentiâ: nec dubito, quin ſi ad multas à me adductas ipſi rationes id agendi, preceſque ingeminatas, tam venerabilis ipſi Perſonæ autoritas acceſſerit, ſtatim incîdat moras omnes, & quod

quod Deus ab eo exigit, faciat. Oro ergò te ut agas cum Domino Epiſcopo, ab eoque, quod erit facile, impetres: ne gravetur dare Literas ad Alvarum Gentilem, quibus ipſi magnoperè autor ſit, atque adeo injungat, ut quod ſuo ipſius honori, officio, Liberorum ſtatui jampridem debet, ſine morâ exequatur; ducendâ Eccleſiaſtico ritu in Conjugem Matre ſuorum Filiorum. & ſubeſſe aliquid ſuſpicor, cur magis etiam neceſſaria ſit ea quam procurari à te poſtulo, Domini Epiſcopi ad Alvarum adhortatio. ſcilicet ex hujus ambiguis reſponſis circa rem ipſi manifeſtè utilem, in eam opinionem veni: cupere quidem ipſum hoc matrimonium perficere; ſed retardari conſcientiâ impedimenti cujuſpiam canonici occulti, qualia multa novimus matrimonialibus clàm intervenire cauſis. quoniam autem, ſi quid ejuſmodi eſt, ille apertè non prodidit; ſubdivinavi ego nonnihil, ex uſu rerum talium: & ſuſpicionem explicavi meam Domino Epiſcopo: ut eâ ille notitiâ præmunitus, expeditiorem habeat facultatem medendi ægræ illi animæ: indulgendâ videlicet, pro eâ quâ pollet in eo genere autoritate, iſtius impedimenti gratiâ; & ſic amoliendis cunctis obſtaculis tam ne-

ceſſa-

Digitized by Google

ceſſarij remedij. Fac, amabo te, diligenter atque inſtanter hoc negotium urgeas apud Dominum Epiſcopum. adeóque Aprili proximo, quæ ſtata eſt tempeſtivitas ſolventium Goâ Malacam navium, ne omittas per eas ſcribere ad meum, de quo agitur, Amicum Alvarum Gentilem, quid cum Domino Epiſcopo, aut jam tranſegeris circa ejus cauſam ex ijs quæ de illâ didiciſti; aut quid te confecturum ſperes circa impedimentum, ſi quod ſubſit, ubi te ipſe de illo non gravatus fuerit docere. In hunc modum eſſe opus exiſtimo, ire obviam cunctationi hominis, occultâ quadam remorâ hærentis; quam minùs fortè verebitur indicare, ſi ſpem feceris, poſſe illum iſtis quibuſcumque vinculis vi Eccleſiaſticæ poteſtatis expediri. Hoc totum tibi ſic commendo, ut inſtantiùs & efficaciùs non poſſim. Deus nos in ſuâ Paradiſi Gloriâ conjungat. Vale. Malacâ III. Idus Iulij Anno CIↃIↃLII.

Totus in Chriſto tuus.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA III.

EIDEM.

Gratia & Amor Domini Noſtri Iesv *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

SIc habe, Magiſter Gaſpar, longè plùs debere me Domino Petro de Sylvâ quàm poſſim ei unquam quantolibet meo conatu exſolvere. Etenim ille, quo tempore Præfecturam gerebat Arcis Malacenſis, adeo mihi favit in omnibus quæ ad Dei obſequium ſpectabant, ut ex quo in Indiâ ſum, non meminerim ab ullo me homine tam benevolè adjutum. Veneram Malacam tranſmiſſurus illinc in Iaponiam. Dominus Petrus biduo ſummâ diligentiâ paravit mihi navem ad eum curſum, qualis inveniri tunc optima potuit. nec poteram, ut tum res ibi erant, optare meliorem. adjecit de ſuo munera, pretio nummorum ducentorum propriâ pecuniâ coëmpta, quæ mihi donavit, ut his Regi Iaponiæ oblatis, ejus favorem, promulgationi Legis Chriſti neceſſarium, pararem.

Feciſ-

Feciſſet utinam Deus, ut hoc quoque anno idem Dominus Petrus à Sylvâ Præfectus urbi Malacæ fuiſſet. commodiorem tunc videlicet habuiſſet exitum deſtinata in Sinenſe Regnum Iacobi Pereriæ Legatio, ex quâ tam certa ſpes ingentis dilatationis Sanctæ Noſtræ Fidei pendebat. Quàm diverſum ab illo ſe mihi præbuit Frater ejus Germanus Dominus Alvarus! qui facultatem ad Sinas navigandi & navem à Domino Prætore mihi datam eripuit. Ignoſcat illi Deus. malè quippe metuo ne graviores quàm ipſe expectet aut opinetur, læſum iſtâ ejus injuriâ Divinum Numen pœnas ab ipſo repetat. Sed ut ad ejus diſſimillimum Fratrem Dominum Petrum redeam, is modò mihi benigniſſimè mutuò conceſſit trecentos aureos, quibus egebam in præſenti ad diſpungendum vetus nomen à me in Iaponiâ contractum. Cum enim illic hærenti mihi neceſſarium omninò videretur Ædem Sacram in Vrbe Amanguccio conſtrui, ſumpſi commodatò à Luſitanis illic negotiantibus nummos ter centum, quos in eam rem impendi. Ejus debiti diſſolvendi dies exierat, & Creditores aderant, fidem meam operientes. Subvênit egeſtati meæ tam opportunâ mutuatione, & quaſi gratui-
tâ

tâ verſurâ, præſtans benignitas Domini Petri; cui, ſimul Goæ comparuerit, volo & Iubeo te, ſummam iſtam trecentorum nummorum ultrò numerare. Sumes iſtam pecuniam è cenſu & vectigalibus Collegij, aut ex penſione duûm millium aureorum, quam Rex è ſuo ærario decrevit Goano Domicilio Sanctæ Fidei, non in uſum ſolum eorum qui illic degunt; ſed ad ſubſidium Miſſionum quoque ac Stationum per hos Tractus Orientales variè inſtitutarum ad promulgationem Evangelij: è quibus una eſt, è vel maximè utilibus Iaponienſis. Cave autem moram interponas ullam hujus expunctioni debiti. Adi, ſtatim ac exſcendiſſe compereris, Hominem, & cum multâ gratiarum actione pecuniam illi ſuam exſolve. Ægerrimè ferrem ſi tibi ceſſanti à tam urgenti, tam enixè injuncto, tam omnibus prævertendo alijs officio, cogeretur Dominus Petrus vellere aurem, & debitum repoſcere. Peracerbus is mihi nuncius foret, cujus moleſtiam lucrifac mihi, quæſo te, promptiſſimâ & quaſvis difficultates eluctante, mei hujus executione mandati: quam, non dicam; ſi negligeres (non enim hoc de te metuo) ſed ſi quolibet obtentu repræſentare prætermitteres, exiguum apud

te

te momentum eſſe arbitrarer mearum graviſſimarum commendationum. Deus Dominus Noſter nos in Paradiſi Gloriâ conjungat. Vale. Malácæ poſtridie Idus Iulias An. CIↃIↃLII.

Tctus tuus in Chriſto.

Franciſcus.

EPISTOLA IV.

P. IOANNI DE BEIRA SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor IESV *Chriſti Domini Noſtri àdſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

IOannes de Beirâ, per quantum tibi cordi eſt Dei Domini obſequium, mando & oro, ne quos ſenſus rerum interiorum à Deo accepiſti, cuiquam hominum communices. de notitijs loquor cœleſti illuſtratione menti tuæ inditis, earum duntaxat rerum, quæ ad bonum & profectum ſpiritualem

ſem Chriſtianorum Molucenſium, Mauricenſium, aut aliorum quos te curare contigerit, nihil pertinent. Quæcumque ad utilitatem & progreſſum in Religione, Chriſtianorum attinent, tractabis cum Domino Prætore, à quo impetrare ſatages mandata & diplomata quæ ad id opus eſſe judicaveris. quod ſi te faciliùs obtenturum ſperes autoritate ac gratiâ Domini Epiſcopi, eum ſupplex adibis, orans ne gravetur ſuadere Domino Prætori, ut Eccleſiam Molucenſem amplectatur protectione regiâ, cavens illi. Iuſſis ac Scripturis idoneis, adversùs injurias vel inſidias Regis Molucarum, parùm, ut ais, ipſi æqui. Totam porrò iſtam Goæ negotiationem tuam, quàm breviſſimo poteris abſolves tempore; idque ſedulò ages, ut quamprimum expeditus ad reditum ſis. Vellem paratus eſſes ad utendum opportunitate navium quæ Menſe Majo Goâ in Moluccas ſolvunt; & aliquos illuc tecùm è noſtris Sacerdotes duceres. Si Sacerdotum non eſſet copia, alios è Socijs aſſume, vel tinctos literis, & Sacerdotio deſtinatos, vel etiam Laïcos. nam hi, modò boni & induſtrij ſint, propter humilitatem faciliùs ſe regi ſinunt: ideóque accommodatiores videntur ad pacem concordiamque

que noſtrorum in eâ ſtatione retinendam. Conſtitue autem cum Patre Magiſtro Gaſpare, ut omninò quotannis ſaltem unus è Societate Sacerdos aut Laïcus ad Moluccas mittatur. Cave, oro, ne ulla te cauſa impediat quò minus Majo Menſe Moluccas repetas; nam magnum illic deſiderium tui eſt; utpote cujus ex abſentiâ non modicum res Chriſtiana detrimentum capiat. Defer tecum Goam hanc meam Epiſtolam, & oſtende ſi opus erit, Noſtris qui illic præſunt. Confido enim eos perſpectâ meâ voluntate, tuæ reverſioni à me juſſæ non obſtituros. quas autem res mihi communicaſti colloquio arcano quod in Æde ſacrâ Malacenſi habuimus, vide ne cuiquam illic enuncies. Scribo ad Patrem Magiſtrum Gaſparem enixè mandans, ut tibi omni favore auxilioque præſtò ſit ad ita maturè peragenda, quorum cauſâ iſthuc navigas, negotia, ut quamprimum defungi, paratuſque expectare primam quamque tranſmiſſionis eò unde veniſti occaſionem, queas. Porrò da operam ne redeas ſine diplomatibus Domini Prætoris ritè conſignatis, quæ diſertè revocent privilegia per Dominum Ioannem Caſtrium conceſſa Regi Moluccarum, quoniam ille quæ viciſſim pactus

erat ſe facturum, & ex ſeſe collaturum in commoda Chriſtianæ Luſitanæque rei, tam malâ fide reddit; contraria potius promiſſis verbiſque ſuis facta exhibens. Deus nos in Paradiſi Gloriâ conjungat. Ex Freto Sincapurano XII. Kal. Auguſti An. CIↃIↃLII.

Tuus in Chriſto Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA V.

PATRI MAGISTRO GASPARI BARZÆO RECTORI COLLEGII GOANI SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Domini Noſtri Iesv *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

MAgiſter Gaſpar, cum Patre Balthaſare Gago, & Petro de Alcacevâ, ſolvit Iaponem versùs Antonius Iapon, Interpretis loco ipſis futurus quoad Amangucium pervenerint. Inflecti ſe paſſus eſt meis precibus Ioan-

Ioannes Iapon ad præſtandam ſimilem operam ei è noſtris Sacerdoti aut Sacerdotij experti, qui anno proximè ſequenti mittendus eſt in Iaponiam, eumque comitandum Amangucium uſque. Huic bono Neophyto egentiſſimo, fac, oro te per Deum, corroges alicunde Eleemoſynæ nomine ſummam triginta circiter Pardaorum, unde jubeas emi arbitratu ejus, ipſique donari, merces aliquas ex iis quas ipſe novit facilè ac non parvo in Iaponiâ diſtrahi ſolere. Ex tali enim peculio habere poterit utcumque, unde contendens ſatagenſque in Patriâ victitet. Hujus rei oportuit me illi ſpem facere, ut eum inducerem ad repetendum natale ſolum, unde illum extrema inopia extruſit. quo autem alacriori ſit animo ad benè fideliterque miniſtrandum ei è noſtris qui proximè iturus in Iaponem eſt, neceſſarium cenſeo, ut præter quàm eam quam dixi Eleemoſynam ipſi à Sodalitate Miſericordiæ, aut aliquo iſthic divite, à bonis operibus non alieno, largiendam cures, etiam eum tecto excipias, alaſque, ac multâ caritate Societati devincias. Hoc quia ſatis ex his, ut ſpero, vides quàm æquum, quamque mihi cordi ſit, non commendabo tibi pluribus, confidens te id ſedulò facturum. Deus

Digitized by Google

Dominus Noſter nos in Paradiſi Gloriâ conjungat. Ex Freto Sincapurano XI.Kal.Auguſti An.CIƆIƆLII.

Magiſter Gaſpar. quam pecuniam Eleemoſynæ nomine corrogatam miſſurus in Iaponiam es, expendendam illic in uſum noſtrorum novam illam Chriſti Vineam colentium, cenſeo redigi priùs oportere in monetam auro duntaxat, eóque notæ optimæ puriſſimoque, cuſam. delectum igitur habe, conſilio peritorum, inter ſpecies nummorum aureorum, eos ad id ſeponens quos materiâ conflatos probatiſſimâ in confeſſo ſit. audivi celebrari eo nomine Venetijs ſignatos. tu vide, prudentum in eo genere ſententiâ, ecquinam auri bonitate ijs ſuppares putentur. Ea materia magno illic commutabitur, pro modo ponderis & gradu ſynceritatis. quoniam ad celaturas armorum, qui ferè unicus Auri uſus in Iaponiâ eſt, aurum exquiritur purgatiſſimum. Quem noſtrorum anno ſequenti tertio & quinquageſimo expedies in Iaponiam; inſtrue primùm & præmuni egregiâ patientiâ. nam eâ illi planè invictâ erit opus ad perferenda cùm viæ ac navigationis, tum poſtquam eò pervenerit, victûs & habitationis incommoda maxima. Fac deinde copiam ſecum

ferat

ferat idoneam panni Luſitanici, quo ſe ac Socios, quos ibi reperiet, protegat à frigoribus longè acerrimis rigidiſſimarum illic hiemum. Vale.

Tuus in Chriſto Amantiſſimus Frater.

Franciſcus.

EPISTOLA VI.

IOANNI IAPONI NEOPHYTO.

IOannes Iapon Fili mi: Scribo ad Patrem Magiſtrum Gaſparem ut tibi Goæ corroget è liberalitate piorum aliquantum pecuniæ, unde merces in Iaponiâ vendibiles coëmas. nolo enim te redire in Patriam nudum, ut inde veniſti. Goam ibis cum Patre Ioanne Beirâ, navibus ſtato tempore Malacâ versùs Indiam ſolitis ſolvere. Simul eò perveneris reddes Patri Gaſpari Goani Collegij Rectori quam huic junctam Epiſtolam tibi ipſi committo, pro te ſcriptam. Patribus qui Goâ ſolvent in Iaponiam ituri, quibus comes aſſi-

gnaberis, fac ſedulò miniſtres, fideliterque inſervias quoad eos Amangucium perduxeris. Autor magnopere tibi ſum, ut ſæpe confitearis Sacerdoti quæ te peccare contigerit, dolens ob Dei offenſam, & emendationem firmiſſimè decernens. Velim etiam Sacram Euchariſtiam frequenter ſumas cum ſummâ reverentiâ & deſiderio præmuniendi te adverſùs pericula excidendi à Dei Gratiâ. quod ne tibi accidat, auxilium aſſiduè Divinum implora. tum in occaſione labendi connitere totis viribus ad ſtandum & perſeverandum in Dei obſequio: memor ſi peccaveris, inevitabiliter eventurum, ut in hac vitâ, aut in futurâ graviſſimè puniaris. quocirca omnium terribilium maximè formidandum puta, incidere te in culpam, ob quam æternùm urendus in Tartaro ſis. ubi perveneris in Iaponiam memento ſalutem à me plurimam reddere Marco & Paulo. Deus te faciat Sanctum & felicem: inque ſuam Paradiſi Gloriam perducat. Ex Freto Sincapurano XI. Kal. Auguſti An. CIƆIƆLII.

Dices Patri Franciſco Perezio, ipſi oſtendens hanc ipſam meam Epiſtolam, ut quando ſolves in Indiam, ſcribat Cocinum Patri Antonio Herediæ, commendando illi meo nomine,

mine, ut in ea ipſe urbe conquirat tibi aliquam Eleemoſynam, aut à Sodalitio Miſericordiæ, aut à quibuſdam eorum quos in viâ ſpiritus dirigit. Significa quinetiam ipſi Patri Franciſco Perezio, gratam eum mihi rem factururum, ſi expectans tuum ex Indiâ reditum, in occaſiones invigilaverit corrogandæ tibi alicujus pecuniolæ, quam interim tibi ſervet, ac Goâ reverſo procinctoque ad curſum Iaponicum numeret. monſtra illi hoc ipſum meum ſcriptum, quò fidem iſtius mei deſiderij facias. Iuvabit ille te proculdubio parùm aut multùm, prout potuerit. quod ſi quis caſus obſtaret quo minùs literas à Perezio ad Herediam ſcriptas haberes, ubi Gocinum veneris, exhibe Patri Herediæ illic Collegium regenti, has ipſas ad te meas literas. Id ſufficiet ut is intelligat, quid pro te cupiam, & ſcilicet efficiat enixè quod poterit ad tibi alicunde corrogandum pecuniarium ſubſidium quodpiã. Tu verò, iterum etiam atque etiam rogo, memor ſis curare diligenter Patres tecum in Iaponiam ituros, ijſque obſequi ac ſervire fide ſummâ.

Addo hîc meâ manu, Ioannes Fili: ſervi valdè benè Patribus tecum ituris in Iaponiam, & deduc eos Amangucium uſque.

Tibi Amicus ex Animo. *Franciſcus.*

Inſcriptio exterior in unâ Plicaturæ facie hæc erat:

Ioanni meo Filio.

In altera hæc legebatur: *Ioannes Fili, Ioannes Bravius tibi leget hanc Epiſtolam.*

EPISTOLA VII.

IACOBO PERERIÆ.

TEnerum, Domine, Tui deſiderium ex recenti tuo capitis longè dulciſſimi conſpectu, exulcerat mihi animum Imagine ac recordatione diſcriminis in quo te reliqui. utique in Terrâ Cœli hauſtu corrupti, & peſtiferâ contage languentium, quotidianis diræ luis contrahendæ periculis expoſitâ. Hæc mihi cura ſimulacrum tui continuè mentis oculis obijcit, cor acerbo metu pungens, ne tibi ſecus quàm dignus es, & quàm anxijs votis ambio, humanitùs aliquid contingat. In hâc tuâ nave tui omnes, quòd ſic te velle norunt, eximio me honore benevolentiaque proſequuntur, ſubminiſtrantes abundè cuncta quæ opus ſunt, non ad victum modò meum bene-

valen-

Digitized by Google

valentis, ſed & ad curationem eorum; cum quibus, ut ſcis, iſthinc ſolvi languentibus. qui quidem per Dei Miſericordiam (nam miſereri tunc quoque Deum credimus cùm ſævit: quòd ex tali manu mala etiam vim gratiarum habeant) Divino, inquam, beneficio Ægri Noſtri deteriùs in dies valent. ex quo quàm æger ipſe animo ſim, quámque acri ſolicitudine diſcrucier, novit qui nos & conſolatur & affligit quando vult, providentiſſimus amarorum & dulcium temperator Dominus: cujus ab omnibus ſemper in Cœlis & in Terrâ laudes præconiaque celebrentur. Mitto iſthuc ad Te, Domine, quas ad Regem & ad Indiæ Prætorem ſcribo literas, apertas, ſigillo pendente, ut eas, ſi tibi videtur, legas; & poſtea obſignes. Equidem Domine, tuâ causâ cuperem, iſtam à me datam ad Regem Epiſtolam hoc anno in Luſitaniam perferri à quodam tibi fido, qui Regi eam redderet, & reſcriptum impetraret ac referret. quippe non temerè auguror id tale fore quale nobis communiter expediat hùc apportari quàm citiſſimè. Domino Petro licebit eam Epiſtolam oſtendas. delectabit enim eum videre quid ad Regem de ipſo ſcribam. Has, ut vides, literas ſcripſi duobus exemplis, quorum

rum unum ſignatum, alterum patens eſt, à te, ut dixi, obſignandum poſtquam legeris. Mittas velim utrumque diverſis & Tabellarijs & navibus. Et alterum quidem rectè (ni fallor, & niſi tu ſecùs ſentis) commendaretur Domino Petro ad Regem proficiſcenti: alterius qui perferendi curam ſuſcipiat, vellem à te legi aliquem ex tibi amiciſſimis, qui fideliſſimè ac prudentiſſimè putetur quæ ad rem dignitatemque tuam pertinent tractaturus. Verum hoc totum arbitrio ac ſapientiæ tuæ permitto. Illud peto majorem in modum, Domine, ut vitæ, valetudini, ſtatui denique tuo ſolerter proſpicias, primùm removens te à contagijs & omni ſuſpecto commercio cum morbo populari laborantibus, aut qui eis miniſtrant; deinde invigilans rei tuæ familiari, nihil temerè agens: omnia circumſpectè ac maturo judicio conſtituens: cunctorum quidem qui ſe Tibi Amicos ferunt gratè accipiens officia: non tamen facilè cuivis fidens; nec, quoad rebus ipſis perſpexeris quid quiſque habeat in animo, plus te illis porrigens quàm tutum foret; ſi, quod non rarò evenit, *illi* tibi mendaci benevolentiæ oſtentatione fucum facere conarentur. Ante omnia oro te, Domine, & in gratiæ nume-

me-

Digitized by Google

mero precans poſtulo, ut te quò magis urgeris adverſis, eò interiùs Divino Numini admoveas: ea enim ſola demùm via eſt, quâ tibi anguſtijs rerum procelliſque temporum afflicto, adſpirare conſolatio queat. Per ego Te, quo Deum Dominum amplecteris, amorem, pro eo quantum gratificari mihi cupis, in parte beneficij mihi propriè ad gratiæ debitum imputandi, rogo & obſecro, ut in hoc acri ſenſu ærumnoſiſſimæ moleſtiæ, ex tibi nuper immeritò illatâ luculentâ injuriâ, cor dolore æſtuans agentis ferentiſque, ſpatium colligendi tui ſumas; purgatoque per Sacramentalem Confeſſionem animo, ad ſacras Chriſti Corporis in Euchariſticâ menſâ epulas accedas. ac ſic, affectûs tuos omnes Divinæ ſubijciens voluntati, boni conſulas quidquid illi libuit permittere: illud inſuper mecum ſperans; totam iſtam vehementiſſimam tempeſtatem non modò nihil nocituram, ſed profuturam etiam, expetibili Tibi ad extremum, vitæ commodorum & civilis honoris augmento. Franciſcum de Villâ retineo & duco mecum ad Sinas: tum quia ejus operâ plurimùm egeo; tum etiam quòd non alium aptiorem puto ad rem tuam rectè in navi adminiſtrandam, & juvandum Thomam

mam

mam Scandelium Procuratorem tuum. Poſtquam Deo juvante Terram Sinicam attigerimus, primâ eum opportunitate ſolventis inde navis remittemus Malacam. Sin Deo non placuerit aperire nobis aditum in Sinas, & me inde excluſerit, ego ipſe primâ occaſione navigandi Malacam, iſthuc è Sinarum viciniâ me referam, ac ſi ad tempus occurrero nondum ſolutarum, quæ Luſitaniam repetunt, navium, cum ijs in Indiam redibo. Mihi videbatur è re fore ſi tu ipſe, Domine, ad Regem ſcriberes fusè ac minutè, percenſens commoditates ex conſtitutione commercij Sinenſis, per impetratam Regiorum Miniſtrorum in Portu Cantonis habitationem, in Rem Luſitanicam redundaturas. Eodem argumento, nec minori diligentiâ, vellem ab eodem te literas ad Dominum Indiæ Prætorem dari. nam in eam ſententiam ego quoque ad Regem ſcribo, ut videre poteris legendis literis, quas apertas mitto. Tu eas lectas & ſignatas, cum tuis paria docentibus, velim unum in faſciculum colligas, quem ſic exterius inſcribas: *Regi Domino Noſtro: à Patre Magiſtro Franciſco*. Vide autem ut is cui Luſitaniam petenti faſcem Regi coràm in manus reddendum commiſeris, ſit nobis fidus,

fidus, idoneæque autoritatis & peritiæ; tum quem certò ſcias neceſſarijs cauſis ad continuò redeundum in Indiam compelli. ut ſcilicet ab eo mox reverſuro, expeditum habere negotium, primo navium è Regno Goam appulſu queamus. Si Deus Dominus Noſter dignatus fuerit ingreſſum mihi pandere in Sinenſe Regnum, hoc ipſum ubi cognoveris, Domine, ne pigreris quæſo, ingeminare cunctis occaſionibus ad me illuc literas. nam in quacumque fortunâ magno ibi futurum mihi ſolatio eſt, de te tam caro mihi capite, ut valeas & quid agas, noſſe. Deus utinam Dominus Noſter, tantum tibi, Domine, & conſolationis in hac vitâ, & gloriæ in futurâ tribuat, quantum mihi ipſi cupio. Vale. Ex Freto Sincapurano Kal. Auguſti An. CIƆIƆLII.

Proëpiſcopus Malacenſis oravit me ut pro ſe ad Regem ſcriberem. Facio quod petit. etſi non defuit qui mihi diceret: eum in negotio noſtræ ad Sinas Legationis, omiſiſſe quod ex ſe conferre in rem noſtram, aut potiùs publicam, potuerat; & rationes Divini obſequij; noſtræque Sanctæ Fidei dilatationis, poſthabuiſſe gratiæ Domini Alfonſi Alvari Præfecti Malacenſis, cui ſe addictum

ctum affectavit demonſtrare, ſpe quæſtuoſâ cujuſdam emolumenti temporalis, quod ſic eblanditurum ſe ab illo confidebat. In magno errore vivit quiſquis, neglecto Deo, unde bonum omne manat, confidit ea quibus eget, aut quæ appetit, ſe per homines adepturum. Ego verò ſoleo ulciſci non benè de me meritos, quibus poſſum eos beneficijs proſequendo. nam pœnæ quas merentur, à Deo non deerunt. & tu ipſe clariſſimis experimentis, Domine, videbis, ſeverè puniri divinitùs eos omnes qui mihi Dei obſequium promoventi obſtiterunt. Verè tibi, Domine, profiteor; miſeret me jam nunc horum, malè metuentem, ne ſupplicia, ipſorum opinione graviora, infelicium cervicibus immineant. Epiſtolam iſtam ad Regem meam quâ ei commendo Proëpiſcopum; huic faſciculo inſertam, quæſo ne gravere, Domine, dare coram in manus ipſi Domino Proëpiſcopo, ut eam cum ſuis mittat. Si Deus me introduxerit in Sinenſe Regnum, id quod ex ejus ſpero gratiâ, docebo Luſitanos qui detinentur illic, quantum tibi debeant; exponens quos labores & ſumptus, causâ ipſos conſolandi exhauſeris; atque adeo, prout te velle novi, univerſos ipſos tuo nomine

ſalu-

ſalutans: & quoniam à propoſito eos juvandi non deſiſtas, ſperare illos jubens, te ſi quo modo potueris, obſtacula pijs tuis conatibus hactenus objecta, Deo juvante perrumpere, ad ipſos anno ſequente perventurum. Peto à te tuâ causâ Domine, ut Patres Noſtros qui iſthic ſunt, frequenter viſas. quoniam confido, animi quæ te angit ægritudinem, conſuetudine ipſorum alloquijſque minuendam. Iterùm Vale.

Tuus veriſſimus Amicus.

Franciſcus.

EPISTOLA VIII.

PATRI FRANCISCO PEREZIO SOCIETATIS IESV. MALACAM.

FRanciſce Perezi. Mando tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ ne poſt viſas haſce meas literas hæreas ampliùs Malacæ. ſed quamprimùm poteris expedias te ad navigandum in Indiam, utens ad id navibus proximâ motione ſoluturis. quod ſi poſt harum diſceſ-

diſceſſum acciperes hanc Epiſtolam, conſcendes navim quæ Choromandelo Cocinum tendit; habitabiſque Cocini, Miniſterijs ijſdem Concionum, Confeſſionum, & Scholæ Catecheticæ intentus, quibus exercebaris Malacæ, Ordinem planè ac Methodum eam tenens, quam tibi ſcripto expreſſam, cùm Malacâ in Iaponem ſolverem reliqui, aut ſi quam loci diverſitas mutationem poſceret, juxtà formulam à me in ſcriptis traditam Antonio Herediæ, cui volo te ſuccedere in curâ & gubernatione Collegij Cocinenſis. Ipſum autem Herediam, vel quemcumque alium poſt meum fortè diſceſſum Cocinenſi Domicilio quavis occaſione Præpoſitum, jubeo ſtatim ab his literis, te monſtrante, viſis, conferre ſe Goam, & illic paratum expectare dum mittatur in Iaponiam. Quo die Cocinenſe Collegium intrabis, ex eo die quicumque illic præeſt abdicet Præfecturam; tuque jure quàm optimo illi ſubrogatus, Rectoris autoritate gubernare Domum illam incipias. ſubjectus tamen, quatenus præſcripſi, poteſtati Rectoris Collegij Sancti Pauli apud Goam. Ibi porrò, juxta Inſtitutum Societatis & talenta tibi credita, pro viribus incumbes in procurandam Dei Do-

mini

mini Noſtri Gloriam, promovendis ad ſalutem & perfectionem noſtris pariter & externis. Hæc quamquam, & his plura majoraque, confidebam vos ſolâ meæ voluntatis indicatione ſine morâ facturos: tamen ad majus veſtrum meritum, interpono vim poteſtatis mihi traditæ; ac tam tibi quàm Herediæ, aut cuivis alteri regenti Cocinenſem Domum, in virtute Obedientiæ impero, ut quemadmodum modò dixi, faciatis. ille videlicet ſtatim decedat regimine Domus, & primâ quaque occaſione Goam migret. tu ei Rector ſuccedas; & tuæ poteſtati pareant, non ſolum noſtri omnes Sacerdotes aut Laïci qui tunc erant Cocini, ſed etiam quicumque quavis causâ illuc venerint, cujuſcumque ordinis, gradus, dignitatiſve fuerint. niſi ſi quem fortè Rector Goanus tuo exemptum imperio certis de cauſis vellet. Et hoc omnes intelligant à me ſibi ex obedientiâ mandatum. Tu egredi quàmprimùm ex Vrbe Malacâ, & capeſſere regimen Collegij Cocinenſis, quod utrumque jubeo, ne omiſeris. E Portu Sancianenſi XII. Kal. Novembris Anno CIↃIↃLII.

Franciſcus.

Digitized by Google

EPISTOLA IX.

IACOBO PERERIÆ.

DEus per ſuam indulgentiſſimam Miſericordiam, Domine, tuam nobiſcum navim in hunc Sancianenſem Portum perduxit incolumem. Hîc quæ ſit ratio conditioque Commercij, quive negotiationis aut fructus præſens extet, aut ſpes in poſterum affulgeat, ſcribent ad te multi talium callentes: Ego qui parùm his attendo, conſultiùs putavi de re minus mihi notâ verba non facere. Quod mei eſt negotij narro tibi: expectare me in dies ſingulos Mercatorem qui recepit, ſe me in Cantonem pervecturum. Tranſegi cum eo ut iſtam mihi operam præſtaret, promiſſis mercedis nomine viginti *picis*, ut hîc loqui ſolent, hoc eſt menſuris piperis, quarum unaquæque libras pendit centum viginti Luſitanas. Succedat utinam hoc negotium (& ſucceſſurum ſpero) ad maximum Dei Domini Noſtri obſequium & Gloriam. Si cujus hominis in eâ totâ re meritum erga Divinum Numen extabit ullum, tuum profectò erit, tibique in ſolidum imputabitur. quoniam

Digitized by Google

niam & ſumptum univerſum meæ meorumque Comitum advectionis in hanc Inſulam; prætereaque pretium à me pactum, ut dixi, pro noſtrâ introductione in Continentem Sinicam Provinciamque Cantoniam, liberaliſſimè tu ſuggeris. Thomas Scandelius Procurator tuus ſummâ fide exequitur quod illi commendaſti, dans mihi quidquid ab ipſo poſtulo. Deus illi rependat caritatem tantam; & quotidiana beneficia quibus me in omni occaſione opportuniſſimè afficere non deſinit. Sinenſis Mercator à quo expecto me deportandum in Terram Cantoniam, valdè notus eſt Manuëli de Chaves, quem diebus multis abſconditum Domi ſuæ in Vrbe Cantonis tenuit, quando is fugit è carcere. Hoc ipſum facit ut confidam, neutiquam illum à fide mihi datâ deſciturum. præſertim cum ſatis intellexerim, quando in hoc Sancianenſi Portu cum eo tractavi, haud parvi ab eo fieri quam promiſi mercedem centum viginti Medimnorum piperis, ejus, quam ſupra expoſui, menſuræ. Confido me per Manuëlem de Chaves, quem jam liberatum & in procinctu ad reditum in Indiam reperturum me Cantone ſpero, fusè ad te perſcripturum quomodo negotium ſucceſſerit, & naviga-

Digitized by Google

tionis & exceptionis in Vrbem Cantonem meæ. Si verò (quod Deus avertat) fidem falleret Sinenſis ille Mercator, nec facultas mihi alia ulla ſuppeteret hoc anno in Sinicam Continentem tranſmittendi; quid tum conſilij caperem, anceps animi pendeo. quippe nondum conſtitui, redirem-ne in Indiam; an me conferrem ad Sionis Regem, à quo audio ad Regem Sinarum adornari celebrem legationem, cujus in comitatu locum fortè reperire poſſem aliquem. Si repetam Indiam, ſpes affulget nulla, quandiù Alvarus Gama Malacæ dominabitur, nos æqui bonive quidquam iſthic impetraturos: aut omninò memorabile quippiam circa Sinenſem hanc noſtram expeditionem ſucceſſurum. niſi Deus ſupra humanam expectationem aliquid vi ſuâ ſupremâ fecerit. non ſcribo hîc quid interius circa hoc ſentiam. Tantùm dico malè metuere me, ne Deus acerbiores multò quàm opinatur, ab illo pœnas porrò repetat; niſi & jam ceperit repetere. E Freto Sincapurano ſcripſi fusè ad te. confidoque illas literas rectè perlatas; quippe quas homo fidus portandas receperit Manuël de Fonſeca, famulus Antonij Pegadi. De meis rebus quod nunc ſcriberem aliud non erat,
niſi

Digitized by Google

niſi modò convaluiſſe me è febre dierum quindecim. Plura ſcies, ſi negotium Sinici trajectûs curſum ſuum tenebit, literis quas ad te copioſas Cantone ſcriptas tradam Manuëli de Chaves, cum alijs æquè prolixis ad Dominum Noſtrum Regem. Si quis me caſus ſpe deijceret iſtâ, offert ecce Mihi Iacobus Vazius Aragonenſis benignam copiam navigationis ſecum, cogitans Sionis Regnum, quò eſt vela facturus empto ad id navigio Sinenſis formæ, qualia Iuncos ſolemus appellare. Invitat ad hoc conſilium, quòd occaſione legationis Sionenſis, aditus fortè viâ illâ pandi poſſet aliquis ad Sinas & Cantonem, unde ſcribere ad te per Manuëlem Chaveſium liceret. Hæc me cogitatio tantum allicit, ut propendeam equidem in iſtam navigationem Sionenſem. quare peto à te, ut ſi quam iſthic occaſionem nanciſcêris commodam, literas in Regnum Sionis tranſmittendi, ne pigreris ad me illuc ſcribere, quid conſilij ceperis poſt meum à te diſceſſum, quove nunc loco res tuæ ſint: ecquid anno ſaltem proximo legatio tua ſucceſſum habitura videatur. tunc enim opperirer te Comaij, aut in alio aliquo Cantonienſis Oræ Portu. Annuat utinam id Deus. quàm ſuaviter am-

plexaremur nos mutuò, intrà utique illam tot nobis expetitam votis Sinarum Terram invicem occurrentes! Sin Deo aliud placet; & viſuri ampliùs in hac vitâ non ſumus inter nos, at per ſuam Miſericordiam immenſam concedere dignetur benigniſſimus noſter & rerum omnium Dominus, convenire nos ambos aliquando in ejus Paradiſi Gloriâ, ubi in ſummo cum gaudio ſine ullo fine viſemus invicem. Vale. E Sanciano XII.Kal.Novembris An.CIↃIↃLII.

Franciſcus de Villâ navat tibi quàm poteſt utiliſſimè operam in navi. Teſtimonium illi debeo gratiſſimi ergà te animi. Palàm prædicat te autorem fortunæ ac ſtatûs ſui; & beneficium tuum eſſe quod panem Domi habeat. Iturus ad te eſt cum Manuële de Chaves petitum veniam quod hùc venerit non impetrato in id tuo aſſenſu. ſed ſi qua in eo culpa eſt, mea eſt. Iterùm Vale.

Tuus verus ex animo Amicus.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA X.

PATRIBVS FRANCISCO PEREZIO ET PAVLO ANTONIO HEREDIÆ SOCIETATIS IESV.

PAter Franciſce Perezi è Societate IESV, impero tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut ſtatim à viſo hoc meo mandato, te conferas Cocinum, navibus hoc anno illuc ituris, ducens tecum Ioannem Bravium, itemque Bernardum, ſi ita tibi videbitur; & ex die quo Cocinum attigeris, capeſſere regimen incipias Collegij Societatis Noſtræ, quod in eâ urbe eſt; ibidemque exerceas miniſteria concionandi, Confeſſiones audiendi, & alia bona opera, prout faciebas Malacæ, juxta mandata tibi eâ de re ſcripto à me edita; aut etiam juxta formam quam olim præſcripſi Antonio Herediæ Collegium Societatis Cocini gubernanti. Tibi quoque, Antoni Heredia, ſiue quis alius Rector erit Collegij Cocinenſis cum eò Franciſcus Perezius adveniet, mando in virtute Obedientiæ, ut ſtatim modò nominato Patri Franciſco Perezio præfecturam iſtam hactenùs adminiſtratam ce-

das; ita ut ex tunc ille incipiat quàm optimo jure Rector eſſe Familiæ iſtius; tuque, aut quicumque alius ante id Collegium regebat, primâ quaque occaſione te conferas Goam; ibique te compares ad iter Iaponicum, ſtatim ac præſcriptum tibi fuerit, capeſſendum: vel eundum quocumque, ac faciendum quidquid juſſerit Pater Magiſter Gaſpar Barzæus Rector Collegij Goani. Sic enim ut faciatis omnes, ex animi mei ſententiâ decerno, & pro poteſtate jubeo. in cujus rei fidem huic mandato manu meâ ſubſcripſi. In Portu Sancianenſi pridiè Idus Novembris An. CIƆIƆLII.

Franciſcus.

EPISTOLA XI.

IACOBO PERERIÆ.

QVod ad te, Domine, nunc quidem ſcribam, aliud admodum non habeo, præter iteratas, & quantumvis multiplicentur, nunquam exhauſturas immenſum debitum, profeſſiones grati mei erga te animi, propter nullo fine aut modo in dies & horas

Digitized by Google

horas ſingulas, inundantes in me gratias humanitatis & caritatis tuæ, quas excogitaſti quomodo etiam abſens exerceres, vicariâ ſedulitate miniſtrantium mihi, & præſenti obſequio inſervientium, Familiarium tuorum. Hos inter Thomas Scandelius Procurator tuus tanto amore ac liberalitate dat mihi quæcumque peto, ut facilè appareat: conſcium tibi participemque eſſe illum benevolentiſſimi ergà me affectûs, quo non paratiſſimus modò es, ſed etiam cupis, ac quodammodo geſtis, donare mihi ſemper plus quàm poſtulem, & ultrà quàm egeam. Rependat tibi utinam, qui ſolus poteſt, Deus Dominus Noſter, quod me imparem ſolvendo, debere quamdiu vivam erit utique neceſſe. atque hujus debiti ſi minus Sortem unquam refundam ac caput, ſaltem uſuram velut quandam & quotidianam mercedem non omittam tibi, prout valuero, quoad vivam pendere, Deum Dominum Noſtrum aſſiduè orans, ut te ab omni malo cuſtodiat, nec permittat excidere unquam in hâc vitâ, ſuâ gratiâ; ſed ita te vegetum ſemper ac florentem inter valetudinis ac jacturarum rei familiaris varia diſcrimina conſervet in fide ac diligentiâ ſuæ Sanctæ Religionis Divinique obſequij, ut meren-

Digitized by Google

rentem aliquando coronare Paradiſi ſui Gloriâ tuam animam poſſit. Et quoniam quantumvis in hoc coner, mihi parùm ſatisfacio, ſuccenturio mihi auxiliarem operam omnium Fratrum meorum, Patrum Societatis IESV, qui variè per Indiam Eccleſiæ Sanctæ deſerviunt; quibus cunctis, etſi per ſe id agere paratis, tamen calcar addens currentibus, mandavi; ut & tibi velut ſingulari Noſtri Ordinis Patrono, omnia veriſſimæ benevolentiæ officia perſolvant; & eundem te, tanquam columen Chriſtianæ Religionis in his partibus, quippe quo uno præcipuè ſpes nitatur promulgandæ in Regno Sinarum Sanctæ Legis IESV Chriſti Dei Filij, latéque celebrandæ ipſius gloriæ, quotidianis Orationibus & Sacrificijs Deo enixè commendare non deſinant. Quamquam ipſe optimus per ſe Dominus, intimè conſcius tuæ incenſæ in ejus obſequium voluntatis, & æquus æſtimator tam utilium ad Regni ſui dilatationem tuorum operum, ſeclusâ etiam ſuffragatione ſervorum ſuorum, ſuapte ſponte non deerit, quin peculiari te reſque tuas favore ac patrocinio ſemper amplectatur; & vota deſideriaque fortunet ad tam ſanctum finem juvandæ Prædicationis Evangelicæ, aggregandarum-

que

que ad Chriſti Fidem Animarum errantium,
intenta. Si negotium demandatæ tibi, Do-
mine, ab Indiæ Prorege legationis ad Sina-
rum Regem, exitum tandem proſperum in
annum ſequentem nanciſceretur, age, quæ-
ſo te, cum Patre Franciſco Perezio meo juſ-
ſu Goam navigaturo, ut illic impetret à Pa-
tre Gaſpare Barzæo Rectore Collegij Goani
unum è Noſtræ Societatis Sacerdotibus, quem
tecum, Domine, ſolvens in Sinas duceres.
Huic vellem ferendas tradi ſacras veſtes ex-
quiſitioris pretij, quas, ut ſcis, ad illam pro-
fectionem paraveramus. Eas, diſturbato nego-
tio, reliqui Malacæ cuſtodiendas Franciſco Pe-
rezio, à quo illas poteris recipere, oſtenſis
illi meis hiſce literis, quæ abundè fidem fa-
cient meæ circa hoc voluntatis. Calicem,
partem illius ſacræ ſupellectilis alteram, quem
mecum hùc extuli, mittam ad Te per Tho-
mam Scandelium, ut, ſi tibi videtur, ei quo-
que Patri tuæ Legationis comiti tradatur.
Irem, Domine, cum tuis Malacam, ſi ſperarem
te anno proximo in Sinas profecturum. nunc
ſequor veriſimiliorem ſpem in Sinas hoc anno
tranſmittendi, quam in Mercatore Cantonen-
ſi conſtitui; quæ ſi (quod Deus prohibeat)
me deficeret, omninò jam decrevi adjunge-

re

re me comitem Iacobo Vaſio Aragonio, Sionis Regnum, ut dictum eſt; petenti; unde facilè confido, me anno ſequente, Lembo Sinico ex ijs quos Iuncos vocant, Cantonem appulſurum: atque adeò, ſi tua, ut modò dicebam, legatio, anno ſaltem ſequenti, curſum ſuum teneat, ſpero nos invicem (quantâ mutuâ conſolatione Deus ſcit) Comaij aut Cantone occurſuros. Scribe, oro te, ad me, ſi qua erit occaſio, in Sionis Regnum, quid conſtitueris; nam in omni eventu gratiſſimum mihi erit, qui ſit rerum tuarum ſtatus ex tuis literis cognoſcere. de minutis ſingularitatibus conventionis noſtræ cum Mercatore Sinenſi circa meam deportationem in Vrbem Cantonem, plura modò non refero, quòd ea differere tutius & jucundius fuerit re jam tranſactâ: Itaque illa expecta literis quas ad te ſpero me daturum Manuëli de Chaves. Si quid Noſtri Patres Malacæ, Goæ, aut uſpiam conferre poſſent ad expediendum negotium tuæ legationis, adhibere illorum operam ne dubita. Franciſcum Perezium, Gaſparem Barzæum, alios omnes ubicunique fuerint, quidquid potuerint ad nutum exequi paratiſſimos habebis; utique qui præclarè ſciant, quàm id mihi cordi ſit: ſed & (quod

caput

Digitized by Google

caput eſt) perſuaſiſſimum habeant, eſſe totum iſtud negotium multò maximi momenti ad Dei Domini Noſtri Gloriam, & Redemptionem infelicium magno numero Luſitanorum, qui ſervitutem miſerrimam in Ergaſtulis Sinarum patiuntur. in quale infortunium incidiſſe nuperrimè, triſtiſſimo quodam caſu, ſummum meum Amicum Franciſcum Pereriam de Mirandâ, modò audio, dolore meo ſanè maximo. Sentio enim, & nequidquam gratus recolo, quantum illi viro debeam; ob multa magnaque humaniſſimè nobis impenſa officia & beneficia, cum Firandi apud Iaponem unà nobiſcum eſſet, habens ſecum numeroſam Comitum, quibus præerat, pariter benevolorum manum. Literas quas Dominus Prætor Indiæ, Regi Sinarum à te reddendas dederat, imprudens mecum hùc tuli. Eas ad te cum his remitto. Iterùm rogo ne, Domine, gravêre, literas ad me in Regnum Sionis dare. nam planè, ut jam ſignificavi, certum mihi eſt, ſi ſpes (quod abſit) à Mercatore Sinâ evaneſceret, in Regnum Sionis tendere; & viam illam penetrandi ad Sinas tentare. quàm ſi ſaltem fortunare Deus Dominus Noſter dignabitur, ibo expectatum te ſcilicet in Aulâ Regis Sina-

rum

rum, niſi vinctus Cantone detinear. Omninò, inquam, ſi qua mihi, propitio Superûm favore, pandetur adeundi Sinas via, in altero diverſiſſimorum inter ſe locorum, diſſimillimarum vitæ conditionum ac ſtatuum me reperies; aut captivum in Cantonenſi carcere, aut Pechini (quâ in Vrbe commorari Regem Sinarum ajunt) operientem adventum tuum, & quaſi anteambulonis, aut metatoris tui fungi officio conantem. Verbum non addam, poſtquam rem veriſſimam affirmavero; tanto me teneri deſiderio ſciendi quid agas, ut valeas, quo loco res & ſpes tuæ ſint, ut ſi eſſem locuples, talium nuncios auro contra non caros habiturus; quin & pretioſiſſimorum profuſione donativorum promptiſſimè fuerim empturus: præſertim cum ex Chriſti IESV prono in te, quantum intelligo, favore confidam, ea me de te à vera referentibus cogniturum, quæ maximè cupio. Deus Dominus Noſter, ſi quidem ad ſui ſancti obſequij rationes ita expedire noverit, nos in Sinenſi Regno videre invicem annuat. Sin aliud ipſi fortè decretum eſt, in ſui certè nos congreget felici Statione Paradiſi. Vale. Sanciano, pridie Idus Novembris Anno CIƆIƆLII.

Tuus

Tuus Servus & ſummus Amicus ex animo.

Franciſcus.

EPISTOLA XII.

PATRI FRANCISCO PEREZIO SOCIETATIS IESV.

Gratia & Amor Domini Noſtri IESV *Chriſti adſit ſemper nobis auxilio & favore. Amen.*

LEmbo hinc ſolvente Gaſparis Mendezij, uni ex ejus vectoribus Franciſco Sanctio dedi ad te literas, quas ſpero redditas; & quod ijs mandabam, itemque quæ per haſce præſcribo, ut effecta des, magnoperè tibi cordi eſſe; atque adeo ſedulitate accurari maximâ cupio. Octavum jam diem hìc in horas expecto Mercatorem qui me clàm importaturus in Vrbem Cantonem eſt. Hunc ego, niſi caſus humanâ vi major obſtiterit, ut confidam omninò venturum, facit magnitudo promiſſæ mercedis, ipſius etiam æſtimatione

ac

ac judicio notabilis. numerum enim Piperis, ſi me incolumem Cantone ſiſteret, eum oſtendi me daturum, ex quo lucrum pretij aureorum facilè noſtratium pluſquam quinquaginta ſupra trecentos ſe redacturum intelligit. Hanc facultatem tam carò emendæ tranſmiſſionis ad Sinas meæ, ſummo Amico meo Iacobo Pereriæ debeo. ex hujus enim volentis & liberaliſſimè condonantis penu tantum iſtud pondus pretioſæ frugis mihi ad manum eſt. Rependat illi Deus meâ vice, quod ſemper debiturus ipſi ſum. utique ſolvendo impar. Vos autem hortor univerſos, ut pro virili annitamini de hoc viro quàm optimè mereri, ubicumque per Indiam opis, officij, auxilijve ipſi cujuſpiam impendendi ſeſe obtulerit occaſio. arripite avidè anſas omnes ejus causâ operæ navandæ, nec contentioni in hoc ulli parcite. nunquam, vel extremo conatu, conſpirantes utcumque ſimul omnes, valebimus rependere, uel hoc ultimum beneficium redimendæ tantâ ſuâ impensâ, tam utilis ad propagationem Noſtræ Sanctæ Fidei, introductionis noſtræ in Sinarum Regnum, tam impenetrabiliter hactenus Evangelio clauſum. Per hanc quippe habebit Societas IESV quam votis omnibus exoptat

ptat

ptat facultatem dilatandi Regni Chriſti, adjungendis Eccleſiæ tot illis Imperij vaſtiſſimi Populis; & videlicet (ut jure principijs progreſſus imputantur) totum illud debebit beneficientiæ hominis unius Iacobi Pereriæ, qui è re ſuâ privatâ ſumptûs omnes ſuggeſſerit itineris hujus mei ad tantam rem auſpicandam neceſſarij. Reſcias ex ipſo velim, ecquid ſe confidat eluctaturum obſtacula Legationis, & anno conſequente Cantonem venturum? Ego id quàm valdè cupio, tam parùm ſpero. Vtinam meam diffidentiam ſucceſſus opinione lætior refellat. Ignoſcat Deus illi homini qui eſt causâ tanti mali. Plurimùm metuo ne graviſſima illum citò excipiat læſi Numinis ultio. nec multùm aberit quin ejus jam ſentire primos occeperit appulſus. Scribo ad ipſum Pereriam, ut ſi, contra quam ſpero, negotij exitum expedierit, adjungere ſibi ne gravetur ſoluturo in Sinas Comitem unum è Noſtris, quem illi Gaſpar Barzæus Goâ ſubmiſſurus ad hoc eſt, modò admoneatur in tempore. Sic enim illi per literas mandavi. Sin, quod veriſimilius reor, deſperato Legationis ſucceſſu, Pereria navem ſuam, Malacâ omiſſâ, directurus Sundam eſt, nihil erit tum neceſſe deſtinatum illi Sinicæ profectionis comitem

 Sa-

Sacerdotem Noſtrum Goâ Menſe Majo Malacam petere. de quo, ut dixi, Gaſparem Goanum Rectorem tempeſtivè præmoneri oportebit per te ipſum; quem propterea vellem, antequam Malacâ ſolveres, exploraſſe ad liquidum quid ſit Pereria facturus. Ferreriam eieci è Societate. nam ineptus ad illam eſt. quare tibi, cum Cocinum appulſus Collegij regimen capeſſieris, mando in virtute Obedientiæ, ne illum Domo excipias. Eum tantum quoad poteris hortare, ut ad Franciſcanorum vel Dominicanorum Fratrum ſe inſtitutum transferat; tum ſi perſuaſeris, age cum illis Patribus, ut eum admittant. Scribes etiam Patri Gaſpari Barzæo Goam: me omninò pro imperio vetare, ne Ferreriam in convictum noſtrorum, aut ſub tectum Collegij recipiat. ſolùm juvet illum quantum poterit ad Tranſitum in alterum ſacrorum Ordinum Sancti Franciſci aut Sancti Dominici. *Si* Deo volente Cantonem tenuero, dabo anno ſequente pro virili operam, ut vos ejus ipſius rei nuncio impertiam, ſcriptis illinc in Indiam literis, quas curabo quàm optimè licebit, perferri ad navem Choromandelem petituram. Vtar ad hoc navigio Pereriæ ex hac Orâ redituro Malacam. ubi utinam occurrat

in

Digitized by Google

in tempore ante diſceſſum navium quæ Choromandelem versùs ſtatâ tempeſtate conſueverunt inde ſolvere. Hoc ſi ſucceſſerit, poteritis intra Menſem Martium Cocini de meo Cantonem appulſu certiores fieri. Ad eam rem expediet, te Malacâ diſcedentem commendare Vincentio Viegæ, ut ſimul appuliſſe illuc cognoverit navim Pereriæ reducem ex Orâ Sinicâ, requirat recipiatque ſi quæ in eâ literæ meæ fuerint; eaſque Choromandelenſi viâ dirigat Cocinum. ne autem, cum in Choromandelis Oram fuerint perlatæ, ibi negligantur; præſertim ſi, quod pronum eventu eſt, illic tum fortè defuerit opportunitas ulterioris maritimæ vecturæ, Iacobum ipſum Pereriam te præmuniviſſe conveniet, maturêque oraſſe: ut eas literas cum ſuis ad Te Cocinum, expedito viâ terreſtri Tabellario, mittere ne gravetur. Quod tuum Malacâ diſceſſum attinet, in ejus procinctu commendes cenſeo Vincentio Viegæ cuſtodiendam tum Domum illic urbanam noſtram, tum ſuburbanam Ædiculam, à Sacello adjuncto Dominæ Noſtræ Deiparæ dicato, nominatam. Orabis ergò eum, ut curæ cuſtodiæque ſuæ utrumque illud Societatis Domicilium committi patiatur. Ac ne fortè proceſſu temporis, aut ipſe, aut ejus

nomine quiſpiam, quæſitum illi jus quoddam in loca illa opinetur, trade in manum ipſi exemplum Donationis, quâ Dominus Epiſcopus Ædes illas jure quàm optimo Societati Iesv in perpetuum tranſcripſit: ſimulque Syngrapham exige quâ Vincentius teſtetur, ſe depoſiti nomine, ad cuſtodiam duntaxat, habitationem utramque illam, Societati cum repetierit reddendam, ſub tutelam & patrocinium ſuum ſumere. Ipſas verò authenticas Donationis tabulas, & Archetypum diploma Domini Epiſcopi tecum ablatum, Cocino viâ tutiſſimâ deportandum Goam cura, illic in Sancti Pauli Tabulario ſervandum. Porrò te in conſilio Malacâ diſcedendi planè jubeo irrevocabiliter fixum perſiſtere. vetoque omninò, ne cujuſquam quantiſvis precibus, aut fallacibus promiſſis, induci patiaris ad illic hærendum; neve pergas operam, longè utiliùs, ut nunc res eſt, ubivis alibi locandam, in eâ ingratâ, & eo ſubſidio indignâ Civitate perdere, prout ex aliquo jam tempore contigit. Cum bono iſto Sacerdote, quem modo nominavi, Vincentio Viegâ, poteris, ſi tibi videbitur, relinquere iſthic Bernardum noſtrum, ut quod hactenus fecit, docere pueros primores literas, & orationes elemen-

men-

Digitized by Google

mentares, ac Fidei Chriſtianæ rudimenta, pergat. Hoc tamen totum arbitrio tuo permitto. delibera quid magis expediat: & prout conducibilius judicaveris, aut illum abduc tecum, aut permanere ibi jube. Ferreriam è Societate amandatum navigare in Indiam nollem in eadem tecum navi. quare da operam, quantum poteris, ut aliam conſcendat. Sin aut copia navis alterius non erit, aut ipſe utique non feret avelli à te; magnoperéque oraverit, ut tecum eum tollas, indulgeas id licet: ſed eâ diſertè denunciatâ conditione: ſi ſanctè polliceatur, ſe in alium Religioſum Ordinem tranſiturum. Id duntaxat ubi clarè promiſerit, juva illum & fove pro tuâ copiâ, eâ benignitate caritatis, quæ ipſum poſſit in iſto propoſito firmare. Interpres quem ſcripſeram, velle mecum in Sinas ire, ab illo conſilio metu reſilijt, meque deſtituit, hîc hærens. nos in jaciendæ cujuſcumque aleæ decreto perſiſtimus, freti Dei auxilio, tria omninò capita, Antonius, Chriſtophorus, & ego tertius. Ora plurimum pro nobis Divinum Numen. nam periculum diræ ſervitutis præſentiſſimum adimus. Sed conſolatur nos hoc reputantes, quod perſuaſiſſimum habemus: longè præſtare captivum

 & vin-

& vinctum eſſe ſolo Dei Amore, quàm libertatem quantumlibet jucundam, fugâ laborum Crucis Chriſti ignavâ ingratâque emere. Si fortè contingeret Mercatorem Sinam, ex quo ſpes noſtri Cantonem trajectûs pendet, aut metu, aut aliâ ex causâ, conſilio mutato, fidem fallere, in tali jam nunc eventu conſtitui navigare in Sionis Regnum, cujus curſûs præſens facultas adeſt. Cauſa conſilij eſt: quod comperi adornari navem illic Cantonem ituram, intra quàm me inſinuans, ſi Deus faverit, appellam ante annum vertentem in tot votis optatum littus. Salutabis à me perofficiosè Amicos illic noſtros omnes, præſertim Vincentium Viegam. Deus Dominus Noſter nos in Paradiſi Gloriâ conjungat. Vale. Ex hoc Sancianenſi Portu pridie Idus Novembris Anno CIƆIƆLII.

Franciſcus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XIII.

PATRIBVS FRANCISCO PEREZIO MALACAM, ET MAGISTRO GASPARI BARZÆO SOCIETATIS IESV GOAM.

TIbi Pater Franciſce Perezi ſoluturo, prout antea mandavi, verſus Indiam ex Vrbe Malacâ, enixè per has mando, magnoperéque oro, ut miſſis his ipſis meis Goam ad Gaſparem Noſtrum literis, per eum alioſque qui ſunt illic Socios; impetrari quamprimum cures à Domino Epiſcopo canonicam declarationem excommunicationis in quam incurrit Alvarus Præfectus Malacenſis, ob impeditam profectionem meam in *Sinas*. In eâ re ſic procedi debere cenſeo. Adeatur à Noſtris cùm Dominus Epiſcopus, tum ejus Vicarius. utrique oſtendantur Bullæ Pontificiæ circa Inſtitutionem, Confirmationem, & Privilegia Societatis IESV. Exhibeatur etiam ſeorſum Breve Pontificium in Pergamenâ chartâ, promendum ad hoc ex arcano Collegij Sancti Pauli apud Goam Tabulario, quo Brevi me nominatim Summus Pontifex creat & conſti-

tuit Legatum ſuum in his partibus Indiæ. His viſis, rogentur ambo, ut quoniam, contra manifeſtum in contrarium Societatis IESV, vi Pontificiorum diplomatum, & meum privatim jus, ob ritè collatam mihi autoritatem Legati Sedis Apoſtolicæ, Dominus Alvarus Gama Præfectus Vrbi Malacenſi per vim obſtitit, ne in Regnum Sinarum Prædicandi causâ Evangelij me conferrem; & quam ad id facultatem à Domino Indiæ Prætore ritè perſcriptam demonſtrabam, flocci fecit, irritamque rebelli contumaciâ reddidit; contemnens præterea præſentem autoritatem, jus meum & Domini Noſtri Regis non dubiam in id voluntatem aſſerentis Domini Franciſci Alvari, tum Arci Regiæ, ſitæ in Vrbe Malacâ, præſidentis, ſupremique inſuper Quæſtoris & Ærarij cuſtodis, cui obedire præfractè abnuit. His ſceleribus quoniam is, præter crimen perduellionis in Regem, etiam Eccleſiaſticum anathema Bullis Pontificijs intentatum, haud dubiè conſcivit; petere nos ut id ipſum declaretur ritu ſolito, & in eo loco, ubi piaculum iſtud patratum eſt, ejus Autor palàm denuncietur ſegregatus à Communione Catholicâ, & ab Eccleſiæ corpore tam nefarij facinoris meritò reſectus. Mittatur autem diploma Domi-

ni

ni Epiſcopi hoc clarè indicans, Malacam, cum ejuſdem literis ad ſuum Proëpiſcopum ibi reſidentem; quibus eum jubeat curare, ut è ſacro pulpito ad congregatum die Dominicâ populum in Eccleſiâ, ſuæ iſtæ de more literæ recitentur. Hoc cur per vos poſtulari, & reipſa ſic fieri omninò velim, duplex mihi cauſa eſt. Prior, quia cupio, quantum poſſum ipſi illi, cujus me miſeret, conſulere tam acerbæ injuriæ autori. nempe is adhuc ignorat in quantam perniciem inciderit. quem eſt veriſſimile, per declarationem publicam, diri, quod ſuum in caput temerè attraxit, anathematis, quodam horrore tantæ calamitatis excitandum in aliquem fortè ſenſum pœnitentiæ, qui ei ſalutis initium eſſe poſſit; curam utique inijciens emerendæ legitimis piaculis ab Eccleſiâ, per ei Præpoſitos, canonicæ abſolutionis. Altera quæ me ad hoc impellit ratio pertinet ad prævertendos in poſterum tam pernicioſos Evangelicæ Prædicationi auſus improborum hominum. Video enim uſu plerumque venturum, ut Apoſtolici Operarij Societatis Noſtræ in varijs Indiæ Portubus opportunitates nanciſcantur navigandi, promulgandæ Chriſti Legis gratiâ, in Iaponem, Moluccum, aut loca ſimilia; quos, qui habent in ijs locis poteſta-

ſtatem Præfecti Regij, avaritiâ, invidiâ, ſeu quo alio furore in tranſverſum acti, ludificare ac fruſtrari, prout mihi contigit, poſſent. ne id ergò iſti ſe impunè attentaturos autument, infamandum fœdo eventu noxium exemplum eſt, & tantâ ignominiâ deformandum, ut quos Dei reſpectus parùm movet, judicia hominum, macula nominis, ſtigmaque velut inuſtum fronti ad ſummum dedecus, abſterreat. Compertum habeo quoſdam iſtorum eò in talibus ruere fidentiùs, quòd nefarijs id genus factis quantæ ſint pœnæ conſtitutæ, partim non meminerint, demerſis in ſordidas curas animis, partim etiam Chriſtianæ Diſciplinæ pudendum in modum rudes, ignorent. Horum obijci admoverique ſemel ſenſibus oportet experimentum Eccleſiaſticæ ſeveritatis conſtitutum in illuſtri capite, quo admoniti cunctentur aliquantulum, dum inſtigabuntur ad attentandum Religioni noxium facinus; & gnari quanto in iſtis periculo peccetur, licentiam formidine coërceant. Has Domini Epiſcopi, vel ejus Generalis Vicarij literas exortem Sacrorum & diris devotum Præfectum Malacenſem declarantes, deportet Malacam Ioannes Beira, vel quicumque alius noſtrorum eò ſe conferet ſolu-

turus

Digitized by Google

turus inde verſùs Iaponem; Ibique Malacæ in manus tradat Proëpiſcopo. qui ne moram exequendi quod opus eſt faciat, exorandus erit Dominus Epiſcopus, ut vel ipſe per ſe, vel juſſu eius ac nomine Vicarius ipſius, Epiſtolâ in id propriâ, Proëpiſcopo Malacenſi ſub anathematis pœnâ imperet, ne promulgare differat in Eccleſiâ excommunicationem contractam à Domino Alvaro. Vos verò, per Deum, cavete ne hoc meo mandato negligendo graviſſimum violatæ obedientiæ conſciſcatis crimen. Facite autem, ut ante annum vertentem veſtris literis cognoſcam, quâ veſtrâ diligentiâ, quove ſucceſſu totum hoc negotium accuraveritis. Me quod attinet, dum hæc ſcriberem hîc ſtabam in anxio procinctu trajectûs ex Inſulâ in Continentem Sinicam. Curſus eſt, propter rerum præſentes anguſtias, perærumnoſus; tum ob præſentiſſima pericula gravium malorum, ſupra modum anceps, & ſævis terroribus æſtuans. quò tandem ſit alea caſura, pendeo equidem incertus animi; certus tamen conſilij, nec non arcanâ vigens fiduciâ ſucceſsûs, eventu qualicumque, tamen in bonum aliquando profecturi. Spes Cantonenſis Portitoris in horas expectati, ſi me ad

extre-

extremum, quod abſit, deficeret, deliberatum, ut dixi, habeo, navigare in Sionem, unde tranſmiſſionis in Sinas nonnulla facultas oſtentatur. Ea quoque ſi caſu quopiam evaneſceret, tum ſanè reflecterem curſum in Indiam. Sed auguratur animus, opus eo extremo conſilio haud fore, credere pertinax ratas futuras priores ſpes; me voti compote aliquando ad Sinas appulſuro. Vnum vobis, mihi planè certiſſimis compertum argumentis, omni aſſeveratione confirmo, perſuaſiſſimumque volo eſſe: incredibiliter exhorreſcere Diabolum Societatis IESV ingreſſum in Sinarum Regnum. apparet omni ejus rei conatu tangi velut pupillam ejus oculi. ita impotenter efferatur; ſic ſe in adverſum arrigit; adeo vehementibus contrà furijs erumpit. Accipite hunc à me indubitatiſſimum Nuncium ex hoc Portu Sancianenſi, ubi cum in ſingula momenta admoliri eum nobis tot alia ſuper alia, velut ſemper prioribus diffiſum, Sinici trajectûs obſtacula ſentiam, quot enumerare, aut fando exequi ſi coner, nullus finis ſit: clarè videlicet intelligo, cani claſſicum in caſtris Tartari, conſternatoſque malos Dæmonas univerſos in armis, pro ſuo quaſi vallo, contra nos ſtare. Sed & illud nihilò

hildò vobis minus liquidò perſpectum eſto: certò confidere me, fretum utique auxilio, gratiâ, favore nuſquam defuturis Dei Domini Noſtri, fore omninò ut IESVS Chriſtus Noſter Redemptor ac Dominus, irritum immanis voti, ac ſpei caſſum inſanæ, ſalutis humanæ hoſtem, Orbis univerſi ludibrijs exponat; tantò illuſtriore Divinæ ipſius Majeſtatis Gloriâ, quantò viliore uſus ad rem tantam inſtrumento, me videlicet omnium deſpicatiſſimo, ſuperbiſſimum illum Genium tantâ ſui opinione ſubnixum dejecerit ac riſui propinaverit incomitiatum & exploſum. Te deinceps hîc propriè appello Magiſter Gaſpar, orans etiam atque etiam, ut memineris ſummâ diligentiâ cuncta exequi quæ tibi diſcedens partim voce præcepi, partim ſcriptò complexus in chartis tradidi. Horum cave oblivio tibi obrepat, quominus effecta reddas in tempore ſingula; quòd fortè me mortuum autumans, tibi videaris juris tui factus, nec meo ampliùs obnoxius imperio. Recolo pari occaſione meæ longinquæ abſentiæ quoſdam iſthic errore ſimili prolapſos. Atqui ego quidem non prius moriar quàm Deus me mori voluerit. diù profectò eſt, quod mihi vita tædio, mors in voto eſt. fruſtra tamen humana

mana curioſitas conflictetur circa horam mei obitûs. quam æterno utique decreto fixam, nec præcipere nec morari vanæ opiniones queant. Hoc monitum eò pertinet. uti ne nimis tribuendum judicio tuo putes: prout alias, ſi recordaris, Tibi excidit aliquid indulgere proprio ſenſui contra præſcriptiones meas; in quo rem-ne acu tetigeris, an ratio te fugerit, Deus ſcit. nollem anno fortè proximo revertens, iſthic invenire quod foret neceſſe caſtigare. Adverte ſis animum ad quod mox addo. Admittendorum in Societatem habeas, moneo, ſeveriſſimum, pene dixero, faſtidioſiſſimum, delectum. qui pauci examinis, ut ſic dixerim, præliminaris acerrimis indagationibus ſatisfecerint, ij rursùs explorentur cunctis per ordinem experimentis domeſtici Tyrocinij, nempe aliquorum ultrà rudimenta progreſſorum eos mores video, qui me cogant diffidere judicijs quibus probari potuerunt, homines (ut res demonſtrant) tales quos Domo extrudi famæ ac quietis Noſtri Ordinis intereſt. Ejuſmodi exemplum vitare non potui quin ederem in Alvaro Ferreriâ; quem à me deletum ex Albo Sociorum, cave, iſthuc ſi venerit, Domo recipias. Ad tranſeundum in aliam Religioſam Familiam conſilio licet

ho-

hominem operâque adjuves: reditum in Societatem quantavis inſtantiâ poſcenti ne indulgere poſſis unquam, ſcias te, quam mihi debes, obedientiâ prohibitum. nam ex animi mei ſententiâ pro poteſtate veto: ne Alvarum Ferreriam Domum admittas, quem ſcio ad Inſtituti Noſtri rationes minimè accommodatum. Si quo caſu hæc Epiſtola alium Goæ Rectorem quàm Gaſparem Barzæum reperiet, is Rector quicumque fuerit, quæ Gaſpari mandabam, ſibi perinde præſcripta intelligat. Ex Portu Sancianenſi Idibus Novembris Anno CIƆIƆLII.

Franciſcus.

LAVS DEO.

Digitized by Google

AD EPISTOLAS NOVAS
S. FRANCISCI XAVERII
INDICVLVS EXEGETICVS

Quo ad ſingulas, quoties viſum eſt neceſſarium, nonnulla declarantur utilia ſcitu Lectoribus.

LIBER PRIMVS.

EPIST. I. D. Capit. Aſpilcuetæ Obanum. Pag. 1.

HVjus Epiſtolæ duo exempla accepi. Alterum à R. P. Sebaſtiano Iſquierdo Aſſiſtente Hiſpaniæ, deſcriptum ex Archivio Collegij Complutenſis, curâ R. P. Laurentij de Colomes ejus Collegij Rectoris, Kalend. Iulij Anni 1665: Alterum miſſum à R. P. Michaële de Arbizù Præpoſito Provinciæ Caſtellæ Societatis IESV, ex cujus literis ad R. P. Martinum de Eſparza Romam datis 6. Martij An. 1666. hæc apponenda hoc loco viſa ſunt: *Capitaneus Aſpilcüeta, cui S. Franciſcus Xaverius inſcripſit Epiſtolam, cujus exemplum cum hac mitto, dandam P. Peſſino, vocabatur, Capitaneus Ioannes de Aſpilcueta & eſt idem ipſe quem Doctor Navarrus laudat in ſuo Manuali cap. XV. num. 18. Habebat ille tunc in Matrimonio Filiam Domini de Sotes, Sororem Noſtri*

Proa-

Digitized by Google

Proavis & diverſabatur in Ædibus noſtræ Familiæ, Obani. Hactenus ille R. P.

Ad Calcem huius Epiſtolæ in neutro exemplari comparebat anni nota. Sed in fronte alterius à R. P. Michaële de Arbizù miſſi, hæc leguntur: *Exemplum Epiſtolæ S. Franciſci Xaverij ſcriptæ ad Capitaneum Aſpilcüetam eius fratrem, diverſantem Obani, qui locus tribus leucis Pampelona diſtat. Scripta autem eſt an. Chr.* 1535. Ita ibi. rectiſſimè. Non enim eſt dubium in Noſtrâ Hiſtoriâ, Sanctum Ignatium, cui Lutetiâ in Hiſpaniam proficiſcenti hæc Epiſtola tradita eſt ferenda, memorato anno 1535. iſtud iter ſuſcepiſſe. Verum de Anni tempore cui potiſſimùm iſta Sancti Patris profectio aſſignanda ſit, controverſia eſt inter antiquiores Rerum noſtrarum Scriptores, & recentem accuratiſſimum Danielem Bartolum. Nam Ioannes Polancus in Hiſtoriâ Societatis Manuſcriptâ, quæ aſſervatur in Noſtro Archio Romano, diſertè tradit: ſub finem anni 1535. profectum eſſe Sanctum Patrem Lutetiâ in Hiſpaniam. at Ioannes Petrus Maffeius Vitæ Ignatij Lib.2. cap.1. diſceſſiſſe illum inde *Anno* 1535. *per autumni tempus*, affirmat. Poſtremò Nicolaus Orlandinus Lib.1. Hiſt.Soc.num.99, *vergente ad exitum huius ſæculi anno quinto ac trigeſimo,* relictis Lutetiæ ſocijs S. Ignatium ſe in Hiſpaniam contuliſſe memorat. Hæc invicto argumento evidentiſſimè Bartolus refellit, lib.2. de Vitâ S. Ignatij num. 23. demonſtrans ex certâ fide Actorum Sancti Patris in Hiſpaniâ, fuiſſe illum Aſpetiæ, propè natale Caſtrum Loyolæ, ante feſtum Aſcenſionis Chriſti illo anno 1535. celebratum; atque adeo decem diebus qui

Aſcenſionem & Pentecoſten interſunt, decem legis Dei præcepta, ununquodque ipſorum uni diei aſſignando, ibi Auditoribus magno numero concurrentibus declaraſſe. Vnde manifeſtum eſt, multò ante autumnum ejus anni S. Ignatium diſceſſiſſe. quando autem præcisè diſceſſerit, docet nunc primùm hæc Epiſtola, procincto ad iter Ignatio à Xaverio data, ſcriptaque ab ipſo, die, vt in eâ notatur, quintâ & viceſimâ menſis Martij, pridiè, ut veriſimile eſt, profectionis ejus. Atque hinc manaſſe arbitror famam quæ Polancum in fraudem induxerit. Audiverat is ſcilicet à Primis Patribus: Ignatium Lutetiâ Hiſpaniam verſus in viam ſe dediſſe ſub finem anni. revera enim, more tunc in Galliâ recepto numerandi annos non à Nativitate, ſed ab Incarnatione, & auſpicandi eos non à Ianuario, ſed ab Aprili, aut feſto Paſchæ, Ignatius ſub extremum ſpatium vergentis ad metam anni Pariſios reliquit. Anni tamen non 1535. ſed 1534. hunc enim annum Menſe Martio alibi currentis anni 1535. adhuc numeratum Lutetiæ, certò conſtat ex veteri Codice hodieque ſervato in Tabulario Academiæ Pariſienſis, in quo ſcriptum extat: Claudium Iajum ad Magiſterium ritè fuiſſe promotum die Sabbati, ſexto Martij Anni 1534. Annus Æræ communis 1534. inchoatus à Kal. Ianuarijs Cycli Solaris numerum habuit tertium, cui reſpondet litera Dominicæ index, D. Ea porrò litera cum in Kalendario Romano diem Martij octavum inſigniat, ſeptimus vero ejuſdem menſis dies literâ C. notetur & ſextus literâ B. manifeſtum eſt illo anno 1534. ſextum Martij diem Sabbati non fuiſſe. Id enim competit ſequenti anno 1535. qui

Cyclum

Digitized by Google

Cyclum numeravit Solis 4. Dominicalem habuit literam C. quam cum immediatè præcedat B. diei ſextæ Martij index, apparet illo anno Sabbatum in ſextum Martij diem incurriſſe. Itaque qui alibi numerabatur illo Martij Menſe Annus Chriſti 1535, Pariſijs 1534. computabatur. Deſinebat igitur Lutetiæ, more illic tunc recepto numerandi, annus 1534, cum inde diſceſſit Ignatius. Polancus porrò, quòd Ignatium iviſſe Pariſijs in Hiſpaniam ſciret eo planè anno quem pleriſque in locis Chriſtiani 1535. numerabant, idque comperiſſet ex Traditione domeſticâ, contigiſſe ſub finem anni, & credidit & perſuaſit Maffeio & Orlandino, diſceſſum illum contigiſſe anno 1535. in exitum vergente. Atque ego dum perpetuam Xaverij conſuetudinem reputo anni notam apponendi ſuis literis, facilè adducor ut credam, ideo illum hoc facere omiſiſſe in hâc duntaxat Epiſtolâ, quòd ſciret in Hiſpaniâ, quò ſcribebat, annum iam tum 1535. à Kal. Ianuarij numerari ceptum. unde cum nec Pariſijs ubi tunc erat, aliam poſſet anni notam quam illic uſitatam ponere, & ſi eam poneret, vereretur ne ſua Epiſtola minus recens quam vellet Fratri videretur, facilè opinaturo datam illam Menſe Martio ſuperioris anni, abſtinuiſſe indicatione anni, ſolâ diei expreſſione contentum. Hæc in hanc primam Epiſtolam admonitu non inutilia ſunt viſa. reddamus deinceps cæteras.

EPISTOLA II. Pag. 10.

S. Ignatio. Exſcripta eſt à me ex Archetypo in Tabulario Domûs Romanæ ſervato.

Digitized by Google

Epistola iii. Eidem pag. 13. Deſcripta item ex Archio Romano.

Epistola iv. Eidem pag. 26. Ex Archio Romano.

Epistola v. Doctori Martino Navarro. pag. 30. Hujus exemplum accepi à R.P. Dominico Langa Aſſiſtente Hiſpaniæ.

Epistola vi. Petro Codacio. pag. 33. Ex Archio Romano.

Epistola vii. PP. Ignatio & Codurio. pag. 37. Hujus exemplum duplex ex Hiſpaniâ accepi. alterum communicavit mihi R.P. Sebaſtianus Iſquierdo ſucceſſor modò memorati R.P. Dominici Langa in Aſſiſtentiâ Hiſpaniæ. alterum miſit R.P. Michaël de Arbizù Provincialis Caſtellæ.

Epistola viii. PP. Iajo & Lainez. pag. 49. Hujus Autographum principio mutilum aſſervatur in Collegio Muſſipontano Soc. Ieſu, unde gratiâ R.P. Nicolai Rogerij Præpoſiti Provinciæ Campaniæ Soc. Ieſu, & R.P. Caroli Franciſci de Haraucour ejuſdem Collegij Rectoris, Apographum accepi.

Epistola ix. Franciſco Manſillæ. pag. 58. Deſcripta ex Autographo ſervato in Tabulario Domus Profeſſæ Goanæ Soc. Ieſu operâ P. Alexandri Philippuccij nunc Franciſci Xaverij vocati. Idem monuit Ioannem Artiagam cujus in illa fit mentio, fuiſſe Sæcularem Laicum, profeſſione Militem, qui S. Franciſco Xaverio ſponte miniſtrabat. nec obſtat quod eum alicubi fratrem vocat. Sic enim & Epiſt. 2. Lib. 1. quendam D. Petrum Sæcularem hominem, fratrem cariſſimum appellat.

Epi-

Digitized by Google

Epistola x. Eidem. pag. 60. Ex Tabulario Goano. Fana ſive Fanoë moneta eſt Indica æquivalens duobus Regalibus argenti. Orracha vini genus ex palma expreſſi. Patangates vel Patangatini erant quaſi Decuriones, aut Magiſtri Vicorum, ſinguli ſingulis Holdeis; hoc eſt Mapalibus certo numero familiarum Pauperum in Tugurijs ſparſim habitantium conſtantibus, Præfecti.

Epistola xi. Eidem. pag. 64. Ex Tabulario Goano.

Epistola xii. Eidem. pag. 66. Ex Tabulario Goano. Iniquitribirimus, nomen Regis Travancoris.

LIBER II.

Epistola i. Catechiſtis è Soc. Ieſu. pag. 72. Ex Archivio Goano.

Epistola ii. Animabus ſal. æt. cupidis. pag. 78. Hoc ſcriptum prout hîc Latinè è Luſitanico Sermone redditum legitur, concinnavit è varijs exemplaribus P. Xaverius Philippuccius. Solitus erat Sanctus Indiarum Apoſtolus, prout ipſe aliquoties in his ipſis Epiſtolis teſtatur, ijs quos è fæce vitæ improbæ, ſalutari pœnitentiâ inſtinctos eduxerat, proponere formulam emendatè pieque vivendi, hanc ipſam, partim ore ac voce vivâ rudibus tradens, partim literis expreſſam & in multa vulgatam exempla, quoquo verſum ſpargens; aut etiam in loco publico defigens unde facultas deſcribendi eſſet, quod Gaſpari Barzæo ut faciat ſuadet Epiſtola iv. Libri iv. poſt medium, ubi ſe hanc

 for-

formulam Chriſtianè vivendi clarè teſtatur digeſſiſſe. Quid igitur in eâ concinnandâ (quod modò indicavi) Philippucius fecit? dicam. Multa & varia per Indiam fuerunt hujus Parænefeos exemplaria, alia alijs auctiora, quibuſdam aut detractis, aut additis, pro conditione locorum in quibus vulgabantur, aut ſingularium perſonarum ad quarum præſentem accommodabantur uſum. Ex his comparatis Philippucius unum hoc exemplum contexuit; cui etiam inſeruit verſiculos affectum puri amoris in Deum informantes, quos nos ex Cantilenâ adhuc hodiè per Indias in uſu ac hominum memoriâ vigente, rhythmicis numeris linguæ Luſitanicæ illic vulgaris à Sancto ipſo Xaverio, ut fert traditio, compoſitâ, Latino, ut proximè potuimus, metro expreſſimus.

Epistola iii. Franciſco Manſillæ Soc. Ieſu. pag. 97. Ex Archio Goano.

Epistola iv. Eidem. pag. 101. Ex Archio Goano.

Epistola v. Eidem. pag. 104. Indidem.

Epistola vi. Eidem. pag. 106. Indidem deſcripta. Franciſcus Coëllius cujus in hâc, & alijs quibuſdam, Epiſtola fit mentio, fuit Sacerdos ſæcularis quo S.Franciſcus Xaverius adiutore in multis per ea tempora & loca utebatur. Pulæ vocabulum illis locis ſonat Satrapam aut Dynaſtam alicui Provinciæ jure propè regio imperitantem.

Epistola vii. Eidem. pag. 107. Indidem. Toni ſive Tonæ hâc & ſequentibus memoratæ Epiſtolis, naviculæ ſunt, parvæ, remis actæ, crebri per illam oram uſûs.

Epi-

Digitized by Google

Epistola viii. Eidem. pag.110. Careæ hîc nominati ſunt accolæ littoris per Oram Comorinenſem piſcatu victitantes.

Epistola ix. Eidem. pag.112. Indidem.

Epistola x. Eidem. pag.114. Indidem.

Epistola xi. Eidem. pag.117. Indidem.

Epistola xii. Eidem. pag.119. Indidem. Canacar hîc uſurpatum nomen, in illis partibus deſignat Iudicem Majorem, Magiſtratum autoritatis illic magnæ.

Epistola xiii. Eidem. pag.123. Indidem.

Epistola xiv. Eidem. pag.126. Indidem.

LIBER III.

Epistola i. P. Fr. Manſillæ Soc. Ieſu. pag. 128. Indidem. Mudaliar nomen eſt in illis Partibus, ſignificans quaſi Prætorem aut Proconſulem, Regiæ autoritatis in aliquâ Provinciâ vices delegatas obeuntem.

Epistola ii. Eidem. pag.131. Indidem. Adigares hîc memorati ſunt Regij Gubernatores Provinciarum ſubjectarum Regi Travancoris.

Epistola iii. Eidem. pag.137. Indidem.

Epistola iv, Eidem. pag.140. Indidem.

Epistola v. Eidem. pag.143. Indidem.

Epistola vi, Eidem. pag.149. Indidem.

Epistola vii. Eidem. pag.151. Indidem.

Epistola viii. Eidem. pag.152. Indidem.

Epistola ix. Cuidam è Soc.Ieſu. pag.156. Ex Archio Goano nunc primùm integra prodit. fragmentum aut excerptum ejus breve dederat Turſellinus noſter Ep.ix.lib.i.

Epistola x. Ioanni III. Regi. pag. 162. Ex Archio Regio Vlyſſiponenſi.

Epistola xi. Simoni Roderico Soc. Ieſu. pag. 172. Ex Antiquo Exemplari apud PP. Soc. Vlyſſipone ſervato.

Epistola xii. Franciſco Manſillæ Soc. Ieſu. pag. 179. Ex. Archio Goano integra. particulam ejus Turſellinus edidit titulo Epiſtolæ vi. & xi. Libri i.

Epistola xiii. PP. Paulo, &c. pag. 189. Ex Antiquo Exemplari apud PP. Soc. in Luſitania ſervato.

LIBER IV.

Epistola i. Catechetica ad Moluccenſes. pag. 194. Ex Archio Goano.

Epistola ii. Ioanni III. Regi. pag. 231. Ex Archio Regio Vlyſſiponenſi.

Epistola iii. PP. Soc. Ieſu in Oram Travancoris, &c. pag. 246. Ex Archio Goano.

Epistola iv. P. Gaſpari Barzæo Armuziam eunti. pag. 260. Hanc nunc primum integram damus ex Archio Goano. non ignorantes editam alias hanc Parœneſim, primùm à Ioanne Petro Maffejo inter Epiſtolas Indicas, deinde ab Horatio Turſellino Cap. xii. Libri vi. de vita S. Franciſci Xaverij. Sed quia neuter illorum plenum exemplar videtur habuiſſe, viſum eſt neceſſarium totam ex originibus denuò interpretari: confidimuſque qui comparaverit, judicaturum; non fruſtra id factum.

Epistola v. Simoni Roderico Soc. Ieſu. pag. 304. Ex Autographo apud PP. Soc. Ieſu in Luſitaniâ ſervato.

Epi-

Digitized by Google

Indiculus exegeticus.

Epistola vi. Ioanni III. Regi. pag.307. Ex Archio Regio Vlyſſiponenſi.

Epistola vii. Simoni Roderico Soc.Ieſu. pag.314. Tranſmiſſa Vlyſſipone.

Epistola viii. P. Paulo Rectori Goano. pag.318. Ex Archio Goano.

Epistola ix. Ioanni III. Regi. pag.327. Ex Archio Regio Vlyſſiponenſi. Scripta dicitur die Corporis Chriſti, hoc eſt xii. Kal. Iulias. nam illo anno 1549. Cyclo Lunæ ii. Cyclo Solis 18. Paſcha fuit 21. Aprilis, Aſcenſio 30. Maij, Pentecoſte 9. Iunij, Dominica S.Trinitatis 16. Iunij, Feſtum Corporis Chriſti 20. Iunij. quare tam hæc quam duæ ſequentes Epiſtolæ eodem die ſcriptæ ſunt.

Epistola x. Eidem. pag.333.

Epistola xi. PP. Paulo, Antonio Gomezio, &c. pag.336. Ex Archio Goano.

LIBER V.

Epistola i. P. Ioanni Beiræ Soc. Ieſu. pag. 354. Ex Archio Goano.

Epistola ii. PP. Paulo, & Antonio Gomezio Soc. Ieſu. pag.364. Ex Archio Goano. hujus aliquod excerptum poſuit Turſellinus titulo Epiſt. i. Libri iii. ſemel hîc monendum, quod certò ſe comperiſſe ſcribit ad me Goâ Philippucius noſter 4. Novembris 1661. multarum Epiſtolarum exilia & imperfectiſſima compend a ad Turſellinum à quodam Goano Patre fuiſſe miſſa.

Epistola iii. PP.Conimbricenſibus Soc.Ieſu.p.373.

Hujus

Hujus exemplar accepi à R.P.Ioanne de Briſacier, Romæ, cum is rediret è Luſitaniâ, quò fuerat à R.P.N. Goſvvino Nichel Præpoſito Generali Societatis Ieſu Viſitator miſſus. Maximam ejus partem dudum ediderat Ioannes Petrus Maffejus Noſter Lib. 1. Epiſtolarum ex Indiâ Epiſt.1. quæ illic inſcribitur, Ad Socios in Europam, cum in Noſtro Exemplari PP. & FFr. Societatis Ieſu Conimbricenſibus inſcribatur. Propter quam tamen diverſitatem, exigui momenti, non fui novæ Interpretationis operam ſumpturus. Verum ex collatione deprehendi ſat multa in eâ Maffejanâ Editione non comparere, præſertim autem prætermiſſum locum inſignem de gratiâ ſufficienti, quam cum Hæreſis Ianſeniana nuper exorta reijciat, intereſſe publicè putavi, demonſtrari quid de illâ crediderit S.Franciſcus Xaverius, cujus fidem tot ac tantis inſignibus miraculis Deo placuit approbare. Ac quia periculum eſſe video ne damnatæ ſectæ Partiarij meæ Interpretationi falſi calumniam intentent, verba ipſa Luſitanica prout Sancti Xaverij manu exarata in Autographo, unde meum exemplar exſcriptum eſt, viſuntur, hîc apponam. Sic igitur ſe habent: *E pois à todos Deos Noſſo Signor da Graça ſufficiente para ò ſervirem, è gardarem ſe de peccar, eſperamos em Sua Divina Mageſtade que no la dara. è porque todo noſſo bem ou mal eſta em uſar bem ou mal de ſua graça, confiamos muyto em os merecimentos da Santa Madre Igreja eſpoſa de Chriſto Noſſo Signor, è em ſpecial em os merecimentos de todos os da Compañia de Ieſu, è de todos ſuos devotos e devotas, que nos abranjeraon tanto ſeus merecimentoc, que viremos à uſar bem da graça do Signor Deos.*

Hæc

Digitized by Google

Hæc ibi. quæ ſi quis cum meâ Interpretatione contulerit, fidem, ſpero equidem, ejus non requiret.

Epistola iv. PP. Paulo, & Antonio Gomezio Soc. Ieſu. pag.391. Ex Archivio Goano.

Epistola v. Ioanni Bravio. p.398. Ex Archio Goano.

Epistola vi. D. Petro de Sylva Præfecto Malacenſi. pag.404. Ex Archio Goano. Quod in hac Epiſtolâ mentio fit Patris Domini Petri de Sylvâ: quodque Epiſt. iii. Libri vii. Frater ejus nominatur ille Præfectus Vrbi Malacæ qui legationem Pereriæ Sinicam disjecit, ut ea omnia intelligantur, non erit abs re ſemel hîc admonere: Vaſcum Gamam, qui primus, à Rege Luſitaniæ Emmanuële Anno Chriſti 1497. cum navibus quatuor in Orientem miſſus, ſuperato Bonæ ſpei Promontorio in Indiam pervenit, reduxque feliciter à Rege honoratus eſt titulo Comitis & dignitate Almirantis ſive Præfecti ſupremi rei maritimæ, quibus vocabulis in hâc Epiſtola inſignitur, quatuor reliquiſſe Filios, quorum memoria extet. Primum Stephanum Gamam qui Prætor Indiæ fuit, ſuccedens Garziæ Noroniæ morienti anno 1540, ex Regis Ioannis III. Chirographo. Alterum Chriſtophorum Gamam, qui miſſus in Æthiopiam Anno 1541. auxilio Abyſſi nis contra Saracenos, poſt duas inſignes relatas de Gradaamete Saracenorum Rege Victorias, ab eodem validis Turcarum auxilijs firmato victus, captus, & in odium Chriſtianæ Fidei, eam conſtantiſſimè uſque ad extremum ſpiritum profitens, crudeliſſimè trucidatus eſt. Tertium Petrum Gamam de Sylvâ dictum, ad quem eſt hæc Epiſtola. Quartum denique Alvarum Gamam, cognominatum, de Ataïda, qui S. Franci-

ſco

ſco Xaverio Sinas petenti obſtitit.

Epistola vii. P. Antonio Gomezio Soc. Ieſu. p. 412. Ex Archio Goano.

Epistola viii. PP. Barzæo, Gago, & Carvallio Soc. Ieſu. pag. 429. Ex Archio Goano.

Epistola ix. quibuſdam Mercatoribus Luſitanis. pag. 442. Hujus Exemplar ad me miſit Amacao P. Franciſcus Xaverius Philippucius. Eandem in Linguam Caſtellanam è Luſitanâ mutatam refert Matthias de Peraltâ Calderon in Libro cui titulum fecit: *Apoſtolus Indiarum*, *&c.* Edito Mexici Anno 1661. profitens ſe deſcripſiſſe ex Libri Peregrinationum Fernandis Mendezij Pinti Capite CCVIII.

Epistola x. P. Paulo Herediæ Soc. Ieſu. pag. 431. Hunc alibi etiam Antonium dictum reperio. Ex Archio Goano.

Epistola xi. S. Ignatio. pag. 444. Pars hujus manu S. Franciſci Xaverij exarata ſervatur in Archio Domûs Profeſſæ Romanæ, reliqua ſupplevi ex Apographo è Luſitaniâ miſſo.

Epistola xii. P. Paulo Soc. Ieſu. pag. 461. Ex Archio Goano.

Epistola xiii. P. Melchiori Nunnezio. pag. 464. Ex Archio Goano.

Epistola xiv. cuidam è Soc. Ieſu. pag. 471. Aliquod hujus excerptum dat Turſellinus Epiſt. III. Lib. IV. Ioanni Roderico inſcriptum, & credo ad hunc ipſum datam. Cæterum quia exemplar Goanum nomen id non exprimit, plus ſapere quam erat neceſſe non volui. Scribit ad me P. Philippuccius, clarè ſe deprehendiſſe, compendiolum quoddam hujus Epiſtolæ ab ali-

quo

quo è noſtris Romam miſſum, quod Turſellinus Latinè verterit.

Epistola xv. P. Simoni Roderico Soc.Ieſu. p.482. Hujus Epiſtolæ Autographum Exemplar aſſervatur in Sacello Deiparæ Sacro in Collegio Conimbricenſi Soc. Ieſu, unde R.P.Nonius Da Cunha, qui id Sacellum magnificè ornavit, Apographum ad me miſit. aliud ante ejus exemplum Vlyſſipone acceperam.

Epistola xvi. P. Melchiori Gonzalez Soc. Ieſu. pag.484. Ex Archio Goano.

LIBER VI.

Epistola i. P. Gaſpari Barzæo. pag.492. Ex Archio Goano.

Epistola ii. Eidem. pag.501. Indidem.

Epistola iii. Eidem. pag.507. Indidem.

Epistola iv. Eidem. pag.509. Indidem.

Epistola v. Eidem. pag.510. Indidem. Extat ex parte apud Turſellinum Lib.vi. de vita S.Franciſci Xaverij Cap.xiv. nos totam ex pleno Apographo damus. quod in eâ & in alijs quibuſdam aliquoties S.Ignatium S.Xaverius vivens viventem beatum vocat, ex Archetypo clariſſimè ſumptum eſt; ubi toties, *benaventurado*, ponitur.quæ vox,ut omnes Luſitanicæ linguæ periti norunt, alio quam Beati vocabulo reddi non potuit.

Epistola vi. Eidem. pag.542. Indidem.

Epistola vii.PP.Coll.Goani S.Ieſu.p.545.Indidem.

Epistola viii. P.Gaſpari Barzæo Soc.Ieſu. p.548. Indidem.

Epi-

Digitized by Google

Epistola ix. Eidem, pag. 563. Indidem.
Epistola x. Eidem. pag. 575. Indidem.
Epistola xi. Eidem. pag. 580. Indidem.

LIBER VII.

Epistola i. P. Cypriano Soc. Ieſu, pag. 594. Hanc repræſentat Turſellinus Lib. iv. titulo Epiſtolæ x, prout acceperat. qui enim miſit, non deſcribere curavit, ſed ſuper eo argumento quædam arbitratu ſuo ſcripſit. Archetypum hujus Epiſtolæ exemplum, quale à S. Xaverio miſſum eſt manu ejus ſubſcriptum, pro ſacra reliquia ſervatur in Ornatiſſimo Sacello Sanctiſſimæ Deiparæ dicato, in Collegio Conimbricenſi Soc. Ieſu. Vnde R. P. Nonius da Cunha qui ſacram illam ædiculam & hac & multis alijs ſacris Lipſanis ditavit, ſplendidiſſimeque decoravit, egregiâ humanitate Apographum fideliſſimum curare & ad me mittere dignatus eſt. Id exacte congruit duobus alijs miſſis Goâ, quare tribus conſentientibus teſtimonijs hæc mea hujus Epiſtolæ editio comprobatur.

Epistola ii. P. Gaſpari Barzæo, pag. 601. Hujus Exemplum ad me miſit Amacao Sinarum P. Philippucius à ſe paulò prius quam Goâ ſolveret, ex Archetypo forte reperto deſcriptum, poſt multo jam ante ad me miſſas Epiſtolas cæteras in Goano Tabulario ſervatas.

Epistola iii. Eidem. pag. 604. Ex Archio Goano.

Epistola iv. P. Ioanni de Beira Soc. Ieſu. p. 607. Indidem.

Epi-

Digitized by Google

Epistola v. P. Gaſpari Barzæo Soc. Ieſu. pag. 610. Indidem.

Epistola vi. Ioanni Iaponi. pag. 613. Indidem.

Epistola vii. Iacobo Pereriæ. pag. 616. Hanc ponit Turſellinus xii. Libri iv. ſed mutilam qualem acceperat. Hîc integra eſt ex Apographo Goâ miſſo.

Epistola viii. P. Perezio Soc. Ieſu. pag. 623. Ex Archio Goano.

Epistola ix. Iacobo Pereriæ. pag. 626. Et hujus exhibet aliquid Turſellinus. nos feliciores integram nacti, jucundius, ut ſperare licet, legendam damus ex Apographo Goâ miſſo.

Epistola x. PP. Fr. Perezio, & Antonio Herediæ. pag. 631. Ex Archio Goano.

Epistola xi. Iacobo Pereriæ. pag. 632. Hæc apud Turſellinum cum aliâ conflatur in unam. En ut in Apographo Goano diſtinguuntur.

Epistola xii. P. Fr. Perezio Soc. Ieſu. pag. 639. Ex Archio Goano.

Epistola xiii. PP. Fr. Perezio & Gaſpari Barzæo. pag. 647. Indidem.

LAVS DEO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ERRATA ſic CORRIGE.

Pag. 39. v. 5.	unum	unus
v. ult.	obſequiſſimo	obſequioſiſſimo
42. v. ult.	ſidit	ſidit
46. v. 23.	fbltigio	faſtigio
49 v. 15.	cariſſimus	cariſſimis
285. v. 13.	Exercitio	Exercitatio
318. v. 3.	Collegio	Collegij
447. v. 21.	ecquiſitis	exquiſitis
580. v. 16.	Patre	Patrem
589 v. 9.	offenſiovi	offenſioni
591. v. 13.	illis	illic

Epiſtola nona Libri v. poſtponi debet ſequenti, & decima numerari.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google